

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název projektu: **Zkvalitnění výuky ve vztahu k odborné praxi
na zemědělské škole v Táboře**

Číslo projektu: **CZ.1.07/1.1.14/02.0051**

Vyšší odborná škola a Střední zemědělská škola v Táboře

Učební texty a vzdělávací materiály z předmětu

Praxe

Ekonomika a podnikání

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA
A STŘEDNÍ ZEMĚDĚLSKÁ ŠKOLA TÁBOR

Tábor, 1. aktualizované vydání 2024

Obsah

Název tematického celku	Strana
Hospodaření podniku	2
Tržní ekonomika	13
Národní hospodářství - platební bilance, nezaměstnanost, inflace	24
Finanční a investiční činnost v podniku	35
Ekonomické rozborů	47
Návrh vlastního projektu podnikání	60
Majetek a jeho evidence včetně účetních dokladů	71
Evidence hospodaření podnikatelského subjektu s využitím tabulkového procesoru	
MS Office - Excel	82
Zúčtovací vztahy - dodavatelé, odběratelé	93
Účtování majetku - dlouhodobý majetek a zásoby	104
Finanční účty	115
Účetní uzávěrka	126
Nepřímé daně	137
Přímé daně	149
Finanční systém	160

Název tematického celku: Hospodaření podniku
Anotace: Tematický celek charakterizuje hospodářský výsledek, náklady, výnosy, naturální výsledky výroby. Řeší výpočty kalkulací, naturálních výsledků výroby a výsledné ukazatele.
Klíčová slova: Hospodaření podniku, náklady, výnosy, kalkulace, kalkulační metody, rozvrhová základna, kalkulační jednice, výsledek hospodaření, zisk, ztráta, naturální výsledky výroby, hrubá produkce, výsledná produkce, vlastní produkce, čistá produkce, tržnost, tržní schopnost, konečný produkt, tržní produkce, meziprodukt.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětech Matematika, Ekonomika a management, Účetnictví a daně.
Obsah tematického celku: 1) Hospodaření podniku. 2) Náklady. 3) Kalkulace. 4) Výnosy. 5) Výsledek hospodaření. 6) Naturální výsledky výroby.
Metodické postupy a organizace výuky: Využití odborných prezentací, výklad, práce se zákonnými normami, praktická cvičení, metody týmové spolupráce žáků.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) chápe význam hospodaření podniku, 2) rozumí pojmu náklady, 3) umí charakterizovat základní kalkulační metody a zná postup výpočtu, 4) rozumí problematice výnosů, 5) zná postup při výpočtu hospodářského výsledku, 6) objasní výpočet naturálních výsledků výroby.
Literární zdroje a jiné prameny: Švarcová, J. <i>Ekonomie – stručný přehled</i> . Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9. Synek, M. a kol. <i>Podniková ekonomika</i> . C. H. Beck, Praha 2010. ISBN 978-80-7400-336-3. Petrželová, J. <i>Maturitní otázky - ekonomie</i> . Fragment s. s r.o., Praha 10, 2008. ISBN 978-80-253-0598-0. Klínský, P., Můnch, O., Chromá, D. <i>Ekonomika, ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2013. ISBN 978-80-87204-82-5. Klínský, P., Můnch, O., Frydryšková, Y., Čechová, J., <i>Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol. Peníze a financování</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2023. ISBN 978-80-88473-09-01.

Název tematického celku: *Hospodaření podniku (učební text)*

1. Hospodaření podniku

Hospodaření podniku se charakterizuje jako produkce výkonů, které je podnik schopen prodat. Podnik se snaží o úsporné vynakládání prostředků a práce. Hospodaření podniku se vyjadřuje za určité časové období (měsíc, rok) v peněžních jednotkách. Sledují se náklady, výnosy a výsledek hospodaření. Náklady a výnosy se plánují ve finančním plánu. Podklady pro hodnocení hospodaření podniku se zjišťují v účetnictví.

2. Náklady

Náklady podniku znamenají peněžní vyjádření spotřeby prostředků, práce a služeb, vynaložených na tvorbu statků a poskytování služeb. Do nákladů patří náklady na spotřebovaný materiál, odpisy dlouhodobého majetku, mzdy zaměstnanců a další sociální náklady, náklady na spotřebovávané služby. Náklady jsou chápány jako vstupy do hospodářského procesu. Náklady jsou součástí podnikové činnosti. Slouží pro stanovení potřeby finančních prostředků. Náklady jsou základem pro sestavování kalkulací výkonů, tvoří základ pro tvorbu cen výkonů. Snižují hospodářský výsledek a tím i daňový základ. Náklady slouží pro posouzení efektivity a rentability výroby a k porovnávání nákladové náročnosti mezi podniky. Náklady se liší od peněžních výdajů. Peněžní výdaje se charakterizují jako úbytek peněžních prostředků v hotovosti nebo na bankovních účtech. Náklady se člení z několika hledisek: podle nákladových druhů, podle činností a výkonů, podle organizačních složek podniku a podle závislosti na objemu výkonů.

Členění nákladů podle nákladových druhů

Náklady zahrnují vše, co podnik spotřeboval. Jedná se o spotřebu materiálu, energie, cestovné, mzdy, sociální a zdravotní pojištění, opravy a udržování majetku, odpisy, úroky, penále a pokuty, škody a manka. Jedná se o prvotní náklady. Jednotlivé druhy nákladů nalezneme v plánu nákladů a výnosů podniku.

- a) materiálové náklady - spotřeba osiv, hnojiv, energií,
- b) mzdové náklady - mzdy,
- c) finanční náklady - nájemné.

Členění nákladů podle účetního hlediska

- a) provozní náklady - spotřeba materiálu
- b) finanční náklady - bankovní poplatky

Členění nákladů podle času

- a) náklady minulých let,
- b) náklady běžného roku,
- c) náklady na produkci příštích let (nedokončená výroba v zemědělství - výsev ozimů).

Členění nákladů podle způsobu vynaložení

Druhové členění nákladů stojí na principu seskupování nákladů do stejných skupin. Skupiny nákladů kopírují jednotlivé výrobní faktory. Náklady vstupující do podniku nemají časové

rozlišení, znamená to, že výdaje na vstupu do podniku se stávají náklady až v dalším období. Náklady vstupující do podniku nazýváme náklady prvotními.

- a) prvotní (externí) - vstupují poprvé do výrobního procesu (mzdy zaměstnanců)
- b) druhotné (interní) - opakovaně vstupují do výroby, využití vlastních vyrobených produktů a služeb (spotřeba vlastní sadby, steliv, hnojiv a krmiv)

Členění nákladů podle závislosti na objemu výkonů

Existuje přímá závislost mezi celkovými náklady podniku a objemem výkonů. Závislost vyjadřuje, čím vyšší je objem výkonů podniku, tím jsou vyšší celkové náklady podniku.

a) náklady stálé (fixní, nepružné)

Náklady stálé se při změně objemu výkonů nemění. Roste-li objem výkonů, velikost fixních nákladů připadajících na jednotku výkonu snižuje; klesá-li objem výkonů, velikost stálých nákladů vztahujících se na jednotku výkonu se zvyšuje. Náklady fixní se mění skokem. Vyvolává je udržení kapacity výroby a řízení podniku.

b) náklady proměnlivé (variabilní)

Náklady proměnlivé se mění při změně objemu výkonů. Roste-li objem výkonů, pak se velikost variabilních nákladů zvyšuje a opačně. Proměnlivé náklady se dále dělí na:

proporcionální - mění se v závislosti na objemu výkonů

degresivní - při růstu výkonů se zvyšují pomaleji, jejich podíl na jednotku výkonu se snižuje

progresivní - při růstu objemu výkonů se zvyšují rychleji, jejich podíl na jednotku výkonu roste

Členění nákladů podle kalkulačního hlediska

a) přímé (jednicové) - nechají se přesně stanovit na kalkulační jednici, př. spotřeba materiálu,

b) nepřímé (režijní) - vznikají pro více výkonů najednou, na jeden výkon je nutné náklady rozpočítat, při počítání se pracuje s výrobní, zásobovací, správní a odbytovou režii.

3. Kalkulace

Kalkulace se řadí mezi nástroje vnitropodnikového řízení. Kalkulace je stanovení nebo zjištění nákladů nebo ceny na kalkulační jednici. Kalkulační jednice je přesně časově, objemově nebo obsahově vymezený výkon (kg, ha, l, t, hod., směna, zakázka, ks).

Význam kalkulací spočívá ve stanovení nákladů na výrobu, slouží jako podklad pro stanovení ceny výkonu a jako základ pro podnikové plánování. Kalkulace jsou součástí rozpočtu podniku. Kalkulace mají vliv na podnikové řízení. Výše nákladů působí na rozhodování o další činnosti podniku a ovlivňuje výsledky hospodaření podniku. Kalkulace nákladů se řadí mezi důležité vnitropodnikové informace, které by měly být určeny jen pro vrcholový management podniku. Kalkulace cen bývají používány pro jednání s odběrateli. Podniky využívají různé druhy kalkulací. Rozhodující je pro ně, jakým jsou podkladem. Kalkulace se mohou použít na běžné řízení, následné ověření výroby nebo pro strategická rozhodnutí. Všechny kalkulace používané podnikem se označují jako kalkulační systém. Kalkulace se podle času dělí na kalkulaci předběžnou, průběžnou a výslednou.

Kalkulace výsledná vychází ze skutečných vynaložených nákladů a skutečné produkce. Neřadíme ji mezi nejdůležitější.

Kalkulace předběžná se stanovuje podle technickohospodářských norem. Tyto normy se týkají množství, mzdových tarifů a cen materiálů. Do předběžných kalkulací řadíme: kalkulace

propočtové, normové, plánové, operativní. Sestavení je složitější, čím složitější je struktura podnikových činností.

Kalkulace propočtové se sestavují pro nové výrobky, neboť nejsou vypracované technickohospodářské normy pro daný výrobek.

Kalkulace normové vychází z technickohospodářských norem.

Kalkulace plánované sestavují se pro výkony probíhající delší časové období. Při výpočtech se vychází ze skutečného stavu výroby a zohledňují se možné inovace či změny ve výrobě. Tento druh kalkulací se váže na plán nákladů, výnosů a hospodářského výsledku.

Kalkulace operativní vychází z platných operativních norem.

Kalkulační vzorec obsahuje jednotlivé nákladové položky a jejich souhrn na kalkulační jednici. Kalkulační vzorce dělíme na oborové a typové. V kalkulačním vzorci existují dva druhy nákladů: přímé a nepřímé. Kalkulační vzorec vyjadřuje přesné uspořádání a návaznost nákladových položek a dále i strukturu mezisoučtů. Velké množství podniků využívá typový kalkulační vzorec. Struktura typového kalkulačního vzorce:

1. přímý materiál
2. přímé mzdy
3. ostatní přímé náklady
4. výrobní režie
vlastní náklady výroby
5. zásobovací režie
6. správní režie
vlastní náklady výkonu
7. odbytové náklady
úplné vlastní náklady výkonu
8. zisková přírážka
prodejní cena pro neplátce DPH
9. daň z přidané hodnoty
prodejní cena pro plátce DPH

Přímý materiál - základní materiál, který přechází do hodnoty výrobku, lze ho zjistit na kalkulační jednici

Přímé mzdy - bývají to mzdy výrobních dělníků za odpracovaný čas

Ostatní přímé náklady - ostatní přímé náklady, které lze zjistit na kalkulační jednici

Výrobní režie - společné náklady, které vznikají ve výrobním středisku

Správní režie - společné náklady, které vznikají ve správě podniku jako celku

Zásobovací režie - společné náklady spojené se zásobováním podniku a skladováním materiálu

Odbytové náklady - společné (režijní) náklady spojené s prodejem a skladováním výrobků

Přímé náklady v předběžné kalkulaci - stanoví se podle THN

Režijní náklady - stanoví se jejich objem, poté se přepočítá na jednotlivé kalkulační jednice, používají se různé způsoby: metoda dělením, kalkulace dělením pomocí poměrových čísel, kalkulace přírážková

Rozvrhování režijních nákladů

K rozpočítání režijních nákladů se používá rozvrhová základna. Rozvrhová základna musí být snadno zjistitelná a stálá. Náklady k rozvrhové základně musí být přímo úměrné. Rozvrhová základna může mít podobu naturální nebo peněžní.

- 1) Naturální - na jednotku výkonu se režijní náklady rozpočítávají pomocí koeficientů, které vyjadřují rozdílnou nákladovou náročnost mezi výkony. V zemědělství naturální rozvrhová základna pro rostlinnou výrobu jsou přepočtené hektary pěstovaných plodin, pro živočišnou výrobu kusy zvířat.

kalkulační skupina	kusy (ha)	rozvrhový koeficient	přepočtené množství	podíl režie na kalkulační skupinu
x	x	x	rozvrhová základna	celková reжіe

Podíl režie na rozvrhovou jednotku = režijní náklady : rozvrhová základna

- 2) Peněžní - pro rozpočet režijních nákladů se používá režijní přírážka, která vychází z materiálových, mzdových nebo výrobních nákladů.

Kalkulační metody:

- 1) Jednoduchá výroba je charakterizována výrobou jednoho druh hlavního výrobku bez vedlejších produktů.

- a) Metoda prostým dělením

Metoda prostým dělením je nejjednodušší kalkulační metoda. Používá se u produkce jednoho výkonu. Celkové náklady se dělí celkovým množstvím kalkulačních jednic.

metoda prostá dělením = **celkové náklady : množství produktu (objem produkce)**

- b) Metoda přírážková

Používá se v podnicích s výrobou různorodých výrobků. V této metodě se používají různé rozvrhové základny. Tyto základny by měly být dostatečně veliké, snadno zjistitelné, měl by zde být stálý poměr mezi základnou a nepřímými náklady. Rozvrhová základna je tvořena materiálovými, mzdovými nebo výrobními náklady. Režijní přírážka vyjadřuje podíl režii na jednotlivých druzích nákladů

rozvrhování režii = **(režijní náklady x 100) : rozvrhová základna**

- c) Metoda poměrových čísel

Podnik vyrábí jeden druh hlavního výrobku v různých velikostech a hmotnostech. Rozdíly v pracnosti, ve velikosti a hmotnosti se odráží ve velikosti nákladů. Rozdíly v nákladech se vyjádří poměrovými čísly.

- d) Metoda stupňovitá

Používá se pro rozdělování nepřímých nákladů u stejnorodé výroby.

- 2) Sdružená výroba je charakterizována výrobou více hlavních výrobků a vedlejších produktů současně.

- a) Metoda odečítací

Náklady u sdružené výroby se sledují dohromady. Pro výpočet se stanoví jeden výrobek hlavní a ostatní výrobky jako vedlejší. Vedlejší výkony se vyjádří ve stanovených cenách a nekalkulují se. Výpočet se provádí tak, že od celkových nákladů se odečte hodnota vedlejších výkonů. Výsledkem je hodnota nákladů na hlavní výkon, která se dělí celkovým

počtem kalkulačních jednic hlavního výrobku. Podílem získáme hodnotu nákladů na jeden hlavní výrobek. Hodnota vedlejšího výrobku ovlivňuje náklady na hlavní výrobek.

odečítací = (celkové náklady - hodnota vedlejšího produktu) : množstvím hlavního produktu

b) **Metoda rozčítací**

Rozčítací metoda je používána u rovnocenných výkonů ve sdružené výrobě. Celkové náklady se v této metodě rozdělí na příslušné druhy výkonů podle různých rozčítacích základů. Podíl jednotlivých hlavních výrobků na celkových nákladech je vyjádřen pomocí koeficientů. Koeficient vyjadřuje podíl nákladů produktu na celkových nákladech.

Postup výpočtu:

1) Podíl nákladů na 1 poměrové číslo:

celkové výrobní náklady : součet koeficientů (poměrových čísel)

2) Podíl nákladů na hlavní výrobek:

celkové výrobní náklady na 1 poměrové číslo x počet poměrových čísel

c) **Metoda kombinovaná**

Jedná se o kombinaci metod odečítací a rozčítací. Ve výrobě vzniká jeden hlavní výrobek a více vedlejších nebo více hlavních a jeden vedlejší. Při výpočtu se označí výkony vedlejší a hlavní. K vedlejším výrobkům se přiřadí stanovené ceny a jejich celkovou hodnotu odečteme od celkových nákladů. Výsledkem jsou náklady na sdružené hlavní výrobky. Celkové náklady na hlavní výrobky rozpočítáme pomocí základů na jednotlivé hlavní výrobky.

Nekalkulovatelné náklady nelze zařadit do přímých ani nepřímých nákladů. Mezi nekalkulovatelné náklady řadíme: daň z příjmů, prodaný materiál, finanční náklady mimo úroků, odpis nedobytné pohledávky, tvorba opravných položek k majetku a finančním nákladům, mimořádné náklady mimo škod a mank.

4. Výnosy

Peněžní výsledky výroby jsou výsledkem podnikatelské činnosti a mají podobu výnosů. Hlavní složku výnosů tvoří tržby za vlastní výkony a zboží. Výnosy jsou chápány jako výstupy z hospodářské činnosti. Tyto výnosy se snižují o vynaložené náklady a tím vzniká výsledek hospodaření. Výnosy se vyjadřují pouze ve finančních jednotkách. Peněžní výsledky výroby slouží ke zhodnocení dosažených výsledků činnosti, pro podnikové řízení, pro vyjádření daňového základu a platbu daně z příjmů. Výnosy podniku se člení podobně jako náklady, podle druhů, činností a organizačních složek podniku.

Členění výnosů podle druhů

Při členění výnosů podle druhu zkoumáme, jakou má výnos podobu. Výnos může být např. tržba z prodeje výkonů, přijaté penále a pokuty, aktivace majetku vytvořeného vlastní činností. Výnosy jako náklady lze vyhledat v plánu nákladů a výnosů. Výnosy se dělí na:

a) provozní výnosy

Tvoří největší část výnosů ve výrobním podniku. Provozní výnosy jsou tvořeny tržbami za vlastní výkony a zboží, prodej hmotného a nehmotného majetku, aktivace majetku vytvořeného

vlastní výrobou prodej přebytečných nakoupených zásob, provozní dotace. Tržby tvoří hlavní zdroj financí. Výše tržeb je přímo úměrná objemu prodeje, ceně výrobků, struktuře služeb a výrobků, kvalitě výrobků a služeb, reklamě a době splatnosti pohledávek.

b) finanční výnosy

Mezi finanční výnosy se řadí výnosy z vkladů a finančních investic, výnosy z cenných papírů v podobě úroků a dividend.

Členění výnosů podle činností

Výnosy se člení podle organizační struktury podniku. Činnosti podniku mohou být například výrobní, dopravní či obchodní. Z každé činnosti a výkonu může mít podnik výnos. Pomocí členění lze zjistit, jak je určitý produkt (výrobek nebo služba) pro podnik ztrátová nebo zisková.

Základní metody stanovení ceny výkonu

- a) stanovení ceny přírůzkou - metoda počítá s přičtením přírážky k rozpočtovým nákladům na jednotku produkce,
- b) stanovení ceny podle poptávky - výše ceny je ovlivněná poptávkou zákazníků na trhu, zjišťuje se průzkumem trhu,
- c) stanovení ceny podle konkurence - používá se u oligopolního selhání trhu, kdy podnik s výrazným postavením na trhu určuje cenu výrobku,
- d) stanovení ceny podle kalkulace - na kalkulační jednotku se vyjadřují přímé náklady (materiál a mzdy) a nepřímé náklady (režie výrobní, správní, odbytová) a k těmto nákladům se připočítá zisk za výrobek.

5. Výsledek hospodaření

Výsledek hospodaření je nejdůležitější ukazatel hospodaření podniku. Je výsledkem činnosti podniku chápaného z finanční stránky. Výsledek hospodaření je rozdílem mezi celkovými výnosy a celkovými náklady.

Zisk je ukazatelem toho, jak podnik hospodaří, ale je i důležitým vnitřním finančním zdrojem. Zisk je zdrojem přírůstků peněz, které budou použity. Pokud jsou výnosy vyšší než náklady, pak vzniká zisk. Pokud je rozdíl mezi celkovými výnosy a náklady záporný, pak se jedná o ztrátu. Zisk před zdaněním a zisk po zdanění lze zjistit z účetnictví. Podnik pro zvýšení zisku sleduje hospodárnost využití vstupů do výroby nebo se snaží zvýšit výnosy.

Bod zvratu poukazuje na rovnost mezi náklady a výnosy. V bodu zvratu podnik nevykazuje ani zisk ani ztrátu.

Výsledek hospodaření lze v podniku plánovat a zjišťovat:

- a) ve finančním účetnictví a ve finančním plánu,
- b) v manažerském účetnictví.

Druhy výsledků hospodaření:

- a) Provozní výsledek hospodaření = provozní výnosy - provozní náklady.
- b) Finanční výsledek hospodaření = finanční výnosy - finanční náklady.

6. Naturální výsledky výroby

Naturální výsledky výroby patří k hmotným výsledkům činnosti podniku. Vyjadřují se v naturálních a peněžních jednotkách. Produkce se ve firmě používá pro vlastní potřebu nebo prodej. Naturální výsledky výroby podniku slouží k vyjádření užití produkce, hodnocení dosažených výsledků výroby, posouzení podílu jednotlivých odvětví na celkové produkci, posouzení organizace výroby, porovnání výsledků v daném období se srovnávacím obdobím, s jinými subjekty či se statistickými údaji. Ve firmě slouží jako podklady pro řízení podniku, podklady pro výpočet výsledných ukazatelů, podklady pro kalkulace vlastních nákladů.

Rozdělení produkcí

- a) Hrubá produkce vyjadřuje souhrn všech produktů vyrobených v podniku za časové období. Výrobky z hrubé produkce se liší funkcí, druhem.

HRUBÁ PRODUKCE			
hrubá zemědělská produkce		hrubá nezemědělská produkce	
hrubá produkce rostlinné výroby	hrubá produkce živočišné výroby	hrubá produkce pomocné výroby	hrubá produkce přidružené výroby

Pomocná výroba úzce souvisí s hlavní produkcí. Jedná se například o výrobu steliv, krmiv, hnojiv, sadby. Přidružená výroba nemusí souviset s hlavní činností. Přidružená výroba může zvyšovat produktivitu práce a využívat pracovníky mimo sezonu.

HRUBÁ PRODUKCE			
konečný produkt		meziprodukt	
tržní produkce	naturální nevýrobní spotřeba	nakoupený meziprodukt	vlastní meziprodukt
výsledná produkce			
vlastní produkce			
čistá produkce			

Konečný produkt obsahuje část hrubé produkce určené pro konečného spotřebitele ve formě tržní produkce a na trhu se stává zbožím. S tržní produkcí souvisí tržní schopnost a tržnost. Tržní schopnost podniku vyjadřuje schopnost podniku prodat výrobky na trhu. Je závislá na konkurenceschopnosti podniku a vztahu nabídky a poptávky. Tržnost vyjadřuje procentický podíl tržní produkce k hrubé produkci ve fyzických jednotkách nebo v korunách. Část konečného produktu je ponechána pro potřeby ve firmě. Podnik tuto část používá jako naturálie. Naturální nevýrobní spotřeba neslouží k výrobě.

Meziprodukt se dělí na vlastní a nakoupený meziprodukt. Do nakoupeného meziproduktu se řadí nákup osiv, hnojiv, krmiv, steliv. Vlastní meziprodukt slouží k výrobní spotřebě. V zemědělském podniku může podnikový meziprodukt tvořit až čtvrtinu produkce. Do vlastního meziproduktu lze zařadit výrobu vlastní sadby, krmiv, odchov mláďat.

- b) Výsledná produkce je tvořena konečným produktem a nakoupeným meziproduktem. Část výsledné produkce je určena pro prodej, případně naturálie. Výsledná produkce se vypočítá odečtením vlastního meziproduktu od hrubé produkce.
- c) Vlastní produkce je rovna konečnému produktu. Jde o produkci určenou ke spotřebě.
- d) Čistá produkce je rovna tržnímu produktu.

Název tematického celku: *Hospodaření podniku (vzdělávací materiál)*

1. Kalkulace

Cílem cvičení je procvičení výpočtů kalkulací probíraných v teoretických hodinách předmětu Ekonomika a management. Jednotlivé úkoly jsou dle předlohy zpracovávány do tabulek, a tím je zdokonalována počítačová gramotnost žáků při práci v programu Excel.

Zadané úkoly:

- 1) Vypočítejte podíl výrobní režie (VR) rostlinné výroby na jeden hektar brambor, ječmene, ozimé pšenice, silážní kukuřice a TTP. VR činí 14.500.000 Kč.

kalkulační skupina	ha	koeficient	rozvrhová jednotka	podíl výrobní režie	podíl výrobní režie na 1 ha
Brambory	260	1,5			
Ječmen	580	0,6			
pšenice ozimá	550	0,6			
silážní kukuřice	222	0,3			
trvalé porosty - louky	224	0,2			

Podíl VR RV na 1 rozvrhovou jednotku = VR : počet rozvrhových jednotek (přepočtené ha)

- 2) Vypočítejte podíl VR živočišné výroby na 1 kus. Výrobní režie (VR) činí 18.240.000 Kč

kalkulační skupina	kusy	koeficient	rozvrhové jednotky	podíl VR na kalkulační skupinu	podíl VR na 1 ks
základní stádo skotu	1550	1,0			
telata	750	0,7			
mladý chovný skot	300	0,6			
skot výkrm	150	0,6			
základní stádo prasat	150	0,6			
prasata výkrm	590	0,2			
ovce	60	0,1			
drůbež	164.000	0,015			

- 3) Vypočítejte režijní přírážku pro výrobní režii. Rozvrhovou základnou jsou mzdy ve výši 405 000 Kč, výrobní režie činí 150 000 Kč.
- 4) Vypočítejte režijní přírážku pro správní režii. Rozvrhovou základnou jsou materiálové náklady ve výši 410 000 Kč, správní režie činí 50 000 Kč.
- 5) Vypočítejte prodejní cenu výrobku včetně DPH. Rozvrhovou základnou jsou mzdové a materiálové náklady 401 000 Kč, výrobní režie činí 125 000 Kč, správní režie 75 000 Kč, odbytová režie 18 000 Kč, zásobovací režie 20 000. Zisková přírážka činí 15 %. Přímý materiál má hodnotu 60 Kč a přímé mzdy 20 Kč.

Kalkulace na 1 výkon:

1. přímý materiál	60 Kč
2. přímé mzdy	20 Kč
3. výrobní režie	

---

vlastní náklady

---

4. správní režie

---

vlastní náklady výkonu

---

5. odbytová režie

---

vlastní náklady výkonu

---

6. zásobovací režie

---

vlastní náklady výkonu

---

7. zisková přírážka 15 %

---

prodejní cena bez DPH

---

8. DPH

---

prodejní cena včetně DPH

- 6) Celkové náklady na výrobu ve firmě jsou 665 000 Kč. Ve firmě se vyrábí tři druhy výrobků. Výrobek 1. má poměrové číslo 1,3 a byl vyroben v množství 50 000 ks. Výrobek 2. má poměrové číslo 1,0 a byl vyroben v množství 48 669 ks. Výrobek 3. má poměrové číslo 0,9 a byl vyroben v množství 23 700 ks. Vypočítejte celkové náklady na kalkulační skupinu a náklady na 1ks u každé kalkulační skupiny. Vypočítejte náklady na přepočtenou jednici.

výrobek	množství	poměrové číslo	přepočtené množství	náklady na výrobu	náklady na výrobu 1 ks
1					
2					
3					

- 7) Celkové náklady na výrobu ve firmě činí 250 600 Kč. Hlavního produktu bylo vyrobeno 2 300 ks. Vedlejšího produktu bylo vyrobeno 200 ks s výrobní cenou 15 Kč/ks. Vypočítejte náklady na 1 ks hlavního výrobku.
- 8) Celkové náklady na výrobu jsou 240 500 Kč. Ve firmě jsou vyráběny 2 hlavní výrobky. Výrobek 1 má koeficient 3 a bylo vyrobeno 800 ks a výrobek 2 má koeficient 2 a bylo vyrobeno 620 ks. Vypočítejte náklady na 1 kus výrobku u každé kalkulační skupiny.
- 9) Firma vyrábí 1 hlavní produkt, při jehož výrobě vznikají 3 vedlejší produkty (označ. A, B, C). Celkové náklady na výrobu činí 560 000 Kč. Hlavního produktu bylo vyrobeno 1 975 ks v hodnotě 400 000 Kč. Vedlejších produktů bylo vyrobeno: A = 1 200 ks s koeficientem 4; B = 200 ks s koeficientem 2; a C = 96 ks s koeficientem 3. Vypočítejte náklady na 1 kus výrobku u každé kalkulační skupiny.

Pomůcky:

PC, psací potřeby, poznámkový blok, sešit, kalkulační pravítko.

Postup při cvičení:

Žáci po celou dobu cvičení pracují samostatně, využívají předem připravená schémata. Vypracované úkoly odevzdají k ohodnocení a vysvětlí, jakou kalkulační metodu zvolili.

2. Naturální výsledky výroby

Úkolem cvičení je vypracování výpočtů naturálních výsledků výroby a prohloubit teoretické učivo z předmětu Ekonomika a management. Při práci je zdokonalována počítačová gramotnost žáků.

Zadané úkoly:

- 1) V zemědělském podniku vypočítejte hrubou zemědělskou produkci (RV, ŽV). Vypočítejte tržní produkci rostlinné a živočišné produkce a výši tržeb z obou sledovaných oblastí výroby za předpokladu, že celá tržní produkce je prodána. Vypočtené ceny hrubé produkce, tržní produkce a tržeb zapisujte v tis. Kč. Vytvořte tabulku v Excelu a vypočtené hodnoty do ni запиšte.

Produkt (RV pro krmení)	HP t, kg	TP t, kg	vnitro - podniková cena Kč	cena HP Kč	cena TP Kč	prodejní cena Kč	tržby Kč
Pšenice	2 000	1 200	2 000			2 400	
ječmen	1 800	1 100	1 800			2 200	
Sláma	3 900	x	200		x	x	x
brambory	3 800	2 400	2 000			4 500	
RV celkem	x	x	x			x	
Prasata	30 000	29 000	20			35	
Selata	3 500	x	45		x	x	x
ŽV celkem	x	x	x			x	
celkem ZP	x	x	x			x	

- 2) Vypočítejte tržnost u jednotlivých produktů z příkladu číslo 1.
- 3) Proveďte celkové rozdělení hrubé zemědělské produkce (HZP) dle příkladu 1. Zemědělský podnik ponechává z HZP hodnotu produkce v částce 275 000 Kč na naturální nevýrobní spotřebu (NNS), 70 % meziprojektu je tvořeno z vlastní produkce, zbývající část meziprojektu podnik nakupuje.

Pomůcky:

Psací potřeby, poznámkový blok, kalkulačka, pravítko, PC.

Postup při cvičení:

Cvičení je zaměřeno na samostatnou práci žáků. Žáci využijí připravená schémata z teoretických hodin. Vypracované úkoly odevzdají k ohodnocení.

3. Kontrolní otázky

- 1) Vyjmenujte kritéria členění nákladů a výnosů.
- 2) Vysvětlete pojmy kalkulace, kalkulační jednice, rozvrhová základna.
- 3) Vysvětlete význam rozvrhové základny a uveďte její druhy.
- 4) Rozdělte a charakterizujte jednotlivé metody kalkulací.
- 5) Jaký je rozdíl mezi provozními a finančními náklady a výnosy?
- 6) Charakterizujte výrobní, správní, zásobovací a odbytovou režii.

Název tematického celku: Tržní ekonomika
Anotace: Tematický celek charakterizuje tržní ekonomiku, trh, rysy tržní ekonomiky, tržní subjekty. Zabývá se řešením základních ekonomických otázek a členěním trhů. Shrnuje poznatky o zákonech trhu a tržním mechanismu. Řeší konkurenci, hospodářskou soutěž a selhání trhu.
Klíčová slova: Tržní ekonomika, ekonomické otázky, rysy tržní ekonomiky, druhy trhů, tržní subjekty, zákony trhu, konkurence, tržní mechanismus, hospodářská soutěž, selhání trhu.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětu Ekonomika a management.
Obsah tematického celku: 1) Charakteristika tržní ekonomiky a trh. 2) Tržní subjekty. 3) Členění trhů. 4) Zákony trhu. 5) Tržní mechanismus. 6) Podoby trhu a selhání tržního mechanismu.
Metodické postupy a organizace výuky: Monologické a dialogické metody, využití odborných prezentací, praktická cvičení.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) charakterizuje tržní ekonomiku a trh, 2) vyjmenuje a charakterizuje tržní subjekty, 3) zná základní členění trhů, 4) zná základní pojmy v zákonech trhu, je schopen vysvětlit faktory ovlivňující nabídku a poptávku, 5) objasní fungování tržního mechanismu, 6) vyjmenuje a vysvětlí pojem konkurence a druhy konkurence, objasní negativní dopady při selhání trhu.
Literární zdroje a jiné prameny: Švarcová, J. <i>Ekonomie – stručný přehled</i> . Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9. Klínský, P., Münch, O., Chromá, D. <i>Ekonomika, ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2013. ISBN 978-80-87204-82-5. Klínský, P., Münch, O., Frydryšková, Y., Čechová, J. <i>Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2023. ISBN 978-80-88473-08-4. Petrželová, J. <i>Maturitní otázky - ekonomie</i> . Fragment s.r.o., Praha 10, 2008. ISBN 978-80-253-0598-0. Holman, R., Pospíchalová, D. <i>Úvod do ekonomie pro střední školy</i> . C. H. Beck Praha, 2001. ISBN 80-7179-023-0.

Název tematického celku: *Tržní ekonomika (učební text)*

1. Charakteristika tržní ekonomiky a trhu

V tržním systému jsou výrobci a spotřebitelé propojeni trhem a tržními zákony. V tomto systému se řeší tři základní ekonomické otázky.

- 1) **Co vyrábět?** Zde rozhoduje kupující prostřednictvím svých peněz, které vydává na nákup určitého zboží.
- 2) **Jak vyrábět?** Zdroje použité výrobcem, jsou voleny tak, aby výroba byla co nejlevnější.
- 3) **Pro koho vyrábět?** Rozdělení důchodů vychází z tržeb za prodané výrobky, z nichž se uhrazují náklady za jednotlivé výrobní faktory.

Výhodou tržního systému je fungování zákonů trhu bez ohledu na subjektivní lidská rozhodnutí. Nevýhodou je, že tímto způsobem nejsme schopni řešit procesy přerozdělování ani případy selhání trhu. Tržní systém není spravedlivý a humánní (nemocní, děti, staří lidé). V České republice nenajdeme čistý tržní systém. Do tržního systému přichází státní vliv a státní regulace, tím je tržní systém sociálně únosnější. V České republice v praxi se setkáváme se smíšeným systémem, kombinujícím princip tržního a příkazového systému.

Jedním z rysů tržní ekonomiky je fungování zákonů nabídky a poptávky. V tržní ekonomice musí existovat více druhů trhů, aby byl zajištěn její celkový rozvoj (např. trh práce, trh výrobků a služeb, trh peněz, trh půdy). V tržní ekonomice převažuje soukromé vlastnictví a hospodářské subjekty zajišťují vznik konkurence.

Trhem se rozumí místo, kde se střetává prodávající s kupujícím. Tímto místem může být tržnice, internetový obchod, hypermarket, směnárna, cestovní kancelář, burza cenných papírů. Původní funkcí trhu byla funkce společenská. Lidé se při uzavírání obchodů osobně setkávali, smlouvali o ceně a na znamení dohody si podali ruce. Dnes se obchody přesouvají do oblasti virtuálního světa. Na znamení takto uzavřeného obchodu se mění čísla účtů a adresy. Trh je zde neosobní a kvůli anonymitě internetu zneužitelným k podvodům.

Určujícím faktorem pro uskutečnění směny je kvalita produktu a cena. Cena na trhu vyjadřuje ohodnocení statku či služby v peněžních jednotkách. Cena plní funkci informační jak pro spotřebitele, tak i prodejce (výrobce). Při poklesu ceny produktu na trhu výrobce může přesunout výrobu do jiného státu či přesunout svoji činnost do ziskovější výroby. Cenu každý spotřebitel vnímá jinak. Záležet bude na jeho příjmech, vkusu, kvalitě, módních trendech, reklamě.

2. Tržní subjekty

Na trh vstupují 3 základní subjekty odlišující se svými cíli.

Domácnosti představují spotřebitele. Nakupují na trhu statky a nabízejí výrobní faktory. Domácnosti jsou příjemci důchodů (mzda) a vydávají je za nákupy spotřebních statků. Vystupují na trhu jako prodávající, neboť jsou vlastníky výrobních faktorů.

Podniky vyrábějí a nabízejí na trhu statky a zároveň poptávají výrobní faktory. Firmy vyrábějí za účelem prodeje. Na trhu podniky nakupují výrobní faktory, z nich vytváří výrobky, které na trhu prodávají. Cílem chování firem na trhu je dosažení zisku.

Stát zasahuje do ekonomiky. Ovlivňuje trh tím, že odstraňuje jeho negativní vlivy a jeho pozitivní vliv naopak posiluje. Stát stanovuje obecná pravidla pro hospodářskou činnost, snaží se minimalizovat negativní dopady trhu na ekonomiku, vytváří sociální programy a chrání životní prostředí. Stát je zaměstnavatelem, nakupuje zboží a investuje.

Na trhu se prodává a kupuje a přitom se sjednává cena. Cena tak vzniká vzájemným působením tržních subjektů. Spotřebitel se na základě ceny rozhoduje, co bude spotřebovávat. Výrobci se rozhodují, co budou vyrábět, aby dosáhli zisku. Domácnosti prodávají firmám výrobní faktory a získávají za ně příjmy. Za ně nakupují výrobky a služby.

3. Členění trhů

Jedním z rysů tržní ekonomiky je univerzálnost trhu. Pro zajištění celkového rozvoje společnosti musí existovat více druhů trhů. Od 20. století dochází k integraci trhů v celosvětovém měřítku. Národní trhy ztrácí nezávislost a obchod v jedné části světa ovlivňuje trhy na druhém konci světa. Vzniká globální trh.

1) územní členění trhu

- a) místní (regionální) trh,
- b) národní (státní) trh,
- c) mezinárodní (světový) trh.

2) členění podle množství sledovaného zboží

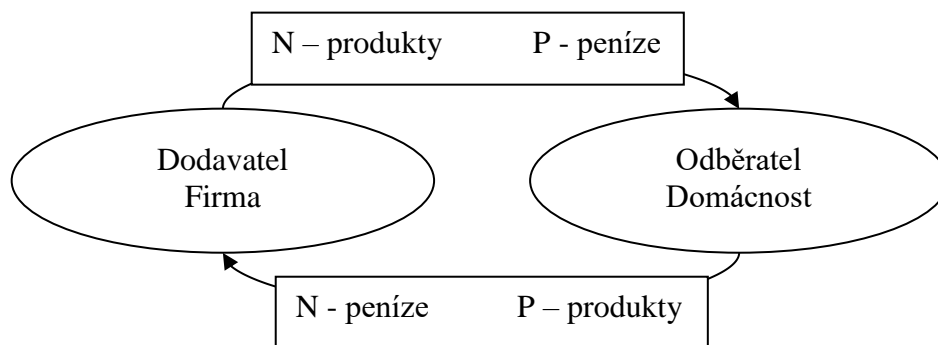
- a) dílčí (trh 1 druhu zboží),
- b) agregátní (trh veškerého zboží v dané ekonomice).

3) členění podle předmětu transakcí

- a) trh produktů (zboží a služeb).

tržní ceny zboží a služeb se vytváří podle stavu nabídky (N) a poptávky (P)

subjekt: firmy a jednotlivci
předmět: spotřební statky ke konečné spotřebě
účel: nevýrobní spotřeba
cena: maloobchodní cena

- b) finanční trh - dochází zde k přerozdělování a soustřeďování peněžních prostředků mezi podniky, obyvatelstvem a státem, poskytování úvěrů a nákupu cenných papírů.

souhrn poptávky a nabídky po penězích

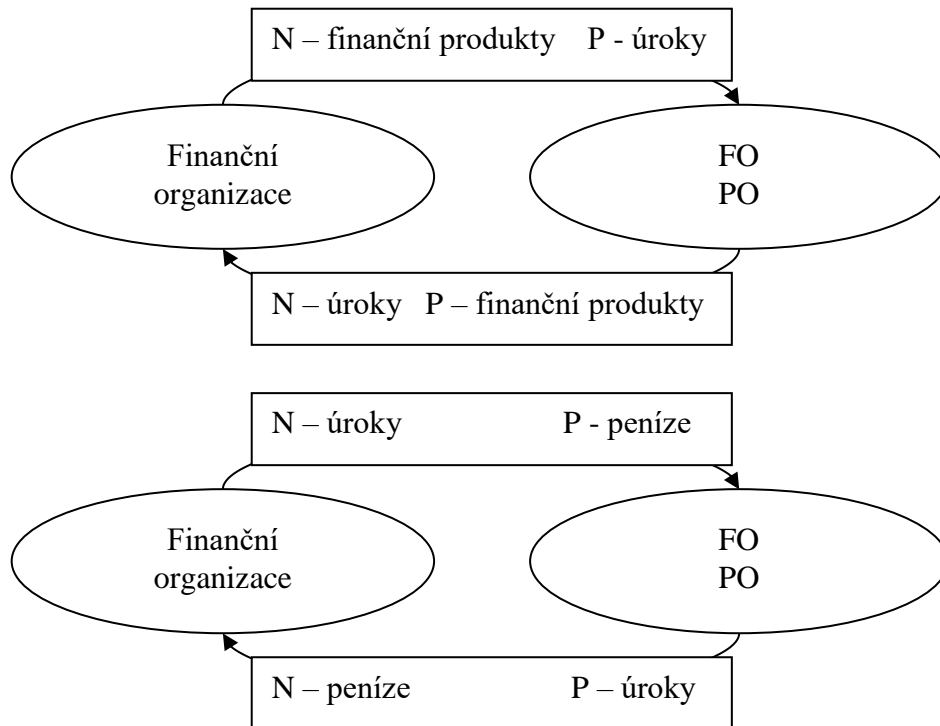
subjekt: firmy, občané, banky

předmět: peněžní prostředky, cenné papíry, vklady

místo: banka, burza, RM- systém

cena: úroky, výnos

rozdělení finančních trhů: peněžní
kapitálové
devizové
drahých kovů

c) trh výrobních faktorů

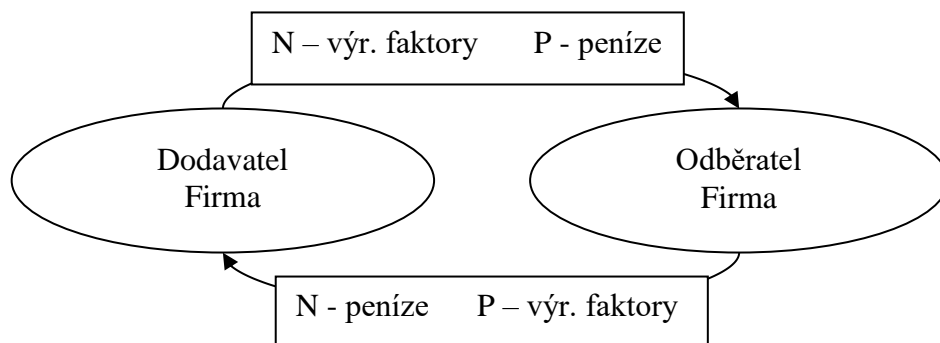
trh výrobních faktorů

subjekt: firmy = dodavatel + odběratel (FO, PO)

předmět: kapitál + statky

účel: výrobní spotřeba

cena: velkoobchodní a smluvní

trh práce

souhrn poptávky po práci ze strany firem a nabídky práce ze strany domácností
na trhu práce se utváří cena práce = MZDA

poptávka po práci roste = lidé snadno nachází uplatnění

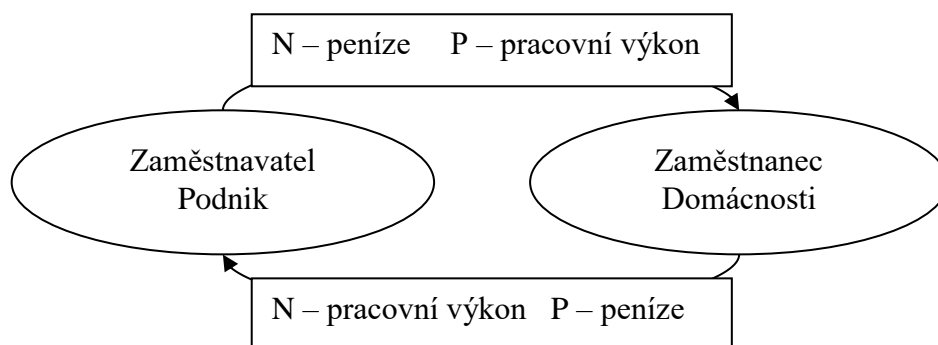
poptávka po práci klesá = lidé těžko nachází uplatnění - nezaměstnanost

subjekt: firmy a občané (FO, PO, státní organizace, domácnosti)

předmět: pracovní síla

místo: firmy a úřad práce, personální agentury

cena: mzda

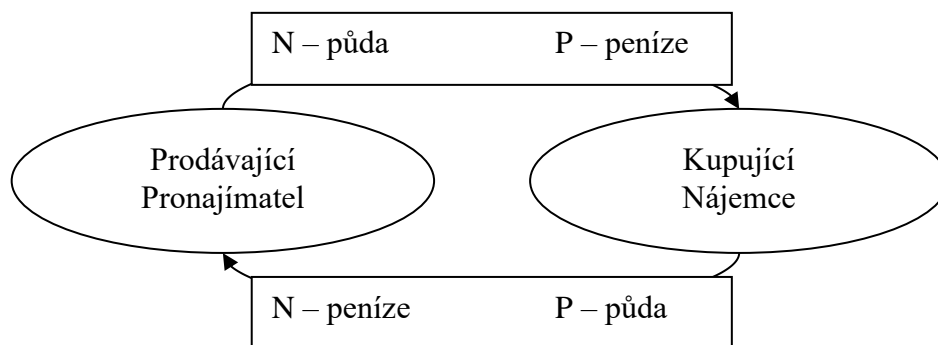
trh půdy

subjekt: prodávající, kupující, pronajímatel, nájemce

předmět: půda

cena: při prodeji - nájem

při nájmu - renta, úřední cena, tržní cena

4. Zákony trhu

Chování tržních subjektů je na trhu ovlivněno zákony. Jedná se o zákon nabídky a poptávky.

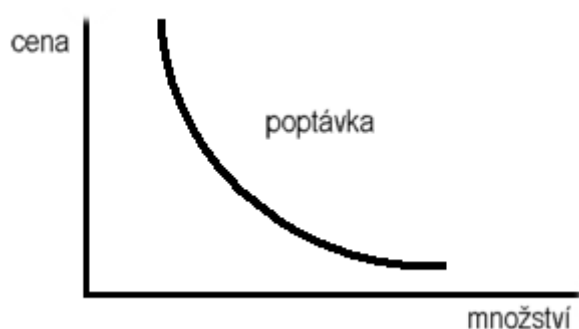
1) Poptávka (D) - vyjadřuje množství zboží nebo služeb, které jsou kupující ochotni za určitou cenu koupit, v odpovídajícím složení produktů a v požadované kvalitě.

Rozdělení poptávky:

- a) agregátní - souhrn všech zamyšlených koupí statků a služeb v určitém státě (všech lidí po všech statcích a službách),
- b) dílčí - poptávka všech lidí z určitého regionu po jediném výrobku nebo službě,
- c) individuální - poptávka jednoho kupujícího po určitém statku nebo službě.

Pro studování zákonitostí trhu jsou důležité dílčí poptávky a agregátní poptávka. Bez ohledu na to, zda sledujeme agregátní, dílčí či individuální poptávku, můžeme vyvodit zákon poptávky. Zákon poptávky říká, že s rostoucí cenou zboží a služeb klesá poptávka po zboží. Poptávka je množství zboží Q , které jsou kupující ochotni koupit pro určité ceně P .

Poptávková křivka vyjadřuje závislost poptávaného množství zboží na ceně při ostatních faktorech neměnných. Změní-li se jeden z dalších faktorů, ztratí původní křivka platnost a vznikne křivka nová. Tato změna se nazývá posun poptávkové křivky (doprava, doleva).

Poptávková křivka má klesající tvar, protože:

- a) je-li důchod kupujících stálý, mohou si při nižších cenách koupit více zboží → důchodový efekt,
- b) při zvýšené ceně lidé mění strukturu spotřeby, zdraží-li se jedno zboží, kupujeme místo něj náhradní → substituční efekt.

Základní faktory ovlivňující poptávku:

Cena - rostou-li ceny zboží, klesá poptávka a opačně, poptávka se mění v opačném směru než cena

Změny ve velikosti důchodů (mzdy zaměstnanců, renta vlastníků půdy, úroky a zisky vlastníků kapitálu) - zvýšení mzdy znamená zvýšení poptávky

Změny cen jiných druhů zboží

- substituty → zboží, které nám může nahradit zkoumané zboží (rohlík = houska)
- komplementy → zboží, které se kupuje současně s dalším zbožím (auto = benzín)

Změny v preferencích - zvyky, změna módy, zájmy a změny potřeb kupujících

Demografické změny - změny v počtech kupujících, zvýší-li se populace → zvýší se i poptávka

2) Nabídka (S) - vyjadřuje množství zboží či služeb, které výrobci dodávají na trh v určité kvalitě a při určité ceně.

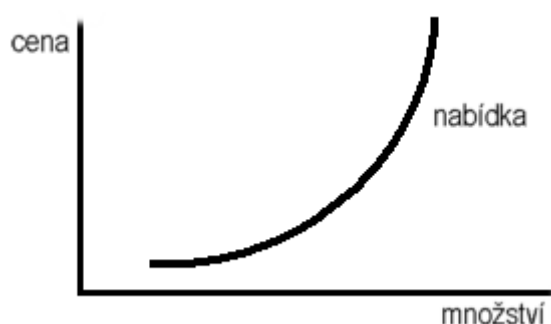
Rozdělení nabídky:

- a) agregátní - souhrn všech zamýšlených prodejů (v celém národním hospodářství), se kterými přicházejí prodejci či výrobci na trh,

- b) dílčí - nabídky jednoho druhu výrobku od více výrobců (nabídka množství rohlíků od pekařů v celém regionu), je součtem individuálních nabídek,
- c) individuální - nabídka jednoho výrobce určitého statku nebo služby při uvažované ceně (např. kolik nabídne 1 pekař housek při ceně 2 Kč a kolik jich nabídne při ceně 10 Kč).

Nabídka je ochotna prodat určité množství zboží či služeb za danou cenu. Zákon nabídky tvrdí, že s rostoucí cenou zboží roste i nabídka zboží.

Tvar nabídkové křivky není náhodný, odpovídá zákonu rostoucí nabídky. Podle zákona vyvolá růst ceny růst nabídky, neboť prodávat za vysokou cenu je pro výrobce zajímavější než prodávat levně; při vyšších cenách dosáhne i vyšších tržeb. Nabídková křivka vyjadřuje závislost nabízeného zboží na ceně za předpokladu, že ostatní faktory jsou neměnné. Změní-li se některý z dalších faktorů (výrobní podmínky), ztrácí původní křivka platnost a posouvá se doleva nebo doprava.

Nabídková křivka má stoupající charakter, protože:

- a) výrobci omezí výrobu jiných výrobků ve prospěch výrobků s vyšší cenou
- b) do výroby vstupují noví výrobci a to i ti, pro které při dřívější nižší ceně byla výroba neekonomická

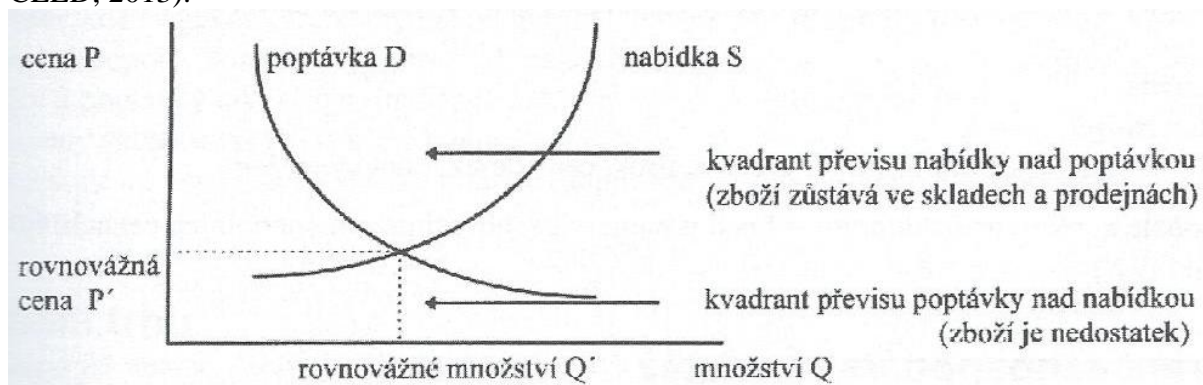
Základní faktory ovlivňující nabídku:

cena - čím vyšší je cena, tím větší zájem mají výrobci vyrábět a dodávat zboží na trh,
náklady výroby a obchodu - mění se vlivem cen výrobních zdrojů nebo technologickým pokrokem, při úsporách vstupů lze z daných zdrojů více vyrobit a více nabídnout,
změny výrobních podmínek - neúroda, organizace trhu, daně apod.,
ceny alternativních výrobků - změny kapitálové výnosnosti,
poptávka - podnikatel přizpůsobí nabídku poptávce zákazníků.

5. Tržní mechanismus

Podstatou trhu je vzájemný vztah nabídky a poptávky. Tržní mechanismus je princip, při němž se pomocí změny ceny vzájemně vyrovnává nabídka a poptávka. Tržní rovnováha je ideální stav. Je výsledkem tržního mechanismu. Při vzniku tržní rovnováhy dojde k tvorbě rovnovážné ceny a rovnovážného množství zboží na trhu. Nevzniká ani nadbytek ani nedostatek zboží. Tržní cena je cena, za kterou se obchod na trhu realizuje. Tržní nerovnováha je stav, kdy se cena odchýlí z rovnovážného stavu a na trhu se projevuje buď nedostatkem, nebo přebytkem zboží a služeb.

Graf tržního mechanismu (Švarcová, J. a kol. *Ekonomie - stručný přehled*, 2013-2014. Zlín, CEED, 2013).

Při nedostatku zboží na trhu:

kupující ochotni zaplatit vyšší cenu → výrobci cenu zvyšují → zvýšení nabídky zboží (cenově přitažlivé pro výrobce),

kupující reagují na zvýšení ceny snížením poptávky, rozdíl mezi nabídkou a poptávkou se vyrovnává.

Při přebytku zboží na trhu:

vzniká naopak soutěž prodávajících, snižují ceny, aby prodali,

výrobci reagují poklesem nabízeného zboží,

kupující při nižších cenách zvyšují zájem a přebytek zboží opět mizí,

nabídka a poptávka se vyrovná.

6. Podoby trhu a selhání tržního mechanismu

Konkurence je rivalita mezi prodejci stejného zboží. Podle množství firem v odvětví dělíme konkurenci na dokonalou a nedokonalou. Dokonalá konkurence se vyznačuje velkým množstvím firem na trhu, z nichž žádná není schopna ovlivnit cenu statků. Výše ceny je dána trhem. Dnešní trhy jsou dokonalé konkurenci vzdáleny. Vlivem špatné pozice na trhu došlo ke slučování firem, s cílem zvýšit jejich konkurenceschopnost. Vznikla nedokonalá konkurence. Znaky nedokonalé konkurence jsou: omezený počet firem na trhu, schopnost podniku ovlivnit cenu statku, nedokonalé informace o cenách zboží. Formy nedokonalé konkurence jsou monopol, oligopol, monopolistická konkurence. Na trhu existuje jediný prodávající, jedná se o monopol. Oligopol je situace na trhu, kdy existuje malé množství firem, které mají velkou schopnost ovlivnit cenu konkurence. Při monopolistické konkurenci je na trhu velké množství firem, které mají malou schopnost ovlivnit cenu statků.

Tržní selhání je situace, kdy trh nedokáže efektivně plnit svou úlohu. K tržnímu selhání patří externalita a veřejné statky. Externality trhu jsou negativní (zplodiny z dálnice za domem) nebo pozitivní (připojení na dálnici za domem pro odjezd do zaměstnání) efekty, které z činnosti jednoho subjektu plynou třetím osobám. Externalita negativní způsobuje třetím osobám náklady spojené s výrobou statků. Veřejný statek je charakteristický tím, že z jeho potřeby nelze vyloučit neplátcí spotřebitele. Spotřebou veřejného statku se nezmenšuje jeho dostupné množství pro ostatní spotřebitele. Veřejným statkem může být armáda, chodník. Za užití veřejného statku se přímo neplatí a mohou ho užít všichni lidé. Soukromý sektor nemá zájem veřejné statky produkovat a očekává, že se produkce ujme stát.

Název tematického celku: *Tržní ekonomika (vzdělávací materiál)*

1. Nabídka, poptávka

Cílem cvičení je procvičení teoretické látky vztahující se na nabídku a poptávku probírané v teoretických hodinách předmětu Ekonomika a management. Je zdokonalována počítačová gramotnost žáků při práci v programu Excel, kdy žáci tvoří tabulky křivky nabídky, poptávky a tržní rovnováhy.

Zadané úkoly:

- 1) Sestrojte graf poptávky a graf nabídky sledovaného zboží. V tabulce je uvedena cena zboží v Kč, poptávané a nabízené množství zboží. Určete cenu, při které se nabízené a poptávané množství zboží vyrovnají, sestrojte graf.

Cena v Kč	Poptávané množství	Nabízené množství
350	14.800	600
450	12.500	1.250
600	10.000	2.500
850	5.000	5.000
1.000	2.500	10.000
1.250	1.250	12.500
1.500	600	14.800

Pomůcky:

PC, psací potřeby, poznámkový blok, sešit, kalkulačka, pravítko.

Postup při cvičení:

Žáci po celou dobu cvičení pracují samostatně. V programu Excel vytvoří tabulku a grafy. Vypracované úkoly odevzdají k ohodnocení.

2. Tržní rovnováha

Úkolem cvičení je prohloubení teoretické látky týkající se tržní rovnováhy. Látka byla vyložena v teoretických hodinách předmětu Ekonomika a management. Dále je zdokonalována počítačová gramotnost žáků. Při práci žáci využívají program Excel.

Zadané úkoly:

- 1) V tabulce je uvedena nabídka a poptávka po kozím sýru prodávaném ze dvora při určité ceně. Tabulku přepište do počítače a vytvořte v programu Excel graf tržní rovnováhy.

Vycházejte z níže uvedených údajů:

- a) kolik kg kozího sýra dodají firmy na trh, bude-li cena činit 140 Kč,
- b) kolik kg kozího sýra budou chtít koupit spotřebitelé při ceně 160 Kč,
- c) kolik činí rozdíl mezi nabízeným a poptávaným množstvím kozího sýra při ceně 200 Kč,
- d) zda při ceně 220 Kč vznikne nedostatek, nebo přebytek kozího sýra na trhu,
- e) pro koho je výhodná cena 240 Kč,
- f) při jaké ceně budou chtít spotřebitelé koupit 24.000 kg kozího sýra,
- g) hodnotu rovnovážné ceny,

- h) jaká situace nastane, jestliže budou prodávající nabízet kozí sýr za 240 Kč,
 i) jaká situace nastane, jestliže budou prodávající nabízet kozí sýr za 120 Kč.

Cena v Kč/ kg	Poptávané množství v kg	Nabízené množství v kg
100	26.000	10.000
120	24.000	12.000
140	22.000	14.000
160	20.000	16.000
180	18.000	18.000
200	16.000	20.000
220	14.000	22.000
240	12.000	24.000
260	10.000	26.000

Pomůcky:

Poznámkový blok, sešit, psací potřeby, kalkulačka, pravítko, PC.

Postup při cvičení:

Samostatnou práci žáci provádějí v programu Excel. Úkol obsahuje tabulku, graf tržní rovnováhy, odpovědi na otázky. Výsledky práce žáci postupně prezentují před spolužáky.

3. Tržní mechanismus

Cílem cvičení je zvýšit počítačovou gramotnost při tvorbě grafů a procvičení teoretické látky vztahující se na fungování tržního mechanismu. Látka je obsažena v předmětu Ekonomika a management.

Zadané úkoly:

- 1) Nakreslete základní schéma poptávkové křivky a vyznačte změny podle uvedeného faktoru.

Bod a) vyjadřuje sledovaný produkt   Bod b) vyjadřuje ovlivňující faktor

a) zimní oblečení	b) snížení ceny při výprodeji
a) prodej mobilních telefonů	b) reklama na mobilní telefony
a) prodej aut tuzemské výroby	b) zlevnění zahraničních aut
a) prodej aut vyšší třídy	b) snížení reálných mezd
a) prodej pohonných hmot	b) zlevnění cen aut

- 2) Nakreslete základní schéma nabídkové křivky a vyznačte změny podle uvedeného faktoru.

Bod a) vyjadřuje sledovaný produkt   Bod b) vyjadřuje ovlivňující faktor

a) výroba keramiky	b) zvýšení cen vstupů
a) produkce pšenice	b) úrodný rok
a) opravářské služby	b) úbytek zaměstnanců z finančních důvodů
a) výroba elektrospotřebičů	b) pokles ceny vstupů
a) bankovní úvěry	b) zvýšení úrokové sazby

Pomůcky:

Sešit, poznámkový blok, PC, psací potřeby, kalkulačka, pravítko.

Postup při cvičení:

Během cvičení žáci pracují samostatně. V programu Excel vytvoří grafy se základní křivkou nabídky a poptávky a následně vytvoří posun křivky podle zadaného faktoru. Novou křivku zakreslí jinou barvou. Vypracované úkoly odevzdají k ohodnocení.

4. Podoby a selhání trhu

V rámci cvičení žáci tvoří prezentaci na zadané téma. Při práci žáků je opakována teorie vztahující se k podobám trhu a selhání tržního mechanismu a prohlubována počítačová gramotnost.

Zadané úkoly:

- 1) Vyhledejte pojmy dokonalá a nedokonalá konkurence.
- 2) Proveďte rozdělení monopolů a vyhledejte jejich charakteristiku na internetu.
- 3) Vyhledejte na internetu negativní a pozitivní externality trhu.
- 4) Zpracujte získané informace do prezentace a prezentujte před spolužáky.

Pomůcky:

Poznámkový blok, PC, sešit, psací potřeby, kalkulačka, pravítko.

Postup při cvičení:

V průběhu cvičení se žáci rozdělí do dvoučlenných skupin. Na internetu vyhledají pojmy dokonalá a nedokonalá konkurence, rozdělení monopolů, negativní a pozitivní externality trhu. V programu PowerPoint vytvoří prezentaci, předvedou ji před spolužáky a odevzdají k ohodnocení.

5. Kontrolní otázky

- 1) Charakterizujte pojem tržní ekonomika, trh.
- 2) Jak řeší tržní ekonomika tři základní ekonomické otázky?
- 3) Vyjmenujte rysy tržní ekonomiky.
- 4) Vyjmenujte a charakterizujte subjekty vystupující na trhu.
- 5) Rozdělte trhy podle územního rozsahu, množství sledovaného zboží a předmětu transakcí.
- 6) Namalujte schéma trhu produktů, trhu s půdou a celé schéma popište a vysvětlete.
- 7) Rozdělte finanční trhy a vysvětlete, co je předmětem obchodování na finančním trhu?
- 8) Popište trh práce. Vyjmenujte, jaké možnosti poptávky a nabídky na trhu vznikají.
- 9) Vysvětlete rozdíl mezi rentou, tržní a úřední cenou půdy.
- 10) Vyjmenujte zákony trhu.
- 11) Za jakých podmínek zákony trhu působí?
- 12) Jak zní zákon poptávky a nabídky?
- 13) Vyjmenujte faktory ovlivňující poptávku a nabídku. Vysvětlete, jak jednotlivé faktory ovlivňují poptávku a nabídku.

<p>Název tematického celku: Národní hospodářství - platební bilance, nezaměstnanost, inflace</p>
<p>Anotace: Téma se zabývá hlavními charakteristikami národního hospodářství - platební bilancí, nezaměstnaností a inflací včetně jejich ukazatelů, členěním a posouzením příčin a možných řešení pro zlepšení stávajícího stavu. Součástí je vyhodnocení v rámci jednotlivých krajů v České republice, či srovnání vybraných evropských zemí.</p>
<p>Klíčová slova: Národní hospodářství, makroekonomické ukazatele, inflace, nezaměstnanost, trh práce, HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace, obchodní a platební bilance.</p>
<p>Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku vychází z učiva předmětu Ekonomika a management - především kapitoly zabývající se hodnocením národního hospodářství pomocí makroekonomických ukazatelů.</p>
<p>Obsah tematického celku: 1) Národní hospodářství. 2) Hrubý domácí produkt. 3) Hrubý národní produkt. 4) Platební bilance. 5) Inflace. 6) Nezaměstnanost.</p>
<p>Metodické postupy a organizace výuky: Praktická cvičení - posouzení míry nezaměstnanosti a míry inflace v jednotlivých regionech České republiky a zemí Evropské unie. Vyhledání údajů o platební bilanci státu.</p>
<p>Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) umí charakterizovat národní hospodářství, zná jeho sektory, 2) je schopen popsat význam hrubého domácího produktu a zná způsoby jeho měření a využití, 3) dovede vysvětlit rozdíl mezi hrubým domácím a hrubým národním produktem, 4) zná strukturu platební bilance, umí vysvětlit význam mezinárodního obchodu, 5) objasní příčiny vzniku inflace a její členění, dovede vypočítat míru inflace, 6) umí popsat situace na trhu práce a rozdělit nezaměstnanost.</p>
<p>Literární zdroje a jiné prameny: Jurečka, V. a kol. Makroekonomie. Grada Publishing, a.s., Praha, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8. Klínský, P., Münch, O., Barborová, L. <i>Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol. Řídíme stát i firmu.</i> Eduko nakladatelství, s.r.o., Praha, 2023. ISBN 978-80-88473-10-7. Mendl, Z. <i>Ekonomie nejen k maturitě, příklady a cvičení.</i> Computer media Praha, 2008. ISBN 978-80-7402-007-0 Švarcová, J. <i>Ekonomie – stručný přehled.</i> Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9. Trnková, J. <i>Ekonomika a podnikání 2.</i> Credit Praha, 2002. ISBN 80-86392-05-8.</p>

Název tematického celku: *Národní hospodářství - platební bilance, nezaměstnanost, inflace (učební text)*

1. Národní hospodářství

Národní hospodářství je souhrn hospodářských činností na území daného státu, kterých se účastní tři ekonomické subjekty (stát, podniky, domácnosti).

Národní hospodářství České republiky je celek, který se skládá z určitých částí (odvětví, sektorů) a je součástí světového hospodářství. Pro pochopení národní hospodářství jako celku je nutné pohlížet na něj jako na systém, který se skládá ze vzájemně souvisejících částí (subsystémů) fungující v určitém prostředí.

Sektory národního hospodářství

Z hlediska vlastnických vztahů existují státní, družstevní, soukromý sektor. Tento druh vlastnictví je rozhodující v tržní ekonomice.

Rozdělení sektorů podle činnosti:

- 1) primární - zahrnuje prvovýrobu (získávání surovin z přírody) těžbu, energetiku, zemědělství,
- 2) sekundární - zpracovatelský průmysl a stavebnictví (textil, elektro),
- 3) terciální - poskytování služeb (banky, obchod, doprava)
- 4) kvarterní – „nová“ znalostní ekonomika, výzkum a vývoj.

2. Hrubý domácí produkt

Měřítkem ekonomické úspěšnosti každé země je její schopnost zajistit pro své obyvatelstvo vysokou úroveň výroby ekonomických statků a služeb. Tato úroveň by měla po kvantitativní i kvalitativní stránce neustále růst. Mělo by docházet k setrvalému ekonomickému růstu, který je jedním ze základních předpokladů růstu materiální životní úrovně občanů.

Ekonomický růst vychází z rozsahu výrobních faktorů a z úrovně jejich využívání, dané zejména kapitálovou výnosností, produktivitou práce, technologickým pokrokem, technickými a výrobními inovacemi a kvalifikací pracovníků.

Základním ukazatelem makroekonomických výstupů je hrubý domácí produkt (HDP). Pomocí ukazatele HDP se měří hodnota celkového výstupu národní ekonomiky za běžné období, zpravidla za kalendářní rok. Jedná se o nově vytvořenou hodnotu, danou započtením přidaných hodnot na jednotlivých stupních zpracování.

Hrubý domácí produkt (HDP) je souhrn veškeré finální produkce ekonomických statků a služeb vytvořených v rámci domácí ekonomiky (na území určitého státu) za rok.

Vyjádřování HDP

Hrubý domácí produkt se měří buď v běžných cenách, nebo ve stálých cenách. Hrubý domácí produkt v běžných cenách se počítá ve skutečných tržních cenách toho roku, za který je HDP zjišťován. Jde o tzv. nominální HDP. K růstu nominálního HDP z roku na rok může dojít nejen zvyšováním objemu finální produkce v příslušné zemi, ale také růstem cen (inflací). Lze dospět k situaci, že je vykázán ekonomický růst, který jde ale beze zbytku na vrub vysoké

inflaci (ceny produktů jsou oproti předchozímu roku mnohem vyšší) a v ekonomice je vyprodukováno méně statků a služeb než rok předtím.

Hrubý domácí produkt ve stálých cenách používá pro oceňování HDP cenovou hladinu jednoho vybraného roku. HDP se tímto přepočtem očistí od vlivu inflace (meziročního růstu cen) a vzniknou tak srovnatelné časové řady. Proto se hovoří o tzv. reálném HDP. Reálný HDP se stanoví přepočtem nominálního HDP přes cenové indexy. Uvedený přepočet, tzv. deflování, spočívá ve vynásobení HDP příslušným cenovým indexem. Cenový index typu deflátoru HDP zahrnuje veškerou produkci v ekonomice a je tak objektivnější. Používají se také cenové indexy založené na výběrových šetřeních (například známý index spotřebitelských cen, který zachycuje změny cen vybraného zboží - tzv. spotřebitelského koše - v maloobchodě v meziročním srovnání).

Měření HDP

- 1) výdajová metoda - měří výdaje tržních subjektů po jednotlivých složkách agregátní poptávky. Jde o součet finální produkce statků a služeb v tržních cenách, za které jsou tyto statky dodávány na trh a nakupovány. Tato metoda obsahuje především spotřebu statků a služeb, hrubé investice, státní nákupy statků a služeb a čistý export,
- 2) důchodová metoda - souhrn důchodů plynoucích ze všech výrobních faktorů zvýšený o amortizaci a nepřímé daně,
- 3) produktová (výrobní) metoda - sumarizace finální produkce po jednotlivých podnicích a odvětvích, tak jak se podílely na tvorbě HDP. Bývá používána relativně nejméně.

Výdajová a důchodová metoda vychází ze statistických a účetních údajů každoročně vykazovaných podnikovou sférou a občany (statistické výkazy, různá výběrová šetření). Tyto informace tvoří podklad pro ekonomickou statistiku a pro systém národního účetnictví.

Použití HDP

- 1) V absolutním vyjádření - jako celkový objem nominálního HDP za rok (k ocenění se používají běžné ceny). Tato varianta HDP vyjadřuje ekonomickou sílu země. Porovnáním jednotlivých zemí z hlediska absolutního objemu HDP je možné posoudit jejich postavení ve světové ekonomice a jejich geopolitický vliv. Méně tato charakteristika vypovídá o úrovni ekonomiky, protože neuvažuje faktor rozlohy území a lidnatosti,
- 2) V přepočtu na jednoho obyvatele. Vyjadřuje ekonomickou úroveň země - tímto způsobem lze již objektivně srovnávat různě velké a různě lidnaté země, používá se dvojí způsob ocenění:
  - a) ocenění v příslušné národní měně nebo přepočtem na americký dolar při běžném směnném kurzu (tzv. "v kurzu měny"),
  - b) paritou kupní síly. Snahou je srovnatelným způsobem vyjádřit kupní sílu ekonomických subjektů v různých zemích,
- 3) jako meziroční změny reálného HDP (ve stálých cenách), což vyjadřuje ekonomický vývoj v dané zemi. Tento vývoj může mít trojí průběh:
  - a) ekonomický růst, kdy HDP z roku na rok roste,
  - b) ekonomická stagnace, v tomto případě se HDP v meziročním srovnání prakticky nemění,
  - c) ekonomický pokles, kdy HDP má z roku na rok klesající trend.

Potenciál národní ekonomiky - tj. maximální výkonnost, které může být dosaženo - vyjadřuje indikátor potenciální produkt. Potenciální produkt je maximální úroveň HDP,

kteřou je ekonomika schopna vyprodukovat při plném využití veškerých disponibilních výrobních faktorů (situace plné efektivnosti).

3. Hrubý národní produkt

Kromě HDP bývá používán ještě další ukazatel makroekonomických výstupů - hrubý národní produkt (HNP). Hrubý národní produkt je tvořen souhrnem ekonomických statků a služeb, vyrobených v určitém roce výrobními faktory ve vlastnictví občanů dané země. To znamená, že obsahuje i čisté příjmy ze zahraničí, které se týkají vyvezeného kapitálu (zahraničních investic). Naopak příjmy plynoucí zahraničním investorům z podnikání na území dané země se odčítají. Také HNP může být nominální nebo reálný, způsob oceňování je analogický jako u HDP.

Většina vyspělých zemí měří makroekonomické výstupy pomocí ukazatele HDP. V USA byl používán do roku 1991 HNP, od té doby se přešlo na HDP, protože rozdíl v naměřených hodnotách pomocí uvedených indikátorů byl minimální a přechodem na HDP bylo navíc dosaženo srovnatelnosti se zahraničními ekonomikami.

Používají se ještě další odvozené ukazatele od HDP a HNP, a to čistý domácí produkt (ČDP) a čistý národní produkt (ČNP). Čistý domácí produkt se liší od HDP pouze tím, že neobsahuje amortizaci - opotřebení fixního kapitálu (odpisy dlouhodobého majetku). Analogický je rozdíl mezi ČNP a HNP.

4. Platební bilance

Mezinárodní obchod slouží k tomu, aby země vyvážely ty produkty, jichž mají dostatek, a získaly za ně jiné, které se zde neprodukují.

Potřeba mezinárodního obchodu je dána zejména:

- 1) surovinovým bohatstvím země - některé mohou suroviny vyvážet, ale musejí dovážet,
- 2) klimatickými a přírodními podmínkami - stát doveze produkty, které není možné nebo vhodné v dané zemi pěstovat a dovážejí se z jiných zemí a naopak tyto státy vývozem svých produktů získají prostředky,
- 3) vhodnými domácími podmínkami pro poskytování služeb,
- 4) stavem trhu - jestliže se neurodí určitá komodita, musí se dovézt. Vyrábí-li určitá země větší množství oceli, než je schopna prodat na tuzemském trhu, přebytek vyveze.

Opatření používaná státy v mezinárodním obchodě

Mezinárodní obchod přináší výhody i nevýhody. V některých případech může být vhodné chránit domácí podniky před silnou zahraniční konkurencí. Stát k omezení nebo naopak k podpoře mezinárodního obchodu používá následující opatření:

- 1) cla - zvyšují cenu dováženého zboží, a tím mohou částečně chránit domácí výrobce před konkurencí. Současně umožňují získat prostředky do státního rozpočtu,
- 2) množství (hodnotové) kvóty - státní orgány (ministerstva, celní správy, apod.) stanovují množství nebo celkovou hodnotu zboží, které lze vyvézt i dovézt. Pokud nejsou kvóty vyčerpány, mohou vývozci požádat o povolení k obchodu - vývozní (dovozní) licenci,
- 3) normy a další předpisy - certifikáty,

- 4) prostředky používané k podpoře vývozu - státy podporují vývoz, protože umožňuje zvyšovat domácí produkci, zaměstnanost, příjmy z dovozu. Proto zřizují instituce, které poskytují informace o zahraničních trzích, které pojišťují proti riziku nezaplacení zboží.

Platební bilance, přesněji platební bilance zahraničního obchodu, je peněžní vyjádření ekonomických transakcí mezi určitou zemí a jejími zahraničními partnery za určité období (běžně za účetní rok). Platební bilance zahrnuje export a import služeb a zboží, příchozí i odchozí zahraniční investice, dary a přesuny finančních prostředků.

Struktura platební bilance

Platební bilanci lze strukturovat horizontálně nebo vertikálně. Vertikální struktura člení platební bilanci na položky kreditní a debetní. Kreditní položky představují příliv peněz (případně jiných ocenitelných statků) do ekonomiky, tzn. zvýšení nabídky devizy. Naopak debetní položky představují odliv peněz, a tedy zvýšení poptávky po devizách.

Horizontální struktura platební bilance obsahuje tyto položky:

- 1) běžný účet složený z těchto částí:
  - obchodní bilance - vývoz a dovoz zboží, služeb,
  - bilance výnosů - příjmy a jiné kompenzace tuzemcům ze zaměstnání v zahraničí a cizozemcům ze zaměstnání v naší zemi, příjmy a výdaje související se zahraničními investicemi (zejm. úrok, dividendy a reinvestované zisky),
  - bilance běžných převodů - transakce, které nevedou ke vzniku závazků či pohledávek ve vztahu k zahraničí,
- 2) kapitálový účet - obsahuje příjmy a výdaje spojené s kapitálovými transfery v důsledku migrace obyvatelstva, převody nefinančních hmotných aktiv a nehmotných práv,
- 3) finanční účet obsahující:
  - bilance přímých investic,
  - bilance portfolia investic,
  - bilance finančních derivátů,
  - ostatní dlouhodobý kapitál (úvěry poskytované do zahraničí a přijímané ze zahraničí),
  - ostatní krátkodobý kapitál,
- 4) účet chyb a opomenutí - odchylky zapříčiněné neúplností informací o zahraničním obchodu,
- 5) přiděl zvláštních práv čerpání,
- 6) rezervy a příslušné položky.

Z účetního hlediska musí vždy být ve výsledku platební bilance nulová - čisté přebytky a schodky platební bilance mohou být způsobeny statistickou diskrepancí.

Rovnováha platební bilance

Uvádí se, že platební bilance musí být vyrovnaná. Fakticky je však tato rovnováha samozřejmá. Dlouhodobě není možné, aby si občané jedné země kupovali více zboží a služeb, než kolik poskytnou, a to ze stejných důvodů, jako to nemůže dlouhodobě praktikovat žádná soukromá osoba nebo firma. Aktivní politika, která rovnováhu ustavuje, proto není potřeba.

5. Inlace

Inlace vyjadřuje vzestup cenové hladiny v ekonomice, všeobecný růst cen. Pokud rostou ceny pouze u omezeného počtu výrobků nebo jen v některých segmentech trhu, může být tento vzestup vykompenzován jinými, opačně orientovanými, cenovými změnami u jiných výrobků nebo v jiných tržních segmentech. Inlace je trvalé znehodnocování peněz.

Druhy inflace podle příčiny:

- 1) **Poptávková inflace** - dána disproporcí mezi agregátní nabídkou a agregátní poptávkou. Agregátní poptávka je vysoká a není následována růstem výroby nebo je tato poptávka strukturálně nevyvážená. V praxi dochází k tomuto jevu převážně tehdy, když růst nominálních mezd dlouhodobě převyšuje růst produktivity práce, ale také když příliš roste investiční aktivita firem (např. díky levným úvěrům), když příliš rostou státní výdaje.
- 2) **Nabídková inflace** - vyplývá z nedostatečné nebo strukturálně nevyvážené nabídky. Pokles agregátní nabídky, který tento stav způsobuje, vyvolávají rostoucí náklady (materiálové i mzdové). Pokud jsou příčiny obecně v oblasti nákladů, používá se pojmu nákladová inflace. Pokud růst nákladů způsobí zvýšené mzdy, jedná se o mzdovou inflaci. Příčiny mohou být ale i jinde, např. v záměrném snižování nabídky směřujícím ke zvýšení cen firmami v monopolním nebo dominantním postavení.

Druhy inflace podle intenzity (velikosti)

- 1) **mírná (plíživá) inflace** - je spojena s poměrně nenápadným (jednociferným) zvýšením cenové hladiny z roku na rok. Roční míra inflace je v rozmezí 0,1 - 9,9 %. Obvykle nepůsobí výraznější problémy. Příjemci důchodů jsou ochotni držet část úspor v peněžní podobě, není narušena likvidita, oběh funguje bez problémů, lidé penězům důvěřují,
- 2) **pádivá inflace** - dochází k prudkému meziročnímu růstu cen v rozmezí desítek procent až k dolní části trojiciferného spektra (roční míra inflace v rozmezí 10 - 200 %). Takový cenový vývoj má již vážné makroekonomické důsledky, snižuje se důvěra v peníze, které rychle ztrácejí svoji hodnotu. Lidé se peněz zbavují a nakupují nemovitosti nebo jiné hmotné statky, dochází k výrazným deformacím cenového systému, smluv, dohod a ostatních finančních vztahů. Pokud se použije rozumný způsob indexace pohledávek a závazků, nemusí vést pádivá inflace nutně k destrukci peněžního systému,
- 3) **hyperinflace** - prakticky již nekontrolovatelný extrémně rychlý růst cenové hladiny z roku na rok v řádu stovek procent anebo i více (roční míra inflace v rozmezí 200 a více %). Hyperinflace znamená kolaps peněžního systému a návrat k naturální směně. Vyskytuje se zřídka, dochází k ní v období těsně následujícím po válkách nebo převratech.

Míra inflace

Proto je objektivní stanovení znehodnocení peněz (tedy míry inflace) velmi důležitý ukazatel, a to nejen pro národní ekonomiku, její ekonomy a politiky, ale i pro mezinárodní srovnávání a rozhodování. Proto existují postupy, podle kterých se inflace počítá. Těmito směrnici je závazně stanoven výběr typického zboží a služeb (tzv. spotřební koš), u kterých se pohyb cen sleduje. U vybraných druhů zboží se pak sleduje po celém území státu v pravidelných intervalech pohyb cen.

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina } (t) - \text{cenová hladina } (t - 1)}{\text{cenová hladina } (t - 1)} \cdot 100 [\%]$$

(t je určité období - nejčastěji měsíc nebo rok)

Zpomalení růstu cenové hladiny (inflace) se nazývá deflací. Deflace znamená, že cenová hladina ve srovnání s předchozím rokem absolutně klesá a míra inflace musí vyjít jako záporné číslo.

6. Nezaměstnanost

Práce je jedním ze základních výrobních faktorů a ten, kdo má pracovní sílu (schopnost pracovat), ji může, ale nemusí vynakládat. I pracovní síla je zbožím, které lidé nabízejí na trhu práce, a poptávku po tomto zboží mají jak firmy ziskového sektoru (průmysl, zemědělství, služby, atd.), tak organizace neziskového sektoru (státní úředníci, učitelé, zdravotníci, armáda). Na trhu práce může dojít k těmto stavům:

- 1) rovnosti nabídky a poptávky (všichni, kdo chtějí pracovat, získají práci a firmy mají přesně tolik zaměstnanců, kolik potřebují),
- 2) převis poptávky (firmám chybí pracovníci),
- 3) převis nabídky (část pracovních sil zůstává nevyužita - vzniká nezaměstnanost).

Tento popis trhu práce neuvažuje o struktuře poptávky a nabídky, která je v praxi samozřejmostí (firmy nepotřebují jakoukoliv pracovní sílu, ale pracovní sílu s určitou kvalifikací). Běžně se proto stává, že je určitý počet volných (neobsazených) pracovních míst na straně nabídky firem a zároveň jsou lidé, kteří nemohou sehnat práci - nezaměstnaní, protože mají jinou kvalifikaci, než jaká je firmami požadována. Lidé nehledají jakoukoliv práci, ale mají na svou práci určité požadavky. Chtějí, aby to byla práce v určitém oboru, který je zajímavý, aby byla dobře placená, aby jim vyhovovala pracovní doba, aby nemuseli za prací dojíždět nebo se stěhovat, aby měli v práci určité perspektivy.

Členění nezaměstnanosti podle dobrovolnosti

- 1) Nezaměstnanost dobrovolná (lidé mají pracovní sílu, ale nechtějí ji vynakládat - např. zdědili peníze a sami nemají potřebu pracovat, preferují volný čas).
- 2) Nezaměstnanost nedobrovolná (lidé chtějí a potřebují pracovat, aby si zajistili obživu, ale nemohou odpovídající práci sehnat).

Členění nezaměstnanosti podle času

- 1) Krátkodobá nezaměstnanost - nepůsobí vážnější problémy.
- 2) Dlouhodobá nezaměstnanost - má nejenom ekonomické dopady, ale i existenční potíže, ztrátu sebedůvěry a kvalifikace.

Z celospolečenského hlediska je dobrovolná nezaměstnanost nepodstatná - dnes není zákonem předepsána povinnost pracovat a pokud se člověk dobrovolně rozhodne, že se živit prací nebude, společnost to bere na vědomí, přestává se o něj starat a sleduje pouze případné porušování zákonných opatření.

Jiná situace je u nezaměstnanosti nedobrovolné - naše společnost je sociální a není jedno, pokud některý z členů společnosti se ne vlastním zaviněním dostává do sociální tísně. Vyspělé společnosti mají pro tyto případy vybudovaný záchranný sociální systém. Protože je však tento sociální systém založený na solidaritě pracujících, je vždy velmi těžkou politickou a ekonomickou otázkou najít únosnou míru tohoto přerozdělování tak, aby:

- 1) sociální pomoc byla dostatečná, ale zároveň ne až tak vysoká, aby nespádala k jejímu zneužívání,
- 2) míra přerozdělování nezatížila neúměrně pracující část populace.

Základním zájmem společnosti je, aby její zdroje byly maximálně využívány - aby nezaměstnanost byla minimální. Snahou společnosti je proto vytvářet takové nástroje, které stimulují lidi k zapojení se do pracovního procesu a firmy k maximálnímu využívání dostupných pracovních sil (např. i u lidí se zdravotním postižením). Z ekonomického hlediska je ale určitá míra nezaměstnanosti potřebná, jinak by docházelo k trvalému převisu nabídky pracovních míst, což podle zákonů trhu vede ke zvyšování ceny práce, aniž by byla podložena růstem produktivity práce. To je jev ekonomicky nežádoucí.

Příčiny nezaměstnanosti:

- 1) Frikční nezaměstnanost - nezaměstnanost lidí, kteří opustili staré místo a nové teprve hledají.
- 2) Strukturální nezaměstnanost - vzniká v důsledku strukturálních změn v ekonomice, kdy se některá odvětví zmenšují a jiná naopak expandují. To způsobuje, že klesá poptávka po některých profesích, zároveň však roste poptávka po jiných. Obvykle trvá déle než frikční nezaměstnanost. Je to přirozená nezaměstnanost, trh se přirozeně vyvíjí.
- 3) Cyklická nezaměstnanost - nastává, když je ekonomika v poklesu (recesi) a nastává pokles zaměstnanosti prakticky ve všech odvětvích. Není téměř možné se rekvifikovat na jinou profesi a najít práci, protože nezaměstnanost panuje ve všech odvětvích.
- 4) Sezonní nezaměstnanost - souvisí se změnami ročního období, kdy se některé práce nedají vykonávat. Týká se například stavebnictví nebo zemědělství.

Lze konstatovat, že nízká a krátkodobá nezaměstnanost je z makroekonomického hlediska prospěšná a umožňuje efektivně využívat zdrojů společnosti. Kdežto vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost je pro společnost obrovským problémem. Aby bylo možno posoudit velikost nezaměstnanosti, musí se změřit pomocí vhodného ukazatele.

Od roku 2013 se využívá pro výpočet registrované nezaměstnanosti v ČR nový ukazatel s názvem **Podíl nezaměstnaných osob**. Ten vyjadřuje podíl uchazečů o zaměstnání ve věku 15 - 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku.

Tento ukazatel nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti, která poměruje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám.

Řešení problému nezaměstnanosti

- 1) pasivní opatření - podpora v nezaměstnanosti ze státního rozpočtu,
- 2) aktivní opatření - podpora vzniku nových pracovních míst,
  - zaměstnávání absolventů škol,
  - daňové úlevy při zaměstnávání postižených občanů.

Název tematického celku: *Národní hospodářství - platební bilance, nezaměstnanost, inflace (vzdělávací materiál)*

1. Výpočet hlavních ukazatelů platební bilance

Úkolem cvičení je vypočítat ze zadaných údajů hlavní ukazatele platební bilance státu a případně výsledky vyhodnotit a okomentovat.

Zadané úkoly:

Vypočtete hlavní ukazatele platební bilance celkem, obchodní bilance, běžného účtu a finančního účtu státu z těchto údajů:

Vývoz zboží 1 110 miliard Kč (+)

Dovoz zboží 1 243,7 miliard Kč (-)

Příjmy ze zahraničí za služby a cestovní ruch 144,4 miliard Kč (+)

Výdaje ze zahraničí za služby a cestovní ruch 82 miliard Kč (-)

Příliv kapitálu ze zahraničí 119,5 miliard Kč (+)

Kapitálové investice do zahraničí 3,5 miliard Kč (-)

Pomůcky pro cvičení:

Sešit, kalkulačka.

K	Platební bilance	D
	1 110,0	1 243,7
	144,4	82,0
	119,5	3,5
	1 373,9	1 329,2

K	Finanční účet	D
	119,5	3,5
	116,0	

K	BÚ	D
	1 110,0	1 243,7
	144,4	82,0
	1 254,4	1 325,7
		-71,3

K	Obchodní bilance	D
	1 110,0	1 243,7
		-133,7

Úkolem cvičení je vyhledat pomocí internetu údaje o míře inflace České republiky a dalších vybraných zemí za určité období. Tyto údaje pak vhodným způsobem porovnat.

Zadané úkoly:

- 1) Zjistěte míru inflace České republiky za posledních deset let (od roku 2014 dosud).
- 2) Zjistěte míru inflace na Slovensku, Německu, Francii a Polsku za posledních deset let.
- 3) Zjištěné údaje zapište do tabulky a vytvořte z nich přehledný graf.
- 4) Vyhodnoťte zjištěný stav a pokuste se vysvětlit jeho příčiny.

Pomůcky pro cvičení:

Učebna vybavená PC s připojením na internet, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Na internetu zjistíte zadané údaje o míře inflace dané země. Vhodné je srovnat tyto údaje ze dvou zdrojů. Ty pak zapišete do jednoduché tabulky v programu Microsoft Excel (nebo podobném). Z těchto dat následně vytvoříte graf, který by dokumentoval vývoj inflace v zadaných zemích. Z tohoto pohledu je nejvýhodnější graf spojnicový.

3. Hodnocení podílu nezaměstnaných osob v České republice

Účelem cvičení je posoudit podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích České republiky a vhodně okomentovat zjištěné údaje.

Zadané úkoly:

- 1) Zjistíte aktuální podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích České republiky.
- 2) Pokuste se odůvodnit zjištěné údaje - kraje s nejnižší a nejvyšší hodnotou.
- 3) Zjištěné údaje zapišete do tabulky a vytvoříte z nich přehledný graf.
- 4) Pokuste se navrhnout možná opatření pro zlepšení daného stavu.

Pomůcky pro cvičení:

Učebna vybavená PC s připojením na internet, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Na internetu se zjistíte zadané údaje o podílu nezaměstnaných osob v daných regionech. Vhodné je srovnat tyto údaje ze dvou zdrojů. Ty pak zapišete do jednoduché tabulky v programu Microsoft Excel (nebo podobném). Z těchto dat vytvoříte graf, který by dokumentoval stav nezaměstnanosti. Z tohoto pohledu je nejvýhodnější graf sloupcový.

4. Hodnocení míry nezaměstnanosti ve vybraných zemích Evropy

Úkolem cvičení je vyhledat pomocí internetu údaje o míře nezaměstnanosti vybraných zemí za určité období. Tyto údaje pak vhodným způsobem porovnat.

Zadané úkoly:

- 1) Zjistíte podíl nezaměstnaných České republiky za posledních deset let (od roku 2014 do současné doby).
- 2) Zjistíte podíl nezaměstnaných na Slovensku, Německu, Francii a Polsku za posledních deset let.
- 3) Zjištěné údaje zapišete do tabulky a vytvoříte z nich přehledný graf.
- 4) Vyhodnoťte zjištěný stav a pokuste se vysvětlit jeho příčiny.

Pomůcky pro cvičení:

Učebna vybavená PC s připojením na internet, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Na internetu zjistíte zadané údaje o míře nezaměstnanosti v daných regionech. Vhodné je srovnat tyto údaje ze dvou zdrojů. Ty zapište do jednoduché tabulky v programu Microsoft Excel (nebo podobném). Z těchto dat pak vytvořte graf, který by dokumentoval stav nezaměstnanosti. Z tohoto pohledu je nejvýhodnější graf sloupcový.

5. Hodnocení podílu nezaměstnaných osob ve vybraných zemích světa

Úkolem tohoto cvičení je vyhledat pomocí internetu údaje o nezaměstnanosti v zemích světa za určité období. Tyto údaje pak vhodným způsobem porovnat.

Zadané úkoly:

- 1) Zjistíte podíl nezaměstnaných osob ve vyspělých zemích - například USA, Japonska, Koreje, Číny za posledních deset let (od roku 2014 do roku 2024).
- 2) Zjistíte podíl nezaměstnaných osob v některých rozvojových zemích a tyto údaje vzájemně porovnejte.
- 3) Zjištěné údaje zapište do tabulky a vytvořte z nich přehledný graf.
- 4) Vyhodnoťte zjištěný stav a pokuste se vysvětlit jeho příčiny.

Pomůcky pro cvičení:

Učebna vybavená PC s připojením na internet, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Na internetu zjistíte zadané údaje o podílu nezaměstnaných osob v daných zemích. Vhodné je srovnat tyto údaje ze dvou zdrojů. Ty pak zapište do jednoduché tabulky v programu Microsoft Excel (nebo podobném). Z těchto dat následně vytvořte graf, který by dokumentoval stav nezaměstnanosti. Z tohoto pohledu je nejvýhodnější graf sloupcový.

6. Kontrolní otázky

- 1) Vyjmenujte a charakterizujte sektory národního hospodářství.
- 2) Vysvětlíte pojem HDP a popište, jak se liší od HNP.
- 3) Charakterizujte metody měření HDP.
- 4) Uveďte, jaká opatření využívají státy v mezinárodním obchodě.
- 5) Vyjmenujte nejčastěji používaná salda obchodní bilance.
- 6) Popište, co je to inflace a čím se projevuje.
- 7) Uveďte vzorec na výpočet míry inflace.
- 8) Charakterizujte druhy inflace podle velikosti.
- 9) Uveďte, za jaké situace na trhu práce vzniká nezaměstnanost.
- 10) Vysvětlíte hlavní druhy nezaměstnanosti.
- 11) Jaký ukazatel nezaměstnanosti znáte a jak se vypočítá?
- 12) Vyjmenujte hlavní příčiny nezaměstnanosti.
- 13) Popište možná opatření proti nezaměstnanosti.
- 14) Vysvětlíte, jaká je pro národní ekonomiku nejvhodnější míra nezaměstnanosti.

Název tematického celku: Finanční a investiční činnost v podniku
Anotace: Tematický celek se zabývá finanční činností podniku - především jednotlivými druhy financování a finančního řízení, tvorbou, rozdělením a užitím finančních zdrojů a posouzením toku hotovosti. Dále pak vyhodnocením hospodářského výsledku podniku a jeho investiční činností.
Klíčová slova: Financování podniku, výnosy náklady, zisk, samofinancování, leasing, druhy financování, cash flow, investiční majetek, odpisy, pořizovací cena, majetek podniku, investice, hodnocení investic, rentabilita.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětech Ekonomika a management a Účetnictví a daně
Obsah tematického celku: 1) Úkoly finančního managementu. 2) Nástroje finančního řízení. 3) Finanční plán. 4) Druhy financování. 5) Krátkodobé financování. 6) Dlouhodobé financování. 7) Pravidla financování. 8) Cash flow (tok peněz).
Metodické postupy a organizace výuky: Praktická cvičení zaměřená na výpočty hospodářského výsledku podniku, výkazu toku hotovosti, výpočet odpisů dlouhodobého majetku a vyhodnocení investic a jejich návratnosti a rentability.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) umí popsat úkoly finančního managementu, 2) zná nástroje finančního řízení, 3) je schopen vyjmenovat části finančního plánu, 4) zná druhy financování podniku a doloží příklady, 5) umí vyjmenovat zdroje krátkodobého financování, 6) umí charakterizovat dlouhodobé financování, 7) zná pravidla financování, 8) je schopen sestavit výkaz toku hotovosti.
Literární zdroje a jiné prameny: Čižinská, R. <i>Základy finančního řízení podniku</i> . Grada Publishing, a.s., Praha, 2018. ISBN 978-80-271-0194-8. Klínský, P., Můnch, O., Frydryšková, Y., Čechová, J. <i>Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol. Peníze a financování</i> . Eduko nakladatelství, s.r.o., Praha, 2023. ISBN 978-80-88473-09-1.

Martinovičová, D., Konečný, M., Vavřina, J. *Úvod do podnikové ekonomiky*. Grada Publishing, a.s., Praha, 2019. ISBN 978-80-271-2034-5.

Synek, M., Kislingerová, E. *Podniková ekonomika*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2015. ISBN 978-80-7400-274-8.

Scholleová, H. *Podniková ekonomika. Sbíрка příkladů a případových studií*.

Sedláček, J. *Cash flow*. Computer Press, a.s., Brno, 2010. ISBN 978-80-251-3120-5.

Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2015. ISBN 978-80-7400-275-5.

Švarcová, J. *Ekonomie – stručný přehled*. Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9.

Název tematického celku: *Finanční a investiční činnost v podniku* (učební text)

1. Úkoly finančního managementu

Na prostředky používané v podniku se lze dívat ze dvou hledisek - věcného (o co jde) a finančního (komu to patří). Podobně je tomu i s činnostmi podniku. Z hlediska hmotného sestává činnost podniku ze tří hlavních činností: zásobování, výroby a prodeje. Každá činnost vyžaduje peníze a je současně vyjadřována peněžně. Hmotné procesy s projevují v toku peněz, a to buď ve formě peněžních příjmů (ty v opačném směru zachycují prodej výrobků), nebo peněžních výdajů (ty v opačném směru zachycují obstarávání výrobních faktorů).

Finanční řízení podniku (finanční management) má čtyři hlavní úkoly:

- 1) opatrovat kapitál (peníze, fondy) pro běžné i mimořádné potřeby podniku a rozhodovat o jeho struktuře a změnách struktury (získat úvěr, vydat akcie nebo obligace, restrukturovat zdroje),
- 2) rozhodovat o umístění (alokaci) kapitálu (nakoupit aktiva, tj. investovat kapitál do hmotného, nehmotného nebo finančního majetku), financovat běžné činnosti podniku, vývoj nových výrobků a nových technologií, vracet vypůjčený kapitál investorům. Tyto činnosti se týkají převážně strany aktiv rozvahy,
- 3) rozhodovat o rozdělení zisku (reinvestovat jej, nebo vyplatit ve formě dividend - navrhnout dividendovou politiku podniku),
- 4) prognózovat, plánovat, zaznamenávat, analyzovat, kontrolovat a řídit hospodářskou stránku činnosti podniku tak, aby byla zajištěna jeho finanční stabilita, kterou se rozumí schopnost podniku platit své současné splatné závazky z běžných příjmů (inkas), budoucí závazky z budoucích příjmů, potřebné investice z vytvořených fondů a neplánované výdaje z rezervních fondů, respektive možnost si na tyto úhrady bez problémů vypůjčit.

Získávání a rozdělování (alokaci) fondů se souhrnně nazývá financováním. Kdo se o financování, resp. finanční řízení, ve firmě stará? U malých firem je to sám majitel, popř. hospodář nebo pokladník, u větších firem hlavní účetní, u velkých firem finanční ředitel s celým štábem finančních manažerů.

Veškeré financování a finanční řízení vůbec je ovlivňováno dvěma faktory: časem a rizikem.

Faktor času spočívá v tom, že peněžní jednotka vyplacená nebo přijatá v různých časových okamžicích má rozdílnou hodnotu; koruna dnešní je cennější než koruna získaná později (např. za rok), neboť tu, kterou máme dnes, můžeme investovat tak, aby nám přinesla úrok - zisk.

Faktor rizika spočívá v tom, že ten, kdo rozhoduje, tj. vybírá jednu z možných variant, si není jist výsledky těchto variant, neboť obvykle varianta s větším rizikem přináší i větší zisk a varianta s menším rizikem přináší menší zisk. Přitom riziko představuje nebezpečí, že očekávané výnosy nebudou získány, nebo dokonce že investovaný kapitál bude zcela ztracen. Platí: Čím vyšší je riziko, tím vyšší je i požadovaný výnos. To se ve finančním řízení projevuje tak, že příjmy z rizikovějších akcí se diskontují vyšší diskontní mírou než akce méně rizikové.

Všeobecná pravidla pro finanční rozhodování investorů a finančních manažerů:

- 1) při stejném riziku se preferuje vždy větší výnos před výnosem menším,
- 2) při stejném riziku se preferuje vždy menší riziko před rizikem větším,

- 3) za větší riziko se požaduje větší výnos,
- 4) preferují se peníze obdržené dříve před stejnou částkou peněz obdrženou později (předpokladem ovšem je, že peníze, které se obdrží dnes, mohou být investovány tak, aby přinesly kladný výnos),
- 5) motivací investování do určité akce je očekávání většího výnosu, než by přineslo investování do jiné akce, ovšem s přihlédnutím k míře rizika,
- 6) motivací veškerého investování je zvětšení majetku. Toto kritérium však není operabilní; proto je všeobecným kritériem finančního rozhodování cash flow, resp. zisk.

Finanční rozhodnutí mohou být taktická a strategická. Taktická rozhodnutí jsou taková, která obvykle vyžadují malé peněžní částky a jinak nemění dosavadní činnost podniku. Jde například nákup stroje, pořízení větších zásob, zdokonalení výrobku. Chybné taktické rozhodnutí obvykle podnik nijak neohrozí. Jeho výsledky lze většinou přesně propočítat. Strategická rozhodnutí jsou taková, která vyžadují velké částky peněz a která přináší velké změny v činnosti podniku. Očekávaným výsledkem je velká změna v zisku, která je však spojena s velkým rizikem. Chybné strategické rozhodnutí přináší velké ztráty, někdy přivede podnik i k bankrotu. Praxe učí, že velká strategická rozhodnutí jsou více věcí intuice než detailní kvantitativní analýzy.

Strategická rozhodnutí se rozdělují do dvou skupin:

- strategická dlouhodobá investiční rozhodnutí,
- strategická dlouhodobá finanční rozhodnutí.

2. Nástroje finančního řízení

K finančnímu řízení se využívají:

- 1) normy - stanoví potřebu výrobních faktorů, případně jejich využití (např. normy spotřeby materiálu);
- 2) kalkulace - stanoví náklady a ceny;
- 3) rozpočty - stanoví úkoly podniku ve finanční oblasti. Základními rozpočty jsou:
  - a) rozpočet nákladů, výnosů a zisku,
  - b) rozpočet platební schopnosti,
  - c) investiční rozpočet.

Při zakládání podniku se vytváří zakladatelský rozpočet, který se většinou skládá ze tří rozpočtů.

Podle doby se rozpočty dělí na:

- 1) dlouhodobé - na 3-5 let, souvisejí s podnikovými dlouhodobými záměry na několik let. Takovým rozpočtem bude často investiční rozpočet, ale mohou jimi být i rozpočty nákladů a výnosů. Pak jde spíše o odhad vývoje - prognózu - než o přesný plán.
- 2) krátkodobé - na rok a méně, přičemž rozpočty měsíční a čtvrtletní se označují jako operativní rozpočty.

Rozpočet lze sestavovat za:

- 1) celý podnik,
- 2) za určitou organizační součást (pobočky v jednotlivých státech, jednotlivé závody),
- 3) za hospodářské středisko.

Hospodářská střediska představují část podniku zodpovědnou za určitou činnost. Hospodářským střediskem se rozumí vnitropodnikový útvar, který samostatně sleduje své náklady, výnosy a výsledek hospodaření.

Mezi typická střediska patří:

- výroba,
- správa - tj. útvary, které slouží k řízení podniku,
- marketing (odbyt).

3. Finanční plán

Aby bylo zřejmé, jaká má být jednak výše nákladů, výnosů a zisku, jednak výše finančních zdrojů, sestavuje se finanční plán, který stanoví úkoly podniku v těchto oblastech a podle toho, zda jich podnik dosahuje, přijímá následná operativní opatření.

Ale situace je v každém podniku jiná. Jinak bude plánovat malý podnik s 5 zaměstnanci, jinak velký s tisíci zaměstnanců. Některé podniky kladou na finanční plán velký důraz, jiné ho opomíjejí a soustřeďují se především na stanovení cen a hlídání splatnosti faktur.

Finanční plán si lze představit ve dvou podobách:

- 1) jako soustavu rozpočtů. Finanční plán se pak bude skládat ze zmíněných rozpočtů nákladů, výnosů a zisku, platební schopnosti, investičního rozpočtu, příp. dalších rozpočtů;
- 2) jako plánové výkazy:
  - plánovou rozvahu - cílem je určit výši potřebného majetku a zdrojů k jeho financování,
  - plánový výkaz zisku a ztráty,
  - plánový výkaz cash flow - sleduje, jak jsou využívány zdroje a jaká bude platební schopnost podniku.

4. Druhy financování

Existuje několik hledisek, podle kterých můžeme financování v podniku klasifikovat.

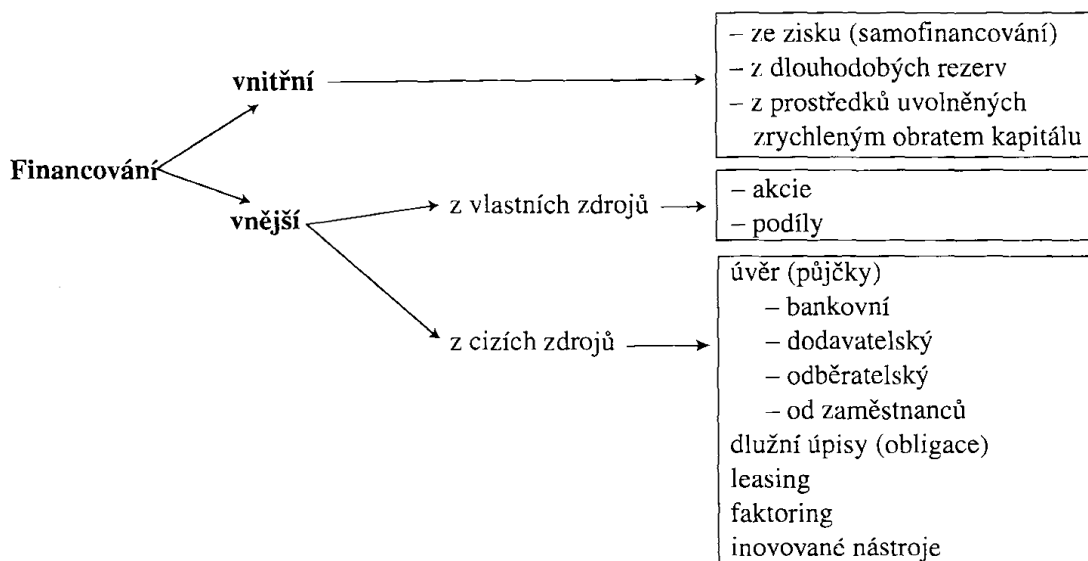
Dělení financování podle původu kapitálu:

- 1) vnitřní (interní) financování, ve kterém je zdrojem kapitálu podniková hospodářská činnost, jejímž výsledkem je zisk, resp. odpisy a dlouhodobé rezervní fondy, prostředky uvolněné rychlejším obratem kapitálu aj.,
- 2) vnější (externí) financování, při kterém kapitál přichází z vnějšku, mimo podnik. Hlavními zdroji jsou vklady a podíly zakladatelů, vlastníků a spoluvlastníků, tj. financování z vlastních zdrojů, dále financování z cizích zdrojů, jako jsou obligace, půjčky (úvěry).

Další formou vnějšího financování je leasing, ve kterém leasingové, tj. pronajímající společnosti, pronajímají stroje, výrobní zařízení, automobily, letadla nájemci (pronajímatelem může být i přímý výrobce). Rozlišují se dvě hlavní formy leasingu - operativní (provozní) leasing, což je tradiční nájemní smlouva (po skončení nájmu zůstává předmět ve vlastnictví leasingové společnosti), a finanční leasing, ve kterém je nájemní smlouva nevypověditelná. Riziko spočívá na nájemci, do jehož vlastnictví po skončení nájmu předmět většinou za symbolickou cenu přechází.

Způsoby financování podniku:

- 1) financování vlastním kapitálem (emisí akcií popř. věcnými vklady),
- 2) financování cizím kapitálem (úvěrem bankovním, obchodním, půjčkou, obligacemi, zálohami dodavatelů),
- 3) samofinancování (financování ziskem, odpisy, popř. dalšími vnitřními zdroji).

Financování podniku (Synek, M. *Podniková ekonomika*. C. H. Beck Praha, 2010.)

Dělení financování podle pravidelnosti financování:

- 1) financování běžné, které spočívá v zajišťování a vynakládání peněz na běžný provoz podniku, tj. na nákup materiálů, paliva, energie, na výplatu mezd, placení nájemného, přepravného, daní, splácení krátkodobých závazků, vyplácení dividend a úhradu jiných výdajů. Financování se převážně týká oběžných aktiv (tzv. pracovního kapitálu),
- 2) financování mimořádné, a to: financování při zakládání podniku, tj. zajištění peněz na pořízení pozemků, budov, strojů, zásob surovin a materiálů a částek na mzdy a platy do doby, než začne příliv peněz ve formě tržeb; financování při rozšiřování podniku a jeho aktivit (alokace volných fondů do věcných a finančních investic, tj. nákup dalšího výrobního zařízení aj. věcných aktiv, nákup akcií cizích podniků, státních a podnikových obligací, finanční účasti; financování při spojování nebo sanaci podniku; financování při likvidaci podniku (vyrovnání dluhů).

Dělení financování podle délky financování:

- 1) krátkodobé financování - zajišťuje běžný provoz podniku, tzn. nákup materiálu, služeb dodavatelů, výplaty mezd, hlavní činnost a prodej produktů,
- 2) dlouhodobé financování - týká se rozsáhlejších záměrů podniku - investování, expanze na jiné trhy, rozšiřování sortimentu atd.

5. Krátkodobé financování

Krátkodobé zdroje slouží především k financování běžných nákupů, k úhradám mezd, ke splátkám daní a krátkodobých závazků. Finanční prostředky lze získat z následujících zdrojů:

Krátkodobé závazky

Jde o závazky, které jsou splatné do jednoho roku. Jde o závazky vůči:

- dodavatelům - dosud neuhrazené závazky, a to včetně směnečných,
- zaměstnancům - dosud nevyplacené mzdy,
- státu - dosud neodvedené daně, pojistné.

Krátkodobé obchodní a bankovní úvěry

Obchodním úvěrem se rozumí odklad platby, který poskytuje dodavatel odběrateli. Obchodní úvěr může být i bezúročný nebo úrok bývá často nižší než za bankovní úvěr. A především bude daleko jednodušší jej získat než úvěr bankovní.

Přijaté zálohy od odběratelů

V tomto případě odběratel zaplatí dříve, než obdrží dodávku. Pro podnik je to výhodné, ať už zaplatí částečně nebo v plné výši.

Dalšími možnostmi krátkodobých zdrojů mohou být:

- zahraniční úvěr - zde je nutné volit dobře měnu, neboť hrozí riziko kurzovní ztráty. Uvedené riziko se eliminuje v zemích, které používají euro,
- nebankovní instituce - jde o různé instituce, které poskytují úvěr tam, kde banky nejsou ochotny ho poskytnout. Na druhé straně vyžadují obrovské úroky a mají nevybíravé metody vymáhání splátek.

6. Dlouhodobé financování

Dlouhodobé zdroje jsou potřebné především pro rekonstrukce, modernizaci stávajícího zařízení, zvyšování technické úrovně produktů, rozšiřování výrobního sortimentu a podobně. Předpokladem je zpracování kvalitní prognózy platební schopnosti v delším čase, aby bylo zaručeno, že dlužník splatí jistinu i úrok. Hlavní dlouhodobé zdroje:

Vklady majitelů

Zejména jde o vklady společníků do obchodních společností (nebo akcionářů) a členů družstva do družstva (peněžitě i nepeněžitě). U akciových společností je zdrojem i vydání dalších akcií.

Zisk

Jako zdroj financování slouží zisk po zdanění. Ten lze použít na:

- pořízení dalšího majetku,
- výplatu dividend a podílů na zisku,
- odměny zaměstnanců,
- příděly do podnikových fondů.

Odpisy

Odpisy jsou dlouhodobým zdrojem proto, že v ceně každého produktu jsou vždy započítány a vyjadřují opotřebení dlouhodobého majetku. Nikomu se ale nehradí, jako je tomu u ostatních nákladů, a zůstávají v podniku. Měl by se z nich vytvořit fond, který bude sloužit jako zdroj financování budoucích investic.

Dlouhodobé bankovní úvěry

Poskytování úvěrů představuje spolu s jinými způsoby financování jedny z nejdůležitějších obchodů komerčních bank. Úvěr představuje půjčení peněz s tím, že příjemce úvěru později kromě původní částky zaplatí také úrok. Ten tvoří zisk banky z celé transakce.

Na českém trhu je v současné době dostupných mnoho různých druhů úvěrů: tzv. krátkodobé, které je třeba splatit do 1 roku, střednědobé do 5 let a dlouhodobé, kam se řadí úvěry s dobou splatnosti delší než 5 let. Banky nabízí úvěry určené pro různé druhy klientů.

Existují úvěry šité na míru státu, obcím, či jiným bankám. A rovněž také fyzickým osobám a firmám. Je možné si zařídit úvěr pro určitý účel, nebo bez jeho udání (ten však často vyjde draž). Úvěry se dají čerpat naráz, podle potřeby kdykoliv nebo v určených splátkách.

Finanční leasing

Finanční leasing je druh leasingu, jeho podstatou je dlouhodobý pronájem, kdy po skončení doby pronájmu dochází obvykle k odkupu pronajaté věci nájemce. Doba pronájmu se často u finančního leasingu kryje s dobou ekonomické životnosti předmětu pronájmu. Celkové leasingové splátky pokrývají pořizovací cenu majetku a odkupní cena bývá obvykle nižší než tržní cena majetku. Předmět leasingu musí být vždy pojištěn.

Dluhopisy

Jde především o obligace, jejichž vydáním (resp. prodejem) získá emitent prostředky, které může použít pro svou činnost. Po uplynutí doby splatnosti je ale musí vrátit, tzn. vykoupit obligace zpět.

Mezi další zdroje dlouhodobého financování patří:

- zahraniční kapitál,
- projektové financování - venture. Jde o financování rizikových investic, na které se specializují některé společnosti. Finance se poskytují bez ručení na zajímavý podnikatelský projekt s tím, že poskytovatel získá vlastnický podíl a vysoký podíl na zisku,
- přijaté dary, dotace, státní příspěvky,
- závazky k podnikům ve skupině - podniky bývají spolu propojené vzájemným vlastnictvím podílů nebo akcií do větších celků. Tak vznikají holdingy s možností kompenzovat ztráty jednoho podniku ziskem druhého a kumulovat kapitál na velké projekty.

7. Pravidla financování

Finanční řízení běžného chodu podniku je založeno na základním pravidle financování:

- 1) dlouhodobý majetek by měl být kryt (financován) vlastním kapitálem a dlouhodobými dluhy, protože použití krátkodobého cizího kapitálu je vysoce riskantní,
- 2) oběžný majetek by měl být kryt krátkodobými a dlouhodobými dluhy. Krátkodobý cizí kapitál je levnější než dlouhodobý kapitál, ale musí být splacen v poměrně krátké době. Proto by měl kryt oběžný majetek, ale už nikoliv dlouhodobý majetek.

8. Cash flow (tok peněz)

Likvidita i solvence mají i další rozměr. Jde o to, aby měl podnikatel dost prostředků na placení dodavatelům, zaměstnancům, státním institucím a současně také, zda má podnik dostatečné prostředky na dlouhodobé záměry - výstavbu dalších závodů, vybavení technikou a technologiemi.

Na tyto záměry si podnik většinou bere dlouhodobé úvěry a musí znát, zda je bude schopen splácet. K těmto účelům se používá zejména ukazatel cash flow.

Pro nejjednodušší výpočet se používá vzorec:

cash flow = zisk po zdanění + odpisy (to vše za určité období - měsíc, rok).

Pro přesnější vyčíslení je ale nutné výpočet doplnit o další položky, které znamenají zvýšení nebo snížení hotových prostředků. Každá peněžní operace vyvolá pohyb buď v položkách rozvahy, nebo v nákladech a výnosech (výkazu zisku a ztráty). Tento výpočet se provádí do speciálního účetního výkazu cash flow.

Výpočet Cash flow

	Zisk po zdanění	
+	Odpisy	
+	Úbytek pohledávek	
-	Přírůstek pohledávek	Cash flow z provozní činnosti
-	Úbytek závazků	
+	Přírůstek závazků	
+	Úbytek zásob	
-	Přírůstek zásob	
+	Úbytek DHM ve vstupní ceně	
-	Přírůstek DHM ve vstupní ceně	
-	Finanční výdaje	Cash flow z finanční činnosti
+	Finanční příjmy	
Cash flow celkem		

To, co přinese podniku peníze, cash flow zvyšuje. Co znamená výdaj peněz, cash flow snižuje. Jestliže vzrostou pohledávky, znamená to, že odběratelé neplatí, tedy cash flow se snižuje - a naopak. Jestliže rostou zásoby, znamená to, že se nakupovaly, a tedy ubývají peníze a snižuje se cash flow - a naopak. Pokud se týká finančních příjmů a výdajů, půjde např. o výplatu dividend či podílů na zisku - to cash flow sniží.

Výpočet cash flow je možno si zkontrolovat - cash flow se musí rovnat změně stavu finančních prostředků na začátku a konci období, za které se počítá.

I ziskový podnik nemusí mít dostatek finančních prostředků. Důvodem mohou být nezaplacené pohledávky od odběratelů, které zvyšují hospodářský výsledek bez příjmu finančních prostředků. A naopak. I ztrátový podnik může mít dostatek financí. Například mohl mít v daném roce vysoké odpisy, které představují v hospodářském výsledku náklady, ale nejsou finančními výdaji.

Název tematického celku: *Finanční a investiční činnost v podniku* (vzdělávací materiál)

1. Sestavení toku hotovosti

Zadané úkoly:

Sestavte tok hotovosti v každém roce a určete, o jaký druh toku hotovosti se jedná:

- zůstatek hotovosti na začátku 1. roku je 109 000 Kč
- čistý zisk je 335 000 Kč, v každém dalším roce se zvyšuje o 5 % oproti roku předchozímu
- plán odpisů: 1. rok 70 000 Kč, 2. rok 80 000 Kč, 3. rok 100 000 Kč
- v 1. roce získán úvěr 194 000 Kč ve 3. roce se bude žádat o úvěr 400 000 Kč
- plán nákupu DM: 1. rok 200 000 Kč; 2. rok 80 000 Kč; 3. rok 100 000 Kč
- úroky z úvěru jsou v 1. roce 54 000 Kč a ve 2. roce 54 000 Kč a 3. rok 154 000 Kč
- ostatní výdaje jsou v 1. roce 294 000 Kč a v každém dalším roce se zvyšují o 3 %

Pomůcky pro cvičení:

PC, tabulkový procesor, tabulka pro výpočet jednotlivých položek toku hotovosti, kalkulačka

Postup při cvičení:

Žáci podle zadaných údajů sestaví na PC v Excelu tok hotovosti za jednotlivé roky a porovnají počáteční zůstatek v prvním roce s konečným zůstatkem ve třetím roce.

Položka	1. rok	2. rok	3. rok
1. PZ			
2. Příjmy			
Čistý zisk			
Úvěr			
Odpisy DM			
CELKEM			
3. Výdaje			
Nákup DM			
Splátky			
Úroky			
Ostatní			
CELKEM			
4. CF (2-3)			
5. Konečný zůstatek			

2. Posouzení původu finančních prostředků

Zadané úkoly:

Určete v následující tabulce, zda se jedná o vlastní nebo cizí zdroje.

Pomůcky pro cvičení:

Připravená tabulka, do které žáci vyznačí původ majetku.

Finanční zdroje	Cizí	Vlastní
nerozdělený zisk		
emise obligací		
závazky ze zákonného zdravotního pojištění		
180 denní dodavatelský úvěr		
emise akcií		
přijatý dlouhodobý směnečný úvěr		
závazky vůči zaměstnancům		
vklady společníků		
finanční leasing		
základní kapitál		
hypoteční úvěr		

3. Výpočet likvidity

Zadané úkoly:

Vypočítejte ukazatele okamžité, běžné a celkové likvidity. Výsledky porovnejte s doporučenými standardními hodnotami a formulujte poznámky pro management podniku.

Vstupní údaje (v tis. Kč):

Oběžná aktiva 16 900, krátkodobé pohledávky 1 300, zásoby 13 900, finanční majetek 1 250, krátkodobé závazky 1 500.

Pomůcky pro cvičení:

Kalkulačka.

4. Ukazatele finanční analýzy - Q test

Zadané úkoly:

Vypočítejte ukazatele rentability kapitálu, rentability výnosů, likvidity, zadluženosti.

Vstupní údaje jsou v tisících Kč.

Pomůcky pro cvičení:

Kalkulačka, tabulka se zadanými hodnotami.

Poř. číslo	Název položky	Hodnota
1	Výnosy	44 926
2	Finanční majetek	2 637
3	Zisk (HV po zdanění)	5 203
4	Cizí zdroje	4 100
5	Krátkodobé závazky	3 300
6	Pasiva (kapitál)	19 557

5. Struktura údajů z výsledovky

Zadané úkoly:

Vypočítejte náklady a zisk a vyjádřete strukturu výnosů a nákladů (v % na jedno desetinné místo) a zjistěte, kolik činí rentabilita výnosů a rentabilita nákladů? Vstupní údaje jsou v tisících Kč.

Položka	Hodnota
Výkonová spotřeba	810
Osobní náklady	500
Ostatní provozní náklady	30
Odpisy	50
Placené úroky	5
Daň z příjmů	162
Náklady	1 557
Zisk	243
Výnosy	1 800

6. Výběr nákladově nejvýhodnější varianty

Zadané úkoly:

Vyberte nejvýhodnější nabídku s přihlédnutím k činiteli času. Při výpočtech použijte roční úrokovou míru 12 %.

Vedení podniku hodlá realizovat projekt provozovny pro zabezpečení výroby do dvou let a má tři nabídky:

Nabídka A: Cena: 33 mil. Kč. Platba: 20 % při podpisu smlouvy, zbytek při dokončení

Nabídka B: Cena: 30 mil. Kč. Platba: při podpisu smlouvy

Nabídka C: Cena: 36 mil. Kč. Platba: rovnoměrné splátky po 12 mil. Kč ve třech letech počínaje podpisem smlouvy

7. Kontrolní otázky

- 1) Uveďte hlavní úkoly finančního managementu.
- 2) Vyjmenujte hlavní nástroje finančního řízení.
- 3) Na kolik let se sestavují dlouhodobé rozpočty?
- 4) Uveďte, jaké existují druhy financování podle druhu kapitálu.
- 5) Vyjmenujte výhody a nevýhody financování z cizích zdrojů.
- 6) V jakých případech hovoříme o mimořádném financování?
- 7) Uveďte krátkodobé zdroje financování.
- 8) Jak lze využít dosaženého zisku?
- 9) Vyjmenujte hlavní zdroje dlouhodobého financování.
- 10) Uveďte podstatu finančního leasingu.
- 11) Jaké jsou základní pravidla financování?
- 12) Proč je důležité sledovat cash flow?
- 13) Uveďte položky ovlivňující tok peněz.

Název tematického celku: Ekonomické rozbory
Anotace: Téma charakterizuje základní ukazatele činnosti podniku - intenzitu výroby, produktivitu práce, rentabilitu výroby podniku. Vysvětluje význam ekonomických rozborů jako nástroje řízení podniku.
Klíčová slova: Rostlinná výroba, živočišná výroba, výrobní činnost podniku, produktivita práce, rentabilita výroby, aktivita, likvidita, zadluženost, tržní hodnota.
Vstupní předpoklady: Učivo tohoto celku navazuje na znalosti získané v předmětu Ekonomika a management - konkrétně teoretické znalosti naturálních a peněžních výsledků výroby, intenzity a rentability výroby a produktivity práce i faktory, které tyto ukazatele ovlivňují, dále znalosti z předmětu Účetnictví a daně.
Obsah tematického celku: 1) Obecná charakteristika ekonomických rozborů. 2) Ukazatele rentability a aktivity. 3) Ukazatel likvidity a kapitálového trhu. 4) Ukazatele produktivity práce. 5) Ukazatele náročnosti (struktury) a zadluženosti. 6) Ukazatele tržní hodnoty. 7) Postup finanční analýzy.
Metodické postupy a organizace výuky: Monologické a dialogické metody, práce s rozbořem hospodaření daného podniku za poslední 2 roky rozvahou nebo výsledkovkou, metody týmové spolupráce žáků.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) je schopen charakterizovat ekonomické rozbory, 2) je schopen stanovit ukazatele rentability výroby a aktivity podniku, 3) zná hlavní ukazatele likvidity a kapitálového trhu, 4) dovede charakterizovat produktivitu práce a faktory, které ji ovlivňují, 5) umí vypočítat ukazatele produktivity práce, 6) ovládá výpočet ukazatelů tržní hodnoty podniku, 7) zná postup finanční analýzy.
Literární zdroje a jiné prameny: Švarcová, J. <i>Ekonomie – stručný přehled</i> . Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9. Synek, M. a kol. <i>Podniková ekonomika</i> . C. H. Beck, Praha 2010. ISBN 978-80-7400-336-3. Petřelová, J. <i>Maturitní otázky - ekonomie</i> . Fragment s. s r.o., Praha 10, 2008. ISBN 978-80-253-0598-0. Klínský, P., Münch, O., Chromá, D. <i>Ekonomika, ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2013. ISBN 978-80-87204-82-5. Klínský, P. Münch, O., Frydryšková, Y., Čechová, J. <i>Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol. Peníze a financování</i> . Eduko nakladatelství, s.r.o., Praha, 2023. ISBN 978-80-88473-09-1.

Kubíčková, D., Jindřichovská, I. *Finanční analýza a hodnocení výkonnosti firmy*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2015. ISBN 978-80-7400-538-1.
Mendl, Z. *Ekonomie nejen k maturitě, příklady a cvičení*. Computer media Praha, 2008. ISBN 978-80-7402-007-0.
Růžičková, P. *Finanční analýza*. Grada Publishing, a.s., Praha, 2019. ISBN 978-80-271-2028-4.

Název tematického celku: *Ekonomické rozborý (učební text)*

1. Obecná charakteristika ekonomických rozborů

Ekonomické rozborý převádí uskutečněné aktivity podniku do řady číselných informací, zejména o stavu jeho majetku a zdrojů krytí, o dosaženém zisku (ztrátě) i jeho případném použití (případně úhradě ztráty). Účetnictví a účetní výkazy ale zobrazují především minulost a neobsahují výhledy do budoucnosti. Poskytují vedení podniku údaje v převážně stavových absolutních veličinách uváděných k určitému datu, respektive tokových veličinách za určité období, které jednotlivě mají malou vypovídací schopnost. Pro posouzení finanční situace podniku - tzv. "finanční zdraví" podniku, je nutné zjistit, zda je podnik schopen své existence. Posuzuje se, zda dosahuje přiměřené míry zhodnocení vloženého kapitálu, jestli nemá problémy se splácením závazků, atd. Tyto ukazatele a řadu dalších informací poskytuje finanční analýza.

Ekonomické rozborý jsou tedy nedílnou součástí komplexu finančního řízení podniku. Jsou úzce spojeny s finančním účetnictvím, které poskytuje data a informace pro finanční rozhodování prostřednictvím základních finančních výkazů: rozvahy, výkazu zisků a ztrát a přehledu o peněžních tocích. Finanční analýza údaje z výkazů poměřuje a vypočítává z nich řadu poměrových ukazatelů. Ukazatele se sdružují do skupin, každá skupina se váže k některé jiné oblasti finančního zdraví podniku.

2. Ukazatele rentability

Rentabilita, respektive výnosnost vloženého kapitálu měří efektivnost, schopnost podniku zhodnotit vložené prostředky (stroje, materiál, práci). Rentabilita je obecně definována jako poměr zisku a vloženého kapitálu.

$$\text{Rentabilita celkového kapitálu} = \frac{\text{zisk}}{\text{celkový kapitál}}$$

Ukazatel informuje o tom, jaká by byla rentabilita podniku, kdyby neexistovala daň ze zisku. Pro praktické využití se proto tato modifikace moc nehodí, neboť daň ze zisku je přirozenou součástí ekonomického prostředí, a proto je nutné ji zohledňovat při všech výpočtech.

astěji používanou formou rentability celkového kapitálu je poměr zisku po zdanění a "zdaněných úroků" k celkovým aktivům. Zisk po zdanění v čitateli zlomku je zvýšen o zdaněné úroky, a tím se zohledňuje skutečnost, že efektem reprodukce je nejen čistý zisk jako odměna akcionářům (vlastníkům), ale i úrok jako odměna věřitelům za půjčení kapitálu.

$$\text{Rentabilita celkového kapitálu} = \frac{Z + U * (1 - d)}{CA}$$

Z = zisk

d = daňová sazba daně z příjmů

CA = celková aktiva

U = úrok

Druhým velmi často používaným ukazatelem je rentabilita vlastního kapitálu, vyjadřující výnosnost kapitálu vloženého vlastníky. Požaduje se, aby výnosnost byla alespoň tak vysoká, jako je výnosnost cenných papírů garantovaných státem (státní obligace).

$$\text{Rentabilita vlastního kapitálu} = \frac{\text{zisk}}{\text{vlastní jmění}}$$

3. Ukazatele aktivity

Ukazatel aktivity měří schopnost podniku účinně využívat svého majetku, měří celkovou rychlost jeho obratu, kolikrát se jednotlivé druhy majetku obrátí za určitý časový interval. Většinou se počítají následující ukazatele:

$$\text{Rychlost obratu zásob (obratovost zásob)} = \frac{\text{tržby}}{\text{zásoby}}$$

Rychlost oběhu zásob se měří dvěma ukazateli:

$$\text{Počet obrátek} = \frac{\text{celková spotřeba}}{\text{průměrná zásoba}} \text{ [počet]}$$

$$\text{Doba obratu} = \frac{365 \text{ dní}}{\text{počet obrátek}} \text{ [dny]}$$

Výsledkem výpočtu je absolutní číslo, které udává, kolikrát se přemění zásoby v ostatní formy oběžného majetku až po prodej hotových výrobků a opětný nákup zásob. Pomocí tohoto ukazatele lze vypočítat dobu obratu zásob, která udává, jak dlouho (ve dnech) jsou oběžná aktiva vázána ve formě zásob. Obecně platí, že čím vyšší je obratovost zásob a kratší doba obratu zásob, tím lepší je využití majetku. Ovšem pouze do určité míry, aby nedošlo k narušení plynulé výroby.

Podnikatel má dvě základní možnosti jak dosáhnout vyššího počtu obrátek:

- 1) zvyšovat objem výroby (tedy i celkovou spotřebu materiálu za rok) při zachování průměrné zásoby. Tato varianta je dosažitelná v případě, že firma je se svým výrobkem na trhu úspěšná a provádí rozšiřování výroby,
- 2) snižovat průměrnou zásobu při zachování celkové spotřeby za rok. Tuto variantu ocení především podnikatelé, jejichž výrobek je ve fázi vrcholu na trhu a firma dosahuje maximalizace zisku především racionalizací ve struktuře a velikosti svých nákladů.

Dovede-li se tato varianta do extrémní podoby, platí, že ideální zásoby jsou téměř žádné. Z této myšlenky vycházeli v 70. letech japonští podnikatelé, když zaváděli metodu zásobování just - in - time (česky zásobování právě včas nebo v pravém čase). Metoda spočívá v tom, že firma sepíše smlouvy se svými dodavateli materiálů a součástek pro výrobu, kde dohodne přesné termíny zásobování (zásobovací cykly) tak, aby materiály a součástky šly přímo z nákladního auta do prostor výroby. Je vidět, že tento postup je závislý na úplné přesnosti

dodavatelů (zásobování je rozplánováno až na minuty), protože opožděním dodávky dochází k zastavení výroby, prostojům a tím i k finančním ztrátám.

$$\text{Doba obratu zásob} = \frac{365}{\text{obratovost zásob}} \text{ nebo } \frac{\text{zásoby}}{\text{celkové náklady}/365}$$

Rychlost obratu pohledávek (obratovost pohledávek) je vyjádřena jako poměr tržeb a průměrného stavu pohledávek.

$$\text{Rychlost obratu pohledávek} = \frac{\text{tržby}}{\text{pohledávky}}$$

Uvedený ukazatel udává, jak rychle jsou pohledávky přeměňovány v prostředky. Stejně jako u zásob lze vyjádřit i dobu obratu pohledávek. Ukazuje jak dlouho, kolik dní se majetek podniku vyskytuje ve formě pohledávek, resp. za jak dlouho (ve dnech) jsou pohledávky v průměru spláceny.

$$\text{Doba obratu zásob} = \frac{365}{\text{tržby}} \text{ nebo } \frac{\text{pohledávky}}{\text{tržby}/365}$$

Často se také počítá ukazatel vázanost hmotného investičního majetku, který je ukazatelem intenzity využívání zejména budov, strojů a zařízení (v počtu let).

$$\text{Vázanost stálých aktiv} = \frac{\text{stálá aktiva v zůstatkové ceně}}{\text{tržby}}$$

Zásady racionálního zásobování

Pro racionální řešení zásobování musí podnik dodržovat tyto zásady:

- 1) nakupovat jen to, co je pro zajištění chodu potřebné (nakupování nepotřebných věcí jen proto, že jsou za výhodnou cenu, vede většinou ke ztrátě a nikoliv k zisku),
- 2) nakupovat jen tolik, kolik je potřeba. Pro tržní hospodářství je typičtější případ přetlaku nabídky nad poptávkou a situace, kdy si může odběratel vybírat nejvhodnějšího dodavatele toho nejlepšího,
- 3) naopak příliš malá zásoba může vést ke krizové situaci, kdy výroba stojí kvůli nedostatku materiálu. To může být ještě nákladově horší, než kdyby na skladě bylo zásob větší množství,
- 4) zvažovat náklady související s pořízením zásob a i podle toho se rozhodovat, kdy a kolik nakoupit.

Základním předpokladem racionálního zásobování je v tržním hospodářství co nejpřesnější znalost objemu výroby, který je firma schopna na trhu prodat. Sebelepší systém zásobování a výroby postrádá smysluplnost, pokud vyrobené výrobky leží ve skladu výrobce.

4. Ukazatel likvidity

Pro podnik je důležité hlídat si nejen správnou strukturu finančních zdrojů, ale také zda je schopen plnit své závazky (dluhy) plynoucí z financování majetku cizími zdroji. Jde tedy o to, zda je podnik likvidní. Likvidita je momentální schopnost podniku hradit své splatné závazky. Od pojmu likvidita je nutné odlišovat pojem solventnost. Solventnost je chápána jako schopnost podniku získat prostředky na úhradu svých závazků. O podniku je možno říci, že je solventní, pokud hodnota jeho aktiv převyšuje hodnotu závazků. Z toho plyne - pokud má podnik problémy s likviditou, nemusí být ještě nesolventní. Pojem likvidita je někdy zaměňován s pojmem likvidnost. Likvidnost je míra obtížnosti, s jakou je podnik schopen transformovat jednotlivé složky majetku do hotovostní formy. Nejlikvidnější jsou peníze, ceniny, na druhé straně nejméně likvidní jsou nedobytné pohledávky, zastaralé zásoby, přístroje.

Ukazatele likvidity poměrují to, čím je možno platit (čítatel), s tím, co je nutno zaplatit (jmenovatel).

Stupně likvidity:

$$\text{Běžná likvidita (celková)} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{krátkodobé závazky (splatnost do 1 roku)}}$$

Obecně by mohlo platit, že čím vyšší hodnota ukazatele, tím větší je pravděpodobnost uhrazení závazků podniku. Vše závisí na struktuře oběžných aktiv. Jestliže jsou tvořena zastaralými zásobami spolu se značným objemem nedobytných pohledávek, a přitom téměř nulovým zůstatkem na běžném účtu, podnik sice vykazuje optimální výši běžné likvidity, ale přitom je ve značné a dlouhodobé platební neschopnosti.

Ve snaze odstranit nevýhody vypovídací schopnosti předchozího ukazatele, posuzuje se ukazatel pohotovosti likvidity. Čítatel zlomku je upraven tak, že jsou od něj odečteny nejméně likvidní části oběžných aktiv, tj. zásoby (suroviny, materiál, nedokončené výrobky, hotové výrobky). Vhodné je také odečíst nedobytné pohledávky.

$$\text{Pohotová likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva} - \text{zásoby}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

Dalším ukazatelem je ukazatel peněžní (okamžitě) likvidity, který měří schopnost podniku hradit okamžitě splatné závazky. Do čitatele se dosazují peníze (v hotovosti a na běžných účtech) a jejich ekvivalenty, tj. volně obchodovatelné krátkodobé cenné papíry a šeky.

$$\text{Peněžní (okamžitá) likvidita} = \frac{\text{finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

5. Ukazatele kapitálového trhu

Jestliže je podnik akciovou společností, zajímají akcionáře vedle předchozích skupin ukazatelů také ukazatele, které při výpočtu operují s tržní cenou akcie a s dividendami. Tyto ukazatele informují o tom, jak vidí budoucnost podniku investoři a řada z nich je pravidelnou

součástí burzovních zpráv např. v periodickém tisku. Ukazatelů existuje poměrně velké množství.

$$\text{Dividendový výnos} = \frac{\text{dividenda na 1 akcii}}{\text{tržní cena akcie}}$$

Z ukazatele je patrné, že ten, kdo chce akcii prodat, bude hodnotit tento ukazatel jinak (čím nižší hodnota, tím lepší) než ti, kteří drží akcie proto, aby obdrželi dividendy (vyšší hodnota je lepší).

Dalším používaným ukazatelem je ukazatel P/E. Jeho interpretace je poměrně složitá. Jednoduše jej lze chápat jako dobu návratnosti kapitálu investovaného do nákupu akcie. Lze jej využít jako základní orientaci pro drobné akcionáře. Čím je ukazatel P/E v čase a ve srovnání s jinými akciemi nižší, tím je pravděpodobnější, že akcie je dočasně podhodnocena a pro investory tudíž levná. To může znamenat vhodnou investiční příležitost.

$$\text{Ukazatel P/E (price – earnings ratio)} = \frac{\text{tržní cena akcie}}{\text{zisk po zdanění na 1 akcii}}$$

6. Ukazatele produktivity práce

Produktivita práce je definována jako účinnost vynaložené práce ve výrobním procesu. Lze ji vyjádřit vzorcem:

$$PP = \frac{Q}{T}$$

PP = produktivita práce,

Q = množství výrobků nebo služeb, může být vyjádřeno v naturálních jednotkách (např. kg, tuny, litry, kusy), nebo ve finančním vyjádření (hrubá produkce, vlastní produkce, tržby, výnosy),

T = vynaložená práce.

Produktivita práce vyjadřuje, kolik výrobků vyrobí jeden pracovník za hodinu práce. Jinými slovy, jaké množství výkonů je schopen vyrobit za daný čas. Pomocí stejných veličin lze vyjádřit pracnost - kolik hodin práce je třeba vynaložit na výrobu jedné jednotky produkce. Tyto údaje jsou podkladem pro tvorbu norem času, jsou využívány pro stanovení úkolové mzdy (např. norma času na obsluhu jednoho kusu hospodářských zvířat, norma času na zorání jednoho hektaru orné půdy).

Ukazatele produktivity práce:

$$\text{Produktivita práce} = \frac{\text{vyrobené výrobky (kusy, litry, tuny)}}{\text{množství odpracovaných hodin}}$$

$$\text{Produktivita práce} = \frac{\text{výnosy}}{\text{počet pracovníků}}$$

$$\text{Produktivita práce} = \frac{\text{celková hrubá produkce}}{\text{počet pracovníků}}$$

$$PP = \frac{\text{zisk}}{\text{počet pracovníků}}$$

$$PP = \frac{\text{hrubá produkce RV}}{\text{počet odpracovaných hodin RV}}$$

$$PP = \frac{\text{celková hrubá produkce}}{\text{celkové vlastní náklady}}$$

$$PP = \frac{\text{tržní produkce výrobku}}{\text{vlastní náklady výrobku}}$$

7. Ukazatele náročnosti (struktury)

Jmenovatelem v tomto ukazateli jsou zpravidla tržby, do čitatele se dosazují jednotlivé nákladové druhy. Vypočtené hodnoty jsou vyjádřeny jako koeficient nebo jsou uvedeny v procentech.

Ukazatele náročnosti jsou:

$$\text{Nákladová náročnost} = \frac{\text{výnosy}}{\text{náklady}}$$

Výsledek udává, kolik korun lze získat, jestliže se vloží do výroby náklady ve výši 1 Kč.

$$\text{Materiálová náročnost} = \frac{\text{spotřeba materiálu}}{\text{tržby}}$$

Ukazatel vyjadřuje, kolik materiálových nákladů je nutno vynaložit na docílení 1 Kč tržeb.

$$\text{Mzdová náročnost} = \frac{\text{mzdy}}{\text{tržby}}$$

Ukazatel vyjadřuje, kolik Kč ve formě mezd se musí vložit do výroby, aby získané tržby činily 1 Kč.

8. Ukazatele zadluženosti

Ukazatele zadluženosti měří rozsah, v jakém podnik užívá finančních prostředků k financování dluhu. Zadluženost se měří dvěma způsoby:

1) první způsob vychází z rozvahy a počítá se rozsah, ve kterém dluhy financují aktiva,

$$\text{Zadluženost} = \frac{\text{celkový dluh (cizí zdroje)}}{\text{celková aktiva}}$$

2) druhý vychází z výsledovky a počítá krytí nákladů na cizí kapitál (úroků a dalších poplatků) provozním ziskem.

$$\text{Krytí úroků} = \frac{\text{zisk před úroky a zdaněním}}{\text{úroky}}$$

Pro měření síly finanční páky se používá následující ukazatel:

$$\frac{\text{celkové zdroje (aktiva)}}{\text{vlastní kapitál}}$$

9. Ukazatele tržní hodnoty

Ukazatele tržní hodnoty vyjadřují, jak je trhem (burzou, investory) hodnocena minulá činnost podniku a jeho budoucí výhled. Jsou výsledkem úrovně všech výše uvedených oblastí - likvidity podniku, využití aktiv, využití dluhů a výnosnosti podniku.

$$\text{Poměr ceny akcie k zisku na akci } P/E = \frac{\text{tržní cena akcie (aktiva)}}{\text{čistý ziska na 1 akcii}}$$

$$\text{Kurz akcie (Marked/Book Ratio)} = \frac{\text{tržní cena akcie}}{\text{nominální hodnota akcie}}$$

$$\text{Čistý zisk na akcii} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{počet akcií}}$$

$$\text{Dividenda na akcii} = \frac{\text{dividendy za rok}}{\text{počet akcií}}$$

10. Postup finanční analýzy

Finanční analýza obvykle začíná rozbořem absolutních ukazatelů (tržeb, nákladů, zisku, aktiv) a jejich změn (meziročních, časových řad). Následuje rozbor struktury (procentní rozbor), respektive mezipodnikové srovnávání. Základem finanční analýzy je rozbor poměrových ukazatelů.

Hlavní kroky finanční analýzy pomocí poměrových ukazatelů:

Při sestavování finanční analýzy je vhodné zjistit a provést tyto části:

- 1) výpočet poměrových ukazatelů za sledovaný podnik,
- 2) srovnávání poměrových ukazatelů s odvětvovými průměry (komparativní, sektorová, odvětvová analýza),
- 3) hodnocení poměrových ukazatelů v čase (trendová analýza),
- 4) hodnocení vzájemných vztahů mezi poměrovými ukazateli,
- 5) návrh na opatření (analýza odhaluje slabá a silná místa ekonomiky podniku - SWOT analýza. Ta slouží jako podklad pro finanční řízení a plánování podniku a rovněž pro prognózování).

Název tematického celku: *Ekonomické rozbor* (vzdělávací materiál)

1. Výpočet výsledných ukazatelů hospodaření

Úkolem cvičení je vypočítat ukazatele produktivity práce a rentability výroby za školní statek a dále zvlášť za rostlinnou a živočišnou výrobu do připravených tabulek. Výpočty se provedou za poslední dva roky a výsledky se porovnají pomocí indexů.

Zadané úkoly:

- 1) Doplňte z rozboru hospodaření školního statku potřebné údaje za poslední dva roky.
- 2) Vypočítejte produktivitu práce za školní statek, rostlinnou výrobu a živočišnou výrobu.
- 3) Porovnejte výsledky obou let pomocí indexů.
- 4) Vypočítejte rentabilitu výroby školního statku, RV a ŽV.
- 5) Porovnejte výsledky obou let pomocí indexů.

Pomůcky pro cvičení:

Rozbor hospodaření školního statku, kalkulačka, počítač, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Nejprve se žáci seznámí s rozбором hospodaření školního statku a vyhledají si údaje potřebné pro výpočet jednotlivých ukazatelů. Zjištěné údaje žáci vyplní do tabulky, kterou vytvoří v Excelu a vypočtou ukazatele, rentability a produktivity práce za poslední dva roky. Údaje porovnají pomocí indexů.

Rozbor intenzity výroby

	Rok		Index
výměra zemědělské půdy			
vlastní náklady celkem			
ukazatel:			
hrubá zemědělská produkce			
ukazatel:			
celková hrubá produkce			
ukazatel:			
výnosy (tržby)			
ukazatel:			

Rozbor produktivity práce

	Rok		Index
počet přepočtených pracovníků			
hrubá zemědělská produkce			
ukazatel:			
celková hrubá produkce			
ukazatel:			
výnosy (tržby)			
ukazatel:			

Rozbor rentability výroby

	Rok		Index
zisk			
náklady celkem			
ukazatel:			
výnosy (tržby)			
ukazatel:			
výměra zemědělské půdy			
ukazatel:			

Rozbor intenzity rostlinné výroby

	Rok		Index
výměra zemědělské půdy			
hrubá produkce rostlinné výroby			
ukazatel:			
hektarové výnosy:	x	x	x
pšenice			
ječmen			
oves			
obiloviny celkem			
brambory			
jednoleté píce			
kukuřice			
louky v suchém			
pastviny v suchém			

Rozbor produktivity práce rostlinné výroby

		Rok		Index
počet přepočtených pracovníků				
hrubá produkce RV				
ukazatel:				
výnosy (tržby)				
ukazatel:				

Rozbor rentability rostlinné výroby

	pšenice			řepka		
	Rok		Index	Rok		Index
výnosy/1 t						
náklady/1 t						
zisk/1 t						
ukazatel:						
ukazatel:						

Rozbor intenzity živočišné výroby

	Rok		Index
výměra zemědělské půdy			
hrubá produkce ŽV			
ukazatel:			
počet DJ celkem			
ukazatel:			
užitkovost: Dojivost na 1 kus a rok v litrech			
odchovaná telata na 100 krav v ks			
skot přírůstek na ks a den v kg			
odchovaná selata na 1 prasnici v ks			
prasata přírůstek na ks a den v kg			

Rozbor produktivity práce živočišné výroby

	Rok		Index
počet přepočtených pracovníků			
hrubá produkce ŽV			
ukazatel:			
výnosy ŽV (tržby)			
ukazatel:			

Rozbor rentability živočišné výroby

	1 l mléka		Index	1 kg vepřového masa		Index
	Rok			Rok		
výnosy						
náklady						
zisk						
ukazatel:						
ukazatel:						

2. Výpočet výsledných ekonomických ukazatelů

Zadané úkoly:

Vypočítejte nákladovou a fondovou rentabilitu.

Podnik dosáhl v minulém měsíci zisk ve výši 425 000 Kč. Jeho náklady činily 5 000 000 Kč. Celkový kapitál této podniku je 75 000 000 Kč.

Z příložené výsledovky a rozvahy vypočítejte základní ekonomické ukazatele.

Rentabilita celkového kapitálu:

Rychlost obratu zásob:

Rentabilita vlastního kapitálu:

Doba obratu zásob:

Rychlost obratu pohledávek:

Celková zadluženost:

Doba obratu pohledávek:

Běžná likvidita:

Vázanost stálých aktiv:

Okamžitá likvidita:

Zjednodušená rozvaha k 31.12. (údaje jsou v tisících)				Zjednodušená výsledovka k 31.12. (údaje jsou v tisících)	
Stálá aktiva celkem	700	Vlastní zdroje	800	Výnosy celkem	350
Stálá aktiva	750	Základní kapitál	700	Náklady celkem	281
Oprávkky k stálým aktivům	50	Kapitálové fondy	44	Výkonová spotřeba	184
Oběžná aktiva celkem	370	Výsledek hospodaření	56	Osobní náklady	50
Zásoby	150			Odpisy	30
Krátkodobé pohledávky	100	Cizí zdroje celkem	270	Finanční náklady	17
Finanční majetek	120	Dlouhodobé závazky	100	Daň z příjmů	13
		Krátkodobé závazky	170		
Aktiva celkem	1070	Pasiva celkem	1070	Výsledek hospodaření	56

Pomůcky pro cvičení:

Vytištěná rozvaha a výsledovka, kalkulačka, počítač, tabulkový procesor.

3. Kontrolní otázky

1. Popište, za jakým účelem se provádí ekonomické rozbory.
2. Vysvětlete pojem rentabilita.
3. Vyjmenujte hlavní ukazatele rentability.
4. Uveďte, co vyjadřují ukazatele aktivity.
5. Jaké jsou hlavní zásady racionálního zásobování?
6. Vysvětlete rozdíl mezi likviditou a solventností.
7. Vysvětlete, co vyjadřuje produktivita práce.
8. Jakými faktory lze zvyšovat produktivitu práce?
9. Uveďte ukazatele zadluženosti.
10. Vyjmenujte ukazatele náročnosti.
11. Vyjmenujte ukazatele tržní hodnoty.
12. Jaké možnosti má podnikatel pro zvyšování počtu obrátek?
13. Vysvětlete, jakým způsobem lze vypočítat dobu obratu zásob.

Název tematického celku: Návrh vlastního projektu podnikání
Anotace: Tematický celek shrnuje poznatky z ekonomiky a prakticky se zabývá podnikatelským záměrem.
Klíčová slova: Průzkum trhu, zakladatelský rozpočet, SWOT analýza, druhy podniků.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v odborných předmětech Ekonomika a management, Podnikání, Účetnictví a daně.
Obsah tematického celku: 1) Charakteristika plánu podnikání. 2) Části podnikatelského plánu. 3) Právní formy podnikání. 4) Cash flow. 5) SWOT analýza.
Metodické postupy a organizace výuky: Využití odborných prezentací, práce se zákonnými normami, praktická cvičení, metody týmové spolupráce žáků.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) rozumí pojmu plán podnikání, 2) zná jednotlivé části plánu podnikání a umí provést průzkum trhu, 3) navrhne odpovídající právní formu podnikání a zná postup založení, 4) vypracuje cash flow, 5) objasní silné a slabé stránky záměru.
Literární zdroje a jiné prameny: Klínský, P., Münch, O., Chromá, D. <i>Ekonomika, ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2013. ISBN 978-80-87204-82-5. Petrželová, J. <i>Maturitní otázky - ekonomie</i> . Fragment spol. s r.o., Praha 10, 2008. ISBN 978-80-253-0598-0. Bučková, V. a kolektiv autorů. <i>Ekonomika pro střední školy</i> . Nakladatelství DIDAKTIS spol. s r. o., Brno 2013. ISBN 978-80-7358-203-6. Ryska, R. a kol. <i>Právo pro středí školy</i> . Eduko nakladatelství, s.r.o., Praha, 2022. ISBN 978-80-88057-82-6. Sedláček, J. <i>Cash flow</i> . Computer Press, a.s., Brno, 2010. ISBN 978-80-251-3130-5. Srpová, J., Svobodová, J. <i>Podnikatelský plán a strategie</i> . Grada Publishing, a.s., Praha, 2011. ISBN 978-80-247-4103-1. Švarcová, J. <i>Ekonomie – stručný přehled</i> . Ceed, Zlín, 2023. ISBN 978-80-8730-128-9. Veber, J., Srpová, J. a kol. <i>Podnikání malé a střední firmy</i> . Grada Publishing, a.s., Praha, 2012. ISBN 978-80-247-4520-6.

Název tematického celku: *Návrh vlastního projektu podnikání (učební text)*

1. Charakteristika plánu podnikání

Na počátku podnikání je nutné sestavit základní plán podnikání. Tento plán se označuje jako podnikatelský záměr. Podnikatelský záměr je základní plán podnikání zachycující směr, jímž se chce podnikatelský subjekt ubírat. Podnikatelský záměr má zpravidla písemnou formu.

Dlouhodobá úspěšnost podnikatelského záměru je dána kvalitou jeho zpracování se zohledněním aktuálních změn po celou dobu realizace. Většinou je nutná revize či úprava podnikatelského záměru po dvou až třech letech. Během této doby podnikatel získá nové zkušenosti a náměty, které může do záměru zahrnout.

Každý stát podnikání více či méně reguluje. Regulace může být prováděna nejen v podobě omezení podnikání, ale i jeho podporou. Omezení podnikání je zajištěno zejména prostřednictvím zákonných norem, které musí podnikatel splnit.

Podpora podnikání se uskutečňuje formou daňových úlev, záruk za bankovní úvěry, dotací či úvěrů se sníženou úrokovou sazbou. Rozhodování státu o podpoře podnikání by mělo být zodpovědné, neboť má velké dopady na společnost zejména v oblasti zaměstnanosti.

Vstupem České republiky do Evropské unie se regulace podnikání prohloubila. Mimo zákonů České republiky musejí podniky plnit pravidla EU. Zároveň se však rozšířila možnost využití podpor v podnikání. Mezi nejvíce regulovaná odvětví v ekonomice patří průmysl a finanční sektor. V průmyslu se reguluje hlavně ekologická stránka podnikání. Regulace finančního sektoru je hlavně v oblasti ochrany klienta, jedná se o ochranu vkladů.

2. Části podnikatelského plánu:

- a) titulní strana,
- b) shrnutí,
- c) profesní a osobní údaje o vlastnících firmy,
- d) popis podniku,
- e) popis podnikatelské příležitosti,
- f) popis výrobku, služby,
- g) zajištění potřebných vstupů a dodavatelů,
- h) postavení firmy na trhu,
- ch) personální zdroje,
- i) finanční plán,
- j) SWOT analýza,
- k) přílohy.

a) titulní strana

Úvodní strana podnikatelského plánu představuje ty nejzákladnější informace podnikatelského plánu. Obsahově neplní významnou funkci, proto je kladen důraz na formální provedení. Měla by obsahovat jméno společnosti, logo, sídlo, jména společníků, kontakty a IČO.

b) shrnutí

Je nejdůležitější složkou podnikatelského plánu. Obsahuje stručný přehled nejdůležitějších bodů podnikatelského záměru a je základem pro celý plán. Zdůrazněny musí být přínosy pro podnikání.

Shrnutí by mělo obsahovat:

Podnikatelský záměr - stručně popsat zaměření podnikání, charakterizovat produkt, službu, definovat velikost trhu a cílovou skupinu,

Faktory úspěchu - vyzdvihnout přednosti projektu, popsat konkurenční výhodu a přidanou hodnotu pro zákazníka,

Podnikové cíle - specifikovat vizi a strategii jak jí dosáhnout, stanovit si dlouhodobé i krátkodobé cíle.

c) profesní a osobní údaje o vlastnících firmy

V této části se uvedou všechny osoby, které jsou s projektem spojené. Banky a investoři často posuzují podnikatelské plány právě podle osob, které jsou zodpovědné za vedení projektu. Důležité je upozornit na pracovní a osobní předpoklady, zkušenosti v dané oblasti, vyzdvihnout dovednosti předkladatelů.

d) popis podniku

Popis podniku obsahuje informace o předmětu podnikání, složení majetku, zdrojích financování. Součástí mohou být i informace o postavení subjektu na trhu a jeho obchodních vztazích.

Forma podnikání

Je nezbytné zvolit vhodnou formu podnikání v závislosti na počtu společníků, organizační struktuře, oblasti podnikání či počtu zaměstnanců.

Lokalita a vlastnické poměry k provozovně

Volba sídla společnosti či místa provozovny ovlivňuje podnikatelské aktivity, proto je nutné věnovat maximální pozornost jejich výběru. V podnikatelském plánu je uvedeno sídlo společnosti, adresa provozovny, popis lokality, kde se nachází, a důvody, které vedly k výběru daného místa. Při výběru objektu je důležité zvážit finanční možnosti ze střednědobého hlediska.

Způsob vedení účetnictví

Vedení účetnictví je dáno legislativou podle typu podnikání. V závislosti na organizační struktuře a velikosti podniku je nutné zvážit rozhodnutí, zda najmout účetní, případně službu řešit externě.

Zákonná a jiná pojištění

Povinnost platit „zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání“ vzniká zaměstnavateli při zaměstnání alespoň jednoho zaměstnance. Výše pojistného se vypočítá dle zařazení činnosti podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností. Mimo zákonného pojištění je možno si vybrat i jiná komerční pojištění ke snížení rizika podnikání.

e) popis podnikatelské příležitosti

Část obsahuje stručně popsanou podnikatelskou příležitost, výrobek či službu a velikost trhu, kterou podnikatel už zaujímá nebo bude vyplňovat, protože zde vznikla mezera na trhu. Dále je zde uvedeno, v čem spočívá přidaná hodnota pro zákazníka, investora.

f) popis výrobku, služby

Výrobek

Tato část obsahuje vlastnosti, technické parametry, náročnost výroby, materiály, ze kterých bude výrobek vyráběn. Podrobnější popis se dokládá v příloze v technické dokumentaci. Popisuje se skutečnost, pro jakou cílovou skupinu zákazníků je výrobek určen, možnost poskytování doprovodné služby, postavení výrobku na trhu.

Služba

Zde se uvádí, komu je služba určena, definuje se potenciační zákazník. Dále je popsáno, jakým způsobem bude služba poskytována, kde bude poskytována a co bude potřeba za zařízení a personální zajištění.

Konkurenční výhoda

Při vstupu na trh je důležité nabídnout zákazníkovi vyšší přidanou hodnotu. Definuje se konkurenční výhoda. Důležitým faktorem je, aby výhody byly objektivní, nejlépe podpořené průzkumem trhu či zkušenostmi ze zahraničí.

g) zajištění potřebných vstupů a dodavatelů

Hodnotu potřebných *vstupů* (základní materiál, suroviny, energie, náhradní díly, součásti, komponenty) lze vyjádřit v naturálních i peněžních jednotkách. Významné vstupy jsou ty, které tvoří velkou část nákladů. Důležitými faktory k výběru jednotlivých vstupů jsou kvalita, vzdálenost a dostupnost zdrojů, možnost substituce, cena a míra rizika.

Důležité při plánování podnikatelské činnosti je časový harmonogram všech činností a jejich zajištění. Nejprve se určují důležité kroky a aktivity k dosažení cíl a jejich termíny. Rovněž je nutné určit zodpovědné osoby.

Při výběru *dodavatele* pro jednotlivé činnosti se provádí nejdříve průzkum podmínek spolupráce a později se rozhodne, který dodavatel je nejvýhodnější. Oslovuje se více dodavatelů. Pro snížení rizika se vybírá více dodavatelů.

h) postavení firmy na trhu, konkurence, marketing

Trh

Prvním krokem je důkladná analýza stávajícího trhu. Sbírají se veškeré dostupné informace o velikosti trhu, chování zákazníků, konkurenci a dodavatelích na trhu. Analyzují se překážky vstupu na trh. K průzkumu trhu se používají veřejné a neveřejné zdroje. Z veřejných zdrojů lze použít internet, tisk, statistický úřad, orgány státní správy, marketingové průzkumy. Vhodné je použít i vlastní průzkumy trhu i různé metody pozorování. Významné jsou nejenom aktuální informace, ale i informace, které analyzují budoucí vývoj trhu a možný růst.

Je nutné rozlišovat celkový trh, který zahrnuje všechny subjekty, kteří by mohli teoreticky využít danou službu či výrobek, a cílový trh, tj. trh, pro který jsou produkty určeny.

Konkurence

Při průzkumu trhu se detailně analyzuje i oblast konkurence. Konkurencí se rozumí podniky, které působí na stejných trzích, poskytují stejný či podobný výrobek, službu. Hlavní konkurenci představují podniky se silným postavením na trhu, nabízející stejné či velmi

podobné výrobky, služby. Proto je důležité zjistit přednosti i nedostatky konkurence a její chování na trhu. Detailní mapování umožňuje vymezení subjektu vůči konkurenci.

Marketing

Součástí marketingové strategie jsou marketingové cíle, kterých chce podnik dosáhnout. Důležité je určit tržní podíl, jakého chce podnik dosáhnout a do kolika let, postavení podniku na trhu, vnímání podniku zákazníkem, cenovou politiku.

Správné stanovení ceny je jeden z klíčových faktorů úspěchu. Po analýze podnikových nákladů se stanoví průměrná nebo minimální marže, aby byla zajištěna ziskovost projektu. Součástí cenové politiky je cenová strategie (cenová diferenciací), politika slev a obchodních rabatů, platební podmínky a dodavatelská politika.

ch) personální zdroje

Rozsah personálního plánu závisí na oblasti podnikatelské činnosti. Při tvorbě personálního plánu je důležité stanovit potřebnou kvalifikaci zaměstnanců a jejich dostupnost na trhu práce. Figuruje-li v personálním plánu podnikatel, vlastníci a zaměstnanci, pak je vhodné popsat kompetence, odpovědnosti a organizační strukturu.

i) finanční plán

Finanční plán prokazuje reálnost podnikatelského záměru z ekonomického hlediska. Výstupy finančního plánu tvoří plán nákladů, plán výnosů, plán peněžních toků, plánovaný výkaz zisků a ztrát, plánovaná rozvaha, finanční analýza, výpočet bodu zvratu, hodnocení efektivnosti investic a plán financování.

Na začátku podnikání jsou nutné prostředky na pořízení dlouhodobého a oběžného majetku, prostředky na financování provozních nákladů do doby, než obdrží první tržby. Součástí finančního plánu je peněžní tok, plánovaný výkaz zisků a ztrát a plánovaná rozvaha.

Plán peněžních toků (cash flow) specifikuje předpokládané příjmy a výdaje související s činností podniku. Plán peněžních toků poskytuje informace, zda v jednotlivých obdobích bude dostatek finančních prostředků na realizaci záměrů.

Plánovaný výkaz zisků a ztrát vyčísluje výnosy, náklady a hospodářský výsledek v jednotlivých letech. Výkaz poskytuje informace o výši hospodářského výsledku v jednotlivých letech, schopnosti platit úroky, vytvořené výši zisku, která umožní hradit plánované splátky úvěru apod.

Plánovaná rozvaha zobrazuje očekávaný vývoj majetku podniku a zdrojů jeho financování. Informuje o zdrojích financování při zahájení podnikatelské činnosti, o předpokládaném průběhu splácení cizích zdrojů, plánovaném systému akumulace zdrojů prostřednictvím nerozděleného zisku atd.

j) rizika projektu

V závěrečné kapitole jsou popsána možná rizika. Podrobnější a zodpovědnější sestavení podnikatelského plánu může vést ke snížení analyzovaných rizik. V analýze se identifikují a kvalifikují rizika, plánují se preventivní opatření a krizové scénáře. K odhalení rizik i možností růstu se používá SWOT analýzu.

k) přílohy

Obsahují všechny dokumenty nezařazené do předchozích kapitol a vztahující se k podnikatelské činnosti. Jedná se o dokumenty, které podporují, rozšiřují, ověřují údaje obsažené v podnikatelském plánu (studie, finanční výkazy, výrobní postupy, technologické

údaje o výrobcích, životopisy zaměstnanců, výbava podniku, smlouvy, reklamní letáky, reklamní brožury, katalogy apod.).

3. Právní formy podnikání

Podnikatelský subjekt může podnikat pod vlastním jménem jako podnikající fyzická osoba, nebo vytvoří jinou právní formu v oblasti právnických osob. Každá z právních forem podnikání zahrnuje výhody a nevýhody pro podnikatele. Důležité je posoudit ručení za závazky subjektu, způsob řízení podniku a požadavek na vstupní kapitál.

U fyzických osob je nejčastějším druhem podnikatel provozující svou činnost na základě živnostenského oprávnění. Právnické osoby musí podle zákona zapsat údaje o společnosti do obchodního rejstříku. Fyzické osoby se zapisují do obchodního rejstříku pouze při splnění zákonem stanovených požadavků.

Nejvýznamnějším druhem u právnických osob jsou obchodní společnosti.

Obchodní společnost osobní je právní forma podnikání, kde minimálně dva společníci podnikají pod společným jménem, z nichž alespoň jeden společník ručí za závazky firmy celým svým majetkem. Mezi osobní obchodní společnosti patří komanditní společnost a veřejná obchodní společnost.

Obchodní společnost kapitálová je právní forma podnikání vyžadující povinný minimální základní kapitál společnosti. Může ji tvořit jeden společník, který ručí pouze do výše svého nesplaceného vkladu. Mezi obchodní kapitálové společnosti patří společnost s ručením omezeným a akciová společnost.

Živnost je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek daných zákonem.

Podle živnostenského zákona se rozlišují živnosti na ohlašovací a koncesované.

Ohlašovací živnosti vznikají a jsou provozovány na základě ohlášení na živnostenském úřadu (volné živnosti) při splnění zvláštních podmínek (vázané a řemeslné živnosti). Koncesované živnosti vznikají a jsou provozovány na základě udělené koncese při prokázání způsobilosti.

4. Cash flow

Vyjadřuje skutečnou finanční situaci podniku, na rozdíl od výkazu hospodářského výsledku, ve kterém jsou započteny i položky v dané době nepředstavující finanční příjmy či výdaje. Výkaz toku hotovosti je důležitým finančním dokumentem, který vypovídá o finanční situaci v podniku v současné době s výhledem do období příštího. Proto je nedílnou součástí např. žádosti o poskytnutí bankovního úvěru.

Hlavní úkoly analýzy výkazu toku hotovosti spočívají v určení hlavních finančních zdrojů a jejich užití, zjištění příčiny záporného toku hotovosti, vyjádření finančních potřeb podniku do budoucna a odhad tvorby finančních prostředků při dalším podnikání.

Základní rozdíly mezi výkazem cash flow a výkazem hospodářského výsledku:

- výkaz HV vyjadřuje, zda podnik dosahuje zisku, nebo ztráty; nevyjadřuje skutečný stav finančních prostředků,

- zisk ve výkazu HV je kladný rozdíl mezi výnosy a náklady, představuje přírůstek majetku jako celku, nemusí se jednat pouze o přírůstek finančních prostředků,
- výkaz CF představuje skutečný pohyb finančních prostředků,
- ziskový podnik nemusí mít dostatek finančních prostředků; důvodem mohou být nezaplacené pohledávky,
- ztrátový podnik může mít dostatek finančních prostředků; v daném roce mohly být např. vysoké odpisy dlouhodobého majetku, které představují ve výkazu hospodářského výsledku náklady a hospodářský výsledek snižují, ale nepředstavují finanční výdaje.

5. SWOT analýza

SWOT analýza je metoda, jejíž pomocí je možno identifikovat silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby, spojené s určitým projektem, typem podnikání a podnikatelským záměrem. Jedná se o metodu analýzy užívanou především v marketingu. Díky tomu je možné komplexně vyhodnotit fungování firmy, nalézt problémy nebo nové možnosti růstu. Je součástí strategického (dlouhodobého) plánování společnosti.

Vnitřní prostředí určuje silné a slabé stránky firmy, které je možné poměrně snadno změnit, na rozdíl od příležitostí a hrozeb.

Při vnitřní analýze je třeba se zaměřit na:

- pozici na trhu,
- personální vybavení,
- existenci informačního systému,
- technickou a technologickou úroveň,
- financování podniku,
- oblast marketingu,
- vztah se zákazníky,
- dodavatele aj.

Stránky se posuzují vzhledem ke konkurenci. Vnější prostředí leží mimo kontrolu podniku. Cílem analýzy vnějšího prostředí podniku je určení příležitostí pro rozvoj firmy a zároveň identifikace možných rizik, které rozvoj firmy znemožňují.

Příležitosti a hrozby se mohou s postupem času měnit, a proto je vhodné je pravidelně sledovat. Důkladná znalost vnějšího prostředí podniku umožňuje rozvoj firmy. Hrozby a příležitosti je možné snížit nebo zvýšit.

Při vnější analýze je třeba se zaměřit na:

- situaci na trhu,
- vlivy demografické,
- kulturní faktory,
- technické a technologické prostředí,
- ekonomické faktory,
- politické prostředí
- legislativní vlivy,
- potencionální konkurenci.

Příklad SWOT analýzy

	SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Vnitřní prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - vlastní zdroje financování - unikátní produkt - dostatečná technická vybavenost - vlastní know-how - patentovaná technologie - nízké náklady na produkci - pozitivní vnímání značky - vybudovaná základna zákazníků - dlouhodobé vztahy se zákazníky - dobré obchodní výsledky - nastartovaný proces inovace - finanční kapacity na rozvoj - databáze zákazníků <p>Cílem podniku je maximalizace silných stránek = vytěžit to nejlepší z firmy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nízké povědomí o značce - nízké investice do reklamy - malá prezentace na internetu - malé portfolio produktů - nespokojenost zákazníků s designem, doplňkovými službami, otevírací dobou, dodacími podmínkami - dlouhé distribuční cesty - závislost na dodavatelích - nedostatečná flexibilita v reakcích na změny na trhu - nízká produktivita práce - vysoké personální náklady - nedostatečná kontrola zaměstnanců - nejasné vymezení kompetencí <p>Cílem podniku je minimalizace slabých stránek.</p>
	PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
Vnější prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - vzrůstající poptávka po produktech - vznik nových zákaznických úseků - růst významu podnikání - příznivý demografický vývoj - spolupráce s novými dodavateli - vznik nových distribučních řetězců - vznik prázdných míst na trhu, které firma může obsluhovat sama - tlak na různorodost produktů - zmenšení překážek pro vstup na zahraniční trhy <p>Příležitosti se snaží podnik maximálně využít k tomu, aby posílil svou pozici na trhu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nepříznivé klimatické vlivy - zpomalení výkonu ekonomiky - zvyšování cen energií - nižší kupní síla obyvatelstva - časté legislativní změny - spojení hráčů na trhu - vstup nové konkurence na trh - tržní bariéry pro vstup na nový trh - nedostatek kvalifikovaných pracovníků na trhu práce - odliv pracovních sil ke konkurenci - nekalá konkurence - existence substitutů - ohrožení ze strany dodavatelů <p>Vliv hrozeb je třeba minimalizovat nebo se na jejich důsledky alespoň dobře připravit.</p>

Sestrojení tabulky silných a slabých stránek na stránce jedné, a příležitostí a hrozeb na stránce druhé, je však jen počáteční fází. Cílem schématu je propojení všech čtyř kvadrantů a formulování strategických kroků, které přispějí k lepší pozici firmy na trhu. Je-li SWOT analýza provedena podrobně s objektivním zhodnocením silných a slabých stránek, měly by se ve všech čtyřech kvadrantech objevit ty oblasti, které si zaslouží nejvíce pozornosti.

Název tematického celku: *Návrh vlastního projektu podnikání* (vzdělávací materiál)

1. Charakteristika plánu podnikání, části podnikatelského plánu, SWOT analýza

Úkolem cvičení je vytvořit podnikatelský záměr podle níže uvedeného zadání. Během cvičení je zdokonalována počítačová gramotnost studentů a teorie z předmětu Ekonomika a management.

Zadané úkoly:

- 1) Připravte podnikatelský záměr pro vaši zemědělskou usedlost.
Hospodaříte minimálně na 100 ha zemědělské půdy. K farmě přiléhá 10 ha lesa. Farma se nachází ve vašem bydlišti, které je zajímavou turistickou oblastí. Zemědělská činnost je orientována na zemědělskou výrobu a agroturistiku.
V rostlinné výrobě se orientujete na pěstování potravinářské pšenice, ječmene ozimého a ozimé řepky.
Chováte skot s produkcí mléka a masa a provozujete chov prasat s produkcí masa.
Pro agroturistiku využíváte dva dvoulůžkové pokoje. Cena za jedno lůžko s polopenzí je 290 Kč na den. Předpokládané využití pokojů je v prvním roce 182 dnů, ve druhém roce 200 dnů a ve třetím roce 219 dnů. Náklady na agroturistiku představují 30 % z tržeb farmy.
- 2) Všechny ostatní potřebné údaje (hektarové výnosy, přírůstky zvířat, produkci mléka, realizační ceny, apod.) vyhledejte v rozboru hospodaření Školního statku, v rozboru hospodaření farmy, kde jste konal praxi, v odborné literatuře, v Situačních a výhledových zprávách Ministerstva zemědělství a na internetových stránkách (např. www.mze.cz, www.pbb.cz).
- 3) Pro podnikatelský záměr vypracujte SWOT analýzu
- 4) Zpracujte a předveďte prezentaci podnikatelského záměru.

Pomůcky:

Výpočetní technika, psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, internet, kalkulačka.

Postup při cvičení:

Studenti budou pracovat samostatně. Připraví si podklady pro jednotlivé části podnikatelského plánu. Vypracují charakteristiku oblasti, do které spadá zemědělská usedlost. Za využití výpočetní techniky vyhledají základní informace k zadání podnikatelského záměru. Zaznamenají meteorologické a klimatické informace dané oblasti. Zařadí farmu do klimatického regionu a výrobní oblasti. Na internetu vyhledají BPEJ příslušných pozemků a spolu s BPEJ pozemku vyčíslí cenu pole.

Při vypracování druhého úkolu používají internet a vyhledají hektarové výnosy, přírůstky zvířat, produkci mléka, ceny všech komodit.

Třetí úkol bude obsahovat podrobně zpracovanou SWOT analýzu, kterou použijí v závěru cvičení při prezentaci před ostatními studenty.

Poslední úkol tohoto cvičení je také práce ve dvojicích s tvorbou prezentace charakterizující podnikatelský záměr. Na závěr cvičení se prezentující skupiny snaží přesvědčit své spolužáky o získání půjčky. U žáků ze soukromých farem lze použít údaje z domácí farmy. Informace použijí pouze se souhlasem majitele farmy.

2. Právní formy podnikání

Úkolem tohoto cvičení je vypracovat tabulku a prohloubit látku z teoretických hodin z předmětů Ekonomika a management, Právo.

Zadané úkoly:

1) Vypracujte tabulku.

Kritéria rozhodování	Živnostník	Společnost s ručením omezeným	Akciová společnost
ručení			
oprávnění k řízení			
počet zakladatelů			
nároky na počáteční kapitál			
administrativní náročnost			
účast na zisku nebo ztrátě			
přístup k vlastním a cizím zdrojům			
zveřejňovací povinnost			

Pomůcky:

Interaktivní tabule, internet, PC, psací potřeby, poznámkový blok.

Postup při cvičení:

Žáci pracují po celé cvičení samostatně. Při řešení úkolu využijí žáci výpočetní techniku. Zjištěné informace zpracují do tabulky a odevzdají k ohodnocení.

3. Cash flow

V tohoto cvičení studenti využijí teoretické znalosti o Cash flow. Tyto znalosti s využitím výpočetní techniky dále prohloubí.

Zadané úkoly:

1) Sestavte tok hotovosti podle zadání.

Firma má zůstatek hotovosti na začátku 1. roku 262 000,- Kč. Čistý zisk činí 390 000,- Kč. V každém dalším roce se čistý zisk zvyšuje o 15 % oproti roku předchozímu. V prvním roce je nakoupen dlouhodobý majetek za 892 000,- Kč a je zařazen do 1. odpisové skupiny s rovnoměrným odpisováním. Na nákup dlouhodobého majetku byl v 1. roce pořízen úvěr 360 000,- Kč. Splatnost úvěru je 3 roky. Splátky jsou měsíční. V 1. roce byla provedena 1. a 2. splátka úvěru. Úroky z úvěru jsou v 1. roce 4 000,- Kč a ve 2. a 3. roce 24 000,- Kč. Ostatní výdaje jsou v 1. roce 150 000,- Kč a v každém dalším roce se zvyšují o 10 %.

2) Sestavte tok hotovosti podle zadání.

Firma má zůstatek hotovosti na začátku 1. roku 109 000,- Kč. Čistý zisk činí 335 000,- Kč. V každém dalším roce se čistý zisk zvyšuje o 5 % oproti roku předchozímu. V prvním roce

je nakoupen dlouhodobý majetek za 2 892 000,- Kč a je zařazen do 2. odpisové skupiny se zrychleným odpisováním. Na nákup dlouhodobého majetku byl v 1. roce pořízen úvěr 2 000 000,- Kč. Splatnost úvěru je 3 roky. Splátky jsou měsíční. V 1. roce byly provedeny tři splátky úvěru. Úroky z úvěru vyhledejte na internetu a vypočítejte. Ostatní výdaje jsou v 1. roce 294 000,- Kč a v každém dalším roce se zvyšují o 3 %.

POLOŽKA	1. ROK	2. ROK	3. ROK
1. Počáteční zůstatek			
2. Příjmy			
čistý zisk			
úvěr			
odpisy DM			
Příjmy celkem			
3. výdaje			
nákup DM			
splátky			
úroky			
ostatní			
Výdaje celkem			
4. Cash flow			
5. Konečný zůstatek			

Pomůcky:

PC, psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, internet, kalkulačka.

Postup při cvičení:

Studenti pracují samostatně. Při výpočtech použijí internet a výše uvedenou tabulku. Na konci cvičení výpočty odevzdají k ohodnocení.

4. Kontrolní otázky

Na internetu vyhledejte odpovědi na zadané otázky (<http://www.ceed.cz/ekonomie>).

- 1) Kdo je fyzická osoba?
- 2) Kdo je právnická osoba?
- 3) Uveďte, které zákonné normy upravují podnikání.
- 4) Na základě jaké právní úpravy podniká fyzická osoba?
- 5) Uveďte definici živnosti.
- 6) Jaké jsou podmínky pro udělení živnosti?
- 7) Uveďte 3 všeobecné podmínky pro provozování živnosti.
- 8) Uveďte 2 zvláštní podmínky pro provozování živnosti.
- 9) Jak dělíme živnosti?
- 10) Uveďte 2 příklady fyzických osob, které podnikají na základě zvláštních zákonů.
- 11) Vysvětlete pojem Cash flow.
- 12) Jaký je rozdíl mezi hospodářským výsledkem a Cash flow?
- 13) Vysvětlete pojem SWOT analýza?
- 14) Vyjmenujte silné a slabé stránky podnikatelského záměru ve SWOT analýze.
- 15) Vysvětlete příležitosti a hrozby z vnějšího prostředí ve SWOT analýze.

Název tematického celku: Majetek a jeho evidence včetně účetních dokladů
Anotace: Tematický celek vysvětluje význam a složení majetku podnikatelského subjektu včetně způsobů pořízení majetku a jeho využití. Uvádí základní evidenci majetku na účetních dokladech a knihách pomocné evidence. Zabývá se oceňováním majetku při jeho pořízení a vyřazení z evidence. U dlouhodobého majetku řeší problematiku odepisování formou řádných a mimořádných odpisů.
Klíčová slova: Majetek, druhy majetku, pořízení, využití a vyřazení majetku z evidence, účetní evidence majetku, oceňování majetku, odpisy dlouhodobého majetku.
Vstupní předpoklady: Učivo navazuje na základní znalosti z ekonomických předmětů v oblasti tvorby výkonů a jejich realizace. Využívá poznatky z předmětu Účetnictví a daně pro evidenci majetku na účetních dokladech a v pomocných knihách. Pro odpisy využívá znalosti z matematiky.
Obsah tematického celku: 1) Majetek - význam a druhy majetku, soupis majetku. 2) Způsoby pořízení majetku a jeho využití. 3) Evidence majetku na účetních dokladech a v knihách pomocné evidence. 4) Oceňování majetku - druhy vstupních cen a jejich použití, oceňování majetku při vyřazení z evidence. 5) Odpisy dlouhodobého majetku - význam, druhy, odpisové skupiny, způsoby výpočtu odpisů a oprávek.
Metodické postupy a organizace výuky: Základní teorie tematického celku je dána výkladem, který je rozvíjen formou řešení dílčích úloh ve vztahu k majetku. Současně žáci samostatně pracují s příslušnou legislativou, která dává podklady pro zpracování zadaných úkolů. Závěrem je látka tematického celku procvičena souvislým úkolem zahrnujícím danou problematiku.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) vysvětlí význam majetku podnikatelského subjektu, uvádí druhy majetku včetně příkladů, 2) dokáže stanovit způsoby pořízení a využití majetku, 3) eviduje majetek na účetních dokladech a v knihách pomocné evidence, 4) orientuje se v problematice oceňování majetku, dokáže určit druh vstupní ceny v závislosti na způsobu pořízení majetku, 5) vysvětlí význam odepisování dlouhodobého majetku dle příslušné legislativy, zná druhy odpisů a dokáže je vypočítat.
Literární zdroje a jiné prameny: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

Název tematického celku: *Majetek a jeho evidence včetně účetních dokladů (učební text)*

1. Majetek - význam a druhy majetku, soupis majetku

Majetek slouží k zajištění podnikatelské činnosti s cílem dosažení zisku. Složení a výše majetku závisí na druhu činnosti a finanční situaci subjektu. Efektivním využitím majetku dochází k jeho zhodnocování. Hodnotu majetku lze zvýšit i vhodným investováním majetku do reálných či finančních aktiv. Jedná se zejména o investice do nemovitých věcí a cenných papírů. Rozložení majetku do jednotlivých aktivit závisí na zvolené strategii subjektu.

Financování majetku je prováděno z vlastních nebo cizích zdrojů. Vlastní zdroje financování jsou tvořeny převážně z dosahovaného hospodářského výsledku. Využity mohou být i zdroje uložené ve fondech, nebo může být dle možností použita i část základního kapitálu. V případě potřeby, pokud subjekt tyto zdroje vlastní, lze využít investované prostředky přeměnou na jejich hotovostní podobu.

Z cizích zdrojů jsou nejčastěji využívány různé formy úvěrů a finanční leasing. Velmi často využívaným zdrojem jsou dlužné finanční prostředky jiným subjektům, nejčastěji dodavatelům. Tento způsob financování vlastních potřeb způsobuje finanční problémy jiným subjektům s důsledkem vzniku druhotné platební neschopnosti.

Optimální výše majetku a kvalitní zajištění jeho financování je základním předpokladem k úspěšné podnikatelské činnosti.

Druhy majetku

Správné zařazení majetku do níže uvedených skupin je základním předpokladem pro vedení evidence majetku v souladu s účetními a daňovými předpisy. Rozhodujícími kritérii pro třídění majetku je druh majetku a způsob jeho využití, doba životnosti majetku a vstupní cena. Způsoby zařazení majetku jsou v podnikatelských subjektech stanoveny vnitřními předpisy se zohledněním příslušných ustanovení zákona o daních z příjmů.

1 Dlouhodobý majetek - dlouhodobé využití majetku s dobou delší než jeden rok a stanovenou minimální jednotkovou cenou.

1.1 Dlouhodobý hmotný majetek - fyzická podstata majetku se vstupní cenou vyšší než 80.000,- Kč. Do této skupiny majetku patří např. budovy, stavby, hmotné movité věci a jejich soubory (stroje, dopravní prostředky, výpočetní technika, kancelářské vybavení, ...), základní stádo zvířat, pozemky, trvalé porosty, umělecká díla.

Vybrané druhy majetku (budovy, stavby, pozemky, umělecká díla) se zařazují do této skupiny majetku bez ohledu na výši vstupní ceny.

Ostatní dlouhodobý majetek s cenou nižší než 80.000,- lze zařadit do oběžného majetku do zásob jako drobný dlouhodobý majetek.

1.2 Dlouhodobý nehmotný majetek - nehmotná povaha majetku. Ocenění pro zařazení do této kategorie stanovuje sama účetní jednotka. Do této skupiny majetku patří např. předměty z práv průmyslového vlastnictví (vynálezy, ochranné známky), software, nehmotné výsledky výzkumu a vývoje, hospodářsky nebo technicky využitelné znalosti (Know-how, licence). Nehmotný majetek s kde není splněný cenový limit se účtuje přímo do nákladů, v daňové evidenci se zapisuje do výdajů.

1.3 Dlouhodobý finanční majetek - dlouhodobé finanční investice s cílem zhodnocení dočasně volných finančních prostředků. Vstupní cena není stanovena. Do této skupiny majetku patří např. termínované vklady, cenné papíry a vklady podniku do jiných obchodních společností.

2 Oběžný majetek - krátkodobé nebo jednorázové využití majetku bez stanovení jednotkové ceny.

2.1 Zásoby - majetek hmotné či nehmotné povahy pro výrobní nebo prodejní činnost. Do zásob se zařazuje např. materiál, zboží, nedokončená výroba, polotovary, výrobky, zvířata mimo základního stáda, drobný hmotný majetek.

2.2 Finanční majetek - krátkodobý majetek finanční povahy pro běžné finanční operace. Do této skupiny majetku patří pokladni hotovost, ceniny, bankovní účty, krátkodobé cenné papíry.

2.3 Pohledávky - peněžní částky, které je povinen dlužník uhradit věřiteli. Nejčastěji se jedná o pohledávky z obchodních vztahů, ale i ze vztahů k zaměstnancům, finančnímu úřadu nebo jiným orgánům státní správy.

Soupis majetku představuje souhrn majetkových položek dle uvedených druhů majetku v peněžním vyjádření, jejichž členění vychází z členění směrné účtové osnovy. Soupis majetku se provádí při zahájení činnosti a dále pravidelně ke konci zdaňovacího období, nebo dle potřeb subjektu.

Pravdivost a úplnost sepsaného majetku je nutné ověřit inventarizací, a to minimálně jednou ročně. Postup inventarizace je uveden v Zákonu č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů v části V., § 29 - 30.

Hodnota majetku je potřebným ukazatelem pro řízení subjektu, poskytuje informace i pro další subjekty, např. banky, obchodní partnery, orgány státní správy apod.

2. Způsoby pořízení majetku a jeho využití

Způsob pořízení majetku závisí na druhu pořizovaného majetku a vlastních výrobních a finančních možnostech subjektu. K nejčastějším způsobům pořízení majetku patří nákup a vlastní výroba.

Dalším způsobem zvýšení hodnoty majetku je jeho technické zhodnocení formou rekonstrukcí nebo modernizací. Uvedené způsoby lze financovat z vlastních zdrojů nebo z cizích zdrojů, nejčastěji formou úvěrů. Cizím zdrojem je rovněž finanční leasing, po jehož ukončení je majetek odkoupen za zůstatkovou cenu podnikatelských subjektem.

Při zahájení podnikatelské činnosti je majetek zpravidla vkládán převodem z osobního majetku subjektu. Majetek může být tvořen i vkklady společníků dle právní formy subjektu.

K méně častým způsobům lze zařadit získání majetku bezúplatným nabytím, tj. darem nebo formou inventarizačních přebytků, které však nelze jednoznačně považovat za přírůstek majetku.

Využití majetku vychází z rozsahu a zaměření činnosti subjektu, finanční situace a strategie subjektu. Dle způsob využití lze majetek rozdělit na majetek v:

- 1) užívání sloužící k současným aktivitám subjektu,
- 2) rezervě držený nejčastěji ve formě zásob,
- 3) konzervaci v podobě investic.

V rámci odpovědného řízení subjektu a hospodárného využívání prostředků je vždy nutné zvážit pořízení finančně náročných položek majetku. Hlavními kritérii pro pořízení majetku je vstupní cena a stupeň využití majetku při podnikatelské činnosti. V současné době je stále více využíván systém pronájmu zejména sezónního dlouhodobého majetku, jehož výše vstupní ceny neodpovídá dosaženému efektu z jeho využití.

3. Evidence majetku na účetních dokladech a v knihách pomocné evidence

Majetek subjektu musí být z důvodu vyjádření jeho složení a hodnoty, kontroly stavu majetku a pro potřeby řízení subjektu evidován. K prvotní evidenci slouží účetní doklady, které jsou podkladem pro následný zápis do knih pomocné evidence zachycující majetek druhově rozdělený.

Přehled účetních dokladů dle majetkových skupin včetně knih pomocné evidence

Dlouhodobý majetek - karta dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (též inventární karta) k evidenci dlouhodobého majetku včetně vyjádření problematiky odpisů s následným zápisem do knih dlouhodobého majetku.

Zásoby - skladní karta pro evidence zásob ve skladech a prodejnách sdružující zápisy z příjmem, výdejek a meziskladových převodek. Souhrn skladních karet tvoří skladní knihu. Drobný dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek lze evidovat ve skladní knize, nebo vytvořit v rámci zásob oddělenou evidenci v knize drobného dlouhodobého majetku.

Finanční majetek v hotovosti - evidence hotovostních plateb pomocí příjmových a výdajových pokladních dokladů se zápisem do pokladní knihy. Součástí pokladní evidence je i evidence cenin a valut.

Finanční majetek bezhotovostní - výpisy z bankovních účtů vyjadřující stav a změny u bezhotovostních prostředků. Výpisy z bankovních účtů lze sdružit do knihy evidence bankovních účtů.

Pohledávky - evidence pohledávek dle faktur, interních dokladů ve vztahu k zaměstnancům a předpisů pohledávek k dalším subjektům v knize pohledávek.

Závazky - evidence dluhů subjektu k věřitelům dle faktur či jiných dokladů v knize závazků. Závazky nejsou majetkovou položkou, ale při vyjádření hodnoty majetku tvoří nedílnou součást.

Názvy interních účetních dokladů a názvy knih pomocné evidence nejsou obecnými předpisy stanoveny, proto se mohou jejich názvy u různých podnikatelských subjektů lišit. Názvy externích účetních dokladů jsou názvy zpravidla ustálené a v praxi jednotně využívané.

4. Oceňování majetku - druhy vstupních cen a jejich použití, oceňování majetku při vyřazení z evidence

Stanovení správné vstupní a výstupní ceny je základem pro zajištění vedení evidence hospodaření dle platné legislativy. Nesprávně stanovené ceny mohou mít vnitropodnikové, ale zejména daňové negativní dopady. Způsoby oceňování majetku subjektu jsou upraveny vnitropodnikovými směrnici. U plátců daně z přidané hodnoty jsou ceny v evidenci zachyceny v ceně bez daně.

Druhy vstupních cen v závislosti na způsobu pořízení majetku [Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992]

- 1) Pořizovací cena - ocenění majetku pořízeného za úplatu. Tato cena obsahuje i případné vedlejší náklady s pořízením spojené, např. dopravu, clo, montáž, úroky z úvěrů apod. Zahrnutí vedlejších nákladů do pořizovací ceny závisí na druhu majetku, a proto tyto náklady nelze jednoznačně určit. Cena neobsahující vedlejší náklady se nazývá cena pořízení.

- 2) Vlastní náklady - ocenění majetku vytvořeného vlastní činností. Náklady obsahují zejména náklady na materiál, mzdy a režie vyjádřené ve výsledných kalkulacích.
- 3) Reprodukční pořizovací cena - cena majetku nabytého bez úplaty, zjištěného jako inventarizační přebytek nebo vloženého z osobních prostředků subjektu, pokud vstupní cenu nebo náklady nelze zjistit při zařazení do majetku. Cena je stanovena dle cen srovnatelného majetku na trhu v době, kdy se o majetku účtuje.
- 4) Jmenovitá hodnota - ocenění finančního majetku a pohledávek.

Oceňování majetku při vyřazení z evidence dle druhu majetku [Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992].

- 1) Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek - zůstatková cena. Je-li majetek zcela odepsán, je zůstatková cena nulová. Při vyřazení majetku před ukončením odpisování se v roce vyřazení daňově uplatňuje pouze poloviční hodnota odpisu daného roku a teprve následně se stanoví zůstatková cena.
- 2) Dlouhodobý finanční majetek (cenné papíry) - pořizovací cena, průměrná cena, FIFO metoda. Použití ceny závisí na pořizovací ceně skupiny cenných papírů. Je-li jednotná, lze použít pořizovací cenu, v případě cenových rozdílů se využijí ceny průměrné nebo FIFO metoda. Vybrané druhy cenných papírů lze též přecenit na reálnou, tj. tržní hodnotu.
- 3) Zásoby - oceňování závisí na druhu zásob. Je-li možné evidovat pořizovací ceny pro každý druh zásob odděleně, lze pro výdej do spotřeby využít tyto ceny. Charakter zásob toto většinou neumožňuje. Zásoby stejného druhu jsou nakupovány za různé ceny, při skladování jsou skladovány hromadně. Pro zjednodušení oceňování spotřeb zásob se používá metoda průměrných cen a FIFO metoda. Oceňování spotřeb zásob je náročné, v praxi jsou využívány programy skladové evidence.

Průměrná cena majetku je podílem stav majetku v Kč ke stavu majetku v naturálním množství. FIFO metoda oceňuje první výdeje majetku cenou prvního nákupu, po vyčerpání množství tohoto nákupu se použije cena nákupu následujícího.

Při prodeji majetku je cena majetku tvořena na základě cenové kalkulace. Kalkulace zohledňuje druh majetku, vstupní cenu nákladů, popř. zůstatkovou cenu, důvod prodeje apod. Ke stanovené ceně lze přidat ziskovou přírážku (marži) dle tržní situace v oblasti daného produktu. U plátců nepřímých daní může být výsledná cena zatížena spotřební daní a daní z přidané hodnoty. Stanovení prodejních cen produktů je závislé na zvolené marketingové strategii tvorby cen a životní fázi produktu na trhu.

5. Odpisy dlouhodobého majetku - význam, druhy, odpisové skupiny, způsoby výpočtu odpisů a oprávek

Předmětem odepisování je dlouhodobý hmotný majetek. Výjimku tvoří ve skupině hmotného majetku pozemky a umělecká díla, která odpisování hodnoty nepodléhají. Naopak budovy, stavby, základní stádo zvířat a předměty z drahých kovů se odepisují vždy bez ohledu na vstupní cenu.

Odpisy vyjadřují snížení hodnoty dlouhodobého majetku v důsledku jeho využívání zpravidla za kalendářní rok. Souhrn odpisů za určité období, tj. celkové opotřebení majetku, se nazývá oprávek. Zůstatková cena dlouhodobého majetku je vyčíslena rozdílem vstupní ceny a oprávek. Sledování problematiky odpisování slouží mimo daňové oblasti rovněž k finančnímu plánování obnovy této skupiny majetku.

Druhy odpisů dlouhodobého majetku

1) Účetní odpisy

Účetní odpisy vycházejí ze zákona o účetnictví a vyjadřují skutečné fyzické opotřebení majetku v důsledku jeho využívání. Doba odepisování majetku pomocí účetních odpisů není zákonem stanovena, vychází z doby životnosti majetku uvedené v technické dokumentaci nebo ze zkušeností subjektu s daným druhem majetku. Doba účetního odepisování je zpravidla delší než doba daňového odepisování. Zákon nestanoví postup jejich výpočtu.

Účetní odpisy jsou povinné pouze pro účetní jednotky, nejsou tedy povinné pro podnikatelské subjekty vedoucí daňovou evidenci. Účetní odpisy nejsou daňově uznatelným výdajem, nesnižují tedy daňový základ k dani z příjmů.

Doporučený postup výpočtu: **vstupní cena / doba životnosti**

Dle využití majetku a finanční náročnosti na provoz lze stanovit účetní odpisy nerovnoměrně. Jejich hodnotu je možné zvýšit na počátku odepisování z důvodů zvýšených vstupních nákladů, nebo naopak ke konci doby využívání z důvodů častějších a nákladnějších oprav.

Příklad:

Vstupní cena majetku je 600 000 Kč. Doba životnosti stanovená dle technické dokumentace je 10 let, odpisy jsou stanoveny rovnoměrně. Roční odpis daného majetku je tedy 60 000 Kč.

Pokud bude dle zkušeností subjektu stanoveno zvýšené odepisování na počátku a konci této doby v průběhu vždy dvou let o 10 %, budou mít roční odpisy tyto hodnoty:

1., 2., 9., 10. rok po 72 000 Kč, tj. celkem 284 000 Kč

3. až 8. rok bude hodnota odpisu $(600.000 - 284.000) : 6 = 52\ 667$ Kč, tj. celkem 316 000 Kč.

2) Daňové odpisy [Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992].

Daňové odpisy vycházejí ze zákona o daních z příjmů. Na rozdíl od účetních odpisů nevyjadřují skutečné fyzické opotřebení majetku v důsledku jeho využívání, jsou zpravidla krátkodobější. Jsou daňově uznatelným výdajem, snižují daňový základ k dani z příjmů. Daňovou úlevou tyto odpisy slouží k tvorbě finančních zdrojů na obnovu dlouhodobého majetku.

Zákon o daních z příjmů stanovuje závazný postup při jejich výpočtu.

Pro daňové odpisy je dlouhodobý majetek roztržěn do šesti odpisových skupin

Odpisová skupina	Doba odepisování majetku
1	3 roky
2	5 let
3	10 let
4	20 let
5	30 let
6	50 let

Výpočet daňových odpisů lze provádět dvěma způsoby. Jejich výběr závisí pouze na uvážení subjektu, není závazně stanoven pro jednotlivé druhy majetku. Vybraný způsob výpočtu nelze v průběhu odepisování majetku změnit.

Rovnoměrný způsob výpočtu daňových odpisů je založen na stanovení odpisu dlouhodobého majetku procentickou sazbou ze vstupní ceny majetku. Sazba v prvním roce odepisování je nižší z důvodu možného pořízení majetku v průběhu roku.

V dalších letech až do ukončení odepisování je sazba jednotná. Součet sazeb odpisů činí vždy 100 %. Sazby jsou stanoveny v závislosti na době odepisování a jsou uvedeny v tabulce v zákonu o daních z příjmů v § 31, odst. 1. Pro vybrané činnosti (zemědělství, lesnictví, čištění a úprava vod, atd.) lze použít zvýšené sazby v prvním roce odepisování.

Zrychlený způsob výpočtu daňových odpisů je stanoven pomocí vzorců. Vzorec je stanoven pro první rok odepisování a pro další roky odděleně. Koeficienty ve vzorcích se vztahují k době odepisování a jsou uvedeny v tabulce v zákonu o daních z příjmů v § 32, odst. 1.

1. rok = vstupní cena : koeficient

další roky = (2 x zůstatková cena) : (koeficient - počet již odepsaných let)

Hodnoty odpisů se zaokrouhlují na celé koruny směrem nahoru. V posledním roce odepisování je proto nutná úprava odpisu tak, aby celková hodnota odpisů se rovnala vstupní ceně majetku.

Příklad 1:

Vstupní cena dlouhodobého majetku je 600.000 Kč. Majetek byl pořízen 10. 4. 201x, je zařazen do 1. odepisové skupiny s dobou odepisování na tři roky.

Rovnoměrný způsob výpočtu:

Rok odepisování	Sazba (%)	Roční odpis	Oprávky	Zůstatková cena
1	20	120.000	120.000	480.000
2	40	240.000	360.000	240.000
3	40	240.000	600.000	0

Postup výpočtu v 1. roce:

odpis = 600.000 x 20 % = 120.000

oprávky = v 1. roce se rovnají odpisu = 120.000

zůstatková cena = 600.000 (vstupní cena) - 120.000 (oprávky) = 480.000

Postup výpočtu v 2. roce:

odpis = 600.000 x 40 % = 240.000

oprávky = 120.000 (oprávky v 1. roce) + 240.000 (odpis ve 2. roce) = 360.000

zůstatková cena = 600.000 (vstupní cena) - 360.000 (oprávky v 2. roce) = 240.000

Postup výpočtu ve 3. roce:

odpis = 600.000 x 40 % = 240.000

oprávky = 360.000 (oprávky v 2. roce) + 240.000 (odpis ve 3. roce) = 600.000

zůstatková cena = 600.000 (vstupní cena) - 600.000 (oprávky ve 3. roce) = 0

Zůstatkovou cenu lze v průběhu odepisování vypočítávat též sestupným způsobem s využitím zůstatkové ceny v předchozím období a jejím snížením o hodnotu odpisu sledovaného období. Po ukončení odepisování se oprávky rovnají výši vstupní ceny a zůstatková cena je nulová.

Zrychlený způsob výpočtu:

Rok odepisování	Koeficient	Roční odpis	Oprávky	Zůstatková cena
1	3	200.000	200.000	400.000
2	4	266.667	466.667	133.333
3	4	133.333	600.000	0

Postup výpočtu:

Odpis v 1. roce: $600.000 : 3 = 200.000$

Odpis v 2. roce: $(2 \times 400.000) : (4 - 1) = 266.667$

Odpis v 3. roce: $(2 \times 133.333) : (4 - 2) = 133.333$

Postup výpočtu oprávek a zůstatkové ceny je stejný jako u rovnoměrného způsobu výpočtu.

Vypočtené hodnoty odpisů, oprávek a zůstatkové ceny jsou zapisovány na karty dlouhodobé majetku. V ukázce karty uvedeny základní údaje ze zadání příkladu, chybějící údaje v záhlaví karty doplněny dle skutečnosti na příslušném účetním dokladu, hodnoty ve výpočtové části dle výše vypočtených hodnot rovnoměrným nebo zrychleným způsobem.

název:	datum pořízení: 10. 4. 201x		
pořizovací cena: 600.000	odpisová skupina: 1.		
způsob pořízení: nákup	způsob odepisování:		
způsob vyřazení: prodej	datum vyřazení:		
rok odepisování:	odpis:	oprávky:	zůstatková cena:

Vyřazení dlouhodobého majetku z evidence

Podmínkou vyřazení dlouhodobého majetku z evidence je nulová zůstatková cena. Pokud je majetek vyřazován před ukončením odepisování, lze v posledním roce odepisování uplatnit řádný roční odpis pouze v poloviční výši. Pro splnění podmínky vyřazení je nutné provést mimořádný odpis ve výši zůstatkové ceny.

Příklad 2:

Dle zadání příkladu č. 1 subjekt vyřazuje dlouhodobý majetek při rovnoměrném odepisování v 2. roce z důvodu nevyhovujících parametrů majetku za účelem následného prodeje.

Odpis v 1. roce: 120.000, odpis v 2. roce ve výši ½ 120.000.

Zůstatková cena majetku se vypočte jako rozdíl vstupní ceny 600.000 a oprávek za provedenou dobu odepisování ve výši 240.000. Výsledná hodnota zůstatkové ceny je 360.000. V této hodnotě bude proveden mimořádný odpis pro splnění podmínky vyřazení majetku s nulovou zůstatkovou cenou.

Problematika odepisování dlouhodobého majetku je podstatně složitější. V učebním textu je znázorněn pouze základní postup. Podrobně jsou odpisy uvedeny v zákonu o dani z příjmů.

Název tematického celku: *Majetek a jeho evidence včetně účetních dokladů (vzdělávací materiál)*

1. Majetek - význam a druhy majetku, soupis majetku

Cílem cvičení je upevnit povědomí o významu majetku a jeho druzích s rozčleněním majetkových položek dle kritérií pro rozdělení majetku vycházejících z účtové osnovy včetně vytvoření soupisu majetku.

Zadané úkoly:

- 1) Charakterizujte základní majetkové skupiny dle druhu majetku, způsobu jeho využití, doby životnosti a vstupní ceny. U každé skupiny uveďte příklady z praxe.
- 2) Rozdělte zadané majetkové položky dle kritérií do příslušných skupin a vytvořte soupis majetku. K vytvoření soupisu majetku využijte počítač.

Pomůcky pro cvičení:

Ruční zpracování - kalkulátor, počítačové zpracování - počítač se softwarem Excel.

Postup při cvičení:

- 1) Dle učebního textu se provede základní rozdělení majetku do majetkových skupin dle uvedených kritérií včetně příkladů z praxe.
- 2) Na základě zadání se rozčlení majetkové položky dle kritérií pro třídění majetku do tabulky soupisu majetku, kterou lze vytvořit ručně nebo s využitím počítače se softwarem Excel. Číselné značení a název druhu majetku vytvořte dle učebního textu, majetek uvedený ve skupinách obsahuje název majetku s uvedením příslušné peněžní částky.

Majetkové položky subjektu:

Položka	Kč	Položka	Kč
Materiál	150.000	Pokladní hotovost	16.000
Software	45.000	Licence	85.000
Základní stádo zvířat	640.000	Budova skladu	1.400.000
Pohledávky u odběratelů	38.000	Bankovní účet	130.000
Cenné papíry	90.000	Dopravní prostředek	650.000
Stroj	26.000	Termínovaný vklad	300.000

2. Způsoby pořízení majetku a jeho využití

Cílem cvičení je stanovit způsoby pořízení majetku v subjektu včetně určení způsobů jeho následného využití.

Zadané úkoly:

- 1) Stanovte způsoby pořízení majetku v subjektu, každý způsob pořízení stručně popište.
- 2) Dle zadání určete způsob využití majetku v subjektu pro vybrané druhy majetku: zásoby materiálu, držené cenné papíry, pronajímané pozemky druhým osobám, bankovní účet, zvířata základního stáda.

Pomůcky pro cvičení:

Bez pomůcek.

Postup při cvičení:

- 1) S využitím učebního textu se uvedou jednotlivé způsoby pořízení majetku v subjektu s jejich stručným popisem. U každého způsobu pořízení se uvedou majetkové položky, které lze takto v subjektu pořizovat.
- 2) Pro uvedené majetkové položky se určí způsob využití majetku v subjektu.

3. Evidence majetku na účetních dokladech a v knihách pomocné evidence

Cílem cvičení je stanovení názvů účetních dokladů k jednotlivým majetkovým položkám včetně stanovení knih pomocné evidence, ve kterých jsou dané účetní doklady zapsány.

Zadané úkoly:

Pro uvedené majetkové položky přiřaďte účetní doklad a knihu pomocné evidence.

Pomůcky pro cvičení:

Bez pomůcek.

Postup při cvičení:

Do tabulky запиšte k uvedeným majetkovým položkám vhodný účetní doklad a knihu pomocné evidence.

Majetková položka	Účetní doklad	Knihy pomocné evidence
Bankovní účet		
Dopravní prostředek		
Pohledávky u odběratelů		
Pokladní hotovost		
Zboží na skladě		

4. Oceňování majetku - druhy vstupních cen a jejich použití, oceňování majetku při vyřazení z evidence

Cílem cvičení je stanovení druhů vstupních cen majetku dle způsobu jeho pořízení včetně ocenění majetku při jeho vyřazení z evidence.

Zadané úkoly:

Pro uvedené majetkové položky stanovte druh vstupní či výstupní ceny.

Majetková položka	Vstupní cena	Výstupní cena
Počítač získaný darem		---
Vyřazení dlouhodobého majetku	---	
Nákup stroje s dopravou		---
Vlastní výstavba skladu		---
Vyskladnění materiálu	---	
Pohledávky u odběratelů		---

Pomůcky pro cvičení:

Bez pomůcek.

Postup při cvičení:

Do tabulky se zapíše k majetkovým položkám vhodný druh(y) vstupní či výstupní ceny.

5. Odpisy dlouhodobého majetku - význam, druhy, odpisové skupiny, způsoby výpočtu odpisů a oprávek

Cílem cvičení je výpočet daňových odpisů dlouhodobého majetku rovnoměrným i zrychleným způsobem včetně vyjádření hodnoty oprávek a zůstatkové ceny v jednotlivých letech odepisování majetku.

Zadané úkoly:

Vypočítejte daňové odpisy majetkové položky se vstupní cenou 180.000 Kč zařazené do 1. odpisové skupiny. Vypočtete daňové odpisy s průběžným vyjádřením hodnoty oprávek a zůstatkové ceny. Vypočtené hodnoty zapíše do tabulky zjednodušené karty dlouhodobého majetku. Tabulku vytvořte v Excelu.

Pomůcky pro cvičení:

Kalkulátor, počítač se softwarem Excel.

Postup při cvičení:

Dle metodiky výpočtu daňových odpisů dlouhodobého majetku se vypočtou příslušné odpisové hodnoty v jednotlivých letech odepisování, oprávky a zůstatková cena pro dlouhodobý majetek se vstupní cenou 180.000 Kč, který je zařazen do 1. odpisové skupiny. Vypočtené hodnoty se zapíše do tabulky zjednodušené karty dlouhodobého majetku vytvořené v Excelu.

6. Kontrolní otázky

- 1) Vysvětlete význam majetku pro hospodaření subjektu.
- 2) Uveďte rozdělení majetku do majetkových skupin včetně příkladů ze zemědělské praxe.
- 3) K jednotlivým majetkovým skupinám uveďte vhodné účetní doklady a knihy pomocné evidence.
- 4) Vyjmenujte druhy vstupních cen včetně jejich charakteristiky.
- 5) Uveďte druhy výstupních cen majetku včetně jejich stručné charakteristiky.
- 6) Vysvětlete význam odepisování dlouhodobého majetku, uveďte základní druhy odpisů.
- 7) Charakterizujte význam účetních odpisů a základní postup jejich výpočtu.
- 8) Uveďte význam daňových odpisů ve vztahu k daňovému základu k dani z příjmů.
- 9) Popište postup výpočtu daňových odpisů rovnoměrným a zrychleným způsobem.
- 10) Vysvětlete postup při vyřazování dlouhodobého majetku z užívání.
- 11) Pomocí internetu vyhledejte zařazení základních majetkových položek využívaných v zemědělském subjektu pro rostlinnou a živočišnou výrobu do odpisových skupin dle zákona o daních z příjmů.
- 12) Popište základní obsah karty dlouhodobého majetku.

<p>Název tematického celku: Evidence hospodaření podnikatelského subjektu s využitím tabulkového procesoru MS Office - Excel</p>
<p>Anotace: Tematický celek vysvětluje vedení daňové evidence podnikatelského subjektu pomocí obecných pravidel. Na základě prvotních účetních dokladů je vytvářena hlavní evidence formou peněžního deníku jako základu pro daň z příjmů fyzických osob. Ostatní složky majetku subjektu jsou zaznamenávány do pomocné evidence. Evidence je vedena pro plátce daně z přidané hodnoty.</p>
<p>Klíčová slova: Daňová evidence, MS Excel, účetní doklady, peněžní deník, pomocná evidence - pokladní kniha, kniha pohledávek a závazků, kniha běžného účtu, kniha evidence daně z přidané hodnoty.</p>
<p>Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané z předmětu účetnictví v oblasti složení a využití majetku subjektů, účetních dokladů a jejich evidence. Rozvíjí znalosti z vedení daňové evidence ruční formou do peněžního deníku a pomocných knih. Je určen pro pokročilejší uživatele daňové evidence se základními znalostmi práce s PC.</p>
<p>Obsah tematického celku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Daňová evidence - charakteristika, zásady, subjekty vedoucí daňovou evidenci. 2) Založení firmy - identifikace firmy, zdaňovací období, číselné řady účetních dokladů, adresář. 3) Účetní doklady - charakteristika, náležitosti, druhy, vyhotovení dokladů. 4) Peněžní deník - význam, zápis hospodářských operací, uzávěrka peněžního deníku. 5) Pomocná evidence - pokladní kniha, kniha pohledávek a závazků, kniha běžného účtu, kniha evidence daně z přidané hodnoty.
<p>Metodické postupy a organizace výuky: Základ tematického celku tvoří znalost problematiky daňové evidence, která je převedena z ruční formy do PC pomocí MS Office- Excelu. Žáci jsou seznámeni se základním obsahem a úkony nutnými pro evidenci firmy. Dle podkladů vystavují prvotní účetní doklady, které zapisují do peněžního deníku prostřednictvím pomocné evidence. Vyhotoví tiskovou sestavu peněžního deníku včetně sestav pomocné evidence, tj. pokladní knihy, knihy pohledávek a závazků, knihy evidence daně z přidané hodnoty. K dílčímu zpracování úloh využijí i běžný tabulkový procesor.</p>
<p>Předpokládané výsledky výuky: Žák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) charakterizuje daňovou evidenci a subjekty vedoucí daňovou evidenci, 2) ovládá základní úkony vedoucí k založení firmy pro daňovou evidenci, 3) dokáže vyhotovit účetní doklady dle zadání hospodářských operací a zapsat je do pomocné evidence, 4) prostřednictvím knih pomocné evidence sestavuje peněžní deník, 5) dokáže vyhotovit a vytisknout sestavu peněžního deníku a knih pomocné evidence.
<p>Literární zdroje a jiné prameny: Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.</p>

Název tematického celku: *Evidence hospodaření podnikatelského subjektu s využitím tabulkového procesoru MS Office Excel (učební text)*

1. Daňová evidence - charakteristika, subjekty vedoucí daňovou evidenci

Daňová evidence slouží podnikatelskému subjektu k zachycení hospodářských operací ovlivňujících stav majetku a závazků subjektu, a to v číselné formě. Vytváří podklady ke zjištění daňových základů pro následný výpočet a platbu daňových povinností subjektu.

Prokazuje vznik a průběh hospodářských operací prostřednictvím účetních dokladů a knih. V procesu řízení poskytuje vedení podnikatelského subjektu potřebné informace o stavu a vývoji hospodaření. Je nutnou součástí podnikatelské činnosti ve vztahu k vnitřním i vnějším kontrolním mechanismům. Pro správné vedení daňové evidence slouží soubor právních norem, který je tvořen zejména daňovými zákony, vyhláškami a směrnicemi.

Zásady využívané při vedení daňové evidence

zásada správnosti vedení evidence vyjadřuje soulad evidence s právními normami,

zásada průkaznosti určuje podloženost každé hospodářské operace účetním dokladem,

zásada minimálního obsahu stanovuje evidenci příjmů a výdajů, majetku a závazků pro potřeby vyjádření daňového základu,

zásada bilanční continuity vyjadřuje návaznost zdaňovacích období v oblasti majetku a dluhů,

zásada věcné a časové souvislosti upravuje správné zaevidování hospodářské operace dle jejího obsahu do příslušného zdaňovacího období,

zásada nezávislosti zdaňovacích období znamená nepřevoditelnost zjištěných daňových základů a příslušných hospodářských operací do dalšího období,

zásada reálného oceňování majetku a závazků stanovuje přiřazení ceny majetku v okamžiku pořízení bez ohledu na následné cenové změny,

zásada archivace a inventarizace majetku vyjadřuje subjektu povinnost ukládat podklady prokazující daňový základ a jeho pravdivost v oblasti vykazovaného majetku.

Podnikatelský subjekt vede evidenci hospodaření pomocí záznamů. Tyto záznamy lze provádět různými technikami - ruční záznamy, záznamy pomocí výpočetní techniky. Záznamy se uchovávají v písemné, a většinou i elektronické, podobě.

Oblast daňové evidence upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů. Uvedený zákon nestanoví způsob a formu vedení daňové evidence.

Daňovou evidence mohou vést podnikatelské subjekty při splnění následujících podmínek

- 1) podnikatelský subjekt je fyzickou osobou,
- 2) není zapsán v obchodním rejstříku,
- 3) nepřekročil za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 mil. Kč.

Pro vedení daňové evidence je nutné splňovat všechny výše uvedené podmínky. Pokud podnikatelský subjekt tyto podmínky nespĺňuje, je povinen vést evidenci podnikání formou účetnictví. Podnikatelský subjekt oprávněný k vedení daňové evidence se však může dobrovolně rozhodnout pro vedení evidence formou účetnictví. Subjekty vedoucí daňovou evidenci nejsou účetními jednotkami se všemi povinnostmi z této skutečnosti vyplývajícími. [Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992].

2. Založení firmy v daňovém softwaru - identifikace firmy, zdaňovací období, číselné řady účetních dokladů, adresář

Vložení potřebných informací pro vedení daňové evidence prostřednictvím softwaru do počítače je závislé na druhu softwaru a potřebách podnikatelského subjektu. Pro vedení daňové evidence malého rozsahu lze pro počítačovou formu využít tabulky vytvořené v programu Excel bez pořizování autorizovaných softwarů.

Vytvořené autorizované softwary pro daňovou evidenci vycházejí z potřeb podnikatelských subjektů a příslušné legislativy.

Software v základní verzi zpravidla umožňuje vést

- a) identifikaci firmy včetně seznamu obchodních partnerů,
- b) daňovou evidenci s deníkem příjmů a výdajů, interními doklady, pokladnou, bankovním účtem, vyúčtováním daně z příjmů, výkazem daně z přidané hodnoty, evidencí majetku,
- c) knihou jízd,
- d) fakturaci vystavených a přijatých faktur včetně objednávek,
- e) skladovou evidenci,
- f) mzdy včetně pojistné a daně z příjmů,
- g) ostatní funkce určené např. pro komunikaci s bankou, údržbu systému apod.

Pro jednotlivé oblasti software obsahuje nápovědu se základními informacemi a obsluhou softwaru. Jednotlivé software se od sebe odlišují v dílčích postupech zadávání vstupních údajů a práce s nimi. Níže uvedený postup je obecným, nejčastěji v software používaným, způsobem.

Dle novelizace legislativy jsou průběžně prováděny aktualizace softwaru zpravidla volně přístupné majitelům licencí daného softwaru. Používání autorizovaného softwaru daňové evidence bez držení příslušné licence je nezákonné.

Postup pro zahájení vedení daňové evidence prostřednictvím softwaru

- 1) identifikace firmy,
- 2) zdaňovací období,
- 3) číselné řady účetních dokladů,
- 4) adresář.

Popis základních úkonů uvedených výše:

ad 1) V rámci identifikace firmy je nutné vložit do softwaru název firmy, adresu, registrační údaje o plátcovství daně z přidané hodnoty, telefonické a e-mailové spojení, bankovní spojení s uvedením názvu banky a čísla bankovního účtu.

Obecný postup v softwaru:

Firma - Identifikace - vyplnění potřebných údajů. Uložení údajů a návrat do základní nabídky.

ad 2) Zdaňovací období vymezuje období vedení daňové evidence pro zápis hospodářských operací daného období s následným vyjádřením výsledků hospodaření pro daňové a jiné účely. Zpravidla se jedná o období od 1. ledna daného roku do 31. prosince téhož roku. Zdaňovací období může být vymezeno i jinými termíny, zejména pokud je podnikání zahájeno v průběhu roku nebo subjekt využívá vedení evidence v hospodářském.

Obecný postup v softwaru:

Firma - Účtované firmy - k názvu firmy přiřadit příslušné období (postačí označení roku)

Na začátku zdaňovacího období je nutné zadat i případné počáteční zůstatky pokladny, bankovního účtu a dalšího majetku. Majetkové položky lze libovolně přidávat a vymazávat. Je-li položka již zadána, lze hodnotu zadat formou opravy.

Obecný postup v softwaru:

Daňová evidence - Peněžní deník - Ostatní - Definice počátečních stavů

ad 3) Číselné řady slouží k vytvoření souvislých číselných řad pro jednotlivé druhy účetních dokladů, které jsou nezbytné pro jejich správné vyplňování. V softwaru lze řady účetních dokladů tvořit zkratkou účetního dokladu s uvedením alespoň trojmístného čísla s následným uvedením celého názvu účetního dokladu. Další řada účetních dokladů se vytváří pomocí ikony Přidat.

Příklad: Vytvoření číselné řady faktur vystavovaných odběratelům - řada FAV001

- název faktury vystavené

Obecný postup v softwaru:

Ostatní - Seznamy - Číselné řady - zadání řady a názvu účetního dokladu s využitím ikony Přidat

ad 4) Pro vyplňování příslušných účetních dokladů a vedení evidence je nutné mimo identifikace sledované firmy zadat do systému potřebné informace o obchodních partnerech, orgánech státní správy, apod. Záznam obsahuje název subjektu, jeho adresu a IČ.

Obecný postup v softwaru:

Ostatní - Seznam adres - zadání názvu, adresy, IČ jiného subjektu s využitím ikony Přidat -

3. Účetní doklady - charakteristika, náležitosti, druhy, vyhotovení dokladů pomocí SW

Účetní doklady plní průkazní funkci k příslušné hospodářské operaci. Prokazují její vznik a průběh. Jsou podkladem pro zápis hospodářské operace do knih daňové evidence. Současně jsou průkazním materiálem při vedení sporů s kontrolními subjekty nebo obchodními partnery.

Základní náležitosti účetního dokladu

- 1) označení účetního dokladu,
- 2) obsah účetního případu a jeho účastníky,
- 3) peněžní částku nebo informaci o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství,
- 4) okamžik vyhotovení účetního dokladu,
- 5) okamžik uskutečnění účetního případu, není-li shodný s okamžikem vyhotovení,
- 6) podpisový záznam osoby odpovědné za účetní případ a osoby odpovědné za jeho zaúčtování.

Účetní doklady se rozdělují dle třídících kritérií do dvou základních skupin. První skupinu tvoří interní účetní doklady sloužící pouze pro vnitropodnikové účely. Druhou skupinu tvoří účetní doklady využívané mezi podnikatelským subjektem a jeho okolím. Tyto doklady jsou doklady externí (vnější). Účetní doklady lze dále rozlišovat dle jejich obsahu a použití k jednotlivým hospodářským operacím.

Přehled účetních dokladů rozdělených do skupin dle obsahu včetně charakteristiky

pokladní hotovost - hotovostní platby:

příjmový pokladní doklad - příjem hotovosti do pokladny

výdajový pokladní doklad - výdej hotovosti z pokladny

běžný účet - bezhotovostní platby, vklady a výběry hotovosti z účtu:

příkaz k úhradě - bezhotovostní převod peněz mezi účty

a) příkaz jednotlivý - provedení platby jedné položky

b) příkaz hromadný - provedení více plateb současně se stejným datem splatnosti

c) příkaz trvalý - pravidelné provádění plateb ve zvolených časových intervalech v pevně stanovené částce

příkaz (povolení) k inkasu - pravidelné i nepravidelné provádění plateb v proměnlivé částce

pokladní složenka - vklad hotovosti na běžný účet

výběrní lístek, šek - výběr hotovosti z běžného účtu

výpis z běžného účtu - informace o stavu a změnách na běžném účtu za stanovené období

skladová evidence - evidence zásob ve skladech a prodejnách:

příjemka - příjem zásob na sklad

výdejka - výdej zásob ze skladu

převodka - převod zásob mezi sklady firmy

skladní karta - evidence zásob dle jednotlivých druhů, sdružuje zápisy z příjemek, výdejek a převodek

dodavatelsko - odběratelské vztahy:

objednávka, zakázkový list - objednání dodávky produktů nebo služeb u dodavatele

dodací list - doklad dodavatelem potvrzující obsah dodávky produktů

faktura - doklad vyhotovený k dodávce produktů nebo služeb, který je podkladem pro následnou úhradu dodávky

a) faktura přijatá - vyhotovená dodavatelem k dodávce produktů nebo služeb

b) faktura vystavená - vyhotovená pro odběratele k dodávce produktů nebo služeb

paragon - potvrzení prodeje či nákupu produktů s okamžitou hotovostní úhradou

prodejka za hotové - doklad pro prodej produktů s okamžitou hotovostní úhradou, rozsáhlejší forma paragonu kombinující dodací list a příjmový pokladní doklad

evidence dlouhodobého majetku:

karta dlouhodobého majetku (inventární karta) - evidence dlouhodobého majetku včetně

vyjádření problematiky odpisů

mzdová evidence:

zúčtovací a výplatní listina - podklady pro výplatu mezd zaměstnanců

Vystavování účetních dokladů prostřednictvím softwaru se provádí na základě výběru potřebné oblasti obsahující danou problematiku, a tím i příslušný účetní doklad. Software umožňuje účetní doklady přidávat, opravovat, kopírovat či vymazávat. Potvrzení většiny úkonů se provádí klávesou **Enter**, návrat ikonkou **Zpět**.

Po vyplnění účetního dokladu jej lze vytisknout pomocí ikonky **Tisk**, ve které je umožněn prvotní náhled na vyplněný doklad a jeho kontrolu včetně stanovení počtu potřebných kopií dokladu.

Pokladní doklady

Obecný postup v softwaru:

Daňová evidence - Pokladna - výběr příjmového nebo výdajového pokladního dokladu včetně jeho vyplnění - **Uložit**. Tisk dokladu se provede příslušným symbolem.

Faktury

Faktury obsahují hlavní údaje: číslo dokladu automaticky přiřazené dle nastavené číselné řady, popis operace, datum vystavení, splatnosti a zdanitelného plnění, variabilní symbol, způsob úhrady (převodem, hotově), údaje o odběrateli či dodavateli, peněžní údaje včetně sazby daně z přidané hodnoty. Obsah textu lze rovněž předvolit a po uložení jej následně opakovaně používat i s případnými úpravami.

Obecný postup v softwaru:

Fakturace - Faktury vystavené (přijaté) - Přidat - vyplnění hlavních údajů, peněžního údaje, textu - **Uložit**. Tisk dokladu se provede příslušným symbolem.

Vyplňování základních účetních dokladů se může u jednotlivých softwarů lišit. Doklady mohou být odlišně zařazeny do systému softwaru, základní postup je však obdobný.

4. Peněžní deník - zápis hospodářských operací, uzávěrka peněžního deníku

Význam a obsah peněžního deníku

Peněžní deník je základní knihou v daňové evidenci. Obsahuje souhrn hospodářských operací v oblasti peněžních příjmů a peněžních výdajů podnikatelského subjektu, proto jej lze též nazvat deník příjmů a výdajů. Deník vytváří podklady ke stanovení daňového základu daně z příjmů fyzických osob, poskytuje informace o peněžních prostředcích v pokladně a na bankovním účtu, slouží k přehledu o stavu hospodaření podnikatelského subjektu.

Hospodářské operace nepeněžního charakteru jsou v daňové evidenci zapisovány do knih pomocné evidence. Jedná se například o vystavování faktur, předpisů plateb daní, mezd apod.

Zápisy do peněžního deníku

Forma, způsob a technika vedení peněžního deníku není upravena právní normou. Podnikatelský subjekt vede tuto evidenci dle vlastního uvážení s cílem dostát všem povinnostem při prokazování daňového základu k dani z příjmů.

Zápisy peněžních hospodářských operací do deníku jsou prováděny v časové posloupnosti dle příslušných účetních dokladů. Deník se otevírá při zahájení podnikatelské činnosti a dále na začátku nového zdaňovacího období. Uzávěrka deníku se provádí na konci zdaňovacího období, popř. při ukončení podnikatelské činnosti.

Účetní doklady sloužící pro zápis hospodářské operace do peněžního deníku:

Pokladna - příjmový pokladní doklad, výdajový pokladní doklad.

Bankovní účet - výpis z bankovního účtu.

Peněžní deník pro plátce a neplátce daně z přidané hodnoty

Peněžní deník zohledňuje hospodářské operace obsahující daň z přidané hodnoty. Daň z přidané hodnoty u příjmů i výdajů je do deníku zapisována v závislosti na skutečnosti, zda je podnikatelský subjekt plátce či neplátce daně z přidané hodnoty. Rozhodující pro zápis hospodářské operace do deníku je datum její úhrady. Proto je nutné u plátců daně z přidané hodnoty pro potřeby jejího vyúčtování sledovat daň současně i v pomocné evidenci.

Peněžní deník v oblasti peněžních prostředků obsahuje hotovostní a bezhotovostní příjmy a výdaje.

V oblasti peněžních příjmů a výdajů ve vztahu k daňovému základu daně z příjmů fyzických osob je peněžní deník rozčleněn na:

příjmy přímo souvisejí s podnikatelskou činností a v této činnosti vznikají, zvyšují daňový základ (např. příjmy z prodeje zboží, služeb),
výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů zahrnovaných do základu daně, snižují daňový základ (např. výdaje na nákup materiálu, zboží, provozní režii),
příjmy nevznikají přímo z podnikatelské činnosti, ale podnikatelskou činnost doprovázejí, nezvyšují daňový základ (např. peněžní vklady, přijaté úvěry, úroky z bankovního účtu),
výdaje neslouží k dosažení, zajištění a udržení příjmů zahrnovaných do základu daně, s podnikatelskou činností nepřímo souvisejí, nesnižují daňový základ (např. splátky úvěrů, vybrané daňové povinnosti, platby sociálního a zdravotního pojištění podnikatele, nákup dlouhodobého majetku).

Zápisy do peněžního deníku se provádějí prostřednictvím pokladny a bankovního účtu. To znamená, že každá hospodářská operace po hotovostní či bezhotovostní úhradě je zaznamenána do pokladny nebo na bankovní účet se současným zápisem do peněžního deníku. Zápis hospodářské operace do peněžního deníku je tedy vždy prováděn přes pokladnu nebo bankovní účet s výběrem zapisovaného účetního dokladu, který je obsahovým podkladem zápisu.

Obecný postup v softwaru:

Pokladna - výběr příslušného účetního dokladu není-li zaúčtován ihned při jeho vzniku potvrzením klávesou Enter - **Předkontace** - **Kontace**. Po zápisu je záznam uložen s návratem do základní nabídky.

Banka - přidat číslo bankovního výpisu (automaticky se přiřadí dle přednastavené číselné řady - **Datum vystavení výpisu** - **Položky** - z evidence vybrat účtovaný doklad pomocí párovacího symbolu - **Předkontace** - **Kontace**. Po zápisu je záznam uložen s návratem do základní nabídky. Pokud bankovní výpis obsahuje více položek, je následující položka přidávána v rámci výpisu ikonkou **Další**. Následuje **Uložit** - **Zpět**.

Kontace hospodářské operace v pokladně i na bankovním výpisu představuje výběr příjmu či výdaje ve vztahu k daňovému základu k dani z příjmů fyzických osob. Kód hospodářské operace se potvrdí ikonkou **Vybrat**.

Uzávěrka peněžního deníku a zjištění daňového základu daně z příjmů fyzických osob

Uzávěrka peněžního deníku se provádí na konci zdaňovacího období. Uzavřou se jednotlivé sloupce peněžního deníku součtem hodnot v daném sloupci uvedených, stanoví se konečné zůstatky pokladny a bankovního účtu, stavy příjmů a výdajů.

Daňový základ daně z příjmů fyzických osob se vypočte jako rozdíl příjmů zahrnovaných do základu daně a výdajů odčitatelných od základu daně.

Obecný postup v softwaru pro tisk peněžního deníku:

Daňová evidence - Peněžní deník - Tisk - zvolení čísla řádku peněžního deníku a časového období. Software umožňuje tisknout peněžní deník v plném rozsahu nebo ve zjednodušené verzi, která je vhodná pro kontrolu v průběhu zdaňovacího období. Zjednodušená verze obsahuje zpravidla seznam účetních dokladů s vyjádřením vlivu hospodářských operací na výši

daňového základu.

Po uzavření daňové evidence po ukončení zdaňovacího období lze pomocí softwaru vytvořit a vytisknout formulář Přiznání k dani z příjmů.

Obecný postup v softwaru pro tisk peněžního deníku:

Daňová evidence - Peněžní deník - Přiznání k dani z příjmů - Tisk

5. Pomocná evidence - pokladní kniha, kniha pohledávek a závazků, kniha evidence daně z přidané hodnoty

Pomocná evidence je tvořena souborem knih, které obsahují hospodářské operace peněžního a zejména nepeněžního charakteru v oblasti majetku a závazků. Hospodářské operace peněžního charakteru jsou současně zachycovány v peněžním deníku.

Pomocná evidence poskytuje potřebné informace pro řízení činnosti subjektu a je průkazným materiálem při kontrolních činnostech. Rozsah a složení knih pomocné evidence je závislé na předmětu činnosti podnikatelského subjektu. Podkladem pro zápisy do knih pomocné evidence jsou účetní doklady vztahující se k jednotlivým hospodářským operacím. Knihy jsou rozděleny dle obsahu hospodářských operací a potřeb podnikatelského subjektu.

Základní knihy pomocné evidence - charakteristika, účetní doklady

- a) pokladní kniha - zachycuje stav a změny pokladní hotovosti pomocí příjmových a výdajových pokladních dokladů,
- b) kniha pohledávek a závazků - slouží k vytvoření přehledu o pohledávkách a závazcích subjektu včetně zachycení data jejich splatnosti a data. Nejčastěji obsahuje faktury z oblasti odběratelsko-dodavatelských vztahů, předpisy plateb daní, sociálního a zdravotního pojištění, splátek úvěrů a půjček, apod.,
- c) kniha evidence daně z přidané hodnoty - zachycuje oblast nepřímých daní jako podklad pro jejich pravidelné vyúčtování v rámci daňových přiznání, zapisovanými účetními doklady jsou doklady obsahující uvedené daně (faktura, paragon apod.).

Názvy knih pomocné evidence nejsou upraveny právní normou, jejich názvy jsou v kompetenci podnikatelského subjektu. Software zpravidla využívá obecně zavedených názvů knih pomocné evidence. Provázanost mezi jednotlivými složkami daňové evidence urychluje a usnadňuje její vedení, umožňuje vytvářet mimo základní evidenci příslušné výstupní sestavy včetně daňových přiznání.

Obecný postup v softwaru - pokladní kniha:

Daňová evidence - Pokladní deník - Tisk - Seznam dokladů - Datum sestavy

Obecný postup v softwaru - kniha pohledávek a závazků:

Fakturace - Faktury vystavené (faktury přijaté) - Tisk - Seznam faktur (neuhrazených a částečně uhrazených) - Datum sestavy

Obecný postup v softwaru - kniha evidence daně z přidané hodnoty:

Daňová evidence - Výkaz DPH - Tisk příslušného zdaňovacího období

Pro tisk formulářů daňových přiznání je nutné dodržovat aktuální vzory formulářů. Toto vyžaduje průběžnou aktualizaci softwaru.

Název tematického celku: *Evidence hospodaření podnikatelského subjektu s využitím tabulkového procesoru MS Office - Excel (vzdělávací materiál)*

1. Založení firmy v softwaru

Úkolem cvičení je vytvořit s využitím tabulkového procesoru MS Office – Excel vhodný program a vložit potřebné údaje pro identifikaci firmy. Přiřadit příslušné zdaňovací období, vytvořit seznam obchodních partnerů pro následné vyplňování účetních dokladů a pro účetní doklady stanovit začínající číselné řady.

K procvičení tematiky lze použít i jiný software určený pro daňovou evidenci. Jeho odlišnosti umožní vytvoření základního náhledu na danou problematiku.

Zadané úkoly:

- 1) Vyplňte identifikační údaje firmy do příslušného zdaňovacího období.
- 2) Sestavte seznam obchodních partnerů firmy.
- 3) Vytvořte číselné řady účetních dokladů.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, daňový software.

Postup při cvičení:

Na základě zadání se přenesou vstupní údaje do softwaru a provede se založení firmy pro následné zápisy hospodářských operací do daňové evidence. Zdaňovací období je stanoveno pro aktuální rok.

Dále se sestaví seznam obchodních partnerů a vytvoří se číselné řady účetních dokladů. Každá číselná řada obsahuje zkratku účetního dokladu s uvedením trojmístného čísla s následným uvedením celého názvu účetního dokladu. Do systému se vyplní zadané údaje.

Údaje o podnikatelském subjektu:

Douda finance, sídlo Kpt. Jaroše 2418, 390 03 Tábor.

Zabývá se daňovým a finančním poradenstvím.

IČ (identifikační číslo) - 43248912.

DIČ (daňové identifikační číslo) - CZ6502171450.

Subjekt je plátcem daně z přidané hodnoty.

Bankovní účet: ČSOB Tábor, 1567891240/0300.

Údaje obchodních partnerů:

Jaroslav Liška, Kamenice 158, 251 02 Kamenice, IČ 54780526

Martina Novotná, Vídeňská 2640, 390 05 Tábor, IČ 18905621

Kancelářský nábytek HP, Rudolfovska 248, 370 01 České Budějovice, IČ 35671890

Účetní doklady pro vytvoření číselných řad:

1. Výpis z bankovního účtu - BU001
2. Příjmový pokladní doklad - PPD101
3. Výdajový pokladní doklad - VPD201
4. Faktury vystavené - FAV301
5. Faktury přijaté - FAP401

2. Účetní doklady a pomocná evidence

Úkolem cvičení je určit k hospodářským operacím příslušné účetní doklady, vyplnit je pomocí softwaru a vytisknout.

Zadané úkoly:

- 1) K hospodářským operacím určete vhodné účetní doklady, vyplňte je a vytiskněte.
- 2) Proveďte kontrolu jejich zápisů v knihách pomocné evidence a knihy vytiskněte.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, daňový software, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Na základě zadání запиšte hospodářské operace do evidence, *vnitropodnikové účetní doklady* vyhotovte a vytiskněte. Zdanitelná plnění jsou shodná se dnem vystavení účetního dokladu. Počáteční zůstatek pokladny 18.600,- Kč, bankovního účtu 147.200,- Kč.

Před zpracováním cvičení do počítače určete příslušné účetní doklady a knihy pomocné evidence. Pro výpočet chybějících částek daně z přidané hodnoty využijte software. Při vyplňování účetních dokladů provádějte okamžitou předkontaci a kontaci dokladu.

č.	datum	hospodářská operace
1	6.1.	Od firmy Kancelářský nábytek HP přijata faktura č. 1242015 za kancelářské stoly v hodnotě 18.000,- včetně základní sazby DPH. Faktura byla vystavena 5.1.202x, je splatná 28.1.202x.
2	10.1.	Martině Novotné vystavena faktura za finanční služby v částce 2.300,- bez základní sazby DPH, která je splatná 10.2.202x.
3	14.1.	Za hotové přijato za daňovou radu 690,- Kč bez základní sazby DPH dle pokladního dokladu č. 84.
4	20.1.	V hotovosti zapláceno nájemné neplátcí DPH 16.000,- Kč.
5	23.1.	Výpis z bankovního účtu: a) výběr hotovosti v částce 30.000,- Kč se současným vkladem této částky do pokladny b) úhrada faktury č. 1242015
6	23.1.	Jaroslavu Liškovi vystaveny faktury se splatností 14 dní: a) v částce 20.000,- Kč bez základní sazby za sestavení plánu marketingu b) v částce 3.150,- Kč bez základní sazby za finanční pomoc
7	26.1.	Od firmy Janovský s.r.o. přijata faktura č. 164500 za opravu PC v částce 1.750,- včetně základní sazby DPH se splatností 26.2.202x.
8	27.1.	Za hotové nakoupeny pohonné hmoty v částce 1.200,- Kč včetně základní sazby DPH.
9	27.1.	Od p. Krčmáře přijata hotovost 500,- Kč včetně základní sazby DPH za poradenství.
10	31.1.	Výpis z bankovního účtu: – Jaroslav Liška uhradil fakturu v částce 3.150,- Kč – Na účet připsány kladné úroky 2,30 Kč – Výběr na osobní spotřebu 5.000,- Kč – Úhrada sociálního pojištění za leden 7.800,- Kč – Bankovní poplatky 165,- Kč

3. Peněžní deník

Cílem cvičení je zpracování peněžního deníku prostřednictvím pomocné evidence, tj. pokladny a bankovního účtu. Po provedení uzávěrky peněžního deníku bude zjištěn hrubý daňový základ k dani z příjmů fyzických osob.

Zadané úkoly:

1. Proved'te kontrolu počátečních stavů pokladny a bankovního účtu.
2. Zkontrolujte jednotlivé zápisy hospodářských operací v peněžním deníku a jejich časovou posloupnost.
3. Peněžní deník vytiskněte.
4. Vyjádřete hrubý daňový základ k dani z příjmů fyzických osob. Formulář nevyplňujte.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, daňový software, tabulkový procesor.

Postup při cvičení:

Počáteční stavy se zkontrolují pomocí nabídky **Daňová evidence - Peněžní deník - Definice počátečních stavů**.

Pro kontrolu zápisů jsou zápisy otevřeny pomocí klávesy **Enter**. Zkontrolovat je nutné zejména kód, tj. stanovení typu hospodářské operace, a peněžní částku.

Pro závěrečnou kontrolu zápisů se použije **Kontrola zaúčtování**.

Postup v softwaru pro kontrolu zápisů:

Daňová evidence - Peněžní deník - Ostatní - Kontrola zaúčtování.

Peněžní deník lze v rámci kontroly časové posloupnosti utřídit dle data s přečíslováním řádků.

Postup v softwaru:

Daňová evidence - Peněžní deník - Ostatní - Přečíslování deníku dle data.

Po vtištění peněžního deníku se stanoví hrubý daňový základ k dani z příjmů fyzických osob. Formulář daňového přiznání se nevyplňuje.

4. Kontrolní otázky

- 1) Charakterizujte daňovou evidenci, uveďte subjekty vedoucí daňovou evidenci.
- 2) Vyjmenujte a popište zásady vedení daňové evidence.
- 3) Charakterizujte software pro vedení daňové evidence a jeho základní obsah.
- 4) Je možné pro počítačové zpracování daňové evidence použít i jiné prostředky?
- 5) Jaké základní údaje je nutné zadat do systému při zahájení vedení daňové evidence prostřednictvím softwaru?
- 6) Vyjmenujte základní náležitosti účetních dokladů.
- 7) Rozdělte účetní doklady dle obsahu hospodářských operací a uveďte jejich názvy.
- 8) Vysvětlete význam číselných řad účetních dokladů a způsob tvorby pomocí softwaru.
- 9) Charakterizujte význam peněžního deníku a jeho základní obsah.
- 10) Vyjmenujte a popište obsah knih pomocné evidence.
- 11) Jaký je význam knih pomocné evidence pro tvorbu peněžního deníku tvořeného pomocí softwaru?
- 12) Popište postup tisku peněžního deníku a výkazu daně z přidané hodnoty pomocí softwaru.

Název tematického celku: Zúčtovací vztahy - dodavatelé, odběratelé
Anotace: Tematický celek obsahuje charakteristiku a účtování pohledávek a závazků z obchodních vztahů k tuzemským a zahraničním dodavatelům a odběratelům. Řeší i účtování přijatých a poskytnutých záloh u plátců a neplátců DPH a využití směnek v obchodním styku. Zabývá se také řešením a účtováním reklamací a slev a použitím účtů jiné pohledávky a závazky.
Klíčová slova: Odběratel, dodavatel, pohledávky a závazky tuzemské, pohledávky a závazky zahraniční, kurzové rozdíly u uhrazených a ke konci účetního období neuhrazených faktur, poskytnuté a přijaté zálohy, směnky, reklamace a slevy, jiné pohledávky a závazky.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětu Účetnictví a dalších odborných předmětech jako je Ekonomika a Management, Podnikání a právo, Daňový a finanční systém a všeobecně vzdělávacím předmětu Výpočetní technika.
Obsah tematického celku: 1) Charakteristika pohledávek a závazků, dodavatelů a odběratelů. 2) Tuzemské pohledávky a závazky z obchodního styku. 3) Poskytnuté a přijaté zálohy. 4) Použití směnky při úhradě závazků. 5) Pohledávky a závazky v cizí měně, kurzové rozdíly. 6) Reklamace a slevy. 7) Jiné pohledávky a závazky.
Metodické postupy a organizace výuky: Mezi základní metody výuky patří vysvětlování a výklad, rozhovorem se žáky se odvozují postupy účtování a následuje praktické samostatné řešení zadaných úkolů. Při práci je využíván účtový rozvrh, daňové a účetní předpisy. Zjištěné výsledky žáci společně posuzují a hodnotí.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) charakterizuje pohledávky a závazky, dodavatele a odběratele, 2) dokáže zaúčtovat tuzemské pohledávky a závazky, 3) rozlišuje poskytnuté a přijaté zálohy a účtuje o nich, 4) objasní význam směnky a umí o nich účtovat, 5) účtuje o nákupu a prodeji v cizí měně a kurzových rozdílech, 6) vysvětlí a zaúčtuje reklamace a slevy, 7) účtuje jiné pohledávky a závazky.
Literární zdroje a jiné prameny: Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Štohl, P. <i>Učebnice účetnictví 2. díl</i> Znojmo, Nakladatelství Ing. Pavel Štohl, s.r.o., 2023. ISBN 978-80-88221-78-4. Vyhláška č. 500/ 2002 Sb., v platném znění. České účetní standardy. http://www.podnikatel.cz/clanky/povinnosti-u-pohybu-zbozi-v-eu/ .

Název tematického celku: *Zúčtovací vztahy (učební text)*

1. Charakteristika pohledávek a závazků, dodavatelů a odběratelů

Při styku účetní jednotky s okolím vznikají vztahy pohledávek a závazků, které se zúčtovávají a uhrazují. Účtuje se o nich ve 3. účtové třídě. Vznik obchodních pohledávek a závazků je způsoben časovým nesouladem mezi okamžikem provedení výkonů, tj. dodávky výrobků, poskytnutí služeb, a okamžikem úhrady těchto výkonů.

Pohledávky

Pohledávku lze charakterizovat jako právo účetní jednotky (věřitele) požadovat od dlužníka plnění vzniklé z určitého závazku. Věřitel má právo vymáhat v době splatnosti pohledávku, dlužník má povinnost toto plnění uskutečnit, tj. uspokojit pohledávku. Pohledávka zaniká ve většině případů vyrovnáním závazku dlužníkem. Jako příklad lze uvést vystavenou fakturu odběrateli (FAV) za prodané výrobky (brambory, obilí, mléko, zvířata), za prodaný dlouhodobý majetek (nepotřebné zemědělské stroje, traktory), prodané zboží, materiál, poskytnuté práce a služby. Pohledávky účtované ve 3. účtové třídě mohou být dlouhodobé i krátkodobé.

Inventarizace pohledávek se provádí pomocí dokladové inventury. Zjišťuje se stav pohledávek vedený v účetnictví v porovnání se skutečným stavem. Dokladem, že byla inventura provedena, je inventurní soupis pohledávek.

Závazky

Závazek představuje povinnost účetní jednotky (dlužníka) zaplatit dodavateli (věřiteli) za služby, zboží apod. ve sjednané lhůtě. Dokladem je zpravidla faktura přijatá (FAP). Příkladem je nákup materiálu (krmiva, hnojiva, osiva a sadby) nákup zvířat, faktura za veterinární úkony a jiné služby, nákup dlouhodobého majetku apod. Závazky účtované ve 3. účtové třídě jsou pouze krátkodobé. Dlouhodobé závazky se účtují ve 4. účtové třídě. Do závazků z obchodního styku se zařazují kromě závazků vůči dodavatelům, přijaté zálohy od odběratelů, závazky spojené s používáním směnec, ostatní závazky.

Inventarizace závazků se provádí pomocí dokladové inventury. Zjišťuje se stav závazků vedený v účetnictví v porovnání se skutečným stavem. Dokladem, že byla inventura provedena, je inventurní soupis závazků.

Pohledávky a závazky

U pohledávek a závazků se musí určit správně den uskutečnění účetního případu, například u pohledávek za odběrateli je to den splnění dodávky.

Doba splatnosti pohledávek a závazků není řešena právními předpisy, proto je nutná dohoda doby úhrady mezi obchodními partnery v obchodní smlouvě. Při nedodržení doby splatnosti vzniká dodavateli nárok na úrok z prodlení, a to na základě penalizační faktury.

V účetnictví podnikatelského subjektu nelze v zásadě kompenzovat pohledávky a závazky (zásada zákazu kompenzace). Výjimku tvoří pouze pohledávky a závazky vůči stejné osobě, které mají splatnost do 1 roku a jsou vedeny ve stejných měnách. Tento vzájemný zápočet musí být stvrzen oběma obchodními partnery písemně.

Obchodní pohledávky a závazky lze členit podle hledisek:

- a) doby splatnosti
  - krátkodobé - splatnost do 1 roku
  - dlouhodobé - splatnost nad 1 rok

- b) místa vzniku
  - tuzemské
  - zahraniční
- c) jednotlivých odběratelů a dodavatelů
  - dle jednotlivých dokladů
  - může se zavést analytická evidence

Saldokonto

Každá účetní jednotka vede přesnou evidenci o svých pohledávkách a závazcích, Podle počtu dokladů (přijatých a vydaných faktur) je tato evidence organizována různým způsobem. Většinou se zřizuje pro každého věřitele a dlužníka samostatný analytický účet (konto), jehož zůstatek (saldo) udává výši pohledávky nebo závazku. Soubor těchto analytických účtů se nazývá saldokonto. Pokud vede účetní jednotka účetnictví na počítači, dochází k tzv. párování pohledávek a závazků (spojování s jejich úhradami).

Evidence přijatých a vydaných faktur

Evidence přijatých faktur (FAP) a vydaných faktur se provádí do knihy došlých faktur (knihy závazků, knihy dodavatelů) a evidence faktur vydaných (FAV) se provádí do knihy vydaných faktur (knihy pohledávek, knihy odběratelů). Eviduje se zde datum přijetí (vydání) faktury, splatnost, cena.

2. Tuzemské pohledávky a závazky z obchodního styku

Pohledávky za odběrateli

Pohledávky za odběrateli vznikají dodáním výrobků, zboží a služeb odběrateli na fakturu. Vydaná faktura představuje výnos účetní jednotky a vznik pohledávky za odběratelem. Plátcí DPH musí k prodejní ceně připočítat DPH a zaúčtovat ji jako závazek vůči finančnímu úřadu.

Text	MD	D
FAV za prodané výrobky	311	601
FAV za prodané zboží	311	604
FAV za poskytnuté služby	311	602
FAV za prodaný materiál	311	642
FAV za prodaný DHM nebo DNM	311	641
Vyúčtování DPH k FAV	311	343
VBU - úhrada od odběratele	221	311

Závazky vůči dodavatelům

Závazky vyjadřují povinnost účetní jednotky uhradit (zaplatit ve formě peněžních prostředků), nebo dodat zboží, poskytnout službu či jiné plnění svým obchodním partnerům (věřitelům). Závazky se účtují na základě faktury přijaté (FAP). DPH z faktury přijaté se účtuje jako pohledávka za finančním úřadem.

Text	MD	D
FAP za pořízení materiálu	111	321
FAP za pořízení zboží	131	321
FAP za služby	518	321

FAP za spotřebu energie	502	321
FAP za opravu stroje	511	321
FAP za nájemné	518	321
FAP za dopravu	518	321
FAP za nákup dlouhodobého majetku	04x	321
Nárok na odpočet DPH	343	321
VBU - úhrada FAP	321	221
VUU - úhrada FAP z krátkodobého bank. úvěru	321	231

3. Poskytnuté a přijaté zálohy

Před splněním dodávky může odběratel na základě dohodnutých podmínek zaplatit dodavateli zálohu před uskutečněním dodávky či služby v částečné výši faktury.

O zálohách se účtuje před splněním smlouvy ze strany dodavatele (v případě poskytnutých záloh) či před splněním smlouvy vůči odběrateli (v případě přijatých záloh).

Záloha znamená, že byly přijaty (vydány) peníze, ale nebylo provedeno vyúčtování (tj. provedení prací, služeb, zásob). Zálohy z tohoto důvodu neovlivňují hospodářský výsledek.

Účtování přijatých záloh

U přijaté zálohy dodavatel přijme peněžní zálohu od odběratele na budoucí dodávku. V tomto případě představuje přijatá záloha závazek, protože v případě, že nedojde k dodávce, je dodavatel povinen zálohu vrátit zpět odběrateli. Účetní případy v tabulce jsou uvedeny pro neplátce i plátce DPH, kdy přijatá záloha i zdanitelné plnění se uskutečnilo ve stejném měsíci.

Text	MD	D
VBU - přijatá záloha od odběratele	221	324
FAV za prodané zboží	311	604
Zúčtování přijaté zálohy s FAV	324	311
VBU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAV	221	311
PPD - přijatá záloha od odběratele	211	324
FAV odběrateli za poradenskou službu	311	602
Vyúčtování DPH	311	343
Zúčtování přijaté zálohy s FAV	324	311
VBU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAV	221	311

Účtování poskytnutých záloh

U poskytnutých záloh požaduje dodavatel na odběrateli poskytnutí peněžní zálohy před samotnou dodávkou výrobků, zboží, dlouhodobého majetku a služeb. Vzniká tak pohledávka za dodavatelem, protože v případě, že nedojde k uskutečnění dodávky, má odběratel právo požadovat vrácení poskytnuté zálohy. Účetní případy v tabulce jsou opět uvedeny pro neplátce i plátce DPH, kdy přijatá záloha i zdanitelné plnění se uskutečnilo ve stejném měsíci.

Pro evidenci záloh na pořízení zásob nebo dlouhodobého majetku se místo účtu 314 používají účty v účtových skupinách 15 nebo 05.

Text	MD	D
VBU - poskytnutá záloha dodavateli	314	221
FAP za poradenskou službu	518	321

Zúčtování poskytnuté zálohy s FAP	321	314
VBU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP	321	221
VUU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP	321	231
VBU - poskytnutá záloha dodavateli	314	221
FAP za reklamní službu	518	321
Vyúčtování DPH	343	321
Zúčtování poskytnuté zálohy s FAP	321	314
VBU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP	321	221
VBU - poskytnutá záloha na nákup stroje	052	221
FAP za stroj (DHM)	042	321
Vyúčtování DPH	343	321
Zúčtování poskytnuté zálohy s FAP	321	052
VBU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP	321	221
VBU - poskytnutá záloha na nákup zvířat	152	221
FAP za nakoupená telata	124	321
Vyúčtování DPH	343	321
Zúčtování poskytnuté zálohy s FAP	321	152
VUU - úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP	321	231

4. Použití směnky při úhradě závazků

V účtové třídě 3 - Zúčtovací vztahy se účtují závazky vůči dodavateli, které jsou splaceny směnkou. V takovém případě se závazek z obchodního vztahu nahrazuje závazkem směnečným a umožňuje dlužníkovi (účetní jednotce) odložit splatnost. Směnka je krátkodobý cenný papír obsahující písemný závazek zaplatit určitou částku peněz na určitém místě v určité době určité osobě. Směnky a operace s nimi jsou upraveny zákonem č. 191/1950 Sb., zákonem směnečným a šekovým. Směnka má přesně vymezené náležitosti, které je potřeba dodržet, aby byla směnka platná. Pro tento závazek se používá účet 322 - Směnky k úhradě (pokud je splatnost směnky do 1 roku). K rozvahovému dni je potřeba doúčtovat úrok za běžné období, který se účtuje do nákladů.

O směnkách při úhradě pohledávek se účtuje na účtech cenných papírů (účtová skupina 25 nebo účtová skupina 06).

Text	MD	D
FAP za nákup zboží	131	321
Úhrada FAP směnkou	321	322
Vyúčtování úroku za běžné období	562	322
VBU - úhrada směnky včetně úroku	322	221

5. Pohledávky a závazky v cizí měně, kurzové rozdíly

Při obchodování se zahraničím vznikají účetní jednotce devizové pohledávky a závazky. Zákon o účetnictví vyžaduje účtování o těchto účetních případech jak v českých korunách, tak i v cizích měnách. Při vzniku pohledávky nebo závazku se provede přepočtení cizí měny na českou měnu ke dni uskutečnění účetního případu. Účetní jednotka může používat denní kurz

ČNB nebo pevný kurz, kterým se rozumí kurz stanovený vnitřním předpisem ve vnitropodnikové směrnici účetní jednotky na základě kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou. Tento kurz bude používán účetní jednotkou po předem stanovenou dobu. Stanovená doba nesmí přesáhnout účetní období. Jako kurz devizového trhu, na jehož základě se pevný kurz stanoví, použije účetní jednotka kurz devizového trhu vyhlášený Českou národní bankou k prvnímu dni období, pro které je pevný kurz používán.

Vzhledem k časovému nesouladu mezi okamžikem vzniku devizové pohledávky (závazku) a okamžikem úhrady dochází při používání denních kurzů ke vzniku kurzových rozdílů (vlivem kolísání kurzů).

Vzniklé kurzové rozdíly se účtují do finančních nákladů (účet 563 - Kurzové ztráty) nebo do finančních výnosů (účet 663 - Kurzové zisky). Tyto kurzové rozdíly ovlivňují hospodářský výsledek a jsou daňově účinné.

Účtování při prodeji do zahraničí

Text	MD	D
FAV za prodané zboží	311	604
VBU - úhrada faktury na devizový účet	221	311
Vyúčtování kurzového rozdílu:		
- ziskového	311	663
- ztrátového	563	311

Účtování při nákupu ze zahraničí

Při nákupu ze zahraničí se musí rozlišovat, zda se jedná o pořízení materiálu (zboží apod.) z jiného členského státu Evropské unie nebo zda se jedná o dodávku ze zemí mimo EU. Faktura od zahraničního dodavatele je účtována obdobně jako faktura od českého dodavatele s tím rozdílem, že částka je v zahraniční měně a česká účetní jednotka ji musí přepočítat na českou měnu buď pevným, nebo denním kurzem ČNB.

Podnik z členského státu EU), dodávající české firmě materiál (zboží apod.) ho nebude zdaňovat daní z přidané hodnoty na výstupu, pokud mu česká firma sdělí svoje daňové identifikační číslo (DIČ). Kupující si sám vypočte DPH a takto vypočtenou daň uvádí jako DPH na výstupu. V případě, že má česká firma od prodávajícího z členského státu EU k dispozici daňový doklad, má zpravidla i nárok na odpočet daně. Jestliže má česká firma plný nárok na odpočet, bude daň z přidané hodnoty na vstupu i výstupu stejná a odvod finančnímu úřadu bude nulový. Pro účtování DPH se používá pomocný účet 349 - Spojovací účet k DPH.

Účtování pořízení z jiného členského státu EU:

Text	MD	D
FAP za zboží od zahraničního dodavatele	131	321
Povinnost přiznat DPH	349	343
Nárok na odpočet DPH	343	349
Úhrada FAP zahraničnímu dodavateli	321	221
Vyúčtování kurzového rozdílu:		
- ziskového	321	663
- ztrátového	563	321
Příjemka na zboží	132	131

Účtování dovozu ze zemí mimo EU:

V případě dovozu vyúčtuje clo příslušný celní orgán (jednotným správním dokladem). Při výpočtu DPH je postup obdobný jako při pořízení z jiného členského státu.

Text	MD	D
FAP za zboží od zahraničního dodavatele	131	321
Jednotný správní doklad - clo	131	379
Povinnost přiznat DPH	349	343
Nárok na odpočet DPH	343	349
Úhrada FAP zahraničnímu dodavateli	321	221
Vyúčtování kurzového rozdílu:		
- ziskového	321	663
- ztrátového	563	321
Příjemka na zboží	132	131

Kurzové rozdíly u neuhrazených faktur při uzavírání účetních knih

Ke dni účetní závěrky je nutné neuhrazené devizové pohledávky a závazky přepočítat směnným kurzem ČNB. Účtují na účty finančních nákladů nebo výnosů.

Text	MD	D
FAV za prodej zboží 1 000 EUR (kurz 27,- Kč / 1 EUR)	311	604
Kurzový rozdíl k 31. 12 (kurz 27,50 Kč / 1 EUR)	311	663
FAP za nakoupené zboží 1 000 EUR (kurz 27,- Kč / 1 EUR)	131	321
Kurzový rozdíl k 31. 12 (kurz 27,50 Kč / 1 EUR)	563	321

6. Reklamace a slevy

Reklamace

Při dodávkách materiálu (zboží apod.) se mohou vyskytnout nesrovnalosti mezi dodavatelem a odběratelem. Nesrovnalosti se mohou týkat například množství dodaného materiálu, ceny, jakosti. Odběratel může vůči dodavateli uplatňovat nápravu (má pohledávku za dodavatelem). Zahájí se tzv. reklamační řízení. Pokud dodavatel reklamaci uzná, vyhotoví dobropis, který zašle odběrateli.

Reklamační nárok se účtuje při jeho zjištění na účtu 315 - Ostatní pohledávky (v případě, že faktura již byla uhrazena). Pokud nebyla faktura ještě uhrazena, účtuje se došlý dobropis jako snížení závazku vůči dodavateli. Reklamační nárok může být dodavatelem uznán nebo zamítnut.

Text	MD	D
FAP za materiál	111	321
Vyúčtování DPH	343	321
Dobropis na reklamovanou částku	321	111
Vyúčtování DPH	321	343

FAP za zboží	131	321
Vyúčtování DPH	343	321
VBU - úhrada FAP	321	221
Vyúčtování reklamačního nároku	315	131
Vyúčtování DPH	315	343
VBU - náhrada reklamované částky	221	315
Náhrada reklamované částky formou náhradní dodávky	131	315
Účtování neuznané reklamace	549	315

Slevy

Dodavatel může odběrateli poskytnout při splnění určitých podmínek slevu z ceny nakupovaného majetku. V praxi se nejčastěji pro tyto slevy používají pojmy skonto a bonus.

Skonto

O skontu se mluví v případě, kdy odběratel zaplatil fakturu v hotovosti nebo před lhůtou splatnosti a dodavatel poskytl odběrateli slevu z fakturované částky.

Bonus

Bonus může dodavatel odběrateli poskytnout za podmínky, že odběratel odebral určité množství zásob nebo překročil stanovenou hodnotu fakturace.

Text	MD	D
Odběratel - oznámení o nároku na bonus	315	648
Odběratel - VBU - přijatý bonus	221	315
Dodavatel - oznámení o nároku na bonus	548	325
Dodavatel - VBU - poskytnutý bonus	325	221

7. Jiné pohledávky a závazky

Pro jiné pohledávky a závazky je vyčleněna účtová skupina 37 a 38. V účtové skupině 38 jsou obsaženy dohadné účty, které je nutné ke dni účetní závěrky vyúčtovat. Představují pohledávky a závazky, které věcně patří do běžného období, ale fakturovány budou v příštím období (není známa přesná částka a splatnost).

Text	MD	D
Předpis náhrady škody na majetku pojišťovně - potvrzený nárok	378	648
Předpis náhrady škody na majetku pojišťovně - do konce účetního období nepotvrzený nárok	388	648
Do konce účetního období nevyfakturovaná dodávka materiálu	111	389
Jednotný správní doklad - clo Při dovozu zboží ze zemí mimo EU	131	379

Název tematického celku: *Zúčtovací vztahy (vzdělávací materiál)*

1. Charakteristika pohledávek a závazků, dodavatelů a odběratelů

Charakterizujte pohledávky a závazky a uveďte příklady pohledávek a závazků.
U následujících účetních případů rozhodněte, zda se jedná o pohledávku, nebo závazek.

číslo	Text	pohledávka/závazek
1.	FAV odběrateli za prodané zboží	
2.	VPD - poskytnutá půjčka zaměstnanci	
3.	FAP za nakoupené zboží	
4.	VPD - záloha zaměstnanci na služební cestu	
5.	VBU - úhrada dodavatelí (viz č. 3)	
6.	VBU - úhrada od odběratele (viz č. 1)	
7.	VBU - připsání úvěru na běžný účet	
8.	VBU - poskytnutá záloha na reklamu	
9.	PPD - přijatá záloha na prodané zboží	

2. Tuzemské pohledávky a závazky

Napište účtovací předpis k následujícím účetním případům a doplňte chybějící částky.
Účetní jednotka je plátcem DPH. Při výpočtu DPH použijte základní sazbu.

číslo	doklad	Text	částka	MD	D
1.	FAV	Na prodej výrobků	10 000,-		
		Vyúčtování DPH			
2.	VPD	Přepravné placené přepravci na odvoz prodaných výrobků	900,-		
3.	FAV	Na prodej nepotřebného stroje	20 000,-		
		Vyúčtování DPH			
4.	FAV	Za prodané zboží	13 500,-		
		Vyúčtování DPH			
4.	FAP	Za nakoupené zboží	22 500,-		
		Vyúčtování DPH			
5.	FAP	Za spotřebovanou energii	15 500,-		
		Vyúčtování DPH			
6.	FAP	Za nakoupený materiál	18 000,-		
		Vyúčtování DPH			
7.	FAP	Za opravu elektrospotřebičů	850,-		
		Vyúčtování DPH			
8.	VBU	Úhrada FAV za prodané výrobky			
9.	VBU	Úhrada FAV za prodaný stroj			
10.	VBU	Úhrada FAV za zboží			
11.	VBU	Úhrada FAP za energii			
12.	VBU	Úhrada FAP za materiál			
13.	VBU	Úhrada FAP za opravu			

3. Poskytnuté a přijaté zálohy

Neplátce DPH

Záloha byla přijata ve stejném měsíci, kdy bylo uskutečněno zdanitelné plnění.

číslo	Doklad	text	částka	MD	D
1.	VBU	Přijatá záloha na prodej výrobků	15 000,-		
2.	FAV	Za prodané výrobky	25 000,-		
3.	VUD	Vyúčtování přijaté zálohy			
4.	VBU	Doplatek od odběratele			
5.	VBU	Poskytnutá záloha za právní služby	5 000,-		
6.	FAP	Od právníka za služby	8 500,-		
7.	VUD	Vyúčtování poskytnuté zálohy			
8.	VBU	Doplatek FAP			

Plátce DPH

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	PPD	Přijatá záloha od odběratele včetně DPH	48 400,-		
2.	FAV	Odběrateli za prodané zboží	80 000,-		
		Vyúčtování DPH			
3.	VUD	Zúčtování přijaté zálohy s FAV			
4.	VBU	Úhrada rozdílu mezi zálohou a FAV			
6.	VBU	Poskytnutá záloha dodavateli na službu včetně DPH	60 000,-		
8.	FAP	Za reklamní službu	120 000,-		
		Vyúčtování DPH			
9.	VUD	Zúčtování poskytnuté zálohy s FAP			
10.	VBU	Úhrada rozdílu mezi zálohou a FAP			

4. Použití směnky při úhradě pohledávek a závazků

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	FAP	Za materiál	500 000,-		
		Vyúčtování DPH	105 000,-		
2.	VUD	Potvrzení závazku akceptováním směnky k úhradě	605 000,-		
3.	VUD	Směnečný úrok	60 000,-		
4.	VBU	Směnka byla uhrazena včetně úroku			

5. Pohledávky a závazky v cizí měně, kurzové rozdíly

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	FAV	Za prodané zboží za 3000 EUR (kurz 27 Kč/1 EUR)			
2.	VBU	Úhrada faktury FAV (kurz 27,50 Kč/1 EUR)			

3.	VUD	Vyúčtování kurzového rozdílu			
4.	FAP	Za zboží od německého dodavatele za 1 500 EUR (kurz 27,50 Kč/1 EUR)			
5.	VUD	Povinnost přiznat DPH			
6.	VUD	Nárok na odpočet DPH			
7.	VBU	Úhrada FAP německému dodavateli (kurz ... Kč/1 EUR)			
8.	VUD	Vyúčtování kurzového rozdílu			
9.	Př.	Příjemka na zboží			
10.	FAP	Za materiál od amerického dodavatele za 25 000 USD (kurz 21,40 Kč/1 USD)			
11.	JSD	Jednotný správní doklad - clo	50 000,-		
12.	VUD	Povinnost přiznat DPH			
13.	VUD	Nárok na odpočet DPH			
14.	VBU	Úhrada FAP americkému dodavateli (kurz ... Kč/1 USD)			
15.	VUD	Vyúčtování kurzového rozdílu			
16.	VBU	Úhrada cla			
17.	Př.	Příjemka na materiál			

Pozn. Při úhradě FAP (bod 7 a bod 14) vyhledejte aktuální kurz na internetových stránkách ČNB.

6. Reklamacce a slevy

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	FAP	Za nákup materiálu	50 000,-		
		Vyúčtování DPH			
2.	VBU	Úhrada FAP			
3.	VUD	Reklamační nárok	10 000,-		
4.	VUD	Uznaná reklamacce řešena formou náhradní dodávky	10 000,-		

7. Kontrolní otázky

- 1) Charakterizujte pohledávky a závazky a uveďte příklady.
- 2) O jakých pohledávkách a závazcích se účtuje v účtové třídě 3?
- 3) Jaká inventura se provádí u pohledávek a závazků?
- 4) Jak se člení pohledávky a závazky?
- 5) Vysvětlete pojem saldokonto.
- 6) Co je směnka a kdy se používá?
- 7) Popište postup přepočtu pohledávek a závazků v cizí měně na českou měnu.
- 8) Kdy vznikají kurzové rozdíly? Popište postup účtování.
- 9) Vysvětlete pojmy reklamacce, bonus, skonto.

<p>Název tematického celku: Účtování majetku - dlouhodobý majetek a zásoby</p>
<p>Anotace: Tematický celek obsahuje charakteristiku a účtování o dlouhodobém majetku a zásobách. Zabývá se členěním a oceňováním dlouhodobého majetku, způsoby účtování pořízení, výpočet odpisů a oprávek a možnostmi účtování jeho vyřazení. Obdobně u zásob je charakterizováno jejich členění a účtování způsobem A i způsobem B.</p>
<p>Klíčová slova: Dlouhodobý majetek, dlouhodobý hmotný majetek, dlouhodobý nehmotný majetek, dlouhodobý finanční majetek, vstupní cena, odpis, oprávek, zůstatková cena, zásoby, materiál, zboží, zásoby vlastní činnosti, účtování o dlouhodobém majetku a zásobách.</p>
<p>Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětu Účetnictví a daně i dalších odborných předmětech jako je Ekonomika a management, Podnikání a právo a všeobecně vzdělávacím předmětu Výpočetní technika.</p>
<p>Obsah tematického celku: 1) Charakteristika dlouhodobého majetku a zásob.   2) Pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.   3) Výpočet odpisů a jejich zaúčtování.   4) Vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.   5) Charakteristika a účtování o dlouhodobém finančním majetku.   6) Účtování o zásobách.</p>
<p>Metodické postupy a organizace výuky: Monologické a dialogické metody, využití odborných prezentací, praktické samostatné řešení zadaných úkolů. Při práci je využíván účtový rozvrh, daňové a účetní předpisy. Zjištěné výsledky žáci společně posuzují a hodnotí.</p>
<p>Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) charakterizuje dlouhodobý majetek a zásoby,   2) účtuje o pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku,   3) provádí základní výpočty odpisů a účtuje o nich,   4) účtuje o vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku,   5) charakterizuje dlouhodobý finanční majetek a účtuje o něm,   6) účtuje způsobem A i B o zásobách.</p>
<p>Literární zdroje a jiné prameny: <i>Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.</i> <i>Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.</i>   Štohl, P. <i>Učebnice účetnictví 2. díl</i> Znojmo, Nakladatelství Ing. Pavel Štohl, s.r.o., 2023. ISBN 978-80-88221-78-4. <i>Vyhláška č. 500/ 2002 Sb., v platném znění.</i> <i>České účetní standardy.</i> http://www.podnikatel.cz/clanky/povinnosti-u-pohybu-zbozi-v-eu/.</p>

Název tematického celku: *Účtování majetku - dlouhodobý majetek a zásoby* (učební text)

1. Charakteristika dlouhodobého majetku a zásob

Majetkem podniku se rozumí souhrn nehmotných, hmotných a finančních hodnot určených k podnikání. Tento majetek tvoří dvě základní skupiny prostředků, které se liší dobou, po kterou slouží v podniku. První skupinou je dlouhodobý majetek, druhou skupinou je oběžný majetek. Tento tematický celek je zaměřen na dlouhodobý majetek a zásoby.

Dlouhodobý majetek

Dlouhodobý majetek (v rozvaze označovaný jako stálá aktiva) je zahrnut do aktiv účetní jednotky. Dlouhodobý majetek je v podniku využíván delší dobu - déle než jeden rok. Zpravidla tvoří největší část objemu majetku podniku. Člení se do tří základních skupin:

- a) dlouhodobý nehmotný majetek,
- b) dlouhodobý hmotný majetek,
- c) dlouhodobý finanční majetek.

Dlouhodobý nehmotný majetek (účetná skupina 01)

Zahrnuje různý majetek nehmotné povahy. Doba použitelnosti je delší než jeden rok a ocenění je stanovené účetní jednotkou.

Příklady dlouhodobého nehmotného majetku:

- a) předměty z práv průmyslového vlastnictví (vynálezy, ochranné známky)
- b) nehmotné výsledky výzkumu a vývoje,
- c) software (programové vybavení) za předpokladu, že není součástí nabytého hardware a jeho ocenění,
- d) hospodářsky nebo technicky využitelné znalosti (know-how, autorská práva, licence).

Dlouhodobý hmotný majetek (účetná skupina 02 a 03)

Podrobněji může být členěn na nemovitý a movitý. Výši ocenění si stanoví účetní jednotka. V zákoně o daních z příjmů je pro začlenění do dlouhodobého hmotného majetku stanoveno ocenění vyšší než 80 000 Kč.

Příklady dlouhodobého hmotného majetku:

- a) pozemky,
- b) umělecká díla, sbírky a předměty z drahých kovů (obrazy),
- c) stavby (administrativní budovy, výrobní haly, stáje),
- d) hmotné movité věci a jejich soubory se samostatným technicko - ekonomickým určením (stroje, výrobní linky, přístroje, dopravní prostředky, zemědělské stroje, inventář),
- e) pěstitelské celky trvalých porostů – souvislá min. výměra 0,25 hektaru v hustotě nejméně 90 stromů nebo 1 000 keřů na 1 hektar (chmelnice a vinice),
- f) dospělá zvířata a jejich skupiny (koně, stáda).

Ve směrné účtové osnově je pro dlouhodobý hmotný majetek vyčleněna účetná skupina 02 (dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný) a 03 (dlouhodobý hmotný majetek neodpisovaný).

Dlouhodobý finanční majetek (účetná skupina 06)

Představuje aktiva, která podnik pořizuje nebo vlastní za účelem dlouhodobého uložení volných prostředků se záměrem získat ekonomický prospěch. Důvodem pro uložení volných prostředků do dlouhodobého finančního majetku je zejména snaha dosáhnout mimo podnik vyššího zhodnocení kapitálu nebo získat ve společnosti, do níž investoval, jistý vliv s cílem zajistit si dostatečný ekonomický přínos. Splatnost tohoto majetku přesahuje jeden rok.

Příklady dlouhodobého finančního majetku:

- a) majetkové podíly, které budou v držení účetní jednotky déle než 1 rok, tj. podíly v ovládaných a řízených osobách nebo podíly v účetních jednotkách s podstatným vlivem,
- b) dluhové cenné papíry, (např. dluhopisy) s dobou splatnosti přesahující 1 rok, které přinášejí výnosy v podobě úroků a které má účetní jednotka v úmyslu držet do jejich splatnosti,
- c) zápůjčky poskytnuté jiným subjektům, a to s dobou splatnosti delší než 1 rok,
- d) dlouhodobé termínované vklady peněžních prostředků.

Zásoby

Zásoby patří mezi oběžný majetek a vykazují se v rozvaze na straně aktiv. V účtové osnově pro podnikatele je pro účtování zásob vyhrazena 1. účtová třída.

Zásoby se člení podle svého charakteru na:

- a) **Materiál (účetná skupina 11)** - suroviny (základní materiál - stavební hmoty, dřevo), pomocné látky (barvy, mořidla, maziva), provozovací látky (pohonné hmoty), náhradní díly, obaly a další movité věci s dobou použitelnosti kratší než jeden rok bez ohledu na jejich výši ocenění (drobné nářadí pro rostlinnou a živočišnou výrobu), kancelářské potřeby, čisticí prostředky apod.
- b) **Zásoby vytvořené vlastní činností (účetná skupina 12)** - nedokončená výroba, polotovary, hotové výrobky, zvířata (mladá zvířata, zvířata ve výkrmu, kožešinová zvířata, ryby, včelstva).
- c) **Zboží (účetná skupina 13)** - movité věci, které účetní jednotka pořizuje za účelem dalšího prodeje, dále aktivované výrobky předané do vlastních prodejen.

Oceňování dlouhodobého majetku a zásob

Při pořízení se dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek a zásoby oceňují:

- a) pořizovací cenou,
- b) vlastními náklady,
- c) reprodukční pořizovací cenou.

Pořizovací cenou (PC) se oceňuje dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek a zásoby pořízené za úplatu. Do této ceny je zahrnuta cena pořízení a náklady související s jeho pořízením (doprava, clo, instalace, montáž, DPH u neplátce DPH apod.).

Vlastními náklady (VN) se ocení majetek, který je vytvořen vlastní činností. Vlastními náklady se rozumí veškeré přímé a nepřímé (režijní) náklady bezprostředně související s vytvořením dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku a zásob.

Reprodukční pořizovací cenou (RPC) se rozumí cena, za kterou by byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje. Ocenění reprodukční pořizovací cenou se používá zejména v případech majetku nabytého bez úplaty. Použije se i v případech, kdy nemá účetní jednotka doklad o hodnotě vloženého majetku. To je např. při vkladu z osobního vlastnictví do podnikání.

Finanční majetek se oceňuje pořizovací cenou. V pořizovací ceně jsou zahrnuty přímé náklady související s pořízením majetku (poplatky a provize burze, odměny makléřům apod.).

2. Pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku se účtuje prostřednictvím tzv. kalkulačních účtů z účtové skupiny účtové skupiny 04 - Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek.

Tyto účty jsou určeny ke zjištění pořizovací ceny nabývaného majetku. Převedením do užívání se částky z kalkulačních účtů převedou do dlouhodobého majetku (na vrub příslušných majetkových účtů v účtových skupinách 01, 02 a 03).

Způsoby pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

- a) koupí,
- b) vytvořením vlastní činností,
- c) bezúplatným nabytím,
- d) vkladem společníka,
- e) přeražením z osobního užívání do podnikání.

a) Pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku nákupem

Při pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (DHM a DNM) od dodavatele je nutné rozlišit, zda se jedná o:

- nákup v tuzemsku,
- nákup v tuzemsku s poskytnutou zálohou,
- nákup v zahraničí (dodavatel je z členského státu EU, dodavatel není z členské země EU).

Nákup dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku v tuzemsku

Text	MD	D
FAP za nákup DHM a DNM - cena bez DPH	04x	321
Vyúčtování DPH	343	321
Zápis o převzetí DHM a DNM do užívání	02x (01x)	04x
VBU - úhrada FAP za DHM a DNM	321	221
VUU - úhrada FAP za DHM a DNM	321	461

Pořízení DHM a DNM formou poskytnuté zálohy

O poskytnutých zálohách na DHM a DNM se při jeho pořízení využívá účtová skupina 05 v účtové třídě 0 (účet 052, resp. 051).

Text	MD	D
VBU - zaplacená záloha na DHM	052	221
VBU - zaplacená záloha na DNM	051	221
FAP za nakoupený DHM	042	321
FAP za nakoupený DNM	041	321
Vyúčtování zaplacené zálohy u DNM	321	051
Vyúčtování zaplacené zálohy u DHM	321	052
VBU - Doplatek rozdílu mezi FAP a zaplacenou zálohou	321	221

Pořízení DHM a DNM ze zahraničí

Dodavatel je z jiného členského státu EU - účetní jednotka si sama vypočítá DPH, takto vypočítanou daň uvádí jako DPH na výstupu (tzv. přidanění) a zároveň pokud má k dispozici daňový doklad od prodávajícího, bude mít nárok na odpočet daně - zúčtuje daň na vstupu. Daň na vstupu i na výstupu bude stejná, takže odvod daně bude nulový. Pro účtování DPH na výstupu a účtování nároku na odpočet DPH se obvykle používá účtu 349 - Spojovací účet k DPH nebo analytická evidence k účtu 343.

Povinnost přiznat daň	349	343
Nárok na odpočet DPH	343	349

Dodavatel není z členského státu EU - celní orgán vyměří clo, které je součástí pořizovací ceny (závazek vůči celnímu úřadu se eviduje na účtu 379 - Jiné závazky). Clo vstupuje do základu pro výpočet DPH.

JCD - clo vyúčtované celním úřadem	04x	379
------------------------------------	-----	-----

Při úhradách FAP z devizového účtu je potřeba při využívání denních kurzů zaúčtovat kurzový rozdíl. V případě vzniku kurzového rozdílu se bude využívat účet 663 - Kurzové zisky nebo účet 563 - Kurzové ztráty.

b) Pořízení DHM a DNM vlastní činností

Pořízení dlouhodobého majetku ve vlastní režii má ve svém průběhu do určité míry charakter provozní činnosti. Např. při výstavbě stáje ve vlastní režii vznikají různé náklady provozního charakteru (např. spotřeba stavebního materiálu, spotřeba elektrické energie, mzdové náklady, příspěvky na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, vnitropodnikové práce a služby atd.). Tyto náklady se účtují na vrub příslušných nákladových účtů, ale protože tyto výdaje souvisí s pořízením dlouhodobého majetku, lze je uplatnit v nákladech pouze formou odpisu až v době využívání tohoto majetku. Z tohoto důvodu je nutno tyto částky zaúčtovat do výnosů jako ekvivalent nákladů. Výnosy se zachycují na výnosovém účtu Aktivace (účtová skupina 62), protože vytvořením majetku vlastní činností se zvyšují aktiva.

Text	MD	D
Různé náklady při pořízení DHM a DNM	5xx	Různé účty
Vytvoření DNM a DHM vlastní činností	041 (042)	623 (624)
Vnitropodnikové služby související s pořízením	041 (042)	622
Zařazení do užívání	01x (02x)	041 (042)

c) Bezúplatné nabytí

Bezúplatné nabytí majetku se může uskutečnit dvojím způsobem:

Bezúplatné nabytí majetku	01x (02x, 03x)	413
Bezúplatné nabytí majetku po skončení fin. leasingu	02x	08x

d) Vklad od jiné osoby (například vklady společníků)

Pořízení vkladem od společníka	01x (02x, 03x)	411
--------------------------------	----------------	-----

e) Převod z osobního užívání do podnikání

Účet 491 - Účet individuálního podnikatele se používá pouze u fyzických osob, které vedou účetnictví a nejsou účetní jednotkou.

Text	MD	D
Převod z osobního užívání do podnikání	01x, 02x, 03x	491

3. Výpočet odpisů a jejich zaúčtování

V praxi se využívají dva druhy výpočtů odpisů - odpisy účetní a odpisy daňové. U účetních odpisů se bere v úvahu skutečné opotřebení majetku a způsob výpočtu je v pravomoci účetní jednotky. Daňové odpisy se používají pro účely výpočtu daňového základu účetní jednotky při výpočtu daně z příjmů. Způsob výpočtu je tedy upraven Zákonem o daních z příjmů. Po zařazení majetku do odpisové skupiny se provádí buď rovnoměrné, nebo zrychlené odpisování. Způsob odpisování se stanoví pro každý nově pořízený dlouhodobý majetek a nesmí se změnit po celou dobu odpisování. V účetnictví se účtují účetní odpisy.

Odpisy jsou pro účetní jednotku provozním nákladem a současně snižují hodnotu dlouhodobého majetku nepřímo pomocí účtu opravek (souhrn odpisů za dobu odpisování).

Text	MD	D
Účtování odpisů DHM	551	08x
Účtování odpisů DNM	551	07x

4. Vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Při vyřazení DNM a DHM z používání se zůstatková cena (ZC) tohoto majetku zaúčtuje jednorázově do nákladů na příslušný účet podle způsobu, jakým je majetek vyřazován (prodejem, fyzickou likvidací v důsledku opotřebení, v důsledku škody nebo manka, bezúplatným převodem, přeřazením z podnikání do osobního užívání apod.). Souvztažným účtem je účet opravek (u nehmotného majetku účtová skupina 07, u hmotného majetku 08). V tabulce je účtováno o dlouhodobém hmotném majetku.

Text	MD	D
Jednorázový odpis ZC v případě likvidace	551	08x
Jednorázový odpis ZC z důvodu prodeje	541	08x
Jednorázový odpis ZC z důvodu manka a škody	549	08x
Jednorázový odpis ZC z důvodu bezplatného předání	543	08x
Přeřazení z podnikání do osobního užívání	491	08x
Vyřazení DHM a DNM z evidence	08x	02x
Doplňkové souvztažnosti		
FAV za prodaný DNM a DHM	311	641
Vyúčtování DPH	311	343
Materiál získaný při likvidaci	112	621
Nárok na náhradu škody od pojišťovny - očekávaný	388	648
Nárok na náhradu škody od pojišťovny - potvrzený	378	648
Doúčtování DPH k bezplatně předanému majetku	543	343

5. Účtování o dlouhodobém finančním majetku

Finanční majetek se pořizuje nákupem akcií a dalších cenných papírů. V průběhu pořízení je možné jednotlivé složky pořizovací ceny účtovat na účet 043 - Pořízení dlouhodobého finančního majetku a následně převést na příslušný majetkový účet v pořizovací ceně.

Účtování o majetkových cenných papírech

Text	MD	D
Nákup majetkových cenných papírů	043	379 (221, 211)
Poplatky a provize makléřům a burzám	043	379 (221, 211)
Zařazení cenných papírů do majetku	061 (062, 063)	043
Upsání vkladu do jiné společnosti - zápis do OR	06x	367
VBU - splacení vkladu	367	221
VBU - podíl na zisku z cenných papírů	221 (211)	665
Podíl na zisku z cenných papírů - vznik pohledávky	378	665
Prodej majetkových cenných papírů - prodejní cena	221 (211, 378)	661
Vyúčtování pořizovací ceny prodaných CP	561	06x

Účtování o dluhových cenných papírech

Text	MD	D
Nákup dluhových CP (dluhopisů)	065	211 (221)
Účtování úroků	065	665 (662)
Zpětný odprodej dluhopisů	211 (221)	065

6. Účtování o nakupovaných zásobách

Všechny druhy zásob je možné účtovat podle způsobu A nebo B.

Způsob A - nakupované zásoby se v průběhu roku zaúčtují na příslušný rozvahový účet zásob v 1. účtové třídě a do nákladů se dostávají až při jejich spotřebě na základě výdejky.

Způsob B - nakupované zásoby se v průběhu roku účtují rovnou do nákladů a na majetkových účtech v 1. účtové třídě se účtuje až při roční uzávěrce, kdy se na základě provedené inventarizace zaúčtují konečné zůstatky na těchto účtech.

Účtování - způsob A:

Text	MD	D
FAP za nakoupené zásoby - cena bez DPH	111 (131)	321
Vyúčtování DPH	343	321
VFA na aktivaci zásob (vlastní doprava)	111 (131)	622
Zásoby získané bezplatně	111 (131)	413
Příjem zásob na sklad	112 (132)	111 (131)
Výdej zásob do spotřeby (úbytek prodaného zboží)	501 (504)	112 (132)
Prodej zásob materiálu (zboží) - cena bez DPH	311	642 (604)
Vyúčtování DPH	311	343

Při nákupu zásob v zahraničí se účtuje obdobně jako u dlouhodobého majetku (povinnost priznat DPH, nárok na odpočet DPH, clo u dovozu zásob ze zemí mimo EU, kurzové rozdíly).

Účtování - způsob B:

Text	MD	D
FAP za nakoupené zásoby a přepravu - cena bez DPH	501 (504)	321
DPH	343	321
VFA na aktivaci zásob (vlastní doprava)	501 (504)	622
Konec účetního období - převod PZ	501 (504)	112 (132)
Konec účetního období - převod KZ	112 (132)	501 (504)

Inventarizace zásob

Účetní jednotky jsou povinny podle zákona o účetnictví provádět inventarizaci majetku zpravidla k poslednímu dni účetního období. Při porovnání skutečného stavu a účetního stavu mohou vzniknout inventarizační rozdíly:

- a) přebytek (skutečný stav je větší než účetní stav),
- b) manko (skutečný stav je menší než účetní stav).

Inventarizační rozdíly je nutné zaúčtovat na příslušné účty, tak aby ke konci účetního období odpovídal stav majetku ve skutečnosti stavu v účetnictví. Manka (škody), která vzniknou vinou zaměstnanců, se předepisují k úhradě.

text	MD	D
Přebytek zásob	112 (132)	648
Manko na zásobách v normě přirozených úbytků	501 (504)	112 (132)
Manko na zásobách nad normu přirozených úbytků	549	112 (132)
Předpis manka zaměstnanci k úhradě	335	648
Úhrada manka zaměstnancem	211 (221)	335
Úhrada manka srážkou ze mzdy	331	335

7. Účtování o zásobách vlastní činnosti

Zásoby vlastní výroby se účtují v účtové skupině 12 - Zásoby vlastní výroby. Oceňují se ve vlastních nákladech. Při účtování zásob vlastní výroby si účetní jednotka může zvolit způsob A nebo způsob B. Podle způsobu A se účtuje o přírůstcích a úbytcích zásob vlastní výroby v průběhu účetního období (zpravidla měsíčně). Podle způsobu B se účtuje jen počáteční stav na začátku roku, který se na konci roku odepíše souvztažně jako snížení nákladů a zaúčtuje se zásoba zjištěná na konci roku.

Účtování - způsob A:

Přírůstky zásob vlastní výroby	12x	58x
Úbytky zásob vlastní výroby	58x	12x

Účtování - způsob B:

Zaúčtování PZ zásob	12x	58x
Zaúčtování PZ zásob (na konci účetního období)	58x	12x
Zaúčtování KZ zásob na konci účetního období	12x	58x

**Název tematického celku: Účtování majetku - dlouhodobý majetek a zásoby
(vzdělávací materiál)**

1. Charakteristika dlouhodobého majetku a zásob

Pro zpracování uvedených úkolů vytvořte v Excelu tabulky.

Zadané úkoly:

- 1) Charakterizujte dlouhodobý majetek a zásoby.
- 2) Do tabulky napište, zda jde o dlouhodobý majetek (DHM, DNM, DFM), nebo zásoby.

Majetek	Cena (Kč)	Dlouhodobý majetek	Zásoby
Projektový software	62 000,-	DNM	
Kancelářská budova	2 800 000,-		
Akcie (splatnost delší než jeden rok)	150 000,-		
Náhradní díly k automobilu	45 200,-		
Potraviny určené k prodeji	35 000,-		
Čistící a hygienické prostředky	3 000,-		
Dostihový kůň	65 000,-		
Licence	500 000,-		
Pozemky	300 000,-		
Počítač s příslušenstvím	42 000,-		
Dluhopisy (splatnost delší než jeden rok)	350 000,-		

2. Pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Zadané úkoly:

K následujícím účetním případům doplňte účtovací předpis a chybějící částky. U DPH použijte základní sazbu u všech účetních případů.

Pořízení dlouhodobého majetku investiční výstavbou

1.	FAP	Za zpracování prováděcího projektu	80 000,-		
		DPH			
2.	FAP	Za stavební práce	650 000,-		
		DPH			
3.	FAP	Za dodávku strojů	3 000 000,-		
		DPH			
4.	VBU	Úhrada dodavatelům			
5.	VUD	Aktivace vlastní montáže	15 000,-		
6.	VUD	Zařazení strojního celku do užívání			

Pořízení DHM s poskytnutím zálohy (neplátce DPH)

1.	VBU	Poskytnutí zálohy dodavateli na nákup stroje	80 000,-		
2.	FAP	Od dodavatele za dodávku stroje	150 000,-		
3.	VUD	Vyúčtování poskytnuté zálohy			
4.	VUD	Zařazení stroje do užívání			
5.	VBU	Úhrada doplatku FAP dodavateli			

Vklad majetku individuálním podnikatelem

1.	VUD	Převod automobilu z osobního užívání	120 000,-		
2.	VUD	Zařazení automobilu do užívání	120 000,-		

Pořízení (stroje) ze zemí EU (plátce DPH)

1.	FAP	Od německého dodavatele 3000 EUR (kurz 27 Kč/ EUR)			
2.	VUD	Výpočet povinnosti přiznat daň			
3.	VUD	Vyúčtování nároku na odpočet DPH			
4.	VUD	Vnitropodniková faktura za dopravu	10 000,-		
5.	VUD	Zařazení stroje do užívání			
6.	VBU	Úhrada německému dodavateli 3000 EUR (kurz ... Kč/ EUR)			
7.	VUD	Vyúčtování kurzového rozdílu			

Pozn. Při úhradě FAP vyhledejte aktuální kurz na internetových stránkách ČNB.

3. Výpočet odpisů a jejich zaúčtování

Úkol: Zaúčtujte následující účetní případy a dopočtete částky.

1.	FAP	za výrobní linku	2 350 000,-		
		DPH			
2.	VFA	Instalace výrobní linky vlastními pracovníky	50 000,-		
3.	VUD	Zařazení výrobní linky do užívání (15. 9)			
4.	VUD	Odpisy výr. linky (doba odpisování 60 měsíců)			

4. Vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Úkol: Zaúčtujte účetní případy a doplňte chybějící částky.

Vyřazení DHM prodejem

1.	FAV	Za prodej osobního automobilu	80 000,-		
2.	VUD	Jednorázový odpis zůstatkové ceny automobilu	70 000,-		
3.	VUD	Vyřazení automobilu z užívání ve vstupní ceně	200 000,-		
4.	VBU	Úhrada FAV odběratelem			

Vyřazení likvidací odepsaného nepotřebného stroje

1.	VUD	Vyřazení nepotřebného stroje ve vstupní ceně	200 000,-		
2.	Př	Převzetí součástí na sklad	10 000,-		

Vyřazení DHM z důvodu zničení při požáru

1.	VUD	Jednorázový odpis zůstatkové ceny	180 000,-		
2.	VUD	Vyřazení stroje ve vstupní ceně	350 000,-		
3.	VUD	Potvrzený nárok na náhradu škody pojišťovnou	170 000,-		
4.	VBU	Úhrada od pojišťovny			

5. Účtování o dlouhodobém finančním majetku

1.	VBU	Pořízení akcií - podstatný vliv	500 000,-		
2.	VPD	Úhrada makléři za zprostředkování nákupu	10 000,-		
3.	VUD	Zařazení do dlouhodobého majetku			
4.	VBU	Vyúčtování podílů na zisku	30 000,-		
5.	VBU	Prodej akcií (podstatný vliv)	150 000,-		
6.	VUD	Vyúčtování úbytku akcií v pořizovací ceně	120 000,-		

6. Účtování o nakupovaných zásobách - způsob A

1.	FAP	Za nakoupený materiál	12 100,-		
		DPH			
2.	VFA	Za dopravu	1 520,-		
3.	Př	Příjem materiálu na sklad			
4.	Vý	Výdej materiálu do výroby	5 000,-		
5.	FAV	Za prodaný materiál	3 000,-		
		DPH			
6.	Vý	Výdejka na prodaný materiál	2 200,-		
7.	VPD	Za nákup zboží	15 500,-		
		DPH			
8.	Př	Příjemka zboží na sklad			
9.	FAV	Za prodané zboží	30 000,-		
		DPH			
10.	Vý	Výdej zboží ze skladu	20 000,-		
11.	VBU	Úhrada dodavatelům FAP za materiál			
12.	VBU	Úhrada od odběratelů za zboží			
13.	PPD	Za prodané zboží	20 000,-		
		DPH			
14.	Vý	Výdej zboží ze skladu	14 000,-		

7. Účtování o zásobách vlastní výroby

1.	Př	Zvýšení stavu výrobků na skladě	35 000,-		
2.	FAV	Za prodané výrobky	46 000,-		
		DPH			
3.	Vý	Snížení stavu výrobků na skladě (prodej)	30 000,-		

8. Kontrolní otázky

- 1) Jak se člení dlouhodobý majetek? Uveďte příklady.
- 2) Jak se člení zásoby? Uveďte příklady.
- 3) Vyjmenujte způsoby oceňování dlouhodobého majetku a zásob.
- 4) Vysvětlete pojmy - odpis, oprávkový, zůstatková cena.
- 5) Popište způsoby pořízení a vyřazení dlouhodobého majetku.
- 6) Jaký je rozdíl mezi způsobem A a způsobem B účtování u zásob?

Název tematického celku: Finanční účty
Anotace: Tematický celek se zabývá charakteristikou a účtováním krátkodobého finančního majetku. Shrnuje poznatky o účtování pokladny, bankovního účtu, bankovních úvěrů, cenin, krátkodobého finančního majetku a o krátkodobých dluhových cenných papírech. Řeší i účtování inventarizačních rozdílů cenin a pokladny.
Klíčová slova: Pokladna, peníze na cestě, bankovní účet, valuty a devizy, ceniny, krátkodobý bankovní úvěr, krátkodobý finanční majetek, krátkodobé majetkové cenné papíry, dluhové cenné papíry, inventarizační rozdíly.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětu Účetnictví a dalších odborných předmětech jako je Ekonomika a Management, Podnikání a právo, Daňový a finanční systém a všeobecně vzdělávacím předmětu Výpočetní technika.
Obsah tematického celku: 1) Charakteristika finančního majetku. 2) Pokladna. 3) Bankovní účty. 4) Ceniny. 5) Krátkodobý bankovní úvěr. 6) Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé finanční zdroje.
Metodické postupy a organizace výuky: Mezi základní metody výuky patří vysvětlování a výklad, rozhovorem se žáky se odvozují postupy účtování a následuje praktické samostatné řešení zadaných úkolů. Při práci je využíván účtový rozvrh, daňové a účetní předpisy. Zjištěné výsledky žáci společně posuzují a hodnotí.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) charakterizuje finanční majetek, 2) účtuje pokladní operace podle příjmových a výdajových dokladů, 3) účtuje podle výpisu z bankovních účtů bezhotovostní operace, 4) vyjmenuje druhy cenin a dokáže o nich účtovat, 5) charakterizuje bankovní úvěry a účtuje o nich, 6) účtuje o krátkodobých majetkových cenných papírech a finančních zdrojích.
Literární zdroje a jiné prameny: <i>Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.</i> <i>Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.</i> Štohl, P. <i>Učebnice účetnictví 2. díl</i> Znojmo, Nakladatelství Ing. Pavel Štohl, s.r.o., 2023. ISBN 978-80-88221-78-4. <i>Vyhláška č. 500/2002 Sb., v platném znění.</i> <i>České účetní standardy.</i>

Název tematického celku: *Finanční účty (učební text)*

1. Charakteristika finančních účtů

Finanční účty obsahují majetek, jehož charakteristickým rysem je vysoká likvidnost (možnost rychle přeměnit majetek v peníze). Ve směrné účtové osnově pro podnikatele je finančním účtům věnována 2. účtová třída. Obsahuje rozvahové účty, které mohou být aktivní i pasivní.

Do finančního majetku patří pokladní hotovost, šeky ceniny, peníze na bankovních účtech, vklady v bankách bez výpovědní lhůty nebo vklady v bankách s výpovědní lhůtou do jednoho roku a obchodovatelné cenné papíry, které účetní jednotka nemá v úmyslu držet déle než jeden rok.

Členění finančních účtů

Aktivní účty

- účtová skupina 21 (pokladní hotovost, ceniny),
- účtová skupina 22 (účty v bankách),
- účtová skupina 25 (majetkové i dluhové cenné papíry k obchodování s předpokládanou dobou držení do 1 roku).

Pasivní účty

- účtová skupina 23 (krátkodobé bankovní úvěry),
- účtová skupina 24 (dluhopisy emitované účetní jednotkou se splatností do 1 roku, ostatní finanční výpomoci).

Peníze na cestě - 261

Tento účet má obdobnou funkci jako průběžné položky při vedení daňové evidence. Používá se zejména při převodech peněžních prostředků, kdy má mít účetní jednotka k dispozici pro zaúčtování dva doklady (PPD, VPD, VBU, VUU), ale nemá je ve stejný okamžik.

Jde o převody mezi:

- pokladnou a bankovním účtem (PPD nebo VPD, bankovní výpis),
- běžným a úvěrovým účtem (výpis z běžného účtu, výpis z úvěrového účtu),
- dvěma firemními účty (výpisy z běžných účtů).

Text	MD	D
VPD - odvod hotovosti na bankovní účet	261	211
VBU - zúčtování odvodu hotovosti na BÚ	221	261
PPD - výběr hotovosti z bankovního účtu	211	261
VBU - zúčtování výběru hotovosti z BÚ	261	221
VBU - splátka krátkodobého bankovního úvěru	261	221
VUU - splátka krátkodobého bankovního úvěru	231	261

Oceňování krátkodobého finančního majetku

Účetní jednotky jsou povinny oceňovat majetek a závazky podle zákona o účetnictví. Peněžní prostředky a ceniny se oceňují vždy v nominální hodnotě. Veškeré cenné papíry se při pořízení oceňují pořizovací cenou. Součástí pořizovací ceny cenného papíru jsou přímé náklady s pořízením související, např. poplatky a provize makléřům, poradcům a burzám.

2. Pokladna - účet 211

Na účtu pokladny se účtuje o stavu a pohybu hotovosti. Používá se v případech, kde placení prostřednictvím bankovních účtů je často neproveditelné nebo neúčelné (proplacení cestovních účtů, drobné nákupy v maloobchodě). Ve vybraných případech dochází k hotovostnímu placení i za dodávky výrobků, zboží a služeb, protože se tím předchází případným pozdějším problémům s vymáháním úhrady. Ve vnitropodnikové směrnicí si účetní jednotka stanovuje pokladní limit, tj. maximální částku v pokladně, která by neměla být překročena.

V každém podniku je stanovena hmotně odpovědná osoba, se kterou je sepsána dohoda o hmotné odpovědnosti. Pro účtování jsou potřebné příjmové pokladní doklady (PPD) a výdajové pokladní doklady (VPD). O pohybu hotovosti vede záznamy v pokladní knize:

Ukázka pokladní knihy:

Dat.	Doklad	Text	Příjem	Výdej	Zůstatek
1.1.	PPD/0	Převod počátečního stavu			2 000,-
3.1.	PPD/1	Tržba za zboží	3 000,-		5 000,-
4.1.	VPD/1	Nákup kancelářských potřeb		500,-	4 500,-

Účtování pokladny:

Text	MD	D
PPD - tržba za prodané zboží	211	604
PPD - tržba za prodané výrobky	211	601
PPD - tržba za poskytnutou službu	211	602
PPD - úhrada od odběratele	211	311
PPD - osobní vklad individuálním podnikatelem	211	491
VPD - úhrada nájemného	518	211
VPD - nákup kancelářských potřeb	501	211
VPD - úhrada dodavatelům	321	211
VPD - výplata mezd zaměstnancům	331	211
VPD - nákup dlouhodobého majetku	01x ,02x, 03x, 06x	211
VPD - nákup zásob	11x, 13x	211
VPD - výběr pro osobní spotřebu	491	211
VPD - úhrada nájemného	518	211
VPD - výplata cestovního	512	211

Analytická evidence pokladny se vede:

- podle hmotně odpovědných osob,
- podle jednotlivých měn (korunová a valutová pokladna, v rámci valutové pokladny i podle jednotlivých měn).

Účetní jednotka musí vést účetní evidenci v tuzemské měně. Pro přepočítání cizích měn na českou měnu používají účetní jednotky podle zákona o účetnictví kurzy vyhlášené ČNB ve dvojí možné podobě:

- denní kurz - kurz platný v den uskutečnění účetního případu,
- pevný kurz - kurz platný v účetní jednotce po určité období (např. měsíc). Stanovení délky tohoto období je v pravomoci účetní jednotky.

Na konci účetního období před sestavením rozvahy se stav valutové pokladny musí přepočítat aktuálním kurzem ČNB. Případný kurzový rozdíl se zúčtuje výsledkově jako kurzová ztráta (563/211), nebo kurzový zisk (211/663).

Inventarizace pokladní hotovosti

Alespoň jednou za účetní období musí být podle zákona o účetnictví provedena inventarizace pokladní hotovosti. O inventuře vyhotovuje pověřený pracovník zápis, kde uvede jednotlivé druhy bankovek a mincí, zapíše jejich počet. Výsledkem této činnosti může být zjištění, že skutečný stav hotovosti je shodný se stavem účetním, nebo že vznikl inventarizační rozdíl:

- přebytek, jestliže skutečný stav je vyšší než stav v účetnictví,
- schodek (manko), kdy skutečný stav je nižší než stav v účetnictví.

Inventarizační rozdíl musí být zaúčtován do účetnictví. Pokud je zjištěn schodek, je předepsán hmotně odpovědnému pracovníkovi k úhradě.

Příklad inventarizačního zápisu:

Pokladní výčetka					
V pokladně se dne 31. 3. 2014 nacházela tato hotovost:					
Hodnota	Ks	Částka	Hodnota	Ks	Částka
1 000,-	1	1 000,-	20,-	10	200,-
500,-	2	1 000,-	10,-	5	50,-
200,-	5	1 000,-	5,-	10	50,-
100,-	3	300,-	2,-	15	30,-
50,-	8	400,-	1,-	20	20,-
Celkem stav pokladny = 4 050,- Kč					
Stav pokladny podle účetnictví		4 100,- Kč			
Rozdíl = manko 50 Kč		Zúčtování: MD569/ D211			
Pokladnu vede:		Josef Veselý			
Inventuru provedl:		Jiří Novák			

Účtování inventarizačních rozdílů:

Text	MD	D
PPD - přebytek v pokladně	211	668
VPD - schodek v pokladně	569	211
VUD - předpis zaměstnanci k úhradě	335	668
VUD - úhrada srážkou ze mzdy	331	335
PPD - úhrada v hotovosti	211	335
VBU - úhrada na běžný účet	221	335

3. Ceniny - účet 213

Jedná se o majetek, který má jmenovitou hodnotu. Evidují se zde například poštovní známky, kolky, stravenky, telefonní karty. Analytická evidence se vede podle jednotlivých druhů cenin.

Spotřeba cenin se vyúčtuje do nákladů - např.:

- poštovní známky a telefonní karty - 518 - Ostatní služby,
- dálniční známky a kolky - 538 - Ostatní daně a poplatky.

Stravenky

Účtování stravenek záleží na tom, jestli účetní jednotka přispívá svým zaměstnancům na úhradu stravenek. Je to určitá forma nepeněžní výhody (benefitu). Zákon o dani z příjmů umožňuje, aby zaměstnavatel přispíval na závodní stravování zajišťované prostřednictvím jiných subjektů (restaurace apod.) až do výše 55 % ceny jednoho jídla za jednu směnu, maximálně však do výše 70 % stravného vymezeného pro zaměstnance při trvání pracovní cesty 5 až 12 hodin. Tento příspěvek si může vyúčtovat jako daňově uznatelný náklad.

Členění příspěvku na stravování:

- v rámci limitu - účtuje se na účet 527 - Zákonné sociální náklady - je to náklad daňově uznatelný,
- nad limit - účtuje se na účet 528 - Ostatní sociální náklady - zaměstnavatel může na stravenky přispívat i vyšší částkou, ale náklad je daňově neuznatelný.

Text	MD	D
VPD - nákup poštovních známek	213	211
VPD - nákup kolků	213	211
VUD - spotřeba kolků	538	213
VUD - spotřeba poštovních známek	518	213
FAP - nákup stravenek	213	321
Výdej stravenek - předpis zaměstnancům	335	213
Příspěvek zaměstnavatele (daňový náklad)	527	213
Příspěvek zaměstnavatele (daňově neuznatelný)	528	213
Přebytek cenin	213	668
Manko (schodek) na ceninách	569	213
Předpis zaměstnanci k úhradě	335	668
Úhrada srážkou ze mzdy	331	335
PPD - úhrada v hotovosti	211	335
VBU - úhrada na běžný účet	221	335

4. Bankovní účty - účet 221

Banky zřizují klientům různé bankovní účty, na nichž se účtuje o stavu a pohybu peněžních prostředků účetní jednotky. Ocenění tohoto majetku je v nominální hodnotě. Účetním dokladem je - výpis z běžného účtu (VBU). Banka účetní jednotce účtuje poplatky (např. za správu a vedení běžného účtu včetně výpisů z účtu). Je nutné vedení analytické evidence, pokud má účetní jednotka více účtů.

Na účtu 221 - Bankovní účty může být evidováno více účtů. Jde o tyto účty:

- běžný účet, na němž má účetní jednotka uloženy peněžní prostředky potřebné k financování své činnosti, tento účet vykazuje z hlediska majitele účtu zůstatek aktivní povahy.
- kontokorentní účet, na kterém jsou vedeny jak peněžní prostředky účetní jednotky, tak poskytnutý kontokorentní úvěr k překlenutí krátkodobého nedostatku prostředků na placení. V tomto případě může mít účet i pasivní zůstatek, jestliže poskytnutý úvěr nebyl vyrovnán.
- devizový účet, v případě obchodování se zahraničím jsou na něm uloženy peněžní prostředky v cizích měnách. Účtování je obdobné jako u valutové pokladny. Ke dni účetní závěrky musí být přepočten stav peněžních prostředků aktuálním kurzem podobně jako u valut a kurzový rozdíl musí být výsledkově zaúčtován. Pro devizový účet se vede analytická evidence pro jednotlivé druhy měn.
- termínované vklady, jsou vedeny v této účtové třídě, pokud mají výpovědní lhůtu do jednoho roku. Jinak jsou považovány za dlouhodobý finanční majetek.

Text	MD	D
Osobní vklad individuálním podnikatelem	221	491
Úhrada od odběratelů	221	311
Vratka přeplatku daně z příjmů	221	341
Vratka DPH	221	343
Připsané úroky na BÚ	221	662
Výběr pro osobní spotřebu	491	221
Úhrada dodavatelům	321	221
Výplata mezd zaměstnancům	331	221
Platba zálohy na daň z příjmů	341	221
Platba DPH	343	221
Platba úroků z úvěru	562	221
Úhrada nájemného	518	221
Úhrada poplatků bance	568	221

5. Bankovní úvěry

Rozhodující část cizích finančních zdrojů představují úvěry. Úvěr vyjadřuje ekonomický vztah mezi věřitelem a dlužníkem (účetní jednotkou), který vzniká při poskytnutí určitého obnosu peněžních prostředků k dočasnému použití s podmínkou návratnosti. S poskytnutím úvěru je spojen úrok, který je cenou zaplacenou věřiteli (bance) za zapůjčení peněz. Základním kritériem pro členění úvěru je doba, na kterou se úvěr poskytuje.

Bankovní úvěry se z hlediska účetnictví dělí na:

- dlouhodobé - poskytnuté na dobu delší než jeden rok. Účtuje se o nich v účtové třídě 4,
- krátkodobé - poskytnuté na dobu do jednoho roku. Účtuje se o nich v účtové skupině 23.

Krátkodobý bankovní úvěr - účet 231

V praxi se využívají dva způsoby čerpání úvěru:

- banka otevře speciální úvěrový účet, z něhož jsou propláceny dlužníkovy faktury a jiné závazky,
- banka převede celou částku úvěru na dlužníkův běžný účet.

Text	MD	D
VUU - úhrada FAP dodavatelům	321	231

VUU - poskytnutí úvěru	261	231
VBU - převod úvěru na běžný účet	221	261
VBU - úhrada úroků z úvěru	562	221
VBU - splátka úvěru	261	221
VUU - splátka úvěru	231	261

6. Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé finanční zdroje

Krátkodobý finanční majetek

Cenné papíry účtované v krátkodobém finančním majetku se člení na:

- majetkové cenné papíry k obchodování,
- dluhové cenné papíry k obchodování,
- dluhové cenné papíry držené do splatnosti se splatností do 12 měsíců,
- cenné papíry a podíly emitované účetní jednotkou (vlastní dluhopisy).

Důležitým kritériem pro zařazení cenných papírů do 2. účtové třídy je to, že účetní jednotka má v úmyslu držet tento majetek krátkodobě a to pouze po dobu 12 měsíců. Pro evidenci je vymezena účtová skupina 25 - Krátkodobé cenné papíry a podíly a pořizovaný krátkodobý finanční majetek.

Při pořizování se využívá kalkulačního účtu 259 - Pořizování krátkodobého finančního majetku. Majetek se oceňuje se pořizovací cenou, jejíž součástí jsou i poplatky a provize související s pořízením. Evidenci je potřeba vést podle druhů cenných papírů, podle jmenovitých hodnot a emitentů.

Prodej cenných papírů se účtuje na výnosový účet 661 - Tržby z prodeje cenných papírů a podílů a pořizovací cena se zaúčtuje na účet 561 - Prodané CP a podíly.

Druhy krátkodobého finančního majetku

Majetkové cenné papíry k obchodování (účet 251)

Majetkové cenné papíry jsou pořizovány s úmyslem dosáhnout zisku z jejich prodeje v krátkodobém horizontu, maximálně však do 1 roku. Na tento účet se účtují hlavně nakoupené akcie na burze cenných papírů. Při pořízení se tyto cenné papíry oceňují pořizovací cenou. Ke konci účetního období se oceňují reálnou hodnotou. Analytické účty se vedou podle jednotlivých druhů cenných papírů. Účetní jednotce plynou z tohoto majetku:

- výnosy, které se účtují do finančních výnosů na účet 666 - Výnosy z krátkodobého finančního majetku,
- zisk vyplývající z rozdílu mezi jejich cenou pořizovací a cenou prodejní.

text	MD	D
Nákup cenných papírů	259	221 (211, 379)
Poplatky a provize makléřům a burzám	259	221 (211, 379)
Zařazení cenných papírů do majetku	251	259
Přijatý podíl na zisku	221 (211, 378)	666
Prodej cenných papírů	221 (211, 378)	661
Vyúčtování pořizovací ceny cenných papírů	561	251
Zvýšení reálné hodnoty majet. cenných papírů	251	664
Snížení reálné hodnoty majet. cenných papírů	564	251

Dluhové cenné papíry k obchodování (účet 253)

Dluhové cenné papíry slouží k tomu, aby si emitent (vydavatel cenných papírů) opatřil finanční prostředky. Zavazuje se, že zapůjčenou částku včetně úroku musí splatit věřiteli v určené době.

Účetní jednotka, která je nakupuje, nemá v úmyslu držet je do splatnosti, ale hodlá je prodat do 1 roku. Dluhové cenné papíry poskytují věřiteli výnos v podobě úroku, který se účtuje do finančních výnosů na účet 666 - Výnosy z krátkodobého finančního majetku a podobně jako u majetkových CP zisk z prodeje vyplývající z rozdílu mezi jejich pořizovací cenou a prodejní cenou.

Dluhové cenné papíry držené do splatnosti (účet 256)

Dluhopisy mají stanovenou splatnost a účetní jednotka má úmysl, záměr a schopnost držet je do splatnosti, nepořídila je za účelem obchodování s nimi.

text	MD	D
Nákup dluhových cenných papírů	253 (256)	211 (221, 379)
Naběhlý úrokový výnos za dobu držby CP	253 (256)	666
Výplata úroku	211 (221, 378)	253 (256)
Výplata dluhového cenného papíru	211 (221, 378)	253 (256)

Krátkodobé finanční zdroje

Pro krátkodobé finanční zdroje je ve směrné účtové osnově určena účtová skupina 24 (Krátkodobé finanční výpomoci).

Emitované krátkodobé dluhopisy - účet 241

Jedná se o peníze, které podnik získá prostřednictvím finančního trhu, např. emisí krátkodobých dluhopisů. S emisí jsou spojeny náklady - provize, náklady na tisk, případně na registraci ve Středisku cenných papírů apod. Dále jsou dluhopisy upsány, ale ještě nebyly upisovateli zaplacený - vzniká pohledávka. Po uplynutí doby splatnosti dluhopisů se vyplácí majitelům dluhopisů úrok a vrací se jim půjčená jistina.

text	MD	D
Emise dluhopisů - vznik pohledávky	375	241
VBU - odkoupení dluhopisů věřitelem	221	375
VBU - zaplacení emitentem v den splatnosti	241	221
VBU - zaplacení úroku	562	221

Krátkodobé finanční výpomoci - účet 249

Účet 249 se využívá pro krátkodobé půjčky od jiných subjektů než bank.

text	MD	D
VBU - přijaté krátkodobé finanční výpomoci	221	249
Vyúčtování úroku	562	249
VBU - vrácení krátkodobé finanční výpomoci	249	221

Název tematického celku: *Finanční účty (vzdělávací materiál)*

1. Charakteristika finančních účtů

U následujícího krátkodobého majetku rozhodněte, na jaký účet bude majetek účtován. U každého účtu stanovte, zda se jedná o účet aktivní nebo pasivní.

text	Číslo účtu	Druh účtu
Majetkové cenné papíry - akcie		
Dluhové cenné papíry určené k obchodování		
Dluhové cenné papíry držené do splatnosti		
Emitované krátkodobé dluhopisy		
Krátkodobé finanční výpomoci		

Pro zpracování následujících úkolů vytvořte v Excelu tabulky a proveďte do nich zaúčtování dle zadání hospodářských operací.

2. Pokladna - účet 211

Zapište následující účetní případy do pokladního deníku. Doplňte doklad a vypočítejte konečný zůstatek v pokladním deníku.

dat.	text	částka	dat.	text	částka
1. 1.	Počáteční zůstatek	3 000,-	12. 1.	Tržby za zboží	10 000,-
15. 1.	Nákup kanc. potřeb	500,-	18. 1.	Úhrada nájemného	4 000,-
6. 1.	Nákup zboží	2 000,-	20. 1.	Tržba za službu	13 000,-

Napište účtovací předpis k následujícím účetním případům a doplňte chybějící částky. Pro výpočet DPH použijte základní sazbu.

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	PPD	Tržba za prodané zboží	12 800,-		
		DPH			
2.	VPD	Oprava kopírky	2 420,-		
3.	VPD	Nákup kancelářských potřeb	850,-		
4.	VPD	Nákup čisticích prostředků	380,-		
5.	PPD	Tržba zaprodané výrobky	10 600,-		
		DPH			
6.	VPD	Nákup počítače	40 600,-		
7.	VPD	Nákup známek	180,-		
8.	VPD	Výběr podnikatele pro osobní spotřebu	10 000,-		
9.	VPD	Výplata mezd zaměstnancům	45 000,-		
10.	VPD	Odvod přebytečné hotovosti na účet	30 000,-		
11.	VPD	Výplata cestovného	500,-		
12.	PPD	Tržba za poskytnuté služby	25 000,-		
		DPH			

13.	PPD	Výběr hotovosti do pokladny	10 000,-		
14.	VPD	Při inventarizaci zjištěn schodek	30,-		
15.	VUD	Schodek předepsán k náhradě			
16.	PPD	Úhrada schodku zaměstnancem			
17.	PPD	Přebytek v pokladně	40,-		

Podle pokladní knihy byl zjištěn účetní stav hotovosti 18 295,- Kč. V pokladně bylo nalezeno:

Hodnota	Ks	Částka	Hodnota	Ks	Částka
5 000,-	1		100,-	8	
2 000,-	4		50,-	1	
1 000,-	3		20,-	1	
500,-	2		5,-	1	
200,-	1		1,-	4	

Vyčíslete a zaúčtujte případný inventarizační rozdíl. V případě manka zaúčtujte předpis zaměstnanci k úhradě.

Valutová pokladna

Účetní jednotka používá pro přepočítání EUR na Kč po celý rok pevný kurz (kurz vyhlášený k prvnímu dni účetního období činil 27,50 Kč). Pro valutovou pokladnu používá analytický účet 211/2. Před nákupem valut nebyl ve valutové pokladně žádný počáteční zůstatek.

Kurz ČNB na konci účetního období byl 27 Kč /1 EUR.

č.	doklad	text	EUR	Kč	MD	D
1.	PPD	Nákup valut v bance, příjem do valutové pokladny	400,-			
2.	VPD	Zaplacena záloha na služební cestu	300,-			
3.	VUD	Vyúčtování zahraniční služební cesty	350,-			
4.	VPD	Doplatek zahraniční služební cesty				
5.	VUD	Kurzový rozdíl na konci období				

3. Ceniny - účet 213

č.	doklad	text	částka	MD	D
1.	VPD	Nákup poštovních známek do zásoby	260,-		
2.	VUD	Použití kolků na správní poplatky	1 000,-		
3.	VPD	Nákup telefonních karet do zásoby	1 000,-		
4.	VUD	Použití poštovních známek	78,-		
5.	VPD	Nákup el. dálniční známky	2 300,-		
6.	VUD	Při inventarizaci zjištěn schodek na poštovních známkách	26,-		
7.	VUD	Inventarizační schodek kolků	50,-		
8.	VUD	Schodek předepsán k odpovědnému zaměstnanci k náhradě			
9.	PPD	Úhrada schodku zaměstnancem			
10.	FAP	Nákup stravenek pro zaměstnance	30 000,-		
11.	PPD	Prodej stravenek zaměstnancům	10 000,-		

12.	VUD	Vyúčtování 55 % hodnoty stravenky	16 500,-		
13.	VUD	Daňově neuznatelná část	3 500,-		
14.	VBU	Úhrada FAP za stravenky			

4. Bankovní účty - účet 221

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	VBU	Úhrada od odběratele	12 100,-		
2.	VBU	Úhrada dodavateli	24 200,-		
3.	VBU	Výplata mezd zaměstnancům	120 400,-		
4.	VBU	Úhrada za poradenské služby	5 000,-		
5.	VBU	Úhrada za spotřebu energie	36 300,-		
6.	VBU	Výběr hotovosti do pokladny	10 000,-		
7.	VBU	Splátka úvěru	20 000,-		
8.	VBU	Platba úroků z úvěru	3 500,-		
9.	VBU	Úhrada poplatků za vedení účtu	300,-		
10.	VBU	Přijatý úrok z vkladu	120,-		
11.	VBU	Úhrada zálohy na daň z příjmů	50 000,-		
12.	VBU	Odvod daně z přidané hodnoty	42 000,-		
13.	VBU	Přijatá tržba za poskytnutou službu	60 500,-		

5. Bankovní úvěry

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	VUU	Úhrada dodavateli	38 000,-		
2.	VUU	Přijatý krátkodobý bankovní úvěr	100 000,-		
3.	VUU	Splátka krátkodobého úvěru	8600,-		

6. Krátkodobý finanční majetek

číslo	doklad	text	částka	MD	D
1.	VBU	Nákup obchodovatelných akcií	30 000,-		
2.	VBU	Provize obchodníkovi s CP	1 000,-		
3.	VUD	Převzetí akcií do majetku firmy			
4.	VUD	Vyúčtování nároku na podíl na zisku	1 700,-		
5.	VBU	Prodej akcií v tržní ceně	38 000,-		
6.	VUD	Vyúčtování úbytku prodaných akcií	31 000,-		

7. Kontrolní otázky

- 1) Vymenujte majetek, o kterém se účtuje v účtové třídě 2. Charakterizujte ho.
- 2) Kdy se využívá účet 261 Peníze na cestě? Uveďte příklady účtování.
- 3) Popište formy platebního styku a doklady, které se využívají.
- 4) Vymenujte druhy cenin.
- 6) Popište účtování inventarizačních rozdílů v pokladně.
- 7) Charakterizujte cenné papíry, o kterých se účtuje v 2. účtové třídě.

Název tematického celku: Účetní uzávěrka
Anotace: Tematický celek shrnuje poznatky z účetnictví. Obsahuje sestavení počáteční rozvahy, účtování základních operací v souvislosti s majetkem, zdroji krytí, náklady a výnosy, provedení účetní uzávěrky, vyčíslení a posouzení výsledku hospodaření účetní jednotky a výpočet daně z příjmů.
Klíčová slova: Rozvaha, účtový rozvrh, účty rozvahové a výsledkové, účetní knihy, předkontace, závěrkové účty, výsledek hospodaření v jednotlivých stupních, daň z příjmů.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v předmětu Účetnictví a dalších odborných předmětech jako je Ekonomika a Management, Podnikání a právo, Daňový a finanční systém a všeobecně vzdělávacím předmětu Výpočetní technika.
Obsah tematického celku: 1) Počáteční rozvaha. 2) Vyplnění účetních knih - finančního deníku, hlavní knihy. 3) Uzávěrka účtů. 4) Výpočet výsledku hospodaření v jednotlivých stupních. 6) Výpočet daně z příjmů. 7) Závěrečná rozvaha a výsledovka.
Metodické postupy a organizace výuky: V tomto tematickém celku využívá žák teoretických znalostí k řešení praktických situací. Samostatně řeší zadané úkoly. Při práci využívá účtový rozvrh, daňové a účetní předpisy. Zjištěné výsledky na závěr žáci společně posuzují a interpretují.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) sestaví počáteční rozvahu, 2) zaúčtuje počáteční zůstatky a účetní případy do deníku a hlavní knihy, 3) uzavře účty a konečné zůstatky převede na závěrkové účty, 4) zjistí výsledek hospodaření v jednotlivých stupních, 6) vypočte daň z příjmů, 7) sestaví závěrečnou rozvahu a popíše o výkazy.
Literární zdroje a jiné prameny: <i>Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.</i> <i>Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.</i> Štohl, P. <i>Učebnice účetnictví 2. díl</i> Znojmo, Nakladatelství Ing. Pavel Štohl, s.r.o., 2023. ISBN 978-80-88221-78-4. <i>Vyhláška č. 500/ 2002 Sb., v platném znění.</i> <i>České účetní standardy.</i>

Název tematického celku: Účetní uzávěrka (učební text)

Učební text se zabývá zpracováním souvislého příkladu v účetnictví právnické osoby od počátku účetního období - sestavením počáteční rozvahy, účtováním základních účetních operací v průběhu účetního období, provedením účetní uzávěrky, vyčíslením výsledku hospodaření účetní jednotky v jednotlivých stupních a výpočtem daně z příjmů.

1. Počáteční rozvaha

Rozvaha je jedním ze základních výkazů účetní jednotky. Podává přehled o druzích majetku účetní jednotky (AKTIVA) a finančních zdrojích, ze kterých byl majetek pořízen (PASIVA). Sestavuje se v peněžním vyjádření k určitému datu (rozvahovému dni) jako rozvaha počáteční nebo rozvaha konečná. Správně sestavená rozvaha musí splňovat základní bilanční rovnici - tzn., že součet aktiv se musí rovnat součtu pasiv (AKTIVA = PASIVA). Tato rovnice platí vždy bez ohledu na množství a druh uskutečněných hospodářských operací.

Zjednodušená struktura rozvahy

AKTIVA	Rozvaha k ... (Kč)	PASIVA
1. Dlouhodobý majetek		1. Vlastní zdroje
1.1. Dlouhodobý hmotný majetek		1.1. Základní kapitál
1.2. Dlouhodobý nehmotný majetek		1.2. Fondy
1.3. Dlouhodobý finanční majetek		1.3. Výsledek hospodaření
2. Oběžný majetek		2. Cizí zdroje
2.1. Zásoby		2.1. Úvěry
2.2. Krátkodobý finanční majetek		2.2. Ostatní závazky
2.3. Pohledávky		
AKTIVA celkem		PASIVA celkem

Při sestavení rozvahy je potřeba dodržet zásadu bilanční kontinuity (návaznosti jednotlivých účetních období) - jednotlivé zůstatky aktiv a pasiv za běžné období (k 31. 12.) se musí shodovat s počátečními stavy aktiv a pasiv v následujícím účetním období (k 1. 1.).

2. Účetní knihy - deník, hlavní kniha

Účetní případy se zaznamenávají účetními zápisy do účetních knih. Podnikatelské subjekty, které vedou účetnictví, účtují:

- v deníku, v němž účetní zápisy uspořádají z hlediska časového (chronologicky) a jímž prokazují zaúčtování všech účetních případů v účetním období,
- v hlavní knize, v níž účetní zápisy uspořádají z hlediska věcného (systematicky),
- v knihách analytické evidence.

Deník

Všeobecný (finanční deník) obsahuje všechny účetní případy, které vznikly ve sledovaném účetním období. Deník spojuje účetní doklady s hlavní knihou. V deníku nesmí být prováděny dodatečné úpravy a vpisování. Napomáhá k odhalení chyb v hlavní knize. Každá účetní

jednotka může vést buď jeden deník, nebo více deníků. Většina účetních jednotek však vede pro větší přehlednost více deníků. Každý deník je veden pro danou účetní oblast, např. deník vydaných faktur, deník přijatých faktur. V deníku by měly být o každém účetním dokladu uvedeny základní údaje (číslo daného účetního dokladu, jeho krátký slovní popis, datum vystavení účetního dokladu, účtovací předpis a částka). Účetní zápisy musí být uspořádány tak, aby umožnily přezkoušení všech účetních případů z hlediska správnosti zaúčtovaných částek do příslušného období, na správné účty a správné strany.

Ukázka deníku:

Pol.	Dat.	Doklad	Text	Kč	Účtovací předpis	
					MD	D
1	10.1.	FAP1	Nákup materiálu	15 000	111	321
2	11.1.	FAV1	Prodej výrobků	20 000	311	601

Hlavní kniha

Hlavní kniha obsahuje syntetické účty podle účtového rozvrhu. Musí v ní být zaúčtovány všechny položky evidované v deníku. Podle zákona o účetnictví účtují účetní jednotky v hlavní knize o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků včetně dluhů a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření. Všechny účetní zápisy jsou v hlavní knize zachyceny souvztažně a podvojně.

Účty obsahují minimálně tyto informace:

- zůstatky účtů ke dni, k němuž se otevírá hlavní kniha (PZ),
- souhrnné obraty strany Má dáti a Dal účtů, nejvýše za kalendářní měsíc,
- zůstatky účtů ke dni, ke kterému se sestavuje účetní závěrka (KZ).

Účty hlavní knihy se otevírají na počátku účetního období na základě údajů závěrkového účtu 702 - Konečný účet rozvažný. Účtování počátečních stavů se provede podvojným účetním zápisem prostřednictvím účtu 701 - Počáteční účet rozvažný. Počáteční stavy aktivních účtů se účtují na vrub těchto účtů a ve prospěch účtu 701, počáteční stavy pasivních účtů se účtují podvojným zápisem ve prospěch účtů pasivních a vrub účtu 701.

Zisk (popř. ztráta), který byl při uzavírání účetních knih převeden ve prospěch (popř. na vrub) účtu 702 z účtu 710 - Účet zisků a ztrát, se při otevírání účetních knih zaúčtuje na účet 431 - Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení se souvztažným zápisem na vrub (v případě zisku) nebo ve prospěch (v případě ztráty) účtu 701. Na účtu 431 zůstává výsledek hospodaření až do doby jeho vypořádání.

text	MD	D
Účtování zisku na konci účetního období	710	702
Účtování ztráty na konci účetního období	702	710
Účtování zisku na počátku následujícího účetního období	701	431
Účtování ztráty na počátku následujícího účetního období	431	701

Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení

Způsob vypořádání výsledku hospodaření a pořadí rozdělení zisku (popř. způsob úhrady ztráty) stanoví (v závislosti na právní formě podnikání) příslušná právní norma nebo jiný obecně závazný předpis, společenská smlouva, stanovy obchodní společnosti, stanovy družstva

nebo rozhodnutí valné hromady. O způsobu využití výsledku hospodaření musí být rozhodnuto v průběhu účetního období. Na konci období už účet 431 nesmí vykazovat zůstatek.

Rozdělení zisku:

text	MD	D
Příděl rezervnímu fondu (nedělitelnému fondu)	431	421 (422)
Příděl statutárnímu fondu	431	423
Příděl ostatním fondům	431	427
Podíly na zisku společníkům	431	364
Srážková daň z podílů na zisku	364	342
Navýšení základního kapitálu	431	419
Úhrada ztráty z minulých let	431	429
Převedení zisku do následujícího období	431	428

Vypořádání ztráty:

text	MD	D
Čerpání zákonného rezervního fondu	421	431
Čerpání statutárního a ostatních fondů	423	431
Snížení základního kapitálu	419	431
Z nerozděleného zisku minulých let	428	431
Předpis ztráty společníkům (u s.r.o.)	354	431
Převedení na účet - Neuhrazená ztráta min. let	429	431

Přípravné práce před účetní uzávěrkou

Po zaúčtování všech účetních případů, které do příslušného účetního období spadají, je potřeba provést přípravné práce před účetní uzávěrkou. Přípravné práce zahrnují např.:

- provedení inventarizace majetku a závazků, průúčtování případných inventarizačních rozdílů,
- zaúčtování dohadných položek, tj. pohledávek a závazků, které patří do běžného období, ale jejich přesná výše zatím není známá, úhrada bude v příštím období,
- zaúčtování tvorby, nebo rozpuštění rezerv zákonných i ostatních,
- zaúčtování kurzových rozdílů, kdy se hodnota majetku a závazků v cizí měně přepočítá kurzem ČNB k poslednímu dni účetního období,
- zaúčtování časového rozlišení nákladů a výnosů, aby byly správně zařazeny do účetního období, se kterým časově a věcně souvisí.

Bez uvedených hospodářských operací by zůstatky na rozvahových účtech věrně nezobrazovaly stav majetku a zdrojů. Výsledek hospodaření by nebyl vyčíslen ve správné výši.

text	MD	D
Inventarizace		
Přirozený úbytek u zboží (materiálu) v rámci normy	504 (501)	132 (112)
Přirozený úbytek u výrobků	583	123
Manko (škoda) na zboží (materiálu)	549	132 (112)
Manko v pokladně (u cenin)	569	211 (213)
Přebytek u zboží (materiálu)	132 (112)	648
Přebytek u výrobků	123	583

Přebytek v pokladně (u cenin)	211 (213)	668
Dohadné položky		
Nevyfakturovaná dodávka zboží (materiálu)	131 (111)	389
Zásoby		
Vyfakturovaná (do konce účetního období nepřevzatá) dodávka zboží (materiálu)	139 (119)	131 (111)
Tvorba a zúčtování rezerv		
Tvorba zákonné rezervy na opravu DM	552	451
Čerpání (rozpuštění) zákonné rezervy	451	552
Zaúčtování kurzových rozdílů		
Kurzový zisk valutové pokladny (devizového účtu)	211 (221)	663
Kurzová ztráta valutové pokladny (devizového účtu)	563	211 (221)
Kurzový zisk u pohledávky k 31. 12.	311	663
Kurzový zisk u závazku k 31. 12.	321	663
Kurzová ztráta u pohledávky k 31. 12.	563	311
Kurzová ztráta u závazku k 31. 12.	563	321
Časové rozlišení nákladů a výnosů (nájemné)		
Náklady příštích období	381	221
Výnosy příštích období	221	384
Příjmy příštích období	385	602
Výdaje příštích období	518	383

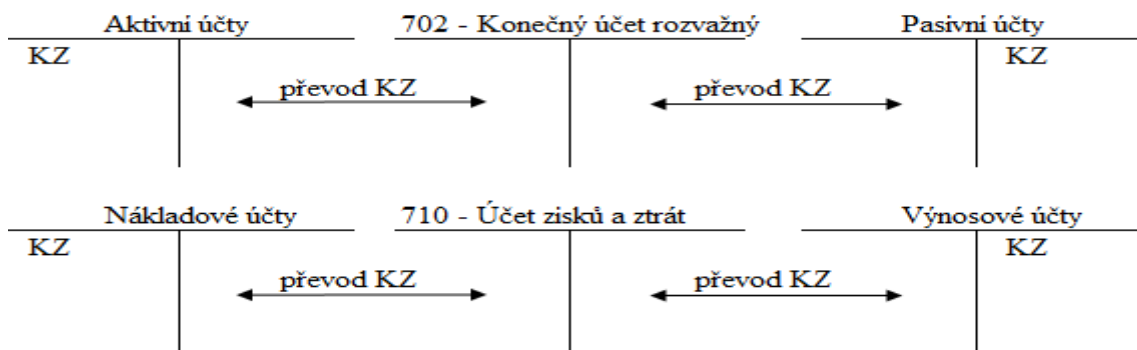
3. Uzávěrka účtů

Po zaúčtování všech účetních případů do účetního období se provádí účetní uzávěrka s následujícím obsahem:

- výpočet obrátů Má dáti a Dal jednotlivých syntetických účtů,
- zjištění konečných zůstatků aktivních a pasivních účtů,
- zjištění konečných zůstatků nákladových a výnosových účtů.

Zůstatky všech účtů, na kterých bylo v průběhu účetního období účtováno, jsou následně převedeny na dvojici uzávěrkových účtů. Zůstatky rozvahových účtů jsou zaúčtovány na účet 702 - Konečný účet rozvažný, zůstatky výsledkových účtů na účet 710 - Účet zisků a ztrát.

Schéma účtování:

4. Výpočet výsledku hospodaření v jednotlivých stupních

Výsledek hospodaření účetní jednotky je důležitým ukazatelem v rámci ekonomického řízení podnikatelského subjektu. Umožňuje posoudit hospodaření účetní jednotky a sestavení kvalitního plánu hospodaření pro další období.

Druhy výsledku hospodaření:

- a) výsledek hospodaření před zdaněním (hrubý účetní zisk),
- b) výsledek hospodaření po zdanění (disponibilní zisk).

Struktura hrubého účetního zisku:

- a) provozní výsledek hospodaření,
- b) finanční výsledek hospodaření.

V tabulce je uveden způsob výpočtu jednotlivých složek výsledku hospodaření účetní jednotky, kde od jednotlivých skupin výnosů jsou odečteny příslušné náklady.

Druh výsledku hospodaření	Výpočet	
Provozní výsledek hospodaření	provozní výnosy (účetová skupina 60 až 64)	- provozní náklady (účetová skupina 50 až 55 a 58)
Finanční výsledek hospodaření	finanční výnosy (účetová skupina 66)	- finanční náklady (účetová skupina 56, 57)

Součet provozního a finančního výsledku hospodaření se nazývá **Výsledek hospodaření za běžnou činnost** a je uveden ve Výkazu zisků a ztrát po zdanění daní z příjmů.

Celkový výsledek hospodaření je uveden ve dvojím pojetí. **Výsledek hospodaření před zdaněním** (tzv. hrubý účetní zisk nebo ztráta). **Výsledek hospodaření po zdanění** (tzv. disponibilní zisk) se vypočítá, když se od hrubého účetního zisku odečte daň z příjmů.

5. Výpočet daně z příjmů

V účetnictví se zjistí výsledek hospodaření před zdaněním, který je nutné podle zákona o daních z příjmů upravit na daňový základ. Úpravy probíhají mimo účetnictví a spočívají v tom, že hrubý výsledek hospodaření se upravuje o náklady a výnosy daňově neuznatelné a další položky, o které je možné snížit daňový základ (např. daňovou ztrátu, dary apod.). Upravený základ daně se zaokrouhlí na tisíce Kč směrem dolů a vynásobí platnou sazbou daně z příjmů právnických osob (pro rok 2024 je sazba daně 21 %). Po výpočtu daně z příjmů je možné uplatnit slevu na dani.

Zjištěná daňová povinnost se zaúčtuje do účetnictví a je nutné daň zaplatit místně příslušnému finančnímu úřadu v řádném termínu do 31. 3. roku následujícího po skončení účetního období. Firmy, které podléhají účetnímu auditu a využívají služeb daňového poradce, mají odklad o 3 měsíce do 30. 6.

Postup při převodu účetního výsledku hospodaření na základ daně, výpočet daňové povinnosti a disponibilního zisku (zisku po zdanění):

<u>Účetní systém</u>	<u>Daňový systém</u>
Výnosy (6. účtová třída) - Náklady (5. účtová třída)	
= Účetní výsledek hospodaření (hrubý, před zdaněním) →	Účetní výsledek hospodaření + náklady daňově neuznatelné - výnosy nezahrnované do základu daně ± rozdíl mezi účetními a daňovými odpisy
	= Základ daně
	- odčitatelné položky
	= Základ daně snížený o odčitatelné položky x sazba daně z příjmů PO
	= Daň z příjmů splatná
	- slevy na dani
- Daň z příjmů splatná ← ± Daň z příjmů odložená	= Daň z příjmů splatná
= Disponibilní zisk (zisk po zdanění)	

Náklady daňově neúčinné

Náklady daňově neúčinné ovlivňují pouze účetní výsledek hospodaření, ale nesnižují základ daně. Vybrané účty zachycují náklady vždy nedaňové, u jiných je k rozlišení daňového a nedaňového základu využito analytické evidence.

Příklady nedaňových nákladů:

účet	text
512	Cestovné nad limit daný právním předpisem
513	Náklady na reprezentaci (pohoštění a občerstvení)
528	Ostatní sociální náklady (účtuje se zde příspěvek zaměstnavatele na stravenky nad limit uvedený v ZDP)
543	Dary (mohou být odčitatelnou položkou)
545	Ostatní pokuty a penále
549 569 582	Manka a škody (daňově neuznatelný je rozdíl mezi výší manka nebo škody a částkou náhrady, výjimku tvoří škody vzniklé v důsledku živelných pohrom a škody způsobené podle potvrzení policie neznámým pachatelem)
551	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku - tj. rozdíl mezi účetními a daňovými odpisy, jestliže jsou účetní odpisy vyšší než daňové, rozdíl se přičítá, v opačném případě se odečítá.
554	Tvorba a zúčtování ostatních rezerv
574	Tvorba a zúčtování finančních rezerv
584	Tvorba a zúčtování mimořádných rezerv
559	Tvorba a zúčtování opravných položek z provozní činnosti
579	Tvorba a zúčtování opravných položek ve finanční oblasti
589	Tvorba a zúčtování opravných položek v mimořádné činnosti

Výnosy nezahrnované do základu daně:

Výnosy nezahrnované do základu daně byly zdaněny u zdroje srážkovou daní nebo jsou od daně osvobozeny. Jedná se například o podíly na zisku. Podíly na zisku se zaúčtují na účet 665 - Výnosy z dlouhodobého finančního majetku nebo 666 - Výnosy z krátkodobého finančního majetku.

Odčitatelné položky od základu daně:

Základ daně je dále možné snížit o odčitatelné položky. Pravidla pro jejich uplatnění jsou uvedena v § 34:

a) ztráta z minulých let - od základu daně lze odečíst daňovou ztrátu, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se daňová ztráta vyměřuje,

b) bezúplatné plnění - od základu daně sníženého podle § 34 lze odečíst hodnotu bezúplatného plnění, pokud tato hodnota činí alespoň 2000 Kč, v úhrnu lze odečíst nejvýše 30 % ze základu daně sníženého podle § 34. V § 20 zákona o dani z příjmů (ZDP) je stanoveno, komu je možno toto bezúplatné plnění poskytnout, např. - právnickým osobám na financování vědy, školství, kultury, zdravotnictví, sport, sociální účely, charitativní účely.

Slevy na dani

Základním rozdílem mezi odčitatelnou položkou a slevou na dani je skutečnost, že odčitatelná položka je odečítána od daňového základu, zatímco sleva na dani se odečítá až od vypočtené daňové povinnosti. Fyzické i právnické osoby mohou využít slevy na dani například za zaměstnání osob se změněnou pracovní schopností (§ 35 ZDP).

Účtování splatné daně z příjmů:

text	MD	D
Bezhotovostní úhrada zálohy na daň z příjmů PO	341	221
Předpis daně z příjmů z běžné činnosti	591	341
Předpis daně z příjmů z mimořádné činnosti	593	341

6. Závěrečná rozvaha a výsledek

Ke konci účetního období (k 31. 12.) se sestavuje závěrečná rozvaha a výkaz zisku ztráty (dříve výsledek). Sestavení těchto výkazů (spolu s přílohou) je součástí účetní závěrky v daném účetním období. Účelem účetní závěrky je poskytnout potřebné informace o stavu majetku a závazků, finanční situaci účetní jednotky, nákladech, výnosech a výsledku hospodaření.

Účetní výkazy se předkládají spolu s přiznáním k dani z příjmů na příslušný finanční úřad. Částky ve výkazech se uvádějí v tisících Kč a výkazy sestavují se buď v plném, nebo ve zjednodušeném rozsahu.

V rozvaze jsou uvedeny hodnoty majetku a závazků za příslušné účetní období. Aktiva jsou uvedena v historických cenách (brutto), v dalším sloupci jsou uvedeny částky (korekce), které hodnotu majetku snižují. Jedná se především o opravné položky a oprávky. Třetí sloupec obsahuje hodnoty (netto), tj. aktuální reálnou hodnotu majetku ke dni účetní závěrky. Pasiva se vykazují pouze v hodnotách netto za běžné i minulé období. Oba výkazy je možné vyhledat na internetových stránkách v plném a zjednodušeném rozsahu.

Název tematického celku: Účetní uzávěrka (vzdělávací materiál)

Vzdělávací materiál obsahuje dva příklady. V prvním příkladu si ověříte základní znalosti účtování jednotlivých účetních případů a také pochopení procesu účtování v průběhu celého účetního období včetně uzavření účtů, výpočtu výsledku hospodaření a sestavení počáteční a konečné rozvahy. Druhý příklad je zaměřen na výpočet výsledku hospodaření v jednotlivých stupních, výpočet daně z příjmů a disponibilního zisku účetní jednotky.

Příklad č. 1

1.1 Počáteční rozvaha

Sestavte počáteční rozvahu z rozvahových položek uvedených v deníku.

1.2 Účetní knihy - deník, hlavní kniha

1.2.1 Deník:

Účetní jednotka ALDO s.r.o. je plátce DPH a zásoby vede způsobem A. Do deníku doplňte účtovací předpis a částky k jednotlivým účetním případům. Pro výpočet DPH použijte základní sazbu.

Poř.	Doklad	Text	Účtovací předpis		Kč
			MD	D	
1.	VUD	PZ – hmotné movité věci a jejich soubory			600 000
2.	VUD	PZ - výsledek hospodaření ve schval. řízení			600 000
3.	VUD	PZ - oprávkky k SAMV			150 000
4.	VUD	PZ - nerozdělený zisk minulých let			190 000
5.	VUD	PZ - zboží			500 000
6.	VUD	PZ - rezervní fond			80 000
7.	VUD	PZ - odběratelé			809 500
8.	VUD	PZ - pokladna			29 500
9.	VUD	PZ - výrobky			150 000
10.	VUD	PZ - materiál			150 000
11.	VUD	PZ - bankovní účet			401 000
12.	VUD	PZ - základní kapitál			
13.	VUD	PZ - dodavatelé			260 000
14.	VUD	PZ - daň z příjmů právnických osob			35 000
15.	VUD	PZ - zaměstnanci			300 000
		Účetní případy:			
16.	PPD	Výběr peněz z BÚ do pokladny			300 000
17.	VPD	Výplata mezd v hotovosti zaměstnancům			300 000
18.	VBU	Zúčtování výběru hotovosti			300 000
19a.	VUD	Rozdělení zisku - příděl rezervnímu fondu			100 000
19b.		příděl fondu odměn			150 000
19c.		odměny společníkům			200 000
19d.		nerozdělený zisk			150 000
20a.	FAP	Za nakoupené zboží - cena bez DPH			80 000
20b.		Vyúčtování DPH			
21.	VBU	Úhrada od odběratelů			200 000
22.	VBU	Úhrada dlužné daně z příjmů PO			35 000
23.	VBU	Přijetí krátkodobého úvěru, převod na účet			200 000

24.	Př	Příjemka zboží			80 000
25.	VBU	Úhrada od odběratelů			420 000
26.	VBU	Úhrada za zboží dodavateli			96 800
27.	VBU	Přijaté úroky			1 000
28.	VBU	Poplatky za vedení účtu			800
29.	Vý	Výdej materiálu do výroby			20 000
30.	VUD	Zvýšení stavu výrobků			120 000
31a.	ZVL	a - hrubé mzdy zaměstnanců			200 000
31b.		b - soc. a zdrav. pojištění zaměstnanci			
31c.		c - daň z příjmů ze závislé činnosti			21 000
32.	VUD	Soc. a zdrav. pojištění - zaměstnavatel			
33.	VBU	Úhrada sociálního a zdravotního pojištění			
34a.	FAV	Za prodané zboží - tržba			200 000
34b.		Vyúčtování DPH			
35.	Vý	Výdejka zboží při prodeji			100 000
36.	VPD	Proplacení cestovného			2 000
37.	VPD	Proplacení opravy stroje			1 000
38.	VPD	Úhrada nájemného			2 000
39a.	FAV	Za prodané zboží - tržba			100 000
39b.		Vyúčtování DPH			
40.	Vý	Úbytek prodaného zboží			60 000
41a.	FAV	Za prodané výrobky			100 000
41b.		Vyúčtování DPH			
42a.	PPD	Tržba za zboží			20 000
42b.		Vyúčtování DPH			
43.	Vý	Úbytek prodaného zboží			12 000
44.	VUD	Spotřeba materiálu			50 000
45a.	PPD	Tržba za prodané zboží			20 000
45b.		Vyúčtování DPH			
46.	Vý	Úbytek prodaného zboží			12 000
47a.	FAV	Za prodané výrobky			100 000
47b.		Vyúčtování DPH			
48.	Vý	Úbytek výrobků prodejem			100 000
49.	VPD	Za službu právníkovi zapláceno			5 000
50a.	FAP	Nákup stroje			100 000
50b.		Vyúčtování DPH			
51.	VUD	Vnitropodniková faktura za dopravu stroje			1 000
52.	FAP	Za montáž stroje (neplátce DPH)			1 000
53.	VUD	Zařazení stroje do užívání			
54a.	FAV	Prodej nepotřebného stroje			150 000
54b.		Vyúčtování DPH			
55.	VUD	Vyúčtování zůstatkové ceny			80 000
56.	VUD	Vyřazení stroje z užívání ve vstupní ceně			200 000
57.	VPD	Pohoštění obchodního partnera			2 000
58.	VUD	Odpisy samostatných movitých věcí			30 000
59.	VUD	Inventarizační rozdíly - přebytek výrobků			3 000
60.	VUD	Manko na materiálu nad normu			1 000

61.	VUD	Předpis k úhradě zaměstnanci			1 000
62.	PPD	Úhrada zaměstnancem v hotovosti			1 000
63.	VBU	Odvod daně z příjmů ze závislé činnosti			21 000

1.2.2 Hlavní kniha:

Otevřete účty hlavní knihy a zaúčtujte na ně počáteční zůstatky přes počáteční účet rozvahový a jednotlivé účetní případy.

1.3 Uzávěrka účtů

Uzavřete účty, zjistěte konečné zůstatky a převedte na účet zisků a ztrát a konečný účet rozvahový.

1.4 Výpočet výsledku hospodaření v jednotlivých stupních

Vypočítejte výsledek hospodaření před zdaněním v jednotlivých stupních. Výsledné hodnoty запиšte do přehledné tabulky.

1.5 Závěrečná rozvaha

Z vypočtených údajů sestavte závěrečnou rozvahu k 31. 12. 20xx.

Příklad č. 2

2.1 Výpočet výsledku hospodaření, daně z příjmů a disponibilního zisku

Úkol: Z uvedených zůstatků výsledkových účtů vypočtete výsledek hospodaření v jednotlivých stupních. Upravte účetní výsledek hospodaření na základě daně a vypočítejte daňovou povinnost a disponibilní zisk účetní jednotky. Aktuální změny v daňové oblasti vyhledejte na internetu.

Zůstatky výsledkových účtů účetní jednotky:

504 - Prodané zboží	1 200 000	559 - Tvorba oprav. položek	80 000
512 - Cestovné	20 000	561 - Prodané CP	80 000
513 - Náklady na reprezentaci	60 000	562 - Úroky	25 000
518 - Ostatní služby	50 000	563 - Kurzové ztráty	25 000
521 - Mzdové náklady	350 000	602 - Tržby z prodeje služeb	600 000
522 - Příjmy společníků	150 000	604 - Tržby za zboží	1 800 000
524 - Zákonné sociální pojištění	170 000	621 - Aktivace mat. a zboží	200 000
551 - Odpisy DHM a DNM	300 000	661 - Tržby z prodeje CP	140 000
554 - Změna stavu ostat. rezerv	30 000	663 - Kurzové zisky	15 000

Pozn.: Daňové odpisy činí 230 000 Kč.

7. Kontrolní otázky

- 1) Popište strukturu rozvahy a vysvětlete zásadu bilanční rovnosti.
- 2) Vysvětlete význam finančního deníku a hlavní knihy.
- 3) Uveďte na příkladech účtování rozdělení zisku a vypořádání ztráty účetní jednotky.
- 4) Co obsahují přípravné práce před účetní uzávěrkou?
- 5) Jak se provádí uzávěrka účtů hlavní knihy?
- 6) Popište výpočet výsledku hospodaření v jednotlivých stupních.
- 7) Vysvětlete postup výpočtu daně příjmů právnických osob.
- 8) Jak se vypočítá disponibilní zisk?

Název tematického celku: Nepřímé daně
<p>Anotace: Tematický celek vysvětluje základní daňové pojmy se zaměřením na oblast nepřímých daní. Vymezuje základní úkony vedoucí k výpočtu nepřímých daní s cílem provedení vyúčtování daní v závěru zdaňovacího období z pohledu plátce daně ve vztahu ke státnímu rozpočtu. Na základě provedených výpočtů demonstruje výsledek vyplněním daňového přiznání k dani z přidané hodnoty.</p>
<p>Klíčová slova: Daň, poplatník a plátce daně, nepřímá daň, daň z přidané hodnoty, spotřební daně, ekologické daně, základ daně, sazba daně, zdanitelné plnění, zdaňovací období, výpočet daně, vyúčtování daně - daňová povinnost, nadměrný odpočet, daňové přiznání.</p>
<p>Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku vychází ze základních znalostí z ekonomických předmětů v oblasti výroby a prodeje včetně dodavatelsko - odběratelských vztahů, prvotních účetních dokladů a jejich základní evidence v podnikatelském subjektu.</p>
<p>Obsah tematického celku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Daň - význam, poplatník a plátce daně, správce daně. 2) Nepřímé daně - daň z přidané hodnoty, spotřební daně, ekologické daně. 3) Výpočet daně z přidané hodnoty, spotřebních a ekologických daní. 4) Kalkulace ceny produktu se započtením nepřímých daní. 5) Vyúčtování nepřímých daní. 6) Vyplnění formulářů daňového přiznání k dani z přidané hodnoty a vybrané spotřební dani.
<p>Metodické postupy a organizace výuky: Výkladové vysvětlení základních pojmů, práce se zákonem o dani z přidané hodnoty, zákonem o spotřebních daních, zákonem o ekologické dani, využití pokynů správce daně na příslušných internetových stránkách pro stanovení metodiky výpočtu nepřímých daní a následné procvičení, vyplnění účetních dokladů na základě kalkulace ceny produktu dle podkladů, sestavení daňových přiznání do příslušných formulářů, diskuse na problematiku nepřímých daní s dopady do zemědělské praxe.</p>
<p>Předpokládané výsledky výuky: Žák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dokáže vysvětlit základní daňové pojmy, 2) charakterizuje obsah a význam nepřímých daní včetně příkladů, 3) ovládá výpočet daně z přidané hodnoty, stanovení spotřebních a ekologických daní, 4) sestavuje kalkulaci ceny produktu se započtením nepřímých daní a vyplní příslušný účetní doklad, 5) provádí vyúčtování nepřímých daní na konci zdaňovacího období včetně vyplnění daňových přiznání, 6) dokáže vyplnit formulář daňového přiznání k DPH a vybrané spotřební dani.
<p>Literární zdroje a jiné prameny: Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů.</p>

Název tematického celku: *Nepřímé daně (učební text)*

1. Daň - význam, základní daňové pojmy, nepřímá daň

Daně tvoří základní příjem do veřejného rozpočtu, ve kterém jsou přerozdělovány a využívány ke stanoveným cílům. Daněmi jsou zatěžovány zákonem stanovené činnosti a produkty. Souhrn daní tvoří daňovou soustavu příslušného státu. Podíl jednotlivých druhů daní na celkovém objemu daní je závislý na principech a zásadách daňové soustavy se zohledněním aktuální ekonomické situace národního hospodářství.

Daně jsou povinné pro všechny zákonem stanovené subjekty, tzv. poplatníky daně. **Poplatníci daní** jsou daněmi zatíženi, platba daní těmito subjektům snižuje jejich příjmy. Výpočet výše daně a odvod daně do veřejného rozpočtu provádí **plátce daně**. Plátce je zprostředkovatelem převodu daně od poplatníka do veřejného rozpočtu prostřednictvím správce daně a jedná se zpravidla o podnikatelský subjekt.

Poplatník a plátce daně mohou, ale nemusejí, být stejnou osobou. U nepřímých daní ke splnutí poplatníka a plátce daně dochází zejména v podnikatelské oblasti. V nepodnikatelské sféře jsou nepodnikající osoby pouze v pozici poplatníka.

Správce daní jsou státní instituce, které daně vybírají a odvádějí do veřejného rozpočtu. K naplnění činnosti mají příslušné kompetence v oblasti vymáhání daní a jejich kontroly. Základní institucí v oblasti správy daní jsou finanční úřady. Ve vybraných případech daně spravují orgány Celní správy České republiky, tj. celní úřady.

Charakteristickým znakem **nepřímých daní** je jejich neadresnost v oblasti poplatníků a přenosnost daňového břemena na druhý subjekt. Osobu poplatníka nepřímé daně nelze ve všech případech pojmenovat. Jedná se většinou o maloobchodní prodeje pro běžné fyzické osoby, které nejsou povinné při nákupech prokazovat svoji totožnost. Úhradou nepřímé daně při nákupu ze strany poplatníka dochází k přenosu daňového břemena, tj. daňového zatížení, z prodávajícího subjektu na subjekt kupující. Tato situace u jiných druhů daní nevzniká.

2. Nepřímé daně - daň z přidané hodnoty, spotřební daně, ekologické daně

Nepřímé daně zahrnují daň z přidané hodnoty, spotřební daně z vybraných produktů a ekologické daně. Oblast nepřímých daní upravuje zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty a zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

2.1 Daň z přidané hodnoty [Zákon o dani z přidané hodnoty. In: *Sbírka zákonů*. 2004].

2.1.1 Charakteristika a předmět daně z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty vyjadřuje zdanění zvýšené hodnoty prvotního produktu dalším zpracováním a prodejem. Přidaná hodnota je dána pracovními náklady a ziskem podnikatelského subjektu.

Předmětem daně z přidané hodnoty je dodávané zboží a poskytnuté služby podnikatelskými subjekty při jejich ekonomické činnosti. Místem plnění, tj. výkonu dané činnosti, je tuzemsko. Tuzemskem se rozumí území státu, na kterém je činnost vykonávána. Specifické postavení má dovoz a pořízení zboží či dopravního prostředku z jiného členského státu Evropské unie.

2.1.2 Plátce daně z přidané hodnoty

Plátcem daně z přidané hodnoty je podnikatelský subjekt (fyzická nebo právnická osoba) se sídlem v tuzemsku, zaregistrovaný jako plátce daně z přidané hodnoty na příslušném finančním úřadu.

Plátcem daně z přidané hodnoty se podnikatelský subjekt stává

Ze zákona při překročení obratu 1 mil. Kč za nejvýše 12 bezprostředně předcházejících měsíců. Nejedná se tedy o kalendářní rok, ale lhůtu pohyblivou. Obratem se rozumí souhrn úplat (příjmů) v ceně bez daně bez započtení příslušných výdajů.

Do obratu se započítávají dotace, nezapočítávají se úplaty z prodeje dlouhodobého majetku. Podnikatelský subjekt je povinen průběžně sledovat výše obrátů v dané lhůtě. Při překročení obratu se stává plátcem od 1. dne následujícího měsíce s povinností registrace u správce daně.

Dobrovolně se může podnikatelský subjekt zaregistrovat jako plátce při nižším obratu, pokud splňuje podmínku podnikání v tuzemsku. Důvody dobrovolné registrace jsou zpravidla finanční nebo obchodní.

2.1.3 Základ daně a sazby daně z přidané hodnoty

Základ daně pro výpočet daňového zatížení je souhrn úplat za zdanitelné plnění (dodání zboží nebo služby), které plátce obdržel nebo má obdržet, včetně spotřební daně, dotace, vedlejších nákladů a zisku, po odečtení případných slev z ceny.

Sazby daně z přidané hodnoty jsou stanoveny procentickou hodnotou jako sazba:

- a) základní 21% - sazba uplatňovaná u zboží, pokud zákon nestanoví jinak, nebo
- b) snížená 12% - sazba uplatňovaná u služeb, pokud zákon nestanoví jinak,

Plnění osvobozená od daně - poštovní služby, rozhlasové a televizní vysílání, finanční služby, výchova a vzdělávání, zdravotní služby, sociální pomoc a jiné.

Zákon pro vybrané produkty stanovuje výjimky u sazeb daně, tj. pro zboží stanovuje sazbu sníženou, pro služby naopak sazbu základní.

2.2 Spotřební daně [Zákon o spotřebních daních. In: *Sbírka zákonů*. 2003].

2.2.1 Charakteristika a předmět spotřebních daní

Cílem spotřebních daní je regulace spotřeby produktů zatížených těmito daněmi. Jedná se o produkty s dopadem na lidské zdraví a životní prostředí.

Předmětem spotřebních daní jsou minerální oleje (benzin, nafta), líh, pivo, víno a jeho meziprodukty, tabákové výrobky.

U tabákových výrobků a vybraných minerálních olejů zákon rovněž upravuje jejich povinné značení. Spotřební daní podléhají uvedené produkty v tuzemsku vyráběné nebo do tuzemska dovážené.

2.2.2 Plátce spotřebních daní

Plátcem spotřebních daní je podnikatelský subjekt (fyzická nebo právnická osoba), který výrobky zatížené spotřebními daněmi v tuzemsku vyrábí, nebo do tuzemska dováží. Plátcí jsou povinni se zaregistrovat u celního úřadu ve stanovené lhůtě pro každý druh daně samostatně.

Odpovědnost za platbu spotřebních daní má kromě plátce i osoba, jejímž jménem byly produkty dovezeny nebo uvedeny do oběhu.

2.2.3 Základ daně a sazby spotřebních daní

Základ daně pro výpočet daňového zatížení je množství výrobku zatíženého spotřební daní v tuzemsku vyrobeného nebo do tuzemska dovezeného.

Sazby spotřebních daní jsou stanoveny zpravidla pevnou částkou na jednotku výrobku se zohledněním dalších kritérií uvedených v zákonu. Zákon rovněž stanoví maximální množství výrobků pro osobní spotřebu, které nepodléhá spotřební dani.

2.3 Ekologické daně [Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů. In: *Sbírka zákonů*. 2007]

2.3.1 Charakteristika a předmět ekologických daní

Cílem ekologických daní je regulace spotřeby produktů zatížených těmito daněmi s primárním vlivem na životní prostředí. Současně by měly podporovat obnovitelné zdroje energií.

Předmětem ekologických daní jsou energetické produkty - zemní plyn a vybrané další plyny, pevná paliva (hnědé uhlí, černé uhlí, koks, ostatní uhlovodíky) a elektřina. Ekologické daně jsou vztaženy i k oblasti vybraných kategorií motorových vozidel při jejich první registraci.

2.3.2 Plátce ekologických daní

Plátcem ekologických daní je podnikatelský subjekt (fyzická nebo právnická osoba), který předmětné produkty:

- a) na daňovém území dodává konečnému spotřebiteli,
- b) je sám konečným spotřebitelem,
- c) je provozovatelem distribuční a přenosové sítě,
- d) atd.

Plátci jsou povinni se zaregistrovat u celního úřadu ve stanovené lhůtě pro každý druh daně samostatně.

2.3.3 Základ daně a sazby ekologických daní

Základ daně pro výpočet daňového zatížení je množství produktu zatíženého ekologickou daní. Sazby ekologických daní jsou stanoveny pevnou částkou na jednotku produktu se zohledněním dalších kritérií dle zákona č.267/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Ve vybraných případech je možné na základě povolení od celního úřadu získat pro vybrané produkty osvobození od ekologické daně.

Jedná se například o:

- a) plyn využitý k výrobě elektřiny a pro výrobu tepla v domácnostech,
- b) pevná paliva využitá k výrobě elektřiny a koksu,
- c) elektřina ekologicky šetrná, pocházející zejména ze sluneční a větrné energie, nebo biomasy.

Ekologické daně pro motorová vozidla vycházejí se zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů. Jsou určeny pro čtyřkolová motorová vozidla do 3,5 t.

Sazba daně stanovená pevnou částkou v Kč zohledňuje emise vozidla a je vybírána při první registraci vozidla.

3. Výpočet daně z přidané hodnoty, spotřebních a ekologických daní

3.1 Výpočet daně z přidané hodnoty

Postup výpočtu je závislý na stanovení počáteční ceny. Hodnotu daně lze matematicky zaokrouhlit na celé Kč. Hodnoty sazeb daní uvedeny k 1. 1. 2024.

daň vypočítávaná z ceny bez daně je součinem základu daně a sazby daně

příklad: cena zboží bez daně je 12.000,- Kč, zboží zatíženo základní sazbou daně (21%)

výpočet: $12.000 \cdot 0,21 = 2.570,- \text{ Kč (DPH)}$
 $12.000 \times 1,21 = 14.520,- \text{ Kč (cena včetně DPH)}$
 $14.520 - 12.000 = 2.520,- \text{ Kč (DPH)}$

příklad: cena služby včetně daně je 5.000,- Kč, služba zatížena sníženou sazbou daně (12%)

výpočet: $5.000/1,12 = 4.464,29,- \text{ Kč (cena bez DPH)}$
 $5.000 - 4.464,29 = 535,71,- \text{ Kč (DPH)}$

3.2 Výpočet spotřebních a ekologických daní

Výše spotřebních a ekologických daní se vypočítává jako součin množství vybraného produktu a sazby. Sazba je zpravidla stanovena pevnou částkou na jednotku produktu se zohledněním dalších kritérií příslušného zákona pro vybraný produkt.

4. Kalkulace ceny produktu se započtením nepřímých daní, vyplnění příslušného účetního dokladu

Kalkulace ceny produktu

Kalkulace ceny produktu obsahuje základní nákladové položky, ziskovou přírážku, a pro vybrané produkty a subjekty rovněž hodnotu nepřímých daní. Souhrn uvedených položek tvoří výslednou cenu produktu.

Zjednodušený kalkulační vzorec:

1. přímé náklady

2. nepřímé náklady

náklady celkem

3. zisková přírážka

prodejní cena bez nepřímých daní

4. spotřební daň, ekologická daň

prodejní cena se započtením spotřební, popř. ekologické daně

5. daň z přidané hodnoty

prodejní cena včetně nepřímých daní

Příklad:

Plátce je dodavatelem motorového benzínu s obsahem olova do 0,013 g na 1 litr včetně. Sazba spotřební daně činí 12.840,- Kč na 1000 litrů. Celkové přímé a nepřímé náklady jsou 16,- Kč. Zisková přírážka je stanovena ve výši 10 %.

Benzin je zatížen základní sazbou daně z přidané hodnoty. Hodnota spotřební daně a sazba daně z přidané hodnoty uvedena dle stavu k 1. 1. 2024.

Výpočet:

1. přímé náklady	x
2. nepřímé náklady	x
náklady celkem	16,--
3. zisková přírážka	1,60
prodejní cena bez nepřímých daní	17,60
4. spotřební daň	12,84
prodejní cena se započtením spotřební daně	30,44
5. daň z přidané hodnoty	6,39
prodejní cena včetně nepřímých daní	36,83

Z výpočtu vyplývá tvorba ceny produktu zatíženého nepřímými daněmi. Z celkové ceny benzínu tvoří nepřímé daně více než 50 %.

Účetní doklady produktů obsahujících nepřímé daně musejí splňovat náležitosti stanovené zákonem o dani z přidané hodnoty v § 29 ZDPH:

- označení osoby, která uskutečňuje plnění, tj. osoba prodávající, včetně jejího identifikačního čísla,
- označení osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje, tj. osoba kupující, včetně jejího identifikačního čísla,
- evidenční číslo dokladu,
- rozsah a předmět plnění, tj. údaje o dodávaném zboží nebo službách včetně množství,
- jednotkovou cenu bez daně z přidané hodnoty,
- základ daně ve výši celkové ceny bez daně z přidané hodnoty vypočtené jako součin množství a jednotkové ceny bez daně z přidané hodnoty,
- sazbu daně z přidané hodnoty a její výši v české měně,
- den vystavení daňového dokladu,
- den uskutečnění plnění, tj. dodání zboží nebo poskytnutí služby.

Hodnoty spotřebních a ekologických daní se na dokladech neuvádějí, jsou součástí prodejní ceny bez daně z přidané hodnoty. Z výše uvedené kalkulace bude účetní doklad obsahovat pouze prodejní cenu se započtením spotřební daně 30,44 Kč, daň z přidané hodnoty se základní sazbou 6,39 Kč a cenu celkovou ve výši 36,83 Kč. Výsledná hodnota dokladu zohlední prodané množství produktu.

Účetní doklady s celkovou částkou plnění nepřesahující 10.000,- Kč, tj. prodejní cenou včetně nepřímých daní, lze vyplňovat jako zjednodušené daňové doklady. Doklad bude ve vztahu k ceně obsahovat pouze celkovou částku a procentickou sazbu daně z přidané hodnoty. Základ daně a výši daně z přidané hodnoty v Kč není nutné uvádět. Na doklad se označuje pouze osoba prodávající. Ostatní náležitosti dokladu zůstávají. Údaje o odběrateli, výpočet ceny bez DPH a hodnoty DPH provádí na dokladu je potřeby kupující.

5. Vyúčtování nepřímých daní

Vyúčtování nepřímých daní se provádí za zdaňovacího období, po jehož skončení je plátce povinen podat do 25. dne měsíce následujícího daňové přiznání správci daně, v této lhůtě je daň i splatná. Daňové přiznání se podává na stanoveném formuláři v elektronické podobě včetně

vyplnění formuláře Kontrolního hlášení pro účetní případy s částkou přesahující 10.000,- včetně DPH.

5.1 Vyúčtování daně z přidané hodnoty

Plátcem daně z přidané hodnoty se povinně stává podnikající osoba s obratem nad 2 mil. Kč za uplynulý kalendářní rok. Zdaňovacím obdobím pro vyúčtování daně z přidané hodnoty je kalendářní měsíc. Plátce se při splnění vybraných podmínek může rozhodnout i pro zdaňovací období čtvrtletní. Základní podmínkou pro uplatnění čtvrtletního zdaňovacího období je nepřekročení obratu za bezprostředně předcházející kalendářní rok v částce 10 mil. Kč a spolehlivost plátce.

Změnu délky zdaňovacího období je plátce povinen nahlásit správci daně při podání daňového priznání za poslední zdaňovací období kalendářního roku.

Kontrolní hlášení je speciální daňové tvrzení, které doplňuje daňové priznání k DPH. V souvislosti s režimem přenesení daňové povinnosti však kontrolní hlášení nahrazuje původně samostatný výpis z evidence pro účely DPH. Kontrolní hlášení se podává pouze elektronicky, a to ve formátu a struktuře zveřejněné správcem daně

Postup vyúčtování daně z přidané hodnoty

1. Účetní doklady obsahující daň z přidané hodnoty jsou pro účely zajištění daně evidovány odděleně od ostatních účetních dokladů. Zdanitelná plnění obsažená v účetních dokladech vyjadřují obsah hospodářské operace a rozdělují se na:

- a) uskutečněná zdanitelná plnění vznikající plátcem při realizaci výkonů a obsahující tzv. daň na výstupu,
- b) přijatá zdanitelná plnění vznikající plátcem při zajištění podnikatelské činnosti a obsahující tzv. daň na vstupu.

Daň z přidané hodnoty obsažená v dani na výstupu a dani na vstupu se rozděljuje dle výše sazby. Postup zápisu do evidence vyjadřuje následující příklad (k 1. 1. 2024 je základní sazba 21 %, snížená sazba 12 %).

Příklad evidence daně z přidané hodnoty pro účely následného vyúčtování daně:

Uskutečněná zdanitelná plnění - daň na výstupu:

Hospodářská operace	Základní sazba		Snížená sazba	
	Cena bez DPH	DPH	Cena bez DPH	DPH
Prodej zboží	12.000	2.520	---	---
Prodej služeb	---	---	8.000	960
Celkem	12.000	2.520	8.000	960

Přijatá zdanitelná plnění - daň na vstupu:

Hospodářská operace	Základní sazba		Snížená sazba	
	Cena bez DPH	DPH	Cena bez DPH	DPH
Nákup materiálu	---	---	7.000	840
Nákup služeb	6.000	1.260	---	---
Celkem	6.000	1.260	7.000	840

2. Při vyúčtování daně z přidané hodnoty se porovnává celková výše DPH na výstupu celková výše DPH na vstupu v základní a snížené sazbě souhrnně. Na základě porovnání výše daně z přidané hodnoty na výstupu a vstupu vzniká plátcí:
- daňová povinnost, je-li daň na výstupu větší než daň na vstupu,
  - nadměrný odpočet, je-li daň na výstupu menší než daň na vstupu.

Pro základní vyúčtování daně lze využít tabulku vycházející z údajů obsažených v pomocné evidenci daně z přidané hodnoty, která je nedílnou součástí vedení daňové evidence. Výpočet slouží pro následné vyplnění formuláře daňového přiznání a kontrolního hlášení. Evidenci daně s vyúčtováním a vyplněním daňového přiznání a kontrolního hlášení provádějí plátcí prostřednictvím vhodného softwaru. Daňové přiznání a Kontrolní hlášení je plátcem povinen podat ve lhůtě správci daně elektronicky na elektronickou adresu.

Vyúčtování daně z přidané hodnoty dle výše uvedené evidence je provedeno v tabulce:

	Cena bez DPH	DPH
Daň na výstupu:		
Základní sazba	12.000	2.520
Snížená sazba	8.000	960
Celkem	20.000	3.480
Daň na vstupu:		
Základní sazba	6.000	1.260
Snížená sazba	7.000	840
Celkem	13.000	2.100
Daňová povinnost:		1.380
Nadměrný odpočet:		---

Daňová povinnost byla zjištěna porovnáním daně na výstupu v částce 3.480,- Kč a daně na vstupu v částce 2.100,- Kč.

5.2 Vyúčtování spotřebních daní

Zdaňovacím obdobím pro vyúčtování spotřebních daní je kalendářní měsíc. Daňové přiznání předkládá plátcem za každý druh spotřební daně zvlášť, a to ve lhůtě 25 dnů po skončení zdaňovacího období. Daňové přiznání při dovozu vybraných výrobků lze nahradit celním prohlášením.

Daň je splatná zpravidla do 40. dne po skončení zdaňovacího období (u lihu do 55. dne), při dovozu vybraných výrobků je lhůta 10 dnů po doručení rozhodnutí o vyměření cla.

Vyúčtování spotřebních daní se provádí prostřednictvím daňových přiznání vydávaných celní správou, tj. správcem daně, pro jednotlivé druhy spotřebních daní zvlášť.

5.3 Vyúčtování ekologických daní

Zdaňovacím obdobím pro vyúčtování ekologických daní je kalendářní měsíc. Daňové přiznání předkládá plátcem správci daně, tj. celnímu úřadu, za každý druh ekologické daně zvlášť, a to ve lhůtě 25 dnů po skončení zdaňovacího období. V této lhůtě je daň i splatná.

Vyúčtování se provádí pro jednotlivé druhy ekologických daní zvlášť na formulářích daňových přiznání vydávaných celní správou. Formuláře obsahují číselné označení výrobku, měrnou jednotku a množství výrobku, daň, popř. nárok na vrácení daně.

6. Vyplnění formulářů daňového přiznání k dani z přidané hodnoty a vybrané spotřební dani

Daňová přiznání je plátce povinen podávat na aktuálních verzích formulářů. Základní obsah formulářů:

údaje o správci daně, plátcí daně, zdaňovací období, druh nepřímé daně, vlastní vyúčtování daně, identifikace osoby, která přiznání vyhotovila a datum vyhotovení.

Formuláře tiskopisů daňových přiznání jsou v klasické verzi k dispozici u správce daně, dále ke stažení na stránkách správců daně: www.financnisprava.cz, www.celnisprava.cz.

Pro daňové přiznání lze využít i formulář z odpovídajícího softwaru.

Název tematického celku: *Nepřímé daně (vzdělávací materiál)*

1. Základní daňové pojmy

Cílem cvičení je upevnit povědomí o základních daňových pojmech, jejich významu, obsahu a využití v praxi.

Zadané úkoly:

1) V tabulce vyznačte k pojmům správné odpovědi:

Pojem	Odpověď	
Nepřímé daně	Adresné	Neadresné
Poplatník daně	Daň vypočítává a odvádí	Daň platí
Plátce daně	Daň vypočítává a odvádí	Daň platí
Spotřební daň	Láh, minerální oleje	Služby
Nadměrný odpočet	Vyšší daň výstupu	Vyšší daň na vstupu
Správce daně z přidané hodnoty	Celní úřad	Finanční úřad
Daňová povinnost	Vyšší daň na výstupu	Vyšší daň na vstupu
Správce spotřebních daní	Celní úřad	Finanční úřad

- 2) S využitím internetu zjistěte podíl nepřímých daní na celkových příjmech státního rozpočtu.
- 3) Zjistěte, která z nepřímých daní přispívá do státního rozpočtu nejvyšší částkou.
- 4) Porovnejte sazby daně z přidané hodnoty v jednotlivých členských státech Evropské unie.
- 5) Jaké je postavení nepřímých daní v Evropské unii? Uveďte případné rozdíly oproti ČR.
- 6) Vysvětlete důvody sjednocování nepřímých daní v rámci Evropské unie.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, Internet.

Postup při cvičení:

Na základě znalosti problematiky nepřímých daní jsou v tabulce vybírány správné odpovědi k zadaným pojmům. Pro úkoly z hlediska metodiky v učebním textu nezmiňované se využijí zdroje z internetu.

2. Nepřímé daně - výpočet, vyplnění formuláře daňového přiznání DPH

Zadané úkoly:

- 1) Sestavte kalkulaci produktu obsahující spotřební daň a daň z přidané hodnoty. Stanovte prodejní cenu tohoto produktu se započtením ziskové přírážky. Materiálové náklady 60,- Kč, mzdové náklady 7,- Kč, režijní náklady 4,- Kč, spotřební daň 15,- Kč, základní sazba daně z přidané hodnoty, 10% zisková přírážka.
- 2) Na základě kalkulace vystavte příjmový pokladní doklad na prodej 50 ks tohoto produktu s plněním totožným se dnem vystavení dokladu a přijetím hotovosti. Prodávající osobou je firma Novép, s.r.o., Kalkusova 250, Tábor, IČ 46201523, za kupující osobu vyplňte vlastní údaje.

- 3) Proveďte vyúčtování daně z přidané hodnoty za 1. čtvrtletí roku dle zadání. Pro zpracování úkolů vytvořte dle vzorů tabulky v Excelu.
- a) Doplněte chybějící částky pro hospodářské operace podnikatelského subjektu vzniklé ve zdanitelném období:

Hospodářská operace	Sazba DPH	Cena bez DPH	DPH	Cena vč. DPH
Prodej zboží	základní	62.000		
Nákup materiálu	snížená			15.600
Prodej služeb	snížená	45.200		
Nákup zboží	základní	17.500		

Pozn.: Pro výpočet vyhledejte a použijte aktuální hodnoty základní a snížené sazby DPH. Vypočtené hodnoty zaokrouhlete matematicky na celé Kč.

- b) Vyplňte knihu evidence k dani z přidané hodnoty na základě výše uvedených hospodářských operací podnikatelského subjektu.

Uskutečněná zdanitelná plnění - daň na výstupu:

Hospodářská operace	Základní sazba		snížená	
	Cena bez DPH	DPH	Cena bez DPH	DPH
Celkem				

Přijatá zdanitelná plnění - daň na vstupu:

Hospodářská operace	Základní sazba		snížená	
	Cena bez DPH	DPH	Cena bez DPH	DPH
Celkem				

- c) Dle knihy pomocné evidence k dani z přidané hodnoty proveďte vyúčtování daně do zjednodušeného formuláře daňového přiznání.

	Cena bez DPH	DPH
Daň na výstupu:		
Základní sazba		
Snížená sazba		
Celkem		
Daň na vstupu:		
Základní sazba		
Snížená sazba		
Celkem		
Daňová povinnost:		
Nadměrný odpočet:		

- d) Vyplňte originální tiskopis daňového přiznání k dani z přidané hodnoty pro aktuální čtvrtletní zdaňovací období. Údaje o poplatníkovi použijte své vlastní, informace o správci daně uveďte dle místa školy.
- 4) Stanovte hodnoty spotřební daně za jednotku pro produkty: šumivá vína, střední oleje a těžké plynové oleje, líh obsažený v ovocných destilátech z pěstitelského pálení.
- 5) Na internetu vyhledejte aktuální informace o zelené naftě pro zemědělce a problematiku prodiskutujte.

Pomůcky pro cvičení:

PC, tabulkový procesor, Internet, kalkulaátor, tabulky pro výpočet daně z přidané hodnoty, formulář Přiznání k dani z přidané hodnoty (vzor z internetu včetně pokynů k vyplnění).

Postup při cvičení:

- 1) Dle zadání se s využitím kalkulačního vzorce sestaví kalkulace produktu. Produkt není definován, cílem je procvičení stavby prodejní ceny produktu obsahujícího nepřímé daně a ziskovou přírážku.
- 2) Do tabulky se doplní u hospodářských operací chybějící hodnoty s využitím vyhledané základní a snížené sazby DPH. Částky se zaokrouhlují pro zjednodušení výpočtu matematicky na celé Kč.

Hospodářské operace se dále rozdělí do knihy evidence daně z přidané hodnoty, která rozděluje zdanitelná plnění na uskutečněná a přijatá. Toto rozdělení vychází z následných požadavků na členění formuláře daňového přiznání k dani z přidané hodnoty.

Na základě rozdělení hospodářských operací do dvou základních skupin se provede vyúčtování daně z přidané hodnoty do zjednodušeného formuláře Přiznání k dani z přidané hodnoty.

Dle zpracovaného příkladu se vyplní originální formulář Přiznání k dani z přidané hodnoty. Formulář daňového přiznání i pokyny k vyplnění lze získat pomocí internetu.

- 3) Pro stanovení hodnot spotřební daně za jednotku pro vybrané produkty se využijí internetové stránky.
- 4) Aktuální informace o zelené naftě pro zemědělce jsou uvedeny na internetu. Informace je rovněž vhodné pro diskusi doplnit o zkušenosti získané v praxi.

3. Kontrolní otázky

- 1) Vysvětlete pojmy: daň, poplatník a plátce daně, nepřímá daň, základ daně, sazba daně.
- 2) Charakterizujte nepřímé daně, jejich význam a uveďte druhy nepřímých daní.
- 3) Vysvětlete pojem zdanitelné plnění a uveďte příklady z praxe.
- 4) Uveďte délku zdaňovacího období u jednotlivých druhů nepřímých daní.
- 5) Charakterizujte daň z přidané hodnoty, produkty zatížené touto daní a příslušné sazby daně.
- 6) Uveďte příklady produktů osvobozených od daně z přidané hodnoty.
- 7) Popište postup vyúčtování daně z přidané hodnoty za zdaňovací období.
- 8) Vysvětlete vznik daňové povinnosti a nadměrného odpočtu u daně z přidané hodnoty.
- 9) Uveďte subjekt, který je správcem daně z přidané hodnoty a správcem spotřební daně.
- 10) Popište postup podnikatelského subjektu při registraci k nepřímým daním.
- 11) Charakterizujte spotřební daně a produkty zatížené těmito daněmi.
- 12) Vymenujte produkty zatížené ekologickou daní a zdůvodněte význam této daně.

Název tematického celku: Přímé daně
<p>Anotace: Tematický celek vysvětluje základní daňové pojmy se zaměřením na oblast přímých daní. Vymezuje základní úkony vedoucí k výpočtu přímých daní s cílem provedení vyúčtování daní v závěru zdaňovacího období z pohledu plátce daně ve vztahu ke státnímu rozpočtu. Na základě provedených výpočtů demonstruje výsledek vyplněním základních daňových příznání k dani z příjmů fyzických osob a dani z nemovitých věcí.</p>
<p>Klíčová slova: Daň, poplatník a plátce daně, přímá daň, daň z příjmů, daň z nemovitých věcí, silniční daň, daň z nabytí nemovitých věcí, základ daně, sazba daně, zdaňovací období, výpočet daně, daňové příznání.</p>
<p>Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku vychází ze základních znalostí z ekonomických předmětů v oblasti pracovně právních vztahů, složení majetku, daňové a účetní evidence v podnikatelském subjektu v oblasti uvedené problematiky.</p>
<p>Obsah tematického celku: 1) Daň - význam, základní daňové pojmy, přímá daň.   2) Charakteristika přímých daní - daň z příjmů, daň z nemovitých věcí, silniční daň, daň z nabytí nemovitých věcí   3) Výpočet daně z příjmů fyzických osob.   4) Výpočet daně z nemovitých věcí.   5) Vyplnění daňového příznání k dani z příjmů fyzických osob, k dani z nemovitých věcí.</p>
<p>Metodické postupy a organizace výuky: Výkladové vysvětlení základních pojmů, práce se zákony ve vztahu k přímým daním, využití internetových stránek správce daně pro stanovení metodiky výpočtu přímých daní a následné procvičení, vyplnění daňových příznání k dani z příjmů fyzických osob a k dani z nemovitých věcí do příslušných formulářů. Využití praktických ukázek daňových příznání se souborem účetních dokladů.</p>
<p>Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) dokáže vysvětlit základní daňové pojmy,   2) charakterizuje obsah a význam přímých daní včetně příkladů,   3) ovládá výpočet daně z příjmů fyzických osob a daně z nemovitých věcí,   4) orientuje se v příslušné legislativě, daňové a účetní evidenci subjektu,   5) dokáže vyplnit formulář daňového příznání k dani z příjmů fyzických osob a daňového příznání k dani z nemovitých věcí.</p>
<p>Literární zdroje a jiné prameny: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 16/1993 Sb., o silniční dani, ve znění pozdějších předpisů.   Zákon č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.</p>

Název tematického celku: *Přímé daně (učební text)*

1. Daň - význam, základní daňové pojmy, přímá daň

Daně tvoří základní příjem do veřejného rozpočtu, ve kterém jsou přerozdělovány a využívány ke stanoveným cílům. Daněmi jsou zatěžovány zákonem stanovené činnosti a produkty. Souhrn daní tvoří daňovou soustavu příslušného státu. Podíl jednotlivých druhů daní na celkovém objemu daní je závislý na principech a zásadách daňové soustavy se zohledněním aktuální ekonomické situace národního hospodářství.

Daně jsou povinné pro všechny zákonem stanovené subjekty, tzv. poplatníky daně. **Poplatníci daní** jsou daněmi zatíženi, platba daní těmto subjektům snižuje jejich příjmy. Výpočet výše daně a odvod daně do veřejného rozpočtu provádí **plátce daně**. Plátce je zprostředkovatelem převodu daně od poplatníka do veřejného rozpočtu prostřednictvím správce daně a jedná se zpravidla o podnikatelský subjekt.

Poplatník a plátce daně mohou, ale nemusejí, být stejnou osobou. U přímých daní ke splnutí poplatníka a plátce daně dochází zejména v podnikatelské oblasti. V nepodnikatelské sféře jsou nepodnikající osoby pouze v pozici poplatníka.

Správce daní jsou státní instituce, které daně vybírají a odvádějí do veřejného rozpočtu. K naplnění činnosti mají příslušné kompetence v oblasti vymáhání daní a jejich kontroly. Základní institucí v oblasti správy přímých daní jsou finanční úřady.

Charakteristickým znakem **přímých daní** je jejich adresnost v oblasti poplatníků a nepřenosnost daňového břemena na druhý subjekt. Osoba poplatníka přímé daně je ve všech případech známa. Přímé daně jsou daně majetkové, které jsou navázány na zdroje příjmů nebo vlastnictví vybraných objektů daně ze strany poplatníků daní.

2. Charakteristika přímých daní - daň z příjmů, daň z nemovitých věcí, silniční daň, daň z nabytí nemovitých věcí

Daň z příjmů

Daň z příjmů upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje oblast daně z příjmů fyzických osob, právnických osob a dle legislativy Evropské unie od 1. 1. 2015 odvod z úhrnu mezd na veřejné pojištění.

Daň z příjmů fyzických osob [Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 1992]

a) Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou:

Příjmy ze závislé činnosti získané na základě pracovní či jiné smlouvy, funkční požitky, příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, komandisty komanditní společnosti a dále dle § 6 zákona.

Příjmy ze samostatné činnosti v oblasti zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, živnostenského a jiného podnikání, výkonu nezávislého povolání a dále dle § 7 zákona.

Příjmy z kapitálového majetku ve formě podílů na zisku majetkového podílu na akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a komanditní společnosti, výnosy ze vkladů na vkladných knížkách, výnosy ze směnek a dále dle § 8.

Příjmy z nájmu nemovitých věcí nebo bytů a movitých věcí dle § 9 s výjimkou nájmu poskytovaného příležitostně zdaňovaného v oblasti ostatních příjmů.

Ostatní příjmy z příležitostných činností nebo nájmu movitých věcí, příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, která není provozována podnikatelem, bezúplatný příjem a dále dle § 10.

b) Základ daně je tvořen v závislosti na oblasti příjmů fyzických osob:

U příjmů ze závislé činnosti je daňový základ tvořen celkovými příjmy složenými z hrubé mzdy, pohyblivé složky mzdy (příplatky, prémie, osobní ohodnocení apod.). Výdaje u závislé činnosti nejsou uplatňovány. Při souběhu či návaznosti více pracovních poměrů poplatníka ve zdaňovacím období je daňový základ tvořen úhrnem všech uvedených příjmů.

Příjmy ze samostatné činnosti tvoří daňový základ jako rozdíl zdanitelných příjmů a výdajů ovlivňujících základ daně. Výdaje ovlivňující daňový základ slouží k dosažení, zajištění a udržení příjmů, prokazatelně přímo související s předmětem podnikatelské činnosti. Výdaje lze uplatňovat ve skutečné výši nebo paušální sazbou. Využití druhu výdajů závisí na uvážení poplatníka z hlediska optimalizace daňového základu.

Paušální výdaje jsou stanovené procentickou sazbou z dosažených příjmů dle činnosti: zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství, živnostenské podnikání řemeslné - 80 %, živnostenské podnikání s výjimkou řemeslného – 60 %, jiné podnikání, jiná samostatná činnost - 40 %, max. výše výdajů 800.000,- Kč, nájem majetku zařazeného do obchodního majetku - 30 %, max. výše výdajů 600.000,- Kč

Změna ve způsobu vykazování výdajů mezi na sebe navazujícími zdaňovacími obdobími (skutečná výše výdajů, využití paušálních výdajů) s sebou poplatníkovi přináší povinnosti v oblasti vedení evidence hospodaření včetně úprav daňového přiznání za minulé zdaňovací období.

Příjmy z kapitálového majetku tvoří daňový základ svým úhrnem, jakékoli výdaje nelze uplatnit.

Příjmy z nájmu pro vyjádření daňového základu lze snížit o prokazatelně vynaložené výdaje, popř. uplatnit výdaje paušální sazbou ve výši 30 %, max. v částce 600.000,- Kč.

Ostatní příjmy lze snížit o prokazatelně vynaložené výdaje pouze do jejich výše. V oblasti ostatních příjmů nelze vytvořit ztrátu. Bezúplatný příjem je osvobozen od daně z příjmů, pokud je přijat od příbuzného v linii přímé či vedlejší.

Základ daně tvořený dílčími daňovými základy lze snížit o **nezdanitelné části základu daně**, např. zaplacené úroky z úvěrů ze stavebního spoření, z hypotéčních úvěrů, zaplacené částky životního pojištění, zaplacené příspěvky na penzijní připojištění atd. s upřesněním dle § 15. Nárok na uplatnění nezdanitelných částí základu daně je nutné doložit příslušnými dokumenty a přiložit k daňovému přiznání nebo doložit zaměstnavateli před ročním zúčtováním daně z příjmů.

c) Sazba daně

Sazba daně činí:

- 15% pro část základu daně do 36 násobku průměrné mzdy,
- 23% pro část základu daně přesahující 36 násobek průměrné mzdy

Daň se vypočte ze základu daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky od základu daně a zaokrouhleného na celá sta Kč dolů, a to jako součet součinů příslušné části takového základu daně a sazby pro tuto část základu daně.

d) Poplatník a plátce daně

Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob je fyzická osoba mající zdanitelné příjmy dle zákona o daních z příjmů. Plátcem daně z příjmů fyzických osob je fyzická osoba mající příjmy podléhající dani s výjimkou příjmů pouze ze závislé činnosti. V případě závislé činnosti je plátcem daně za své zaměstnance zaměstnavatel. Zaměstnanec se závislou činností se stává plátcem, pokud dochází k souběhu více závislých činností současně, nebo má další příjmy podléhající dani z příjmů.

e) Daňové přiznání

Daňové přiznání podává poplatník správci daně, má-li zdanitelné příjmy upravené zákonem o daních z příjmů. Poplatník s příjmy pouze ze závislé činnosti, kterou nevykonává současně u více zaměstnavatelů najednou, není povinen daňové přiznání podávat. Veškeré daňové povinnosti za zaměstnance vyřídí jeho zaměstnavatel.

Při souběhu závislé činnosti, nebo jiných druhů příjmů, musí poplatník daňové přiznání podat sám. O samostatném podání daňového přiznání v případě závislé činnosti musí zaměstnanec svého zaměstnavatele informovat v termínu do 15. února.

Zdaňovací obdobím je kalendářní rok. Daňové přiznání je nutné podat ve lhůtě tří měsíců po skončení zdaňovacího období, ve vybraných případech nejpozději do šesti měsíců po této lhůtě. V uvedených termínech je daň i splatná.

V průběhu roku jsou prováděny platby zúčtovatelných záloh na daň z příjmů. U závislé činnosti odvádí zálohy za své zaměstnance zaměstnavatel. U samostatné činnosti je frekvence záloh dána výši daňové povinnosti za minulé zdaňovací období.

Daň z příjmů právnických osob

- a) Předmětem daně z příjmů právnických osob jsou příjmy z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem, pokud zákon nestanoví jinak.
- b) Základ daně je tvořen výsledkem hospodaření upraveným o položky zvyšující, popř. snižující základ daně, které jsou uvedené v § 23.
- c) Sazba daně činí 19 %, ve vybraných případech dle § 21 je sazba nižší.
- d) Poplatníkem daně je právnická osoba, organizační složka státu, podílový fond, fond penzijní společnosti a dále dle § 17.
- e) Daňové přiznání podává poplatník správci daně za předchozí zdaňovací období, kterým je kalendářní nebo hospodářský rok, ve lhůtě tří měsíců po skončení zdaňovacího období. Při povinnosti ověřovat účetní závěrku auditorem se lhůta prodlužuje na šest měsíců. Přílohou daňového přiznání je účetní závěrka obsahující rozvahu a výkaz zisků a ztrát.

Daň z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí upravuje zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje oblast daně z pozemků a daně ze staveb. [Zákon o dani z nemovitých věcí. In: *Sbírka zákonů*. 1992].

Daň z pozemků

- a) Předmětem daně z pozemků jsou pozemky na území České republiky zapsané v katastru nemovitostí s výjimkou pozemků uvedených v § 2 a § 4. Pozemky osvobozené od daně nesmějí sloužit k podnikatelské činnosti nebo k pronájmu. Pozemky se pro účely zákona rozumí pozemky orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů a trvalých travních porostů.
- b) Základ daně je tvořen cenou pozemku zjištěnou jako součin výměry pozemku a cenou dle platných předpisů za 1 m².

- c) Sazba daně je dána procentickou hodnotou ze základu daně. U vybraných pozemků (zastavěná plocha a nádvoří, stavební pozemek a ostatní plochy) je sazba v Kč na 1 m², u stavebních pozemků je dále výsledná daň upravena koeficientem dle počtu obyvatel v obci. Daň může být zvýšena dle vyhlášky obce tzv. místním koeficientem.
- d) Poplatníkem daně je vlastník pozemku, u pozemku pronajatého nebo propachtovaného je poplatníkem nájemce nebo pachtýř.

Daň ze staveb

- a) Předmětem daně ze staveb je zdanitelná stavba (např. rodinný dům, garáž, stavba k rekreaci) nebo bytová jednotka s výjimkou staveb uvedených v § 9. Stavby osvobozené od daně nesmějí sloužit k podnikatelské činnosti, pronájmu nebo pachtu.
- b) Základ daně je tvořen výměrou plochy v m².
- c) Sazba daně je dána pevnou částkou v Kč na 1 m². U obytných domů je násobena koeficientem dle počtu obyvatel v obci, u vybraných staveb je zohledňován počet nadzemních podlaží. Daň může být zvýšena dle vyhlášky obce tzv. místním koeficientem.
- d) Poplatníkem daně je vlastník stavby nebo jednotky.

Společné pro daň z nemovitých věcí:

- e) Daňové přiznání k dani z nemovitých věcí podává poplatník správci daně za zdaňovací období dle stavu nemovitých věcí k 1. lednu následujícího zdaňovacího období ve lhůtě jeden měsíc po jeho skončení. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok. Je-li daň vyměřena za minulé zdaňovací období a v rozhodném zdaňovacím období nedošlo ke změně, daňové přiznání není nutné podávat a daň je vyměřena dle stávajících skutečností.
Daň z nemovitých věcí je splatná ve dvou stejných splátkách v termínu do 31. května a do 30. listopadu. Poplatníci se zemědělskou výrobou nebo chovem ryb platí daň do 31. srpna a do 30. listopadu. Je-li daň nižší než 5.000,- Kč, je daň pro všechny poplatníky splatná jednorázově do 31. května.

Silniční daň

Silniční daň upravuje zákon č. 16/1993 Sb., o silniční dani, ve znění pozdějších předpisů. Cílem daně je zpoplatnění komunikací pro subjekty, které je využívají pro svou podnikatelskou činnost, tj. k dosažení, zajištění a udržení příjmů. Silniční daň neupravuje oblast povinného ručení ani mýtného [Zákon o silniční dani. In: *Sbírka zákonů*. 1993].

Předmětem silniční daně jsou motorová vozidla a jejich přípojná vozidla využívaná k podnikatelské činnosti nebo mající povolenou hmotnost nad 3,5 tuny sloužící k přepravě nákladů, která jsou registrovaná a provozovaná v České republice. Dani nepodléhají např. zemědělské a lesnické traktory, pásové automobily, vozidla s méně než čtyřmi koly, vozidla osobní linkové vnitrostátní přepravy a dále dle § 3.

- a) Základ daně je stanoven podle údajů v technickém průkazu. U osobních vozidel dle zdvihového objemu motoru v cm³, u ostatních vozidel největší povolené hmotnosti a počtu náprav.
- b) Sazba daně je částkou v Kč dle základu daně. Sazba daně se snižuje o procentickou hodnotu v závislosti na způsobu využití vozidla, okamžiku první registrace vozidla nebo splnění emisních limitů. Sazba daně může být vyjádřena jednotnou částkou za každý den využití vozidla bez ohledu na předchozí ustanovení ve výši 25 Kč. Poplatník může zvolit výhodnější variantu dle časového využití vozidla k podnikatelské činnosti v průběhu roku.
- c) Poplatníkem daně je provozovatel vozidla zapsaný v technickém průkazu a dále dle § 4.

d) Daňové přiznání podává poplatník správci daně, tj. finančnímu úřadu, za zdaňovací období, ve kterém vznikla daňová povinnost. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok.

Daňové přiznání se podává do 31. ledna následujícího roku po zdaňovacím období. V této lhůtě je daň i splatná. Silniční daň se platí zálohovým způsobem se čtvrtletními zálohami na příští zdaňovací období.

Daň z nabytí nemovitých věcí

Od 1. 1. 2014 nahrazuje daň z nabytí nemovitých věcí daň z převodu nemovitostí, která byla do 31. 12. 2013 upravena s daní dědickou a darovací společným zákonem. Daň dědická a darovací je po změně legislativy v oblasti soukromého práva zařazena k dani z příjmů [Zákon o nabytí nemovitých věcí. In: *Sbírka zákonů*. 2013].

- a) Předmětem daně je převod nabyté nemovité věci získané na základě kupní smlouvy, směnné smlouvy nebo rozhodnutím soudu či dražbou.
- b) Základ daně je peněžním vyjádřením nabývací hodnoty nemovitosti, která se stanovuje porovnáním kupní ceny a tzv. srovnávací daňové hodnoty. Srovnávací daňová hodnota se stanovuje ve výši 75 % tzv. směrné hodnoty, tj. hodnoty obdobné nemovitosti v dané oblasti.
- c) Sazba daně je stanovena ve výši 4 % ze základu daně.
- d) Poplatníkem daně je převodce, tj. prodávající. Nabyvatel nemovité věci je ručitelem daně. Strany se mohou ve smlouvě dohodnout o převodu poplatníka na nabyvatele.
- e) Daňové přiznání podává poplatník do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byl proveden vklad práva do katastru nemovitostí, správci daně. Správcem daně je finanční úřad, v jehož obvodu se nemovitá věc nachází. K povinným přílohám daňového přiznání náleží písemnost potvrzující nabytí nemovité věci, vyrozumění katastrálního úřadu o provedení vkladu nemovité věci a znalecký posudek o hodnotě nabyté nemovité věci v případě, kdy základ daně vychází z kupní ceny.

Daň je splatná ve lhůtě pro podání daňového přiznání nebo do 30 dnů od doručení platebního výměru finančním úřadem.

3. Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob zdaňuje souhrn daňových základů poplatníka za příslušné zdaňovací období. Souhrn daňových základů lze upravit o nezdanitelné části základu daně. Takto upravený daňový základ se před vlastním výpočtem daně zaokrouhluje na celá sta Kč směrem dolů. Zjištěnou daň dále snižují slevy, na které má poplatník ze zákona nárok. Jsou-li na daňovou povinnost hrazeny zálohy, výsledná daň je se zálohami porovnána. Vzniklý nedoplatek daně, popř. celá daňová povinnost, je splatný ve stanovené lhůtě. Daňový přeplatek správce daně ve stanovené lhůtě vrátí.

Příklad výpočtu daně z příjmů fyzických osob:

Poplatník pracuje ve firmě na pozici účetního. Celková hrubá mzda činila 324.000 Kč. Zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti zaplatil ve výši 41.600 Kč.

Na živnostenský list působí poplatník jako daňový poradce s příjmy 64.000 Kč a výdaji 41.700 Kč. Z pronájmu nebytových prostor obdržel příjmy ve výši 60.000 Kč s uplatněním 30% paušálních výdajů.

V nezdanitelných částech uplatňuje úroky z hypotéky ve výši 10.000 Kč a zaplacené penzijní připojištění 8.000 Kč. Nárokuje slevu na poplatníka.

Pozn.: Výpočet daně proveden dle platné legislativy k 01. 01. 2024. Aktuální hodnoty sazby daně, nezdanitelných částí daně a slev na dani uvedeny v zákonu o daních z příjmů.

Postup výpočtu je uveden v tabulce zjednodušeného daňového přiznání k dani z příjmů

Obsah položky	Postup výpočtu	Výsledná hodnota
Dílčí základ daně ze závislé činnosti	324.000	324.000
Dílčí základ daně ze samostatné činnosti	64.000 - 41.700	22.300
Dílčí základ daně z nájmu	60.000 – (60.000 x 30 %)	42.000
Základ daně celkem	324.000 + 22.300 + 42.000	388.300
Nezdanitelné části daně	10.000 + 8.000	18.000
Základ daně snížený o nezdanitelné části	388.300 - 18.000	370.300
Daň z příjmů	370.300 x 15 %	55.545
Slevy na dani	30.840	30.840
Výsledná daň	55.545 – 30.840	24.705
Úhrn záloh na daň	41.600	41.600
Doplatek daně	24.705 - 41.600	-16.895

Daňové přiznání k dani z příjmů je základem pro další daňové povinnosti poplatníka majícího příjmy ze samostatné činnosti. Jedná se o sociální a zdravotní pojištění, které je poplatník povinen dle daňového přiznání vyúčtovat.

4. Výpočet daně z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí je tvořena daní z pozemků a daní ze staveb. Obecný základ výpočtu daně vychází z výměry nemovité věci dle účelu jejího využití a sazby daně. Nedílnou součástí pro výpočet daně je aktuální znění zákona o dani z nemovitých věcí.

Není-li plátcе povinen podávat za zdanitelné období daňové přiznání a dojde ke změně sazeb, přepočít hodnoty daně provádí správce daně a novou daňovou povinnost předepíše plátcі k úhradě ve stanoveném termínu. V případě změn ve stavu nemovitých věcí poplatníka v průběhu zdaňovacího období je možné podávat za uplynulé zdaňovací období dílčí daňová přiznání vyjadřující pouze změny ve stavu nemovitých věcí.

Příklad výpočtu daně z nemovitých věcí:

Poplatník je vlastníkem nemovitých věcí skládajících se z rodinného domu, garáže a zahrady v Táboře a hospodářského lesa v Jistebnici. Žádná část majetku není osvobozena od daně z nemovitých věcí a neslouží k podnikatelské činnosti.

Tábor má téměř 40.000 obyvatel, cena půdy dle seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků je 5,34 Kč za 1 m². Na zastavěné ploše 300 m² s cenou 0,20 Kč za 1 m² je postaven přízemní rodinný dům s rozlohou 105 m² a garáž 20 m². Zahrada má rozlohu 450 m². Město stanovilo místní koeficient pro zvýšení daně z nemovitých věcí v hodnotě 2. Hospodářský les v Jistebnici má rozlohu 3 ha.

Výpočet daně proveden dle Pokynů k vyplnění přiznání k dani z nemovitých věcí dostupných z: http://www.financnisprava.cz/assets/tiskopisy/5450-1_18.pdf?201411082016.

Výpočet daně z pozemků

Z uvedených nemovitých věcí k dani z pozemků náleží zastavěná plocha, zahrada a hospodářský les. Výměra pozemku je násobena sazbou za 1 m² a ve vybraných případech koeficientem. Výměru zastavěné plochy snižují stavby na ploše postavené.

Aktuální hodnoty cen pozemků a koeficienty jsou uvedeny v Pokynech k vyplnění daně z nemovitých věcí a Seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami půdy.

- a) Zastavěná plocha = $(300 \text{ m}^2 - 105 \text{ m}^2 - 20 \text{ m}^2) \times 0,20 \text{ Kč za } 1 \text{ m}^2 = 35,- \text{ Kč}$
- b) Zahrada = $450 \text{ m}^2 \times 5,34 \text{ Kč za } 1 \text{ m}^2 \times \text{koeficient } 0,75 \% = 18,02 \text{ Kč} = 19,- \text{ Kč}$
- c) Hospodářský les = $3\,000 \text{ m}^2 \times 3,80 \text{ Kč za } 1 \text{ m}^2 \times \text{koeficient } 0,25 \% = 28,50 \text{ Kč} = 29,- \text{ Kč}$

Daň z pozemků celkem činí 83,- Kč. Místní koeficient 2 výslednou daň zvyšuje na 166,- Kč.

Výpočet daně ze staveb

Z uvedených nemovitých věcí k dani ze staveb náleží rodinný dům a garáž.

- a) Rodinný dům = $105 \text{ m}^2 \times 2,- \text{ Kč za } 1 \text{ m}^2 \times \text{koeficient dle počtu obyvatel } 2,5 = 525,- \text{ Kč}$
- b) Garáž = $20 \text{ m}^2 \times 8,- \text{ Kč za } 1 \text{ m}^2 = 160,- \text{ Kč}$

Daň ze staveb celkem činí 685,- Kč. Místní koeficient 2 výslednou daň zvyšuje na 1.370,- Kč. Daň z nemovitých věcí je součtem daně z pozemků ve výši 166,- Kč a daně ze staveb v hodnotě 1.370,- Kč, celkem činí 1.536,- Kč.

5. Vyplnění daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob, k dani z nemovitých věcí

Daňové přiznání se podává na jednotném formuláři vydaném finanční správou pro příslušné zdaňovací období. Při využití softwaru je nutné dodržet veškeré náležitosti aktuálního formuláře. Při vyplňování daňového přiznání se postupuje dle Pokynů k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období a Pokynů k vyplnění přiznání k dani z nemovitých věcí od zdaňovacího období roku 2014.

Daňové přiznání lze podávat i elektronicky formou datové zprávy dle pokynů dostupných z: www.daneelektronicky.cz.

Formuláře daňových přiznání včetně pokynů k vyplnění dostupný z:

http://www.financnisprava.cz/cs/danove-tiskopisy/databaze-aktualnich-danovych-tiskopisu?rok=2014&tiskdruh=TDFU&dan=T_WEB06.

Vyplněné daňové přiznání je nutné dodat správci daně ve stanoveném termínu a daňovou povinnost rovněž uhradit. Správcem daně je krajský finanční úřad s místně příslušným územním pracovištěm. Stanovení správce daně závisí na druhu daně.

Daňové přiznání podané ve stanovené lhůtě je přiznáním řádným. Opravné a dodatečné daňové přiznání se podává při opravách v daňovém přiznání v řádné lhůtě, popř. po uplynutí této lhůty.

V případě zahrnutí nezdanitelných částí daně, slev na dani u daně z příjmů fyzických osob při výpočtu výsledné daňové povinnosti poplatníka jsou nedílnou součástí daňového přiznání přílohy potvrzující nárok poplatníka na jejich uplatnění. Rovněž u daně z nemovitých věcí je v případě osvobození nemovitých věcí nebo jejich částí nárok na osvobození od daně doložit odpovídající dokumentací.

Název tematického celku: *Přímé daně (vzdělávací materiál)*

1. Daň - význam, základní daňové pojmy, přímá daň

Cílem cvičení je upevnit povědomí o obecném významu daní včetně využití základních daňových pojmů s důrazem na přímé daně.

Zadané úkoly:

1) V tabulce vyznačte k pojmům správné odpovědi:

Pojem	Odpověď	
Přímé daně	Adresné	Neadresné
Správce daně z příjmů	Finanční úřad	Obecní úřad
Daň z nemovitých věcí	Daň z pronájmu nemovitostí	Daň z pozemků a ze staveb
Poplatník daně	Daň vypočítává a odvádí	Daň platí
Silniční daň	Automobil v podnikání	Soukromý automobil
Paušální výdaje	Procentická sazba z příjmů	Pevná částka v Kč z výdajů

- 2) Zjistěte, která z přímých daní přispívá do státního rozpočtu nejvyšší částkou.
- 3) Porovnejte sazby daně z příjmů fyzických a právnických osob v jednotlivých členských státech Evropské unie.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, Internet.

Postup při cvičení:

Na základě znalosti problematiky přímých daní jsou v tabulce vybírány správné odpovědi k zadaným pojmům. Pro zpracování úkolů lze využít i zdroje z Internetu.

2. Charakteristika přímých daní

Cílem cvičení je pro jednotlivé druhy přímých daní stanovit jejich význam a obsah na základě znalosti dílčích charakteristik daní uvedených v učebním textu.

Zadané úkoly:

- 1) Přiraďte k uvedeným charakteristikám název přímé daně.
  - zpoplatnění komunikací pro subjekty, které je využívají pro svou podnikatelskou činnost
  - zdanění vybraných druhů příjmů fyzických a právnických osob vyplývajících z jejich činnosti
  - zdanění pozemků, bytových jednotek a staveb zapsaných v katastru nemovitostí
  - převod nabyté nemovité věci získané na základě kupní smlouvy
- 2) Pro jednotlivé druhy přímých daní stanovte předmět daně, základ daně a sazbu daně, určete osobu poplatníka a termín podání daňového přiznání. Údaje zpracujte do přehledné tabulky v Excelu (Wordu).

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, program Excel (Word).

Postup při cvičení:

- 1) Dle uvedených charakteristik se k jednotlivým textům uvede název příslušné přímé daně.
- 2) Na počítači se pomocí program Excel, popř. Word, vytvoří dle vzoru tabulka, do které budou doplněny chybějící údaje. Velikost tabulky se před tiskem přizpůsobí obsahu.

3. Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Cílem cvičení je na základě zadání dílčích zdrojů zdanitelných příjmů vypočítat daň z příjmů fyzických osob, která bude předmětem následného vyplnění formuláře daňového priznání.

Zadané úkoly:

Vypočtete daň z příjmů fyzických osob dle zadání s využitím aktuální legislativy. Potřebné údaje vyhledejte na internetu. Na počítači vytvořte tabulku dle bodu 3) učebního textu, do které provedte výpočet.

Zadání pro výpočet daně z příjmů fyzických osob:

Poplatník je zaměstnancem úřadu s celkovou roční hrubou mzdou ve výši 297.600 Kč. Zálohy na daň z příjmu ze závislé činnosti zaplatil ve výši 20.400 Kč.

Na živnostenský list vykonává opravářské práce s příjmy 93.200 Kč a výdaji 61.500 Kč. Z prodeje zemědělských produktů obdržel příjmy ve výši 48.900 Kč s uplatněním 80% paušálních výdajů. Zemědělskou činnost nevykonává jako samostatně hospodařící rolník.

V nezdanitelných částech uplatňuje platby na životní pojištění ve výši 14.000 Kč a zaplacené penzijní připojištění 6.000 Kč. Nárokuje slevu na poplatníka a jedno nezletilé dítě.

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, program Excel (Word), Zákon o daních z příjmů, Internet.

Postup při cvičení:

Do tabulky se dle vzoru provede výpočet. Tabulku je nutné upravit v oblasti dílčích základů daně a slev na dani.

4. Výpočet daně z nemovitých věcí

Cílem cvičení je na základě zadání složení nemovitých věcí vypočítat daň, která bude předmětem následného vyplnění formuláře daňového priznání.

Zadané úkoly:

Vypočtete daň z nemovitých věcí pro poplatníka majícího v katastru nemovitostí zapsané uvedené nemovité věci s využitím aktuální legislativy. Potřebné údaje vyhledejte na Internetu.

Zadání pro výpočet daně z nemovitých věcí:

Poplatník je vlastníkem nemovitých věcí skládajících se z rodinného domu se zahradou v Pelhřimově a rybníkem s intenzivním chovem ryb v Pacově. Majetek není osvobozen od daně z nemovitých věcí.

Rodinný dům z roku 1978 má dvě podlaží se stejnou podlahovou plochou (přízemí a další nadzemní podlaží) a základní rozlohou 90 m². Zastavěná plocha včetně rodinného domu má výměru 450 m². Rozloha zahrady činí 820 m² a rybníku 950 m².

Pomůcky pro cvičení:

Počítač, Internet, Zákon o dani z nemovitých věcí, Pokyny k vyplnění přiznání k dani z nemovitých věcí od zdaňovacího období roku 2023.

Postup při cvičení:

Dle složení nemovitých věcí se provede výpočet daně pro jednotlivé části pozemků a staveb. Základní hodnoty pro výpočet a postupy jsou uvedeny v Pokynech a v Zákonu o dani z nemovitých věcí. Číslo katastrálního území, ceny zemědělských pozemků, počet obyvatel v obci, místní koeficient a další potřebné údaje lze získat prostřednictvím Internetu.

5. Vyplnění daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob, k dani z nemovitých věcí

Cílem cvičení je vyplnění formulářů daňových přiznání a ověření získaných znalostí v oblasti daně z příjmů fyzických osob a daně z nemovitých věcí.

Zadané úkoly:

Na základě vypočtené daně z příjmů fyzických osob a daně z nemovitých věcí ve vzdělávacím materiálu, oddílu 3 a 4, vyplňte aktuální formuláře pro příslušné daně. Údaje o poplatníkovi vyplňte své vlastní. Přiznání je určeno místně příslušnému správci daně a je podáváno za uplynulý kalendářní rok v řádném termínu.

Pomůcky pro cvičení:

Formuláře daňových přiznání, Pokyny k vyplnění přiznání k dani z nemovitých věcí od zdaňovacího období roku 2023, počítač, Internet.

Postup při cvičení:

Do formulářů daňových přiznání se vyplní dle Pokynů a zadání potřebné údaje. Položky, pro které nelze získat podklady, se nevyplňují.

6. Kontrolní otázky

- 1) Charakterizujte přímé daně a vyjmenujte je.
- 2) Uveďte oblasti příjmů fyzických osob, které podléhají zdanění.
- 3) V jakých případech provádí roční vyúčtování daně z příjmů samostatně zaměstnanec?
- 4) Stanovte předmět silniční daně a vysvětlete její účel.
- 5) Čím je dán daňový základ silniční daně u osobních a nákladních vozidel?
- 6) Vyjmenujte předměty daně z pozemků a daně ze staveb.
- 7) Jak se obecně vypočítá základ daně u daně z nemovitých věcí?
- 8) Popište základ daně u daně z nabytí nemovitých věcí.
- 9) Uveďte a popište předmět daně z nabytí nemovitých věcí.
- 10) Uveďte termíny pro podání daňových přiznání pro jednotlivé přímé daně.

Název tematického celku: Finanční systém
Anotace: Tematický celek charakterizuje bankovní systém a jeho význam, shrnuje poznatky o bankách a bankovních službách.
Klíčová slova: Centrální banka, obchodní banky, bankovní systém, bankovní služby, pasivní neutrální a aktivní bankovní operace, úrok, diskont, hotovostní a bezhotovostní platební styk, platební karty, účet, druhy účtů, úvěr, druhy úvěrů.
Vstupní předpoklady: Učivo tematického celku navazuje na znalosti získané v odborném předmětu Ekonomika a management, Účetnictví a daně.
Obsah tematického celku: 1) Bankovní systém a Centrální banka. 2) Obchodní banky. 3) Pasivní bankovní operace. 4) Neutrální bankovní operace. 5) Aktivní bankovní operace. 6) Poskytnutí úvěru. 7) Úrok a diskont. 8) Platební styk.
Metodické postupy a organizace výuky: Využití odborných prezentací, výklad, projektové učení, praktická cvičení.
Předpokládané výsledky výuky: Žák: 1) rozumí pojmu bankovní systém a objasní funkci Centrální banky, 2) chápe význam obchodních bank a zná jejich funkce, 3) umí vyjmenovat a charakterizovat jednotlivé pasivní bankovní operace, 4) rozumí rozdíl mezi pasivní, neutrální a aktivní bankovní operací a charakterizuje jednotlivé neutrální bankovní operace, 5) orientuje se v úvěrech podle délky splatnosti, rozlišuje aktivní bankovní operace, 6) zná pravidla žádosti o poskytnutí úvěru, 7) rozumí pojmům diskont, úrok, úrokovací období, úroková sazba, 8) vysvětlí podstatu hotovostního a bezhotovostního platebního styku a problematiku týkající se této oblasti.
Literární zdroje a jiné prameny: Švarcová, J. a kol. <i>Ekonomie - stručný přehled</i> . CEED, Zlín, 2013. ISBN 978-80-8730-128-9. Klínský, P., Münch, O., Chromá, D. <i>Ekonomika, ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy</i> . EDUKO nakladatelství, s.r.o., Praha, 2013. ISBN 978-80-87204-82-5. Holman, R., Pospíchalová, D. <i>Úvod do ekonomie pro střední školy</i> . C. H. Beck Praha, 2001. ISBN 80-7179-023-0. Synek, M. a kol. <i>Podniková ekonomika</i> . C. H. Beck Praha, 2006. ISBN 80-7179-892-4. Kipielová, I. a kol. <i>Bankovníctví pro střední školy a veřejnost</i> . Fortuna, Praha 1995. ISBN 80-7168-273-X. Bučková, V., Šafrová Drážilová, A., Fabičovicová, A., Horecký, J., Hrivniaková, J., Krejčíř, J., Musil, P., Musilová, Z., Nováková, M., Procházka, J., Sedláček, T., Svoboda, F., Židek, L., <i>Ekonomika prostřední školy - Úvod- Učebnice</i> . Brno, Nakladatelství Didaktik spol. s r.o., 2013. ISBN 978-80-7358-203-6.

Název tematického celku: *Finanční systém (učební text)*

1. Bankovní systém a Centrální banka

Do roku 1990 byl v České republice bankovní systém jednoúrovňový s výrazným monopolem Státní banky Československé, která plnila zároveň i funkci centrální banky. Přechodem na tržní hospodářství vznikla potřeba přeměnit bankovní sektor na konkurující si podnikatelské subjekty a oddělit centrální banku jako nástroj státu k regulaci tohoto trhu. V roce 1990 vzniká v ČR dvouúrovňový bankovní systém složený z centrální banky a obchodních bank.

Centrální banka se v ČR nazývá Česká národní banka (centrální, ústřední, emisní). Sídlo ČNB je v Praze. Nejvyšším řídicím orgánem je bankovní rada ČNB v čele s guvernérem. Je státní institucí a nepodnikatelským subjektem.

Mezi **základní úkoly ČNB** patří oblast vnitřní a vnější měnové politiky, emise nových peněz, dohled nad činností obchodních bank, poskytování peněžního a platebního styku bankám, vedení účtů státního rozpočtu, obchodování s cennými papíry, vyhlášení oficiálního kurzu české měny atd.

Nástroje centrální banky

Operace na volném trhu - ČNB obchoduje s cennými papíry a tím zvyšuje nebo snižuje množství peněz v oběhu.

Pravidla likvidity - ČNB určuje bankám vztah struktury aktiv a pasiv. Krátkodobé úvěry musí být kryty krátkodobými zdroji a dlouhodobé úvěry dlouhodobými zdroji.

Povinné minimální rezervy (PMR) - ČNB předepisuje obchodním bankám povinné procento z vkladů uložit ve formě PMR u ČNB. Rezerva peněz je mimo oběh a působí protiinflačně.

Diskontní sazba - úroková sazba a automatický nástroj ČNB. Jedná se o úrokovou sazbu, za kterou mohou obchodní banky ČR ukládat u ČNB.

Repo sazba - základní úroková sazba ČNB pro termínované operace s cennými papíry. Dvoutýdenní repo sazba nepřímo ovlivňuje výši úroků pro podnikatelskou sféru. Je-li v ekonomice vysoká inflace, ČNB udržuje vysokou repo sazbu. Pokud chce ČNB podporovat rozvoj podnikání, repo sazbu snižuje.

Lombardní sazba - doplňková úroková sazba na úvěry obchodním bankám se zástavou cenných papírů. Lombardní sazba je vyšší než repo sazba.

2. Obchodní banky

Obchodní banky jsou podnikatelské subjekty vyvíjející činnost za účelem dosažení zisku. Zisk je mimo jiné dán úrokovým rozpětím. Jedná se o rozdíl mezi úroky přijatými z úvěrů a úroky vydanými vkladatelům. Banky získávají peníze levněji, než je pak půjčují. Dalším příjmem bank jsou různé poplatky za služby klientům (vedení účtů, zprostředkování plateb, platební karty, devizové operace, zprostředkování obchodů s cennými papíry, ukládání cenností v trezorové schránce apod.). Obchodní banky, např. Komerční banka, Československá obchodní banka, Česká spořitelna, GE Money Bank, UniCredit Bank, Raiffeisen Bank, podnikají na finančním trhu. Jejich klienty jsou občané, podniky i organizace zřizované státem, krajem či obcí (krajské a obecní úřady, školy, nemocnice atd.). Banky dělíme na univerzální a specializované. Univerzální banky mají univerzální licenci a mohou provádět všechny bankovní operace. Specializované banky mají omezenou bankovní licenci a jejich činnost je

omezena pouze v rámci licence. Jedná se o stavební spořitelny, hypoteční banky a investiční banky.

Obchodní banky jsou podnikatelskými subjekty, které v bankovním systému plní tři základní funkce:

Finanční zprostředkování - přesun finančních prostředků od věřitelů k dlužníkům.

Emise bezhotovostních peněz - tvorba bezhotovostních peněz (depozit). Jsou to peníze, které mají podobu zápisu na účtech bank.

Provádění platebního styku - převod bezhotovostních peněz mezi účtem plátce a příjemce.

Podle toho, komu služby banka poskytuje, jsou služby děleny na *retailové bankovníctví* (služby pro občany), *bankovníctví pro malé a střední podniky* a *korporátní bankovníctví* (služby pro velké podniky a finanční instituce (ostatní banky, orgány veřejné správy aj.).

Služby komerčních bank lze rozdělit podle pozice banky vůči klientovi. Banka peníze přijímá, stává se dlužníkem, nebo peníze půjčuje, a tady se stává věřitelem. Pokud je banka v pozici dlužníka, jde o *pasivní operace*. Jedná se o přijímání vkladů od klientů nebo vydávání cenných papírů (např. dluhopisů), které se banka zavazuje splatit. Opakem jsou *aktivní operace*, u nichž se banka stává věřitelem. Jde o poskytování úvěrů nebo nakupování cenných papírů. Pokud banka poskytnutím služby nevstupuje ani do role věřitele ani do role dlužníka, jde o *neutrální operaci*. Jedná se o provádění platebního styku, výměnu peněz či poradenství.

3. Pasivní bankovní operace

Pasivní bankovní operace jsou operace odrážející se v pasívech banky (na straně jejích zdrojů). Z pasivních bankovních operací získává banka finance potřebné pro svou činnost. Mezi pasivní bankovní operace patří:

Úvěry od centrální banky - refinanční operace za repo sazbu, lombardní úvěr (oproti zástavě cenných papírů) za lombardní sazbu, nouzový úvěr (se sankčním úrokem) apod.

Úvěry od ostatních bank - korunové úvěry např. za sazbu PRIBOR - Prague InterBank Offered Rate. Je nejpoužívanější a je operativní (jednoměsíční, tříměsíční, šestiměsíční, roční úvěry).

Emise bankovních obligací - nelze využívat jako operativní a běžný zdroj. Emise bývá v miliardách a často v několika částech a je dlouhodobým zdrojem (obvykle 5 let).

Emise hypotečních zástavních listů - poskytují banky s hypoteční licencí. V ČR je 10 bank emitujících hypoteční zástavní listy.

Vklady - od občanů a firem. Banka je v dlužnické pozici. Z *hlediska měny* se vklady dělí na vklady **korunové** (v Kč) a **devizové** (v cizí měně). Peníze, které banky od klientů přijmou, jim připisují na bankovní účty, tj. na účty vedené bankou, na nichž jsou zaznamenávány pohyby peněz klientů. Základním typem účtu je běžný účet.

Bankovní účet je finanční účet klienta v bance. Podle účelu a doby splatnosti se bankovní účty dělí na:

Běžný účet je bankovní účet, který slouží především k provádění platebních transakcí, tedy k přesunu peněz mezi plátcem a příjemcem platby. Tento typ účtů nabízí banka řadě klientů, např. fyzickým osobám starším 18let, studentům či firmám. Peníze na těchto účtech má klient kdykoliv k dispozici, může je dle potřeby vybrat. Při jeho zřízení banka nejprve identifikuje vkladatele podle dokladu totožnosti (občanský průkaz, pas). Fyzická osoba, která podniká, navíc předkládá doklad o povolení k výkonu podnikatelské činnosti (např. výpis z živnostenského rejstříku). Běžné účty si mohou zřídit i právnické osoby, které předkládají výpis z obchodního rejstříku a doklady identifikující osoby jednající za právnickou osobu.

Klient následně s bankou podepisuje smlouvu o běžném účtu, jejíž přílohou jsou podmínky vedení účtu a ceník služeb, přikládá také svůj podpis do formuláře podpisového vzoru, který slouží ke kontrole klientova podpisu při zadávání pokynů bance. Běžné účty neslouží ke zhodnocení vkladů, jsou úročeny velmi nízkou úrokovou sazbou.

Spořicí účet je bankovní účet sloužící ke zhodnocení vložených peněz. Je bez lhůty splatnosti (klient může uložené prostředky kdykoliv vybrat bez sankčního poplatku) či s výpovědní lhůtou (majitel účtu musí záměr vybrat peníze bance předem oznámit).

Termínovaný účet je bankovní účet sloužící ke zhodnocení vložených peněžních prostředků. Má předem stanovenou dobu splatnosti (např. rok, měsíc, týden). Pokud se klient rozhodne vybrat peníze mimo dobu splatnosti, musí za výběr uhradit sankční poplatek.

Na vkladových účtech (spořicí a termínovaný) jsou ve srovnání s běžným účtem peníze úročeny vyšší úrokovou sazbou. Klienti na ně ukládají peníze obvykle na delší dobu a nepoužívají je k placení, takže banky s penězi snáze disponují (dále je půjčovat), za což klienty odměňují vyšším úrokem. S uloženými penězi na bankovních účtech nakládá vlastník účtu, nebo další osoby, které vlastník určí (zmocní). Mezi zmocnitele většinou patří manžel, manželka, sourozenec, u podnikatelských účtů zaměstnanec firmy. Za vedení účtu i většinu úkonů, které vlastník účtu nebo jím zmocněné osoby provedou, si banka účtuje poplatky. Tím získává peníze na úhradu nákladů, které jsou s vedením účtů spojeny a na vytvoření zisku. Konkrétní výše poplatků i struktura se u jednotlivých bank liší. Obvykle si banky účtují poplatky za vedení účtu, za platební transakce (za provedení platby, za výběr hotovosti z účtu aj.). Poplatky jsou jedním z nejdůležitějších kritérií, podle nichž si klienti banky vybírají. Banka si poplatky sama strhne z peněz na účtu klienta. Klient dostává výpis z účtu obsahující peněžní zůstatek a soupis zaplacených poplatků a transakcí.

4. Neutrální bankovní operace

Neutrální bankovní operace jsou operace, při nichž bance nevznikají závazky ani pohledávky. Operace nemají vliv na rozvahu (bilanci) banky, ovlivňují její výsledek hospodaření - výši dosaženého zisku. Banky si za provádění neutrálních operací účtují poplatky (př. za provedení platebních příkazů) a provize (př. za vystavení záruky). Banky neutrální bankovní operace poskytují klientům prostřednictvím sítě poboček nebo na základě dálkového přístupu (internet, telefon).

Platební a zúčtovací operace patří mezi nejvýznamnější neutrální operace. Jde o odečítání peněz z účtu klientů na základě jejich příkazů a připisování těchto prostředků na účty jiné.

Poradenské služby provádí bankovní poradci. Pomáhají v rozhodování klienta, jak má své peníze zhodnotit či který spořicí produkt si vybrat.

Úschova majetku banky přijímají do úschovy majetek svých klientů (bezpečnostní schránky).

Správa majetku klienta je na základě plné moci a jedná se o obchodování s cennými papíry ve jménu a ve prospěch klienta.

Devizové a směnárenské operace se týkají nákupu a prodeje bezhotovostních peněz (deviz). Směnárenské operace spočívají ve výměně valut, hotovostních peněz různých měn. Cena, za níž se směňuje jedna měna za druhou, nazýváme kurz. Kurzy jsou uvedeny v kurzovním lístku. Kurzy stanovuje banka dvojí. Uvádí kurz pro nákup cizí měny ze strany banky a kurz pro prodej měny bankou za tuzemskou měnu.

Bankovní záruky za klienta jedná se o službu, kdy se banka zaváže k vyplacení sjednaného plnění, pokud klient svému závazku nedostojí sám. Vyplacením plnění ze záruky pak bance vzniká úvěrová pohledávka vůči klientovi.

5. Aktivní bankovní operace

Aktivní bankovní operace jsou takové operace, ze kterých bance vznikají různé formy aktiv (majetku). Mezi aktivní bankovní operace patří transakce s hotovostí (např. přijímání a vydávání hotovosti na pokladně), vklady u jiných bank, nákup cenných papírů (akcií, dluhopisů), pořizování hmotného či nehmotného majetku (budov, vybavení kanceláří, softwaru) a poskytování úvěrů.

Banka poskytuje **úvěry**, vystupuje v aktivní roli věřitele. U každého poskytnutého úvěru banka účtuje **úrok** jako peněžní odměnu za to, že peníze dlužníkovi půjčila. Výše úroku, který banka za půjčené peníze požaduje, se odvíjí od výše zapůjčené částky a od úrokové sazby vyjádřené v procentech. Úrok, který banka přijme od svých dlužníků, je větší než úrok, který vyplatí svým vkladatelům za to, že u ní uložili peníze. Tím banka dosahuje nezbytného úrokového zisku pro úhradu nákladů a vytvoření výsledného zisku pro své vlastníky. Úrok není jediným příjmem, který banka z úvěrových operací má. Účtuje si od dlužníků obvykle také poplatky (př. za vedení úvěrového účtu) nebo za samotné poskytnutí úvěru. Poskytování úvěru je pro banku nejrizikovější aktivní operací. Existuje vždy možnost, že dlužník poskytnuté úvěry nesplatí.

Poskytování úvěrů patří k nejvýznamnějším aktivním operacím bank. Banky poskytují úvěry fyzickým osobám, malým a středním podnikům, korporátním klientům (velké podniky, finanční instituce) nebo municipalitám (obcím, krajům).

Rozdělení úvěrů dle *délky splatnosti*:

1. Krátkodobé úvěry se splatností do 1 roku:

Kontokorentní úvěr - kombinace běžného účtu s možností čerpat krátkodobý úvěr do výše úvěrového limitu stanoveného ve smlouvě o zřízení kontokorentního účtu.

Eskontní úvěr - souvisí s odkoupením směnky klienta před dobou splatnosti bankou. Nesplatí-li dlužník bance směnku v termínu splatnosti, žádá banka úhradu od posledního majitele směnky (klienta, který směnku prodal).

Akceptační úvěr - banka neposkytne klientovi přímo peníze, ale akceptuje cizí směnku vystavenou klientem - příjemcem akceptačního úvěru a tím se stává hlavním směnečným dlužníkem. Akceptační úvěr poskytuje banka jen nejlepším a ověřeným klientům.

Revolvingový úvěr - bank umožňuje klientovi opakovaně čerpání úvěru. Výhodou je, že se nemusí pokaždé sepisovat nová smlouva. Podmínkou je splacení předešlé půjčky. Tyto úvěry využívají firmy, které financují např. nákup zásob, nebo je banky nabízejí fyzickým osobám ve formě kreditních karet.

Lombardní úvěr - úvěr jištěný zástavou movité věci (cenné papíry, zboží)

2. Střednědobé úvěry se splatností od 1 roku do 5 let:

Úvěry spotřebitelské - banky nabízejí klientům pokrytí výdajů (př. nákup automobilu, zájezdu).

Úvěry investiční a provozní - banky je firmám poskytují za účelem financování investic (př. výstavba nové výrobní haly) a oběžných prostředků (zásoby, pohledávky).

3. Dlouhodobé úvěry se splatností nad 5 let:

Hypoteční úvěr - jištěný zástavou nemovitosti. Je být kombinován s emisí hypotečních zástavních listů. Za zapůjčené peníze klient skutečně koupí nemovitosti, její rekonstrukci nebo výstavbu nové nemovitosti. Klient uvádí účel čerpání úvěru. Pokud by klient úvěr nesplatil, má

banka právo tuto nemovitost prodat a z utržených peněz pokryje dlužnou částku klienta. Konkrétní nabídka úvěru se u jednotlivých bank liší.

Emisní úvěr - spojený s emisí dlouhodobých cenných papírů (podnikových obligací).

Faktoring - úvěr na odkup krátkodobých pohledávek (do 1 roku).

Forfaiting - úvěr na odkup dlouhodobých pohledávek (nad 1 rok).

Investiční úvěry a úvěry spotřebitelské občanům - popsány výše.

6. Poskytnutí úvěru

Banky přijímají od klientů finanční prostředky ve formě vkladů, aby je půjčily těm, kteří mají peněz nedostatek. Poskytování úvěrů je jednou z klíčových bankovních služeb. Banky na základě těchto operací získávají příjem ve formě úroků a poplatků (poplatek za vedení úvěrového účtu či za posouzení úvěrové žádosti). Banky díky těmto platbám mohou zhodnotit přijaté vklady a současně získat příjmy pro sebe, a vytvořit tak zisk.

Proces poskytnutí úvěru se skládá se z několika po sobě jdoucích kroků. Proces začíná návštěvou klienta v bance a končí okamžikem, kdy klient splatí všechny půjčené prostředky.

Prvním krokem je nabídka úvěru. Bankovní úředník poskytne klientovi informace o možnosti financování jeho potřeby, o výši částky, jakou může klientovi poskytnout, a co za to bude chtít (úroky, poplatky). Tyto informace nemusí poskytnout jen bankovní úředník, ale jsou k dispozici na internetových stránkách banky. V této fázi banka klienta informuje i o podmínkách k jednotlivým úvěrům. Mezi takovéto podmínky například patří zřízení běžného účtu, pokud klient tento účet má v jiné bance.

Dalším krokem, v případě zájmu klienta, je sepsání žádosti o poskytnutí úvěru. V žádosti klient uvede druh úvěru, účel, výši úvěru, délku splácení, a navrhne zajištění (zástava nemovitosti).

Pro posouzení žádosti o úvěr si banka od klienta vyžádá podklady k hodnocení bonity klienta. Jedná se o schopnost splatit úvěr. Specialisté na úvěry při hodnocení žádosti se zaměřují především na příjmy a výdaje klienta. Žadatel předkládá potvrzení o příjmech ze zaměstnání a přehled stálých výdajů (u fyzické osoby) nebo daňové priznání a účetní výkazy (u podnikatelů a firem). Předložené informace od žadatele jsou doplněny informacemi z úvěrových registrů (bankovní registr klientských informací, nebankovní registr klientských informací, centrální registr úvěrů, SOLUS). Zde dochází k ověření klientových úvěrových závazků, schopnosti splácet, prodloužení se splátkami. Obecně platí, že čím vyšší je pravděpodobnost, že klient úvěr splatí, tím výhodnější úvěrové podmínky banka nabídne. Pokud je klient vyhodnocen jako bonitní, vyhoví banka žádosti klienta a sepíše s ním úvěrovou smlouvu. Po podpisu klientovi převede požadované prostředky. Banka průběžně kontroluje splátky úvěru a úroků. Má právo požádat o doložení, zda půjčené peníze byly využity na účel, na který byla sepsána úvěrová smlouva.

Stěžejním dokumentem v procesu poskytnutí úvěru je **úvěrová smlouva**. Smlouvu upravují právní předpisy České republiky. Úvěrová smlouva je dohoda, v níž se věřitel zavazuje k tomu, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Její podpis je klíčovou součástí procesu poskytnutí úvěru. Základní náležitostí úvěrové smlouvy je identifikace smluvních stran. Smlouva dále obsahuje výši finančních prostředků poskytnutých bankou, způsob vyplacení, číslo účtu pro převod, podmínky, doba a způsob čerpání. Pokud klient peníze nečerpá nebo je čerpá později, než se svým podpisem zavázal, může si banka náúčtovat poplatek z prodloužení stanoveného termínu. Další součástí smlouvy je výše úroků a poplatků. Zaplacené úroky se odvíjí od výše úvěrové částky a úrokové sazby. Mezi poplatky

patří poplatek za zpracování úvěru a poplatek za vedení a správu úvěru, jehož výši banka obvykle uvádí v ceníku.

V úvěrové smlouvě je také sjednána doba splatnosti, která říká, do kterého data musí dlužník celý úvěr zaplatit, a způsob splácení úvěru. Banka ve smlouvě stanoví, zda je klient povinen úvěr splatit jednorázově, což jej zavazuje uhradit celou půjčenou částku najednou v předem stanoveném termínu, nebo postupně pravidelnými splátkami podle splátkového kalendáře. V případě, že se dlužník dostane do finančních potíží (např. přijde o zaměstnání), může se proti této situaci pojistit.

Pojištění schopnosti splácet nabízí zpravidla přímo banka, u níž si dlužník bere úvěr. Pojištění lze sjednat i v jiné bance nebo pojišťovně.

Úvěrová smlouva někdy obsahuje možnost provádění mimořádných splátek. Mimořádné splátky se uhrazují mimo splátkový kalendář. Některé smlouvy umožňují předčasné splacení úvěru.

Všeobecné obchodní podmínky jsou přílohou úvěrové smlouvy. Tyto podmínky upravují další závazky klienta a vymezují také to, co banka pokládá za porušení smluvních podmínek. Zejména se jedná o nedodržení výše a termínu splátek úvěru a úroků. Někdy banka označuje za porušení podmínek i nesplácení půjčky, kterou si dlužník vzal u jiné banky. Banka dlužníka kontroluje po celou dobu splácení úvěru a v případě porušení smluvních podmínek hrozí dlužníkovi sankce ve formě dodatečných úroků či smluvních pokut.

7. Úrok a diskont

Na finančním trhu plynou peníze v podobě úvěrů od věřitelů k dlužníkům. Úrok je odměna věřitele, který se dočasně vzdal svých peněžních prostředků a pro dlužníka je cenou, kterou platí za to, že může nakládat s cizími penězi. To platí i banky, které úroky přijímají od dlužníků a vyplácí je vkladatelům.

Při určování výše úroku se vychází z **úrokové sazby**. Úroková sazba udává, jaké procento z částky úvěru či vkladu musí dlužník zaplatit věřiteli za určité období. Úroková sazba se odvíjí od základní úrokové sazby banky, což je sazba, kterou banka stanovuje na základě vývoje tržních úrokových sazeb. Na výši základní úrokové sazby má vliv například výše úrokových sazeb vyhlášených Českou národní bankou. Pokud ČNB zvýší úrokové sazby, samy banky musí zaplatit na úrocích víc, což je nutí ke zvýšení úrokové sazby u poskytovaných úvěrů. Další kritérium ovlivňující výši úrokové sazby je doba splatnosti úvěru či uložení peněz, objem zapůjčených peněžních prostředků, klientova bonita, způsob zajištění úvěru a výše úročení vkladů konkurenčních bank. Úroková sazba, je-li uvedeno ve smlouvě, může být měněna podle situace na trhu. Taková úroková sazba je označována jako pohyblivá (variabilní). Je-li sazba celou dobu stejná, jedná se o sazbu pevnou (fixní). U dlouhodobých úvěrů (hypotečních) můžeme případné změny úrokové sazby ovlivnit fixací. Je-li úroková sazba po určitou dobu (1 rok, 10 let) fixována, nesmí ji banka změnit. Toto období nazýváme fixačním obdobím. Během tohoto období dlužník uhradí úroky podle stále stejné úrokové sazby a po jeho uplynutí se banka s klientem dohodne na nové úrokové sazbě.

Úrokovací období je doba, za niž se počítá úrok. Sazby se dělí na roční úrokové sazby p. a. (z lat. per annum), pololetní p. s. (per semestre), čtvrtletní p. q. (per quartale), měsíční p. m. (per mensem) či denní p. d. (per diem). Úroková sazba se udává jako procentní hodnota za určité úrokovací období (př. 3 % p. a.).

Úročení představuje způsob započítávání úroků k zapůjčenému kapitálu. Typy úročení odlišujeme podle doby, kdy dochází k placení úroků. Při úročení předlhučným jsou úroky placeny na počátku úrokovacího období. Úročení polhučným znamená splatnost úroků na konci

úrokovacího období. Pokud je smluvená úroková sazba 5 % p. a., pak jsou úroky splatné po uplynutí jednoho roku. Banky při výpočtu úroku obvykle používají úročení polhůtní. U jednoduchého úročení je úročena pouze jistina a u složeného je úrok připisován k jistině a následně s jistinou znovu úročeny.

8. Platební styk

Platební styk je označován jako vztah mezi plátcem a příjemcem, přesun peněz mezi nimi jako platba. Existují dvě formy platebního styku.

První způsobem je **hotovostní platební styk**. Jedná se o přesun hotovosti od plátce k příjemci. Mezi hotovostní platební styk patří i vklad hotovosti na bankovní účet prodávajícího. Vklady hotovosti na bankovní účty a výběry peněz z účtů jsou hotovostními platbami zprostředkovanými bankou. Vklad se provádí na pokladně banky. Zde se vypíše pokladní složenka s uvedeným číslem účtu příjemce. Výběr v hotovosti se provede na základě vyplněného výběrního lístku nebo šeku. Další možností výběru v hotovosti je výběr z bankomatu použitím platební karty.

Další forma platebního styku je **bezhotovostní platební transakce**. Jedná se o převod bezhotovostních peněz od plátce k příjemci realizovaný bankou prostřednictvím bankovních účtů. Dochází k odepsání prostředků z účtu plátce na základě jeho příkazu a připsání ve prospěch účtu příjemce.

Bezhotovostní platební styk se dělí na vnitrobankovní a mezibankovní. Vnitrobankovní platební styk probíhá mezi dvěma klienty (plátce a příjemce) téže banky. Mezibankovní platební styk probíhá mezi klienty dvou různých bank. Platby lze poukázat na účet v České republice, u tuzemského platebního styku, nebo na zahraniční účet, zde se jedná o zahraniční platební styk.

Banka zprostředkováním platebního styku a jeho zúčtováním nabízí službu z neutrálních bankovních operací. Banka si za službu účtuje poplatky. Klient platí za položku. Výsledná cena služby závisí na počtu provedených transakcí.

Převody bezhotovostních peněz mezi účty plátců a příjemců banky provádí na základě příkazů. Existují dvě formy příkazů k platbě. Jedná se o příkaz k úhradě a příkaz k inkasu. Příkazem k úhradě dává plátce bance pokyn, aby provedla platbu z jeho účtu ve prospěch účtu příjemce. Příkazem k inkasu zadává příjemce platby bance pokyn k převodu peněz z účtu plátce ve prospěch svého účtu.

Příkazy k platbě se zadávají jednorázově nebo trvale. U trvalého příkazu se platby opakují. Příkazy jsou zadány jako jednotlivé nebo hromadné. Příkaz k platbě lze zadat tiskopisem, nebo přímým bankovníctvím. Přímé bankovníctví má podoby: telefonní (GSM banking) a internetové bankovníctví (internetbanking). V přímém bankovníctví je potřeba chránit klienty. K tomuto účelu se používají bezpečnostní certifikáty, identifikace klienta (klientské číslo/heslo, kód, SMS klíč). To, zda dojde ke zneužití elektronického bankovníctví, závisí na odpovědnosti klienta (ochrana hesel a kódů).

Bezhotovostní placení lze uskutečnit i platební kartou, za pomoci platebního terminálu. Platební karta pro čerpání peněz z běžného účtu je kartou debetní. Pokud se při platbě použije kreditní karta, čerpá se tím úvěr, který byl poskytnut bankou, a který se musí v souladu s úvěrovými podmínkami splatit. U kreditních karet je stanoveno bezúročné období (např. 45 dní). Jestliže je v této době čerpaný úvěr splacený, nemusí za něj klient platit úroky.

Název tematického celku: *Finanční systém (vzdělávací materiál)*

1. Bankovní systém, centrální banka a obchodní banky

Úkolem cvičení je vytvořit přehled úkolů, nástrojů ČNB, pochopit dvouúrovňový bankovní systém a vyhledat obchodní banky v místě bydliště. Zároveň je zdokonalována počítačová gramotnost studentů.

Zadané úkoly:

- 1) Za pomoci internetu vyhledejte sídlo ČNB, její pobočky. Uveďte jména členů bankovní rady ČNB a jméno guvernéra ČNB.
- 2) Vyhledejte aktuální výši repo sazby ČNB.
- 3) Uveďte a charakterizujte základní úkoly ČNB.
- 4) Vyjmenujte obchodní banky v místě bydliště a uveďte základní funkce obchodních bank.
- 5) Zpracujte a předveďte prezentaci z výše uvedených úkolů.

Pomůcky:

Výpočetní technika, psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, internet.

Postup při cvičení:

Žáci se rozdělí do dvojic a za využití počítače vyhledají sídlo ČNB, její pobočky, jméno guvernéra ČNB a jména členů bankovní rady ČNB.

Pro vypracování druhého úkolu zůstávají rozdělení do skupin a za pomoci internetu vyhledají, kolik činí aktuální repo sazba ČNB.

Ve třetím úkolu se žáci zaměří na rozdělení a charakteristiku základních úkolů ČNB.

Čtvrtý úkol budou žáci zjišťovat v terénu. Vyhledají obchodní banky v místě bydliště a dále uvedou základní funkce příslušných bank.

Poslední úkol tohoto cvičení je také práce ve dvojicích. Žáci používají materiály získané v předchozích úkolech, vytvoří prezentaci, kterou odevzdají k ohodnocení.

2. Pasivní bankovní operace

Úkolem tohoto cvičení je vytvořit prezentaci typů bankovních účtů, kde bude uvedena charakteristika jednotlivých účtů.

Zadané úkoly:

- 1) Vyjmenujte a charakterizujte typy bankovních účtů v rámci pasivních bankovních operací.
- 2) Vyhledejte způsoby ovládání běžného účtu.
- 3) Za pomoci internetu uveďte, kdo může založit bankovní účet a disponovat s ním.

Pomůcky:

PC, psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, internet.

Postup při cvičení:

Při řešení úkolu číslo 1 a 2 využijí žáci výpočetní techniku a zjistí typy bankovních účtů v rámci pasivních bankovních operací a vyhledají způsoby ovládání běžného účtu.

Ve třetím úkolu se žáci zabývají založením bankovního účtu a tím, kdo může s tímto účtem disponovat. Zjištěné informace zpracují do prezentace a předvedou před spolužáky.

3. Neutrální bankovní operace

Žáci využijí teoretické znalosti z předmětu Daňový a finanční systém a Ekonomika a management. Tyto znalosti s využitím výpočetní techniky dále prohloubí.

Zadané úkoly:

- 1) Uveďte typy neutrálních bankovních operací. Jednotlivé typy charakterizujte.
- 2) Vyhledejte rozdíl mezi valutou a devizou.
- 3) Zjistěte u vybrané banky kurz eura, amerického dolaru a japonského jenu (devizy nákup a prodej, valuty nákup a prodej).
- 4) Zpracujte a předveďte prezentaci.

Pomůcky:

Psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, PC, internet.

Postup při cvičení:

Při řešení úkolu číslo 1 žáci s využitím teoretických znalostí a výpočetní techniky uvedou typy neutrálních bankovních operací a jednotlivé typy charakterizují.

Pro splnění druhého a třetího úkolu žáci využijí internet a vyhledají rozdíl mezi valutou a devizou a zjistí kurzy zadaných měn.

Získané informace žáci zpracují a použijí v prezentaci, kterou předvedou před ostatními spolužáky.

4. Aktivní bankovní operace

Úkolem cvičení je vytvoření prezentace obsahující charakteristiku typů úvěrů ve vztahu ke splatnosti, definici kontokorentního úvěru a rozdíly mezi spotřebitelským a hypotéčním úvěrem. Žáci využijí teoretické znalosti z hodin bankovníctví.

Zadané úkoly:

- 1) Vyjmenujte a charakterizujte typy úvěrů ve vztahu ke splatnosti.
- 2) Definujte kontokorentní úvěr a uveďte komu je poskytován.
- 3) Vyhledejte rozdíly mezi spotřebitelským a hypotéčním úvěrem.
- 4) Prezentujte získané informace z výše uvedených úkolů.

Pomůcky:

Psací potřeby, poznámkový blok, PC, interaktivní tabule, internet.

Postup při cvičení:

S pomocí internetu žáci vyhledají a charakterizují typy úvěrů ve vztahu ke splatnosti. Ve druhém úkolu definují kontokorentní úvěr a osobu, jíž je poskytován.

Při plnění třetího úkolu se důkladně seznámí s rozdíly mezi spotřebitelským a hypotéčním úvěrem. Všechny získané informace zpracují do prezentace a odevzdají k ohodnocení.

5. Poskytnutí úvěru

Úkol je zaměřen na celkové posouzení možností poskytnutí úvěrů. Znalosti z teoretických hodin s využitím výpočetní techniky dále prohloubí.

Zadané úkoly:

- 1) Zjistěte u konkrétního bankovního ústavu podmínky a proces získávání hypotéčního úvěru na koupi rodinného domu pro vlastní bydlení (kupní cena, splatnost dle vlastního uvážení).
- 2) Srovnajte podmínky výše uvedeného hypotéčního úvěru u tří největších hypotéčních bank v České republice.
- 3) Vyhledejte, kde banky získávají informace o klientech mimo údajů uvedených klientem v žádosti o úvěr.

Pomůcky:

Výpočetní technika, interaktivní tabule, poznámkový blok, psací potřeby, internet.

Postup při cvičení:

Všechny zadané úkoly žáci zpracují individuálně. Úkoly provádí žáci v terénu. Za využití výpočetní techniky žáci zpracují získané informace ze všech tří úkolů v programu Smart notebook nebo PowerPoint.

6. Úrok a diskont

V tohoto cvičení žáci využijí a prohloubí teoretické znalosti z hodin bankovníctví, hospodářských výpočtů a ekonomiky. Cvičení je zaměřeno na problematiku úrokové sazby, úrokovacího období.

Zadané úkoly:

- 1) Vytvořte měsíční splátkový plán pro úvěr ve výši 1.000.000,- Kč se splatností 5 let a úrokovou sazbou 4,5 % p. a., měsíční splátky.
- 2) Vyhledejte na internetu aktuální průměrnou úrokovou sazbu na trhu s hypotéčními úvěry pro jednoletou a pětiletou fixaci.

Pomůcky:

Výpočetní technika, psací potřeby, poznámkový blok, interaktivní tabule, internet.

Postup při cvičení:

Úkoly jedna a dva vypracují žáci samostatně za využití výše uvedených pomůcek a odevzdají k ohodnocení.

7. Kontrolní otázky

- 1) Vyjmenujte druhy platebních karet.
- 2) Jaký je rozdíl mezi kontaktní a bezkontaktní platební kartou?
- 3) Vyplňte tiskopisy příkazy k úhradě a inkasu, vkladový a výběrní lístek.
- 4) Vysvětlete rozdíly mezi debetní a kreditní platební kartou.
- 5) K jakému typu účtu jsou vydávány kreditní platební karty, jak funguje bezúročné období?